

TILINPÄÄTÖS 2017

Sisällysluettelo

Toimintakertomus

Kunnanjohtajan katsaus	3
Kunnan organisaatio ja hallinnon järjestäminen	4
Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	8
Ollennaiset muutokset toiminnassa ja taloudessa	10
Strategia	16
Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	19
Kuntakonsernin toiminta ja talous	23

Toteumisvertailu

Hallinto ja palvelutoimi	30
Perusturva	51
Sivistystoimi	85
Rakennusvalvonta ja ympäristötoimi	107
Tekninen toimi	114
Tuloslaskelmaosan toteutuminen	137
Investointiosan toteutuminen	155
Rahoitusosan toteutuminen	158
Yhteenveto määrärahojen toteutumisesta	159

Tilinpäätöslaskelmat

Tuloslaskelma ulkoinen	161
Rahoituslaskelma	162
Tase	163
Konsernituloslaskelma	165
Konsernirahoituslaskelma	166
Konsernitase	167

Liitetiedot, luettelot ja selvitykset

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	169
Tuloslaskelman liitetiedot	172
Tasetta koskevat liitetiedot	176
Vesihuollon toimintakertomus	182
Vesihuoltolaitoksen tilinpäätöslaskelmat	187

Allekirjoitukset

Tilikauden tuloksen käsittely ja kunnanhallituksen allekirjoitukset	192
Tilintarkastajan lauseke	193

Toimintakertomus

Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

Kunnanjohtajan katsaus

Vuosi 2017 oli monien muutosten vuosi. Toivakassa tehtiin lukuisia kuntaa eteenpäin vieviä päätöksiä. Yleinen ilmapiiri oli vireä.

Yksi näkyvimmistä päätöksistä oli myydä palvelutalon tontti, jolle alkoi rakentumaan vuoden aikana yksityinen hoivakoti. Päätös palvelusetelin käyttöönotosta loi pohjan vanhuspalvelujen rakenneuudistukselle, joka menee linjassa tulevan Maakunta- ja SOTE -uudistuksen kanssa. Muita keskeisiä kunnan toimintaan vaikuttavia asioita oli päätös Kankaisten koulu-päiväkotihankkeen etenemisestä ja vesiosuuskuntien yhdistymisestä kunnan vesihuoltolaitokseen. Lisäksi Viisarimäen yritysalueen infran rakentaminen mahdollisti alueen markkinoinnin käynnistämisen. Vuotta 2017 sävyttivät kuntavaalit ja uuden valtuuston työskentelyn aloittaminen. Uusi kuntastrategia vuosille 2018-2021 valmisteltiin yhdessä päättäjien, yrittäjien ja kuntalaisten kanssa. Strategia hyväksyttiin vuoden päättyessä.

Henkilöstöorganisaation puolella vanhuspalvelujen uudelleen järjestämisen muutostilannetta on tuettu ja johdettu huolellisesti. Johtavien viranhaltijoiden vaihtumisen vuoksi johtoryhmän kokoonpano uusiutui ja kunta sai näin uutta virtaa toimintaansa. Vuoden aikana kehitettiin uusia toimintatapoja ja johtamista muun muassa päivittämällä hallintosääntöä.

Tilinpäätös kertoo taloudellisten tavoitteiden saavuttamisen osalta positiivista viestiä. Kunnan tilinpäätös on ylijäämäinen viidennen kerran peräkkäin. Tämä on toivottu kehitys, sillä kuluvan talousarviovuoden sekä sitä seuraavien suunnitelmavuosien lopputulemat näyttävät tämän hetken arvioiden mukaan alijäämäisiltä. Maakunta- ja SOTE -uudistus aiheuttaa kunnille vielä epävarmuutta tulevien vuosien suunnittelun osalta, koska valtion rahoituspäätökset edelleen elävät.

Toimialojen tarkastelun tasolla tilikauden taloudellinen toteuma on ollut pääosin suunnitellun mukainen. Palvelutalon tontin myynnistä saatu hinta vaikutti positiivisesti teknisen toimialan toteumaan. Sivistystoimissa perusopetuksen nettokustannukset pärjäävät Keski-Suomen kuntien vertailussa edukseen laadusta tinkimättä. Perusturvan toimialalla vältyttiin yllättäviltä kustannuksilta. Toiminnallisten tavoitteiden toteutumista on arvioitu lautakuntien ja hallituksen tilinpäätöskäsittelyjen yhteydessä ja ne ovat kuvattuna tässä asiakirjassa.

Toivakan kunnan asukasluku oli vuoden 2017 alussa 2434. Vuoden aikana se laski 2384 asukkaaseen. Uusia asukkaita tuli 85, mutta poismuuttoa oli 123 asukkaan verran. Syntyneiden (15) ja kuolleiden (30) suhde oli negatiivinen. Toivakka on ollut näihin vuosiin saakka muuttovoittoinen kunta, mutta nyt tuo asema hieman horjuu. Tätä kirjoittaessa väestörekisterin vahvistettuja väestöennusteita ei ole vielä käytettävissä. Poismuutosta huolimatta kunnassa valmistui vuoden 2017 aikana kymmenen uutta omakotitaloa. Lisäksi rakennuslupia vakituiseen asumiseen myönnettiin viisi ja tontteja myytiin neljä. Rakentaminen ja rakennuslupien myöntäminen on ollut vireämpää kuin vuosiin. Vuonna 2016 rakennuslupia myönnettiin yhteensä 96 ja vuonna 2017 niitä myönnettiin 153. Uusia yrityksiä perustettiin vuoden 2017 aikana Patentti- ja rekisterikeskuksen tilastotietojen mukaan kuusi. Eteenpäin siis mennään.

Kunta tehosti yhteistyötä tytäryhtiöidensä (Kiinteistö Oy Toivakanhaka ja Toivakan Lämpö Oy) kanssa. Molempien yhtiöiden tavoitteita laadittiin yhdessä yhtiöiden hallitusten ja kunnanhallituksen kanssa. Lisäksi tytäryhtiöiden kanssa on käyty vuoden kuluessa omistajaohjauskeskusteluja.

Vuoden 2017 aikana on pidetty esillä uuden kunnan 2020 tehtäviä, jotka ovat elinvoiman ja hyvinvoinnin lisääminen sekä osallisuuden tukeminen. Tästä esimerkkinä on muun muassa yhteistyön lisääminen kolman-

Vuoden 2017 aikana on pidetty esillä uuden kunnan 2020 tehtäviä, jotka ovat elinvoiman ja hyvinvoinnin lisääminen sekä osallisuuden tukeminen. Tästä esimerkkinä on muun muassa yhteistyön lisääminen kolmannen sektorin kanssa. Niinpä vanhan kunnanviraston käyttötarkoitus muutettiin harrastetaloksi. Rakennus toimii nuorisotilana ja järjestöjen talona. Vastikkeena järjestöt osallistuvat yhä enemmän kunnan hyvinvointitehtävän toteuttamiseen. Nuorten ääni pyritään saamaan entistä voimakkaammin kuuluville myös uudelleen viritetyn nuorisovaltuuston avulla.

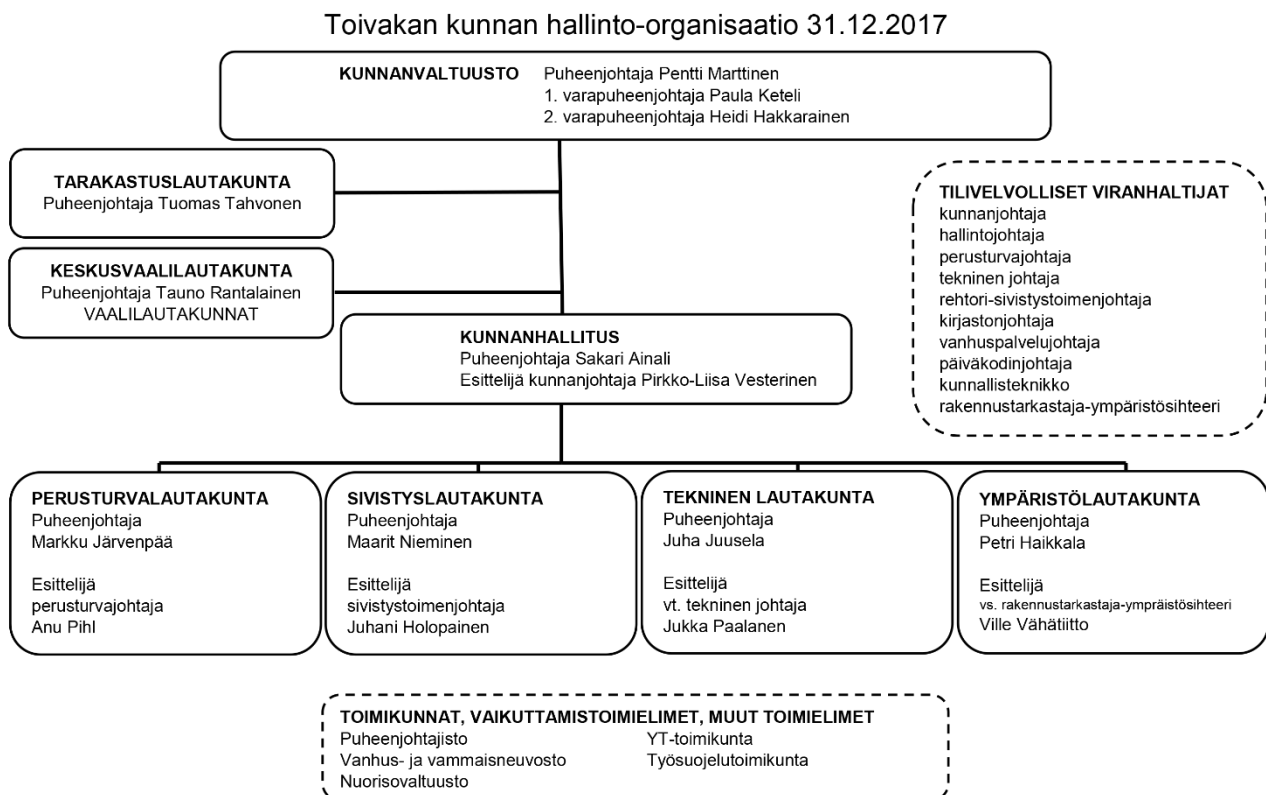
Kuntaan palkattiin vuonna 2016 työllisyyskoordinaattori. Työllisyyden hoito on ollut edelleen vuonna 2017 tehokasta. Vuonna 2016 työttömiä oli Toivakassa 153, kun taas vuonna 2017 heitä oli 137. Työttömyysprosentti pysyi koko vuoden Keski-Suomen alhaisimpana. Toivakassa työttömyysprosentti oli alhaisimmillaan elo – syyskuussa (8,8 %). Keski – Suomen vastaavat luvut olivat elokuussa 12,7 % ja syyskuussa 12 %.

Kaiken kaikkiaan vuodesta 2017 voi sanoa, että hyvinhän se meni. Kiitos onnistuneesta vuodesta kuuluu päättäjille, viranhaltijoille sekä koko kunnan henkilöstölle. Jokaisen toivakkalaisen parhaaksi näitä töitä, lähes 700 lakisääteistä tehtävää, pyritään tekemään.

Toivakassa 19.3.2018
Pirkko-Liisa Vesterinen
Kunnanjohtaja

Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Toivakan kunnan hallinto-organisaatio vuoden 2017 päättyessä on kuvattu alla olevassa kuvassa. Vuoden 2017 organisaatorakenne muuttui hallintosääntöuudistuksen myötä. Entinen teknisen lautakunnan alainen ympäristöjaosto muuttui itsenäiseksi ympäristölautakunnaksi ja sivistystoimenlautakunnan nimi muuttui sivistyslautakunnaksi. Lisäksi kunnassa aloitti toimintansa nuorisovaltuusto. Muilta osin hallinto-organisaation rakenne säilyi entisellään. 1.6.2017 aloittanut uusi valtuusto nimesi uuden hallintosäännön mukaiset toimielimet.

Vuoden 2017 merkittävin muutos kunnan hallinnossa ja johtamisessa oli luonnollisesti uuden valtuuston valitseminen ja aloittaminen kuntavaalien myötä. Valtuuston valtasuhteissa ei tapahtunut merkittäviä muutok-

sia. Samaan aikaan kun uusi valtuusto aloitti toimintansa, astui voimaan uuden kuntalain mukainen uusi hallintosääntö, joka oli toinen merkittävästi kunnan hallintoon ja johtamiseen vaikuttanut muutos vuoden aikana. Lisäksi sivistystoimenlautakunnan nimi muuttui sivistyslautakunnaksi. Hallintosäännön myötä muutoksia tuli myös toimielimien ja viranhaltijoiden ratkaisovaltaan. Toimivallan jaossa korostuu uuden kuntalain hengen mukaisesti valtuuston rooli ylätason strategisten päätösten tekijänä. Kunnanvaltuusto hyväksyi uuteen hallintosääntöön muutoksia vuoden aikana kahdesti.

Toivakan kunnan hallinnolliset toimielimet 2017

Kunnanvaltuusto

Kunnanvaltuuston valtasuhteet		
Valtuustoryhmä	Paikkamäärä 1.1.-31.5.2017	Paikkamäärä 1.6.-31.12.2017
KESK	9	10
SDP	4	4
PS	3	3
KD	2	2
KOK	2	1
VAS	1	1
VIHR		0

Valtuuston varsinaiset jäsenet 1.1.-31.5.2017

Nimi	tehtävä (esim. pj)	valtuustoryhmä
Ainali Sakari		KESK
Heinonen Ahti		SDP
Hiekkanen Juha		KESK
Ilomäki Markku		KOK
Juusela Juha	2. varapuheenjohtaja	PS
Jäntti Sinikka	1. varapuheenjohtaja	KESK
Järvenpää Markku		KESK
Keteli Paula		SDP
Lamberg Irja		KESK
Leppänen Päivi		PS
Mäkinen Kari		KOK
Niemi Lauri		KESK
Nummi Satu		KESK
Oksanen Varja		VAS
Parviainen Kari		SDP
Pitko Päivi		KESK
Salmi Tapio	puheenjohtaja	KD
Salokas Jari		KESK
Sundvall Jouko		PS
Waldén Pentti		KD
Vanhatalo Jouko		SDP

Valtuuston varsinaiset jäsenet 1.6.-31.12.2017

Nimi	tehtävä (esim. pj)	valtuustoryhmä
Ainali Sakari		KESK
Hakkarainen Heidi	2. varapuheenjohtaja	KESK
Hiekkanen Juha		KESK
Juusela Juha		PS
Jyrinki Riitta		KESK
Jäntti Sinikka		KESK
Järvenpää Markku		KESK
Keteli Paula	1. varapuheenjohtaja	SDP
Lamberg Irja		KESK

Manninen Teuvo		KD
Marttinen Pentti	puheenjohtaja	KESK
Nieminen Maarit		KESK
Oksanen Varja		VAS
Paljakka Marja-Liisa		KD
Peltonen Topias		SDP
Pitko Päivi		KESK
Puikkonen Sami		SDP
Puttonen Matti		SDP
Saarelainen Topi		PS
Sundvall Jouko		PS
Tahvonon Tuomas		KOK

Kunnanhallituksen voimasuhteet

Kunnanvaltuuston valtasuhteet		
Valtuustoryhmä	Paikkamäärä 1.1.-31.5.2017	Paikkamäärä 1.6.-31.12.2017
KESK	3	3
SDP	2	1
PS	1	1
KD	0	1
KOK	1	0
VAS	0	1

Kunnanhallitus 1.6.-31.12.2017

Varsinainen jäsen	tehtävä	valtuustoryhmä	henkilökohtainen varajäsen	valtuustoryhmä
Ainali Sakari	puheenjohtaja	KESK	Järvenpää Markku	KESK
Hiekkänen Juha		KESK	Pitko Päivi	KESK
Jäntti Sinikka		KESK	Jyrinki Riitta	KESK
Oksanen Varja		VAS	Mäkelä Taina	SDP
Paljakka Marja-Liisa		KD	Salmi Tapio	KD
Puttonen Matti		SDP	Puikkonen Sami	SDP
Sundvall Jouko	varapuheenjohtaja	PS	Tervonen Jorma	PS

Lautakunnat 1.6.2017-31.12.2017

Keskusvaalilautakunta

Nimi	tehtävä	valtuustoryhmä
Breilin Henna	varapuheenjohtaja	SDP
Mäkinen Kari		KOK
Rantalainen Tauno	puheenjohtaja	KESK
Sievänen Suvi		PS
Vihinen Veli Pekka		KD

Tarkastuslautakunta

Nimi	tehtävä	valtuustoryhmä
Heinonen Ahti		SDP
Manninen Teuvo	varapuheenjohtaja	KD
Nummi Satu		KESK
Rinne Tuija		PS
Tahvonon Tuomas	puheenjohtaja	KOK

Perusturvalautakunta

Nimi	tehtävä	valtuustoryhmä
Häätylä Matleena		VAS
Järvenpää Markku	puheenjohtaja	KESK
Lamberg Irja		KESK
Peltonen Topias		SDP
Saarelainen Topi	varapuheenjohtaja	PS
Salmi Tapio		KD
Seppänen Tuija		KESK

Sivistyslautakunta

Nimi	tehtävä	valtuustoryhmä
Kauppinen Markku		KOK
Nieminen Maarit	puheenjohtaja	KESK
Pitko Päivi		KESK
Puikkonen Sami	varapuheenjohtaja	SDP
Pynnönen Mari		SDP
Rantanen Jani		KESK
Saari Martti		PS

Tekninen lautakunta

Nimi	tehtävä	valtuustoryhmä
Jaatinen Lauri		KESK
Jauhiainen Jenni		KESK
Juusela Juha	puheenjohtaja	PS
Keteli Paula		SDP
Parviainen Kari	varapuheenjohtaja	SDP
Tähtinen Terhi		KESK
Vihinen Veli Pekka		KD

Ympäristölautakunta

Nimi	tehtävä	valtuustoryhmä
Bågman Rauno		KD
Haikkala Petri	puheenjohtaja	KESK
Jyrinki Riitta		KESK
Kainulainen Tanja	varapuheenjohtaja	PS
Vanhatalo Jouko		SDP

Viranhaltijoiden osalta keskushallinnossa aloitti 1.2.2017 vt. hallintojohtaja Eero Raittila. Ville Vähätiitto nimettiin hoitamaan rakennustarkastaja-ympäristösihteerin virkaa 1.11.2018 alkaen ja sivistystoimessa valittiin kirjastonjohtajan virkaan 1.1.2018 aikaisemmin viransijaisuutta hoitanut Katariina Siironen.

Tilivelvolliset

Tilivelvollisia ovat toimielinten jäsenten lisäksi tehtäväalueiden johtavat viranhaltijat

Kunnanjohtaja Pirkko-Liisa Vesterinen

Vt. hallintojohtaja Eero Raittila 1.2.2017 alkaen

Perusturvajohtaja Anu Pihl

Rehtori-sivistystoimenjohtaja Juhani Holopainen

Vt. tekninen johtaja Jukka Paalanen

Vanhuspalvelujohtaja Eija Kiiltomäki

Varhaiskasvatusjohtaja Neija Lepistö

Vs. kirjastonjohtaja Katariina Siironen

Kunnallisteknikko Jouko Reinikainen

Vs. rakennustarkastaja-ympäristösihteeri Jukka Paalanen 31.10.2017 asti, Ville Vähätiitto 1.11.2017 alkaen

Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Talouden kasvu muuttuu laaja-alaisemmaksi ja pysyttelee yhden prosentin tuntumassa lähivuosina. Vuoden 2016 talouskasvu perustui kotimaisen kysynnän kasvulle. Yksityinen kulutus on ollut vahvaa ja rakennusinvestoinnit lisääntyneet nopeasti. Maailmankaupan näkymät ovat piristyneet, mikä näkyy myös Suomen kohonneessa vientikysynnässä, ja viennin kasvu kiihtyy ennustejaksolla selvästi. Viennin kasvua tukee parantuva kustannuskilpailukyky, sillä yksikkötyökustannusten kasvu jää maltilliseksi. Vienti jää kiihtyvistä kasvusta huolimatta vielä hieman maailmankaupan kasvua hitaammaksi.

Suomen julkisen talouden tila on ollut heikko jo lähes vuosikymmenen. Teollisuuden rakennemuutos ja väestön ikääntyminen ovat heikentäneet julkista taloutta. Muun muassa eläkemenojen kasvusta johtuen julkisen talouden alijäämä on pysynyt suurena, vaikka alijäämää on viime vuosina pyritty pienentämään menoleikkauksin ja veronkorotuksin. Suhdannelitilanteen normalisoituminen ei riitä parantamaan julkisen talouden tilaa olennaisesti, sillä väestön ikääntyminen jatkuu ja rakenteellinen työttömyys on korkea. Myös ensi vuosikymmenellä on varauduttava vaatimattomaan talouskasvuun. Siten julkisen talouden tulot eivät riitä ylläpitämään kaikkia nopeamman talouskasvun varaan rakennettuja julkisen sektorin rakenteita ja tehtäviä.

Kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2017 tilinpäätösarviot osoittavat kuntatalouden vahvistuneen viime vuonna, mutta ennako-odotukset eivät kuitenkaan täysin toteutuneet. Kuntasektorin toimintakulut laskivat viime vuonna keskimäärin 1,0 prosenttiyksikköä muun muassa kilpailukykykysymykseen liittyvien toimien, perustoimeentulotuen Kela-siirron ja kuntien omien säästötoimien vuoksi. Kuntien verotulot kasvoivat koko maan tasolla yhteensä 2,0 prosenttia, eli 450 miljoonaa euroa. Samanaikaisesti valtionosuudet kuitenkin laskivat 3,3 prosenttia eli 300 miljoonaa euroa. Valtion rahoitusosuuden pienentymisen seurauksena peruspalveluiden rahoitus on jäänyt yhä enemmän kuntien vastuulle. Vuoden 2017 arvioidaan kuitenkin jäävän poikkeukselliseksi vuodeksi. Kuntien arvioiden mukaan kuntien talous heikkenee vuonna 2018 selvästi. Investointien arvioidaan kasvavan ja tämän johdosta lainakanta kasvaa edelleen. On tärkeää, että kuntien itsemääräämisoikeus säilyy vahvana maakuntauudistuksen jälkeenkin. Kuntien toiminta on sopeutettava merkittävästi supistuvaan tulopohjaan, sillä julkinen talous ei ole vielä tasapainossa. Työllisyysasteen parantaminen ja sitä kautta kuntien elinvoiman turvaaminen on paras keino tasapainona saavuttamiseksi. Tulopohjaan liittyviä leikkauksia ei kuntatalous kestä.

Sote- ja maakuntauudistus on toteutuessaan keskeisin kuntien toimintaympäristön muutostekijä lähitulevaisuudessa. Sote- ja maakuntauudistus muuttaa vuodesta 2019 lähtien julkisen talouden rakenteita, kuntataloutta kokonaisuutena sekä yksittäisten kuntien taloutta. Kuntien järjestämisvastuulla olevat tehtävät vähentyvät huomattavasti, arviolta noin puolella, tulevan uudistuksen myötä. Tästä syystä myös kuntatalouden rakenteet muuttuvat. Kunnan palvelutuotanto ja käyttötalous painottuvat uudistuksen jälkeen entistä vahvemmin varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen sekä kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön toimialoille. Toimialojen osuus käyttötaloudesta vaihtelee kuitenkin kunnittain huomattavasti. Menojen ja tulojen muutosten lisäksi myös tulevilla omaisuusjärjestelyillä on vaikutuksia kuntien talouteen. Uudistus vaikuttaa myös kuntien verorahoitukseen ja valtionosuuksiin.

Kuntatalouden velkataakka on pääosin seurausta investoinneista, joita on rahoitettu osittain lainalla. Kuntatalouden sopeutustoimet ovat viime vuosina kuitenkin vahvistaneet kuntataloutta, minkä seurauksena investointien omarahoitusosuus on noussut ja lainakannan kasvu hidastunut. Investointitarpeet, korjausvelka ja kasvukeskusten palvelujen ja infrastruktuurin laajentaminen pysyvät kuitenkin mittavina. Sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuun siirtäminen kunnilta maakunnille lievittää kuntatalouden osalta väestön ikääntymisestä johtuvia pitkän aikavalin menopaineita. Uudistuksen seurauksena kuntien käyttötalouden tulot ja menot putoavat noin puoleen nykyisestä, mutta kuntatalouden yhteenlaskettu velka pienenee suhteellisen vähän. Muutoksen seurauksena osa kunnista joutuu taloudellisten haasteiden eteen heikentyneen tulorahoituksen ja investointitarpeiden vuoksi.

Vahva kuntatalous on edellytys kuntien elinvoimalle ja uudistumiselle. Elinvoimainen kunta kykenee luomaan talouden kasvua, työllisyyttä ja tätä kautta verotuloja, joiden avulla kuntien palvelut kyetään rahoittamaan sekä reagoimaan toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Yleisen talouskehityksen lisäksi kuntatalouden toimintaympäristöön ja kuntien elinvoimaan vaikuttavat merkittävästi myös laajemmat yhteiskunnalliset muutosvoimat, erityisesti ikärakenteen muutos ja muuttoliike.

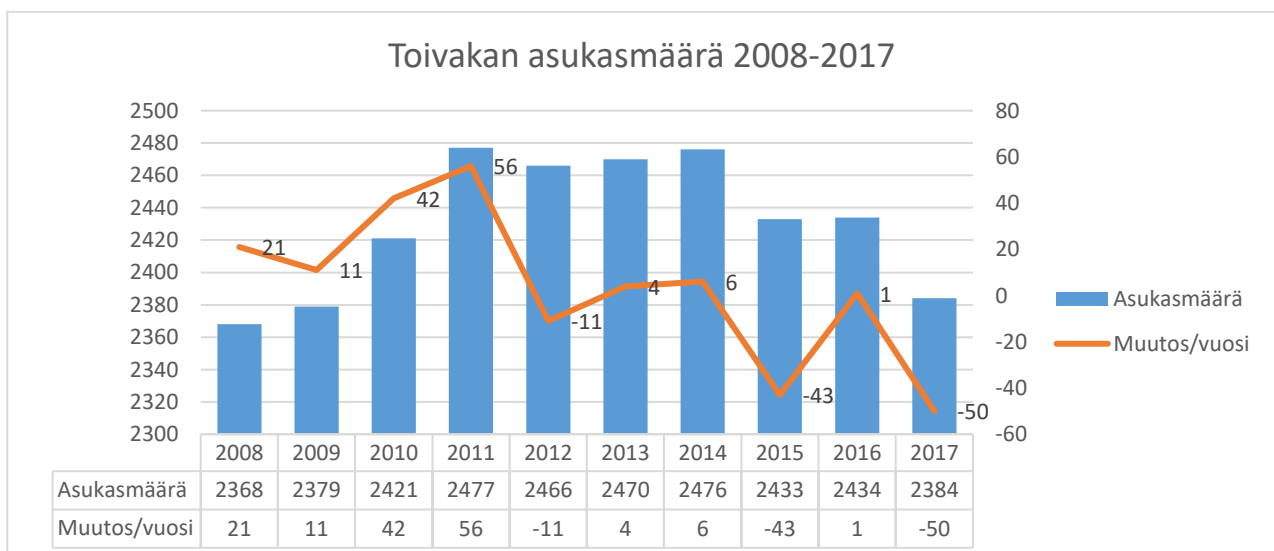
Työmarkkinatilanne on pitkän taantuman jäljiltä edelleen synkkä. Työllisyysaste on kuitenkin tuoreiden tilastojen perusteella parantunut ja pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt. Työllisiä oli tilastokeskuksen mukaan vuoden 2017 helmikuussa 2 390 000, mikä oli 8 000 enemmän kuin vuotta aiemmin. Helmikuun lopussa yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita pitkäaikaistyöttömiä oli 117 300, mikä on 4 700 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Korkea rakennetyöttömyys hidastaa työttömyyden laskua talouskasvun elpessä. Heikko työmarkkinatilanne vaikeuttaa kuntatalouden tilaa heikentämällä muun muassa verotulojen kasvua ja lisäämällä kuntien rahoittamia työmarkkinatuki- ja perustoimeentulotukimenoja.

Väestön ikärakenteen muutos on aiheuttanut ja aiheuttaa tulevaisuudessakin suuria haasteita kuntatalouteen. Väestön ikääntyessä koko maan väestöllinen huoltosuhde heikkenee lähivuosina nopeasti, eli lasten ja vanhuseläkeläisten määrä suhteessa työikäiseen väestöön kasvaa. Kuntatalouden kannalta huoltosuhteen heikkeneminen merkitsee sekä hoito- ja hoivapalveluiden tarpeen kasvua että aiempaa heikompia verotulojen kasvumahdollisuuksia. Kuntatalouden kannalta tilannetta hankaloittavat lisäksi erityisesti suuret alueelliset erot väestön ikärakenteessa.

Lähde: VM – kuntatalousohjelma 2018-2021

Keski-Suomi ja Toivakka

Väestömäärän kehitys Keski-Suomessa oli vuonna 2017 lähellä nollassa. Vain neljä Keski-Suomen kuntaa kasvoi asukasmäärässä. Toivakan asukasmäärä laski 50 asukkaalla (2,0 %). Puolet Jyväskylän seutukunnan kunnista kasvoivat ja Toivakka kuului toiseen puoleen, jotka eivät päässeet seutukunnan kasvuun mukaan. Jyväskylän seutukunta on ainut kasvava seutukunta Keski-Suomessa. Toivakan suhteellisen huomattava vuositasoinen asukasmäärän lasku on olennaisesti kunnan suunnitteluoletuksista poikkeava ja mikäli laskusuunta näyttää jatkuvan tulevina vuosina, on suunnitteluoletuksia korjattava. 2000 vuodesta lukien Toivakan asukasmäärä on kasvanut 16 asukkaalla, mutta 2010 lukien asukasmäärä on pienentynyt 34 asukkaalla. Erityisen positiivisena kehityksenä voi kuitenkin pitää sitä, että alle 10-vuotiaiden määrä on vuodesta 2000 lukien kasvanut 26 %. Sen sijaan 25-64-vuotiaiden määrä on vähentynyt 6 %.

Keski-Suomen työttömyysaste pienentyi vuoden 2017 aikana 2,8 % ollen koko vuoden aikana keskimäärin 13,7 %. Toivakan työttömyysaste parani 2,5 % ollen koko vuoden keskiarvoltaan 10,8 %. Toivakassa oli koko Keski-Suomen viidenneksi pienin työttömyysaste. Toivakan työpaikkaomavaraisuus on kuitenkin heikkoa eikä työn tarjonta Toivakassa muuttunut olennaisesti vuoden 2017 aikana. Tarkkaa tilastoa työpaikkojen määrästä ei ole vielä saatavilla. Yritysten liikevaihdon kehitys Keski-Suomessa ja Jyväskylän seutukunnassa

on ollut vahvaa, mikä enteilee työllisyystilanteen entisestään paranevan alueella. Toivakassa uusi Viisarimäen yritysalue voisi parhaimmillaan tuoda kuntaan huomattavan määrän lisää työpaikkoja houkutelllessaan kuntaan työvoimavaltaista yritystoimintaa.

Toivakan kasvun tueksi tarvitaan asuntotuotantoa erityisesti vuokra-asuntojen osalta. Vuokra-asuntojen parempi tarjonta tekisi kuntaan muuttamisen helpommaksi esimerkiksi kuntaan työllistyville. Tuleva Toivakan kirkonkylän asemakaavan päivitys mahdollistaa kerrostalorakentamisen Toivakan keskustassa, mikä voi ratkaista vuokra-asuntotuotannon haasteet nopeastikin.

Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Kunnan talousarvio toteutui tilikauden tuloksen osalta hyvin eikä kunnan tuloperustassa tapahtunut olennaisia muutoksia verotuksen ja valtionosuuksien osalta talousarvioon verrattuna. Kunnan tuloveroprosenttia korotettiin vuodelle 2017 0,5 %-yksikköä veroprosentin ollen vuonna 2017 21 %. Kiinteistöveroprosentit säilyivät vuoden 2016 tasolla. Asukasluvun pieneneminen heikensi hieman tuloperustaa veronkorotuksen vastapainona. Verotulot olivat noin 30 000 euroa arvioitua pienemmät, mutta valtionosuuksia kertyi noin 118 000 euroa arvioitua enemmän. Edellisvuoteen nähden verotulot kasvoivat noin 200 000 euroa ja valtionosuudet pienenivät noin 340 000 euroa.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon, joita kunnanvaltuusto ei tilikauden aikana hyväksynyt talousarviomuutoksina liittyivät palvelutalon tontin myyntivoittoon ja palvelukeskuksen kiinteistöjen ylimääräiseen poistoon sekä Mustankorkean Oy:n osakkeiden ostamiseen. Palvelutalon tontista järjestettiin tarjouskilpailu, jossa pohjahintana tontille oli 100 000 euroa. Lopullinen kauppahinta oli 425 500 euroa, josta myyntivoittoa 423 720 euroa. Toivakan vanhusten palvelukeskus muodostuu kahdesta kiinteistöstä, joiden käyttö kunnan palvelutoiminnassa on osittain tai kokonaan päättymässä vuoden 2018 aikana kun vanhusten palveluasumisen palvelusetelit otetaan käyttöön. Tästä johtuen kiinteistöjen arvoa kunnan taseessa on tarpeen kirjata alaspäin vastaamaan lähemmin kiinteistöjen todellista arvoa kunnalle. Alaskirjauksia palvelukeskuksen kiinteistöille tehtiin vuodelle 2017 yhteensä 403 000 euroa. Toivakan kunnanvaltuusto päätti 9.10.2017 § 95 noin 130 000 euron lisämäärärahaa Mustankorkea Oy:n osakkeiden ostoa varten. Jyväskylän kaupungin päätös osakkeiden myynnistä ei kuitenkaan saanut lainvoimaa ennen tilikauden päättymistä, minkä vuoksi varsinaisen osakekauppa siirtyi vuodelle 2018 eikä valtuuston myöntämää investointimäärärahaa käytetty vuonna 2017.

Vuoden aikana tehtiin päätöksiä, joista johtuen organisaatiossa tulee muutoksia vuoden 2018 aikana. Vanhusten asumispalveluiden palvelusetelin käyttöönoton myötä kunnan oma palveluasumistuotanto loppuu vuoden 2018 aikana. Muutoksen valmisteluja tehtiin vuoden 2017 aikana ja muutos huomioitiin talousarvioprosessissa, johon liittyen käytiin myös yhteistoimintaneuvottelut henkilöstön kanssa. Muutoksesta johtuen aiheutui myös merkittäviä taloudellisia vaikutuksia vuoden 2017 tilinpäätökseen, kuten edellä mainittiin.

Vuonna 2016 valmistuneet kunnan mittakaavassa huomattavat investoinnit Toivakkatalo, koulukeskuksen laajennus ja tekninen varikko kasvattivat huomattavasti kunnan poistojen määrää suhteessa edellisiin vuosiin, mistä johtuen myös useiden tehtäväalueiden sisäiset kustannukset nousivat huomattavasti aikaisempiin vuosiin verrattuna.

Kunnan elinvoimaisuuden ja elinkeinotoiminnan kannalta merkittävänä asiana Viisarimäen yritysalueen asemakaava sai lainvoiman ja alueelle rakennettiin kunnallistekniikka. Alueen markkinointi aloitettiin, mutta yhtään yritystonttia ei myyty vuoden 2017 aikana.

Kunnan henkilöstö

Kunnan palveluksessa työskenteli 31.12.2017 yhteensä 162 henkilöä. Edelliseen vuoteen nähden henkilöstömäärä oli laskenut 24 työntekijällä. Toistaiseksi voimassa olevissa työ- tai virkasuhteissa olevien kokonaismäärä kuitenkin nousi kahdella henkilöllä ollen 124. Määräaikaisten työsuhteiden määrä sen sijaan pieneni 25 henkilöllä. Henkilöstökulut laskivat edellisestä vuodesta noin 25 000 euroa ollen kuitenkin noin 80 000 euroa vuoden 2015 tasoa korkeammat.

Terveysperusteiset poissaolot sisältävät sairauspoissaolopäivien lisäksi ammattitaudit ja työtapaturmat. Terveysperusteisia poissaolopäiviä kertyi yhteensä 2903 kalenteripäivää, mikä oli 389 kalenteripäivää enemmän kuin edeltävänä vuonna. Terveysperusteiset poissaolot lisääntyivät 1,86 päivää jokaista tehtyä henkilötyövuotta kohden. Terveysperusteisten poissaolojen laskennallinen kustannus kunnalle oli 1 016 050 euroa (350 €/päivä). Henkilöstön osaamisen kehittämiseksi järjestettäviin koulutuksiin on osallistuttu työpäivissä mitattuna huomattavasti edeltäviä vuosia vähemmän. Luvussa näkyy kuitenkin vain palkkajärjestelmään kirjatut koulutukset, minkä vuoksi esimerkiksi osa pienimuotoisista verkkokoulutuksista, joiden määrä on lisääntynyt, puuttuu luvusta.

Henkilöstötunnuslukuja 2015-2017

Tunnusluku	2017	2016	2015
Henkilöstömäärä 31.12.	162	186	177
Vakinaiset 31.12.	124	122	122
Määräaikaiset 31.12.	38	64	55
Henkilötyövuodet	166,05	160,97	160,11
Henkilöstökulut	6 733 661 €	6 758 162 €	6 653 039 €
Koulutusvapaat*	152	205	214
Terveysperusteiset poissaolot**	2903	2514	2556

* työpäiviä, ** kalenteripäiviä

Kunnan henkilöstöjohtajana toimii hallintojohtaja. Yhteistoiminta henkilöstön kanssa on aktiivista ja rakentavaa. Yhteistoimintaelimessä on edustettuna keskeiset henkilöstöryhmät ja yt-toimikunta kokoontuu säännöllisesti 1-2 kuukauden välein. Yhteistoimintaelimessä käsitellään säännölliset lakisääteiset asiat, minkä lisäksi henkilöstön kanssa neuvotellaan erikseen tarpeen mukaan. Vuonna 2017 käytiin kahdet erilliset yhteistoimintaneuvottelut vanhuspalveluiden suunniteltuihin muutoksiin liittyen. Yhteistoimintaneuvottelujen lopputuloksena ei irtisanottu työntekijöitä.

Kunnan työsuojelutoiminnasta vastaa työsuojelupäällikkö ja työsuojeluvaltuutetut, jotka muodostavat työsuojelutoimikunnan. Laadukkaalla työsuojelutoiminnalla taataan henkilöstölle turvallinen työskentely-ympäristö. Työsuojelutoimikunta ylläpitää kattavaa työsuojeluohjeistusta, joka ohjaa esimiehiä ja henkilöstöä työssään.

Kunnan palkkausjärjestelmän kehitystyö on kesken. Uuden tehtävien vaativuuden arviointijärjestelmän käyttöönottoa on valmisteltu pitkään ja se on määrä saada valmiiksi vuoden 2018 aikana. Johtamisosaamista kunnassa on kehitetty aktiivisesti esimieskoulutusten kautta. Henkilöstöjohtamisessa on kuitenkin edelleen kehittämisen paikkoja, mutta kehittämisresurssit ovat rajalliset.

Ympäristöasiat

Toivakan kunnassa vastuu ympäristöasioiden hoitamisesta on ympäristölautakunnalla, johon kuuluu viisi jäsentä. Ympäristölautakunta toimii kunnassa lupaviranomaisena rakennus- ja ympäristöasioita koskevissa lupa-asioissa. Ympäristölautakunnan toiminnasta ja käsittelemistä lupa-asioista kerrotaan ympäristölautakunnan tilinpäätöstekstissä. Rakennus- ja ympäristöasioista vastaavan rakennustarkastaja-ympäristösihteerin virkaa ei ole pystytty vuoden 2012 jälkeen täyttämään meneillään olevan oikeusprosessin vuoksi. Tällä hetkellä kunnassa ympäristösihteerin tehtäviä on hoitanut 1.11.2017 alkaen vs. rakennustarkastaja-ympäristösihteerin. Ympäristöasioita on kunnassa pyritty hoitamaan lainsäädännön mukaisesti resurssien puitteissa.

Suunnitelmien osalta vuonna 2017 tehtiin hulevesisuunnitelma /-strategia, asemakaava-alueen tiestön luokittelu ja vesihuollon varautumissuunnitelma. Näitä kaikkia tehtyjä suunnitelmia voidaan käyttää kunnan ympäristöasioiden vaikutusten arvioinnissa. Toivakan keskusta on suuremmalta osin pohjavesialueella, mikä aiheuttaa riskin pohjaveden pilaantumiselle. Tämän vuoksi on käynnistetty hanke koko kunnan kattavan pohjavesialueiden suojelusuunnitelman laatimiseksi.

Toivakan kunnassa ympäristövaikutuksia arvioitaessa otettiin huomioon kunnan kiinteistöjen energian ja veden kulutus, mm. valaistuksen nykyaikaistaminen kiinteistöissä ja ilmanvaihtokoneiden säätöjen oikeellisuus/tarkistaminen. Kunnan lähes kaikki osa-alueet olivat kaavoituksen osalta työnalla ja kaavoitusten yhteydessä on arvioitu ympäristövaikutuksia mm. luontoselvitysten muodossa ja lisäksi liikenneselvityksin.

Jätehuollon osalta suurin ympäristöön vaikuttava päätös tehtiin, kun päätettiin liittyä Mustankorkea Oy:n osakkaaksi. Jätehuollon valvonta tehdään edelleen Toivakan kunnan ympäristöviranomaisen toimesta, mutta Jyväskylän seudun jätelautakunta tekee kaikki muut jätehuoltoon liittyvät päätökset. Päätöksien valmisteluissa on mukana myös Toivakan kunnan viranomaisia. Tällä päätöksellä pyritään siihen, että jätehuollon piiriin kuuluu kaikki siihen lain mukaan velvoitetut asiakkaat ja jätehuollon keskittäminen aiheuttaa jatkossa ympäristölle vähemmän rasitusta.

Kuivakolun kaatopaikan pitäjänä Toivakan kunta on vastuussa kaatopaikan jälkihoidosta 30 vuoden ajan kaatopaikkatoiminnan päättymisestä. Kaatopaikan toiminta ei ole jatkunut enää vuoden 2001 jälkeen.

Vesi- ja viemärilaitos saavuttivat hyvän tuloksen sekä taloudellisesti että toiminnallisesti. Jätevedenpuhdistamon osalta suuria investointeja ei ole näköpiirissä

Muut ei-taloudelliset asiat

Hyvän hallintoon kuuluu yhdenvertaisuuden ja objektiviteetin periaatteet. Niiden mukaan viranomaisten on kohdeltava kaikkia asiakkaita tasapuolisesti ja puolueettomasti. Hyvän hallinnon periaatteita noudattaen Toivakan kunnassa torjutaan korruptiota ja lahjontaa avoimella ja läpinäkyvällä päätöksentekomenettelyllä. Lisäksi pienessä kunnassa päättäviä viranomaisia on rajallinen määrä ja päätöksentekoa on mahdollista valvoa hyvin yksityiskohtaisella tasolla. Pienessä kunnassa riskinä on, että pieni joukko päätöksentekijöitä on mukana tekemässä päätöksiä eri intressiryhmissä. Esteellisyyksien merkitys ja huomiointi ovat siksi tärkeässä roolissa kunnan päätöksenteossa. Kunnan toiminta rakentuu jo Suomen lakienkin nojalla ihmisoikeuksia kunnioittavaksi ja vaalivaksi.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Kunnan taloudelliset kehitysnäkymät ovat merkittävästi yhteydessä kunnan kasvutavoitteiden toteutumiseen. Kunnan taloussuunnitelman oletuksena on maltillinen noin 20 asukkaan vuosittainen kasvu. Tällaisella kasvuolettamalla kunta pystyisi ylläpitämään lähivuosina vakaata mutta maltillista noin yhden miljoonan vuosittaista investointitahtia ja saisi viiden vuoden kuluessa käännettyä velkaantumisen laskuun. Taloussuunnitelmassa edellä mainituilla oletuksilla on myös merkittävät noin 500 000 euron säästötavoite käyttötaloudessa vuoden 2020 budjettiin. Kasvutavoitteen toteutuminen vuosina 2018-2019 näyttää todellisen säästötarpeen.

Kasvutavoitteen ylittyessä ja kasvuvauhdin lähtiessä selvään nousuun on kunnan mahdollista kasvattaa erityisesti investointien osuutta. Kunta ei ole asukaslukuun suhteutettuna erityisen velkainen, minkä vuoksi kasvukuntana se pystyy investoimaan, vaikka investoinnit jouduttaisiin toteuttamaan pääosin lainarahalla. Myös käyttötalouden säästöpainheet vähenevät kasvutavoitteiden ylittyessä. Taloussuunnitelmaan asetetun kasvutavoitteen ylittyminen ei näytä täysin epätodennäköiseltä ottaen erityisesti huomioon mahdollisuuden uusien työpaikkojen syntymiseen kunnan uudelle Viisarimäen yritysalueelle.

Kasvutavoitteiden alittuessa joutuu kunta harkitsemaan tarkoin investointinsa ja palvelujen järjestämisen. Maltillisen kasvunkin toteutuessa joudutaan noudattamaan varovaisuutta investoinneissa ja käyttötaloudessa on säästöpainetta ja mikäli asukasluku kääntyy jopa laskuun, on kunnan toiminnan ja talouden reagoitava siihen nopeasti. Pienen kunnan asukaskohtainen velkamäärä kasvaa herkästi, jos lainaa joudutaan ottamaan lisää.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista tekijöistä

Toivakan kunnanvaltuuston hyväksymien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan periaatteiden mukaan kunnan riskit luokitellaan neljään pääluokkaan:

1. Strategiset riskit, jotka ovat kunnan pitkän aikavälin tavoitteisiin ja menestystekijöihin kohdistuvia sisäisiä ja ulkoisia uhkia
2. Operatiiviset riskit, jotka ovat päivittäiseen toimintaan, prosesseihin ja järjestelmiin kohdistuvia uhkia
3. Taloudelliset riskit, jotka uhkaavat talouden tasapainoa, investointeja tai rahoitusta
4. Vahinkoriskit, jotka ovat tiettyihin kohteisiin kohdistuvia ennakoitavissa olevia uhkia

Strategiset riskit

Keskeisimpänä strategisena riskinä kunnalle on asetettujen kasvutavoitteiden toteutumattomuus. Kunnan strategisena tavoitteena on kasvaa ja kehittyä. Kunnan taloudellinen perusta on riippuvainen nimenomaan asukasmäärästä ja kasvusta. Kasvun toteutuminen turvaa kehittymismahdollisuudet ja toisaalta sen toteutumattomuus asettaa haasteen kehitykselle erityisesti taloudellisesta näkökulmasta. Kunnan menestystekijöiksi on tunnistettu muun muassa sen sijainti suhteessa maakuntakeskukseen, luonto, turvallisuus ja yhteisöllisyys. Menestystekijöihin sinänsä ei kohdistu odotettavissa olevia uhkia, mutta niiden viestimisessä onnistuminen on tärkeää, mikä muodostaa maineriskin. Negatiivinen imago ja maine puolestaan korreloivat edellä mainittuun kasvutavoitteen toteutumiseen ja siihen liittyviin riskeihin.

Operatiiviset riskit

Operatiivisista riskeistä keskeisimpiä ovat henkilöstöriskit, joista merkittävin on avainhenkilöriski. Kunnan henkilöstöorganisaatio on kapea ja sen kaikilla tasoilla on avainhenkilöitä, joiden korvaaminen lyhyellä aikavälillä on kunnalle erittäin haasteellista. Äkilliset pitkäaikaiset poissaolot tai irtisanoutumiset voivat heikentää huomattavasti organisaation tuloksellisuutta ja palvelutason ylläpitämistä sekä hallinnollisen työskentelyn laatua. Toisaalta organisaatiossa on myös sellaisia tehtävä- ja rooliyhdistelmiä, jotka aiheuttavat riskin väärinkäytöksistä. Riskipitoiset rooliyhdistelmät asettavat haasteita sisäiselle ja ulkoiselle valvonnalle. Merkittäviin henkilöstöriskeihin lukeutuu myös osaavan työvoiman saatavuusriski. Etenkin asiantuntija- ja johtotehtävissä tehtävänkuvat ovat pienessä kunnassa laajoja ja vaativat erittäin monipuolista osaamista.

Muita merkittäviä operatiivisia riskejä ovat tietojärjestelmä- ja tietosuojariskit. Nykyorganisaatiot toimivat entistä enemmän tietojärjestelmien varassa ja tietojärjestelmien pettäminen voi heikentää tai lamauttaa täysin organisaation tai sen osan. Tietosuojariskit voidaan luokitella operatiivisten riskien lisäksi kaikkiin muuhinkin riskiluokkiin. Tietosuojavahingot voivat aiheuttaa sekä toiminnallista että taloudellista vahinkoa ja pahimmillaan aiheuttaa esimerkiksi mainevahinkoa, jolla on strategisia vaikutuksia.

Taloudelliset riskit

Toivakan kunnan merkittävimmät taloudelliset riskit liittyvät rahoitukseen ja takausvastuisiin. Takausvastuiden osalta suurimpana riskinä on kunnan omavelkainen noin 3,4 miljoonan euron takaus Keski-Suomen Verkkoholding Oy:lle. Riski on kuntalain 129 § huomioiden kunnan kantokyvyn rajoilla. Kunnan nykytilanteessa takaukseen voidaan sanoa liittyvän merkittävä taloudellinen riski. Riskin realisoituminen ei vaarantane kunnan kykyä vastata sille laissa säädettyistä tehtävistä, mutta kunnan kehittymismahdollisuuksia se heikentäisi huomattavasti. Rahoituksen osalta kunnalla on kohtalainen korkoriski, mutta nykyisessä korkotilanteessa riski ei vaikuta todennäköiseltä ja lisäksi kunta on osittain korkosuojannut lainansa.

Vahinkoriskit

Ennakoitavissa olevat vahinkoriskit ovat rajallisia ja esimerkiksi varautumistasoa erilaisten poikkeustilojen kuten luonnonmullistusten varalle on nostettu. Kunnan kiinteistöihin kohdistuvat mittavat vahingot, kuten tulipalot tai laajat vesivahingot voisivat vahingoittaa huomattavasti kunnan toimintaa varsinkin vahingon kohdistuessa palvelutuotantotiloihin, kuten koululle tai päiväkotiin, sillä korvaavia tiloja on kunnassa hyvin rajallisesti saatavilla.

Vahinkoriskejä on vakuutettu lakisääteisten vakuutusten lisäksi vakuuttamalla rakennukset irtaimistoiineen ja ajoneuvot. Lisäksi kunnalla on julkisyhteisön vastuuvakuutus ja kuntien ryhmätapaturmavakuutus, jossa vakuutettuina ovat kaikki kunnan asukkaat kunnan järjestämissä tilaisuuksissa.

Oikeudenkäynnit

Oikeusprosessi vuonna 2012 kunnanhallituksen tekemään rakennustarkastaja-ympäristösihteerin viran koeaikapurkuun liittyen jatkui edelleen vuoden 2017 aikana. Asia on käsitelty korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Kyseinen riita-asia muodostaa kunnalle kohtalaisen merkittävän taloudellisen riskin. Lisäksi hallinto-oikeudessa käsitellään kahta muuta virkavaaleihin liittyvää oikeustapausta ja yhtä rakennuslupariitaa. Eduskunnan oikeusasiamiehen käsiteltyä on kunnan rakennusvalvontaviranomaisen päätöksiä koskeva kan- telu. Käynnissä olevat oikeusprosessit sitovat kunnan resursseja.

Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä

Hallintosäännön 72 §:n mukaan kunnan hallinnon ja talouden valvonta järjestetään siten, että ulkoinen ja sisäinen valvonta yhdessä muodostavat kattavan valvontajärjestelmän. Ulkoinen valvonta järjestetään toimivasta johdosta riippumattomaksi. Ulkoisesta valvonnasta vastaavat tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja kunn- talain ja hallintosäännön mukaisesti. Sisäinen valvonta raportoi havainnoistaan kunnanhallitukselle, tilintar- kastajalle sekä tarkastuslautakunnalle. Kunnanhallitus vastaa sisäisen valvonnan järjestämisestä.

Toivakan kunnan sisäisen valvonnan perusteet ja ohjeistus on laadittu ja hyväksytty valtuustossa vuonna 2014. Ohjeistus antaa yksityiskohtaiset toimintaohjeet valvontaa suorittaville viranomaisille siitä, miten Toiva- kan kunnassa tulisi toteuttaa sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa. Ohjeistus oli määrä tarkistaa vuoden 2017 aikana mahdollisten päivitys- ja muutostarpeiden osalta, mutta sitä ei käsitelty päätöksenteossa vuoden ai- kana.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistuksessa on kuvattu sisäistä valvontaa osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa käsittäen seuraavia sisältöjä:

- hyvä hallinto- ja johtamistapa sekä hyvän hallinnon periaatteet
- valvonnan rakenne Toivakan kunnassa
- sisäisen valvonnan määritelmä ja tavoitteet
- sisäisen valvonnan osatekijät
- kokonaisvaltaisen riskienhallinnan määritelmä ja tavoitteet
- Toivakan kunnan riskienhallinnan periaatteet
- riskien luokittelu,

Ohjeessa määritellään myös riskienhallintaprosessi, joka sisältää:

- riskienhallintasuunnitelman laatimisen
- riskien mahdollisuuksien arvioinnin
- riskien ja mahdollisuuksien tunnistamisen
- riskianalyysin
- riskien ja mahdollisuuksien merkityksen arvioinnin
- riskienhallintatoimenpiteiden toteuttamisen
- seurannan ja

- raportoinnin ja tiedonvaihdon.

Lisäksi ohjeessa kuvataan sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa osana Toivakan kunnan toimintaprosesseja ja valvontaympäristöä ja valvontatoimenpiteitä yksityiskohtaisemmalla tasolla muun muassa strategian, talouden ja henkilöstön osalta.

Vuosi 2017 oli kolmas kokonainen vuosi nykyisen valvontaohjeistuksen voimassaoloaikana. Sisäisen valvonnan merkitys kunnassa on selvästi ymmärretty vuosi vuodelta paremmin, mutta kunnan oman ohjeistuksen noudattamisessa on edelleen puutteellisuuksia. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnittelu- ja raportointiprosessi on otettu entistä selkeämmin osaksi talousarvio- ja tilinpäätösprosessia. Kuitenkin erityisesti ohjeistuksen edellyttämät riskienhallintasuunnitelmat ja sen myötä tietoisesti ennakoiva ote riskienhallintaan on puutteellista. Ohjeistuksen mukaan merkittävimpiä riskejä tulisi dokumentoidusti ennalta-arvioida ja suunnitella toimenpiteitä niiden välttämiseksi.

Käytännön tasolla voidaan kuitenkin sanoa, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta on onnistunut pääosin hyvin, koska toiminta ja talous on pääosin saavuttanut asetetut tavoitteet eikä merkittäviä riskejä ole realisoitunut. Operatiivisessa toiminnassa, työarjessa ja johtamisessa sisäinen valvonta toimii, mutta ennakoiva suunnittelu ja dokumentointi ovat edelleen puutteellisia. Lisäksi sisäisen valvonnan ohjeistus tulisi tarkistaa ajantasaiseksi vähintään suhteessa nykylainsäädäntöön ja kunnan hallintosäätöön viimeistään vuoden 2018 aikana. Ohjeistuksen tarkistamisen ja päivittämisen myötä on syytä panostaa ohjeistuksen jalkautumiseen toimialoille, jotta sisäisen valvonnan käytännöt ja prosessit saadaan tosiasiaassa vastaamaan kunnan omaa ohjeistusta.

Sisäisen valvonnan seurannassa ja raportoinnissa hyödynnetään 69-kohtaista taulukkoa, johon on koottu kunnan valvontaohjeistukseen pohjautuen keskeiset valvonnan kohteet. Jokainen toimiala täydentää omia havaintojaan taulukkoon ja kokoaa olennaiset havaintonsa työkalun avulla tilinpäätökseen. Toimialakohtaiset sisäisen valvonnan havainnot ja toimenpiteet raportoidaan tilinpäätöksessä kyseisen toimialan toteumaverailun yhteydessä.

Strategia

Toivakan kunnan strategia vuosille 2013-2016 kantoi nimeä Toivakkatarina. Toivakkatarinan toteutumista kokonaisuudessaan arvioitiin vuoden 2016 tilinpäätöksessä, vaikka valtuustokausi jatkui vuoden 2017 puolelle. Toivakkatarina on ohjannut myös vuoden 2017 talousarvion kautta kunnan toimintaa edelleen tilinpäätösvuonna. Samaan aikaan vuoden 2017 aikana valmisteltiin uutta strategiaa.

Kuntalain 37 §:n mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia. Toivakan kunnanvaltuusto hyväksyi kunnalle uuden strategian vuosille 2018-2021 kokouksessaan 6.11.2017. Kuntastrategia osoittaa tahto- ja tavoittilan tulevaisuuden Toivakasta. Kuntastrategiassa päätetään kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Strategia ohjaa talousarvion laatimista – talousarviossa asetettavien tavoitteiden tulee olla linjassa kuntastrategian tavoitteiden kanssa ja edistää sen toteutumista.

Toivakan kuntastrategia on laadittu kuntalaisia ja päättäjiä osallistaen. Strategian keskiössä on kuntalainen ja kuntalaisen hyvinvointi. Strategiatyö jatkuu vuoden 2018 aikana strategian toimeenpano-ohjelmien laatimisella toimialoittain. Toimeenpano-ohjelmat täsmentävät strategian toteutumisen konkreettiseksi toiminnaksi eri toimialoilla ja tehtäväalueilla ja täydentävät strategiaa muun muassa talous-, henkilöstö- ja omistajapoliittisesta näkökulmasta.

Arvot

Toivakan kunnan arvot ovat:

Oppiva ja kehittyvä

Oppiva kuntalainen ja kuntayhteisö sekä oppiva kuntaorganisaatio rakentavat kehittyvää kuntaa

Avoin ja rohkea

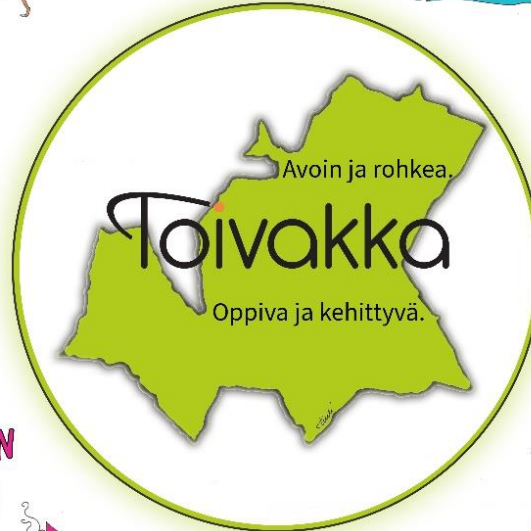
Avoin kuntayhteisö, avoin päätöksenteko ja avoimuus sekä uskallus tehdä rohkeita ratkaisuja.

Arvot kuvastavat perustaa, johon toiminta ja päätöksenteko nojaavat. Strategisten tavoitteiden toimeenpanoa ohjaa näiden arvojen mukainen toiminta.

TOIVAKKA TUNTUU
JA TUNNETAAN

YLIVERTAISTA
YHTEISÖLLISYYTTÄ

Päämäärät

Ylivertaista yhteisöllisyyttä

Yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen ovat paras tapa huolehtia koko kunnan hyvinvoinnista. Yhdessä syntyvät myös parhaat ideat ja innovaatiot sekä oppimisen oivallukset. Teemme päätöksiä, jotka luovat edellytyksiä ja alustoja yhteisöllisyydelle ja innostamme kuntalaisia tekemään yhdessä ja osallistumaan.

Toivakka tuntuu ja tunnetaan

Tavoitteenamme on jättää jälki. Toivakka on paikka, joka herättää hyvän tunteen ja joka muistetaan. Onnistuneella viestinnällä levitetään hyvää tunnetta Toivakasta. Viestintä nostetaan tukitoiminnosta strategiseksi painopisteeksi koko organisaatiossa.

Modernia maalaisidylliä

Tavoitteenamme on, että Toivakka vetää puoleensa asukkaita ja yrittäjiä. Toivakka tarjoaa asukkailleen nykyaikaisen, viihtyisän ja turvallisen maaseutu ympäristön. Asuinympäristöä kehitetään rohkeasti vastaamaan myös tulevien sukupolvien tarpeita.

Palveluiden Toivakka

Toivakasta saa kaiken, mitä arjessa tarvitsee ja paikalliset palvelut pysyvät, kun niitä käytetään. Hyvät yhteydet takaavat sujuvan arjen ja asioinnin.

Mittarit ja tavoitetasot

1. Elämänlaatusa hyväksi tuntevien osuus yli 60 %
2. Kelan ikävakioidun sairastavuusindeksin trendi laskeva suhteessa edelliseen strategiakauteen
3. Toivakan tuntevien ja positiiviseksi mieltävien osuus Jyväskylän seudulla + 10 %
4. Kuntien välinen tulomuutto suhteessa lähtömuuttoon koko strategiakaudella mitattuna + 15 %
5. Päiväkodin ja koulun viiden vuoden lapsiennusteen trendi strategiakauden päättyessä nouseva
6. Työpaikkojen ja yritysten yhteismäärä Toivakassa strategiakaudella yhteensä + 10 %

TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

Ulkoinen

	2017	2016
Toimintatuotot	2 774 779,82	2 308 141,60
Toimintakulut	-15 424 283,97	-15 697 176,61
Toimintakate	-12 649 504,15	-13 389 035,01
Verotulot	7 908 666,13	7 702 960,52
Valtionosuudet	6 148 992,00	6 487 551,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	11,28	874,66
Muut rahoitustuotot	99 824,39	19 615,46
Korkokulut	-55 392,27	-55 897,09
Muut rahoituskulut	-27 275,96	-24 024,77
Vuosikate	1 425 251,42	742 044,77
Poistot ja arvonalentumiset	-1 360 495,05	-669 745,48
Tilikauden tulos	64 756,37	72 299,29
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	21 443,96	21 443,96
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	86 200,33	93 743,25

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toimintatuotot/ Toimintakulut, %	17,99	14,70 %
Vuosikate/ Poistot, %	104,76	111 %
Vuosikate/euro/asukas	597,84	304,87
Asukasmäärä	2384	2 434

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

=100*Toimintatuotot/(Toimintakulut-Valmistus omaan käyttöön)

Vuosikate prosenttia poistoista

=100*Vuosikate/Poistot ja arvonalentumiset

RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	2017	2016
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	1 425 251,42	742 044,77
Satunnaiset erät		
Tulorahoituksen korjauserät	-477 397,92	-84 775,85
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-1 817 493,01	-3 117 949,40
Rahoitusosuudet investointimenoihin	45 000,00	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	41 558,08	127 260,06
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	477 397,92	84 775,85
Investoinnit	-1 253 537,01	-2 990 689,34
Toiminnan ja investointien rahavirta	-305 683,51	-2 333 420,42

Rahoituksen rahavirta

Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset		
Antolainasaamisten vähennykset		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1 600 000,00	3 000 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-467 333,44	-652 333,44
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-185 000,00	
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset	401 662,22	-300 359,22
Rahoituksen rahavirta	1 349 328,78	2 047 307,34

Rahavarojen muutos	1 043 645,27	-286 113,08
Rahavarat 31.12	1 902 745,81	861 289,57
Rahavarat 1.1	861 289,57	1 148 768,25
Kassavarojen muutos	1 041 456,24	-287 478,68

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Investointien tulorahoitus, %	114	29 %
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta	-4 084 603,39	-3 502 104,06
Lainanhoitokate	2	2
Kassan riittävyys, pv	40	24
Asukasmäärä	2384	2433

Investointien tulorahoitus % = 100*Vuosikate/Investointien omahankintameno

Lainanhoitokate= (Vuosikate+Korkokulut)/(Korkokulut+Lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys=365 pv*Rahavarat 31.12/Kassasta maksut tilikaudella

TASE JA SEN TUNNUSLUVUT

	2017	2016
VASTAAVAA		
A PYSYVÄT VASTAAVAT	14 627 951,64	14 258 679,24
I Aineettomat hyödykkeet	197 603,51	199 887,98
1. Aineettomat oikeudet	63 539,51	90 009,66
2. Muut pitkävaikutteiset menot	134 064,00	109 878,32
II Aineelliset hyödykkeet	12 779 938,67	12 670 207,44
1. Maa- ja vesialueet	1 392 225,04	1 405 825,81
2. Rakennukset	8 430 988,87	9 193 494,20
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 694 256,03	1 586 412,41
4. Koneet ja kalusto	262 468,73	365 644,32
5. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		118 830,70
III Sijoitukset	1 650 409,46	1 388 583,82
1. Osakkeet ja osuudet	1 452 105,84	1 190 280,20
2. Muut lainasaamiset	198 303,62	198 303,62
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
1. Valtion toimeksiannot		
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	3 076 476,63	2 166 822,65
I Vaihto-omaisuus	10 400,32	10 400,32
1. Aineet ja tarvikkeet	10 400,32	10 400,32
II Saamiset	1 163 330,50	1 295 132,76
Pitkäaikaiset saamiset	322 000,00	296 000,00
2. Lainasaamiset tytäryhtiöltä	322 000,00	296 000,00
Lyhytaikaiset saamiset	841 330,50	999 132,76
1. Myyntisaamiset	436 762,87	450 787,54
2. Lainasaamiset	147 310,80	176 127,76
3. Muut saamiset	147 118,48	304 234,55
4. Siirtosaamiset	110 138,35	67 982,91
III Rahoitusarvopaperit	36 736,98	36 736,98
1. Osakkeet ja osuudet	36 736,98	36 736,98
IV Rahat ja pankkisaamiset	1 866 008,83	824 552,59
VASTAAVAA YHTEENSÄ	17 704 428,27	16 425 501,89

TASE JA SEN TUNNUSLUVUT

	2017	2016
VASTATTAVAA		
A OMA PÄÄOMA	7 398 664,45	7 315 820,51
I Peruspääoma	5 568 389,50	5 568 389,50
II Edellisten tilikausien ylijäämä(alijäämä)	1 744 074,62	1 653 687,76
III Tilikauden ylijäämä(alijäämä)	86 200,33	93 743,25
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	484 276,68	505 720,64
1. Poistoero	484 276,68	505 720,64
C PAKOLLISET VARAUKSET		
1. Muut pakolliset varaukset		
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	64 763,50	73 226,99
1. Valtion toimeksiannot		
2. Lahjoitusrahastojen pääomat	64 763,50	73 226,99
3. Muut toimeksiantojen pääomat		
E VIERAS PÄÄOMA	9 756 723,64	8 530 733,75
I Pitkäaikainen	6 637 215,75	5 337 110,68
1. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	6 016 666,53	5 101 665,97
2. Lainat julkisyhteisöiltä	201 444,71	235 444,71
3. Liittymismaksut ja muut velat	419 104,51	
II Lyhytaikainen	3 119 507,89	3 193 623,07
1. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	684 999,44	618 333,44
2. Lainat julkisyhteisöiltä	34 000,00	34 000,00
3. Saadut ennakot	21 454,26	28 129,21
4. Ostovelat	1 413 313,57	1 603 988,58
5. Muut velat	312 087,52	270 261,08
6. Siirtovelat	653 653,10	638 910,76
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	17 704 428,27	16 425 501,89

TASEEN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	44,58 %	47,70 %
Suhteellinen velkaantuneisuus - %	57,84 %	54 %
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista		
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	1 830	1 653
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	768	680
Lainakanta 31.12, €/asukas	2 909	2 461
Lainakanta 31.12 1000 €	6 937	5 989
Lainasaamiset 31.12 1000 €	601	198
Asukasmäärä	2384	2433

Omavaraisuusaste %= 100*(Oma pääoma+Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)/
(Koko pääoma-Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus %=100*(Vieras pääoma-Saadut ennakot)/Käyttötulot

Lainakanta 31.12=vieras pääoma-(Saadut ennakot+Ostovelat+Siirtovelat+Muut velat)

Lainasaamiset= Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Kuntakonsernin toiminta ja talous

Kuntakonserni on määritelty kuntalaisia kirjanpitolaisten konsernimäärittelyn mukaisesti. Kuntalain 6§:n mukaan yhteisö, jossa kunnalla on kirjanpitolaisten 1 luvun 5§:ssä tarkoitettu määräysvalta on kunnan tytäryhteisö. Kunnalla katsotaan olevan määräysvalta toisessa yhteisössä, kun sillä on:

1. enemmän kuin puolet kohdeyrityksen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ja tämä äänen enemmistö perustuu omistukseen, jäsenyyteen, yhtiöjärjestykseen, yhtiösopimukseen tai niihin verrattaviin sääntöihin taikka muuhun sopimukseen
2. oikeus nimittää tai erottaa enemmistö jäsenistä kohdeyrityksen hallituksessa tai siihen verrattavassa toimielimessä taikka toimielimessä, jolla on tämä oikeus, ja oikeus perustuu samoihin seikkoihin kuin 1 kohdassa tarkoitettu äänten enemmistö.

Kuntalaki korostaa valtuuston vahvaa asemaa ja kokonaisvastuuta toiminnasta ja taloudesta. Kuntalain mukaan valtuusto vastaa strategisesta päätöksenteosta ja koko kuntakonsernin tavoitteiden asettamisesta, toiminnan ja talouden tasapainosta sekä toiminnan arvioinnista ja seurannan järjestämisestä. Lisäksi valtuusto päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista.

Kunta kirjanpitolaisten mukaisine tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin. Toivakan kuntakonserni muodostuu Toivakan kunnasta, Toivakan Lämpö Oy:stä (100 %) ja Kiinteistö Oy Toivakanhakasta (100 %).

Kiinteistö Oy Toivakanhaka

Kiinteistö Oy Toivakanhaka käsittää 11 rivitaloa, joissa on 57 asuntoa. Yhtiön toimialana on hallinnoida, vuokrata ja rakennuttaa vuokra-asuntoja sekä vastata niiden ylläpidosta ja arvonsäilymisestä. Tavoitteena on vastata kunnan vuokra-asutuskysyntään taloudellisesti, tehokkaasti ja asiakaslähtöisesti.

Sitovat tavoitteet on asetettu omistajaohjauksessa kunnanhallituksen kanssa:

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017	Toteuma 2017
Yhtiö tarjoaa monipuolista ja viihtyisää vuokra-asumisympäristöä toivakkalaisille ja kuntaan muuttaville	Asuntojen kuntoonpano	Asuntojen kunnostuksesta on alle 10 vuotta 30 % asunnoista, 10-20 vuotta 60 % asunnoista	kunnostuksesta alle 10 vuotta n. 25 %
Vuokra-asunnot ovat käyttötarkoituksensa mukaisessa käytössä	Vuokrausaste	Vuokrausaste vähintään 85 %	vuokrausaste 96,4 %
Yhtiön toiminta on taloudellisesti kannattavaa vuokratuloihin perustuen	Tilinpäätös	Tilikauden tulos positiivinen	tulos positiivinen

Toivakan Lämpö Oy

Yhtiön toimialana on kaukolämmön siirto- ja jakeluverkon sekä siihen liittyvän lämpölaitoksen omistaminen ja käyttäminen, kaukolämmön myyminen ja välittäminen.

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017	Toteuma 2017
Yhtiö toimii taloudellisesti kannattavasti ja pystyy vastaamaan käyttö- sekä investointikustannuksiinsa	Hintavertailu Tilinpäätöstiedot		tulos positiivinen
Mahdollisimman moni yhtiön kannalta taloudellisesti liitettävissä oleva kiinteistö tulee kaukolämmön piiriin	Yhteenlasketut liittyjätiedot		

Tavoitteet saavutettiin ja tilikauden 2017 tulos oli positiivinen. Energiamaksua laskettiin ja näin päästiin lähemmäksi valtakunnan tasoa kaukolämmön hinnoittelussa.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Riskienhallinnan tavoite konsernihallinnossa on tavoitteiden saavuttamisen tukeminen. Riski tarkoittaa epävarmuuden vaikutusta tavoitteisiin, poikkeaman odotusta. Vaikutus voi olla myönteinen tai kielteinen. Jokainen organisaatio määrittelee oman riskienhallinnan tasoa ja panostuksen siihen. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeet ovat hallituksen työjärjestyksessä molemmissa tytäryhtiöissä.

Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

	kotipaikka	kunnan omistusosuus	konsernin omistusosuus	
Tytäryhteisöt				
Kiinteistö Oy Toivakanhaka	Toivakka	100 %	100 %	Yhdistelty
Toivakan Lämpö Oy	Toivakka	100 %	100 %	Tuloslaskelma Tase
Kuntayhtymät				
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä	Jyväskylä	1,0529 %	1,0529 %	Yhdistelty
K-S Sairaanhoidopiiriin ky	Jyväskylä	0,93 %	0,93 %	Yhdistelty
Keski-Suomen liitto	Jyväskylä	0,80 %	0,80 %	Yhdistelty

Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut

	2017	2016
Toimintatuotot	6 867 013,18	6 264 596,44
Toimintakulut	-19 878 418,26	-20 135 411,34
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)		
Toimintakate	-13 011 405,08	-13 870 814,90
Verotulot	7 908 666,13	7 702 960,52
Valtionosuudet	6 978 921,03	7 415 688,04
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	153,43	892,23
Muut rahoitustuotot	101 576,27	23 425,62
Korkokulut	-63 898,76	-69 817,21
Muut rahoituskulut	-32 053,63	-29 965,00
Vuosikate	1 881 959,39	1 172 369,30
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 687 774,77	-983 541,87
Tilikauden yli- ja alipariarvot	2 430,89	
Arvonalentumiset		
Satunnaiset erät		
Tilikauden tulos	196 615,51	188 827,43
Tilinpäätössiirrot	6 257,16	23 377,65
Vähemmistöosuudet		
Laskennallisten verojen muutos		
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	202 872,67	212 205,08

Konsernituloslaskelman tunnusluvut

Toimintatuotot/toimintakulut, %	34,55	31,11
Vuosikate/poistot, %	111,67	119,20
Vuosikate/euro/asukas	789,41	481,66
Asukasmäärä	2384	2434

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista
100*toimintatuotot/toimintakulut

Vuosikate prosenttia poistoista
100*vuosikate/(suunn.mukaiset poistot+arvonalentumiset)

Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

	2017	2016
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	1 707 708,40	1 172 369,30
Satunnaiset erät		
Tulorahoituksen korjauserät	-482 289,31	-481 826,28
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-2 756 780,55	-3 763 451,69
Rahoitusosuudet investointimenoihin	46 432,96	793,49
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	546 196,31	45 010,55
Toiminnan ja investointien rahavirta	-938 732,19	-3 027 104,63
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-60 324,83	-4 583,82
Antolainasaamisten vähennykset	13,42	
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2 635 290,00	3 947 580,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-564 482,97	-761 708,12
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-529 100,00	315 999,86
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset	460 239,47	-437 190,90
Rahoituksen rahavirta	1 941 635,09	3 060 097,02
Rahavarojen muutos	1 002 902,90	32 992,39
Rahavarat 31.12	2 353 711,32	1 466 891,49
Rahavarat 1.1	1 357 152,58	1 433 899,10
	996 558,74	32 992,39
Konsernin rahoituslaskelman tunnusluvut		
Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä	-4 321 120,18	-3 563 750,02
Investointien tulorahoitus, %	63	31
Lainanhoitokate	1,84	1,02
Kassan riittävyys, pv	39	21

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymät

Positiivinen määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen ja negatiivinen määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa.

Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvuonna on positiivinen.

Investointien tulorahoitus % = 100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella.

Lainanhoitokate = (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Lainanhoitokate kertoo konsernin tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi.

Kassan riittävyys = 365 pv * Rahavarat 31.12 / Kassasta maksut tilikaudella

Konsernin maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa konsernin rahavaroilla.

KONSERNITASE JA SEN TUNNUSLUVUT

VASTAAVAA	2017	2016
PYSYVÄT VASTAAVAT	18 649 168,63	17 453 937,03
Aineettomat hyödykkeet	386 315,66	319 566,15
Aineettomat oikeudet	252 251,66	209 687,83
Muut pitkävaikutteiset menot	134 064,00	109 878,32
Aineelliset hyödykkeet	17 619 098,79	16 851 389,33
Maa- ja vesialueet	1 601 176,13	1 616 628,99
Rakennukset	11 556 216,34	12 240 494,77
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 889 272,06	1 736 965,03
Koneet ja kalusto	450 486,14	566 629,75
Muut aineelliset hyödykkeet	9 461,76	37 414,25
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 112 486,36	653 256,54
Sijoitukset	643 754,18	282 981,55
Osakkuusyhteisöosuudet	34 524,77	33 440,48
Muut osakkeet ja osuudet	503 228,31	249 541,07
Muut lainasaamiset	51,31	
Muut saamiset	105 949,79	
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	11 258,21	10 765,59
VAIHTUVAT VASTAAVAT	4 082 910,80	3 151 607,77
Vaihto-omaisuus	51 325,31	51 369,30
Saamiset	1 582 598,58	1 633 346,98
Pitkäaikaiset saamiset		296 000,00
Lyhytaikaiset saamiset	1 582 598,58	1 633 346,98
Rahoitusarvopaperit	45 152,80	45 757,03
Rahat ja pankkisaamiset	2 403 834,11	1 421 134,46
VASTAAVAA YHTEENSÄ	22 743 337,64	20 616 310,39

VASTATTAVAA	2017	2016
OMA PÄÄOMA	9 031 064,00	8 855 315,48
Peruspääoma	5 562 641,61	5 568 383,52
Arvonkorotusrahasto		1 325,76
Muut omat rahastot	382 398,44	384 829,33
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	2 906 921,53	2 688 571,80
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	179 102,42	212 205,07
PAKOLLISET VARAUKSET	153 031,86	145 701,69
Muut pakolliset varaukset	153 031,86	145 701,69
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	76 856,43	90 108,39
VIERAS PÄÄOMA	13 482 385,35	11 525 184,83
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	8 751 868,41	6 977 295,75
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	503 270,90	74 120,35
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	877 148,52	1 153 748,96
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	3 350 097,52	3 320 019,77
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>22 743 337,64</u>	<u>20 616 310,39</u>

Konsernitaseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste %	39,71	42,95
Suhteellinen velkaantuneisuus %	61,97	53,90
Kertynyt ylijäämä(alijäämä) 1 000 €	3 086	2 901
Kertynyt ylijäämä(alijäämä) € asukas	1294	1192
Konsernin lainat € asukas	4 039	3 342
Konsernin lainakanta 31.12. 1000 €	9 629	8 131
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista		
Asukasluku	2384	2434

Kunnanvaltuusto

Toiminnan kuvaus

Kunnanvaltuusto on kunnan ylin päättävä elin, joka vastaa kunnan taloudesta ja toiminnasta. Valtuusto päättää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista, konserniohjauksen periaatteista sekä hallinnon järjestämisen, talouden, rahoituksen ja sijoitustoiminnan perusteista. Valtuusto hyväksyy kunnan talousarvion ja tilinpäätöksen ja päättää vastuuvapaudesta. Lisäksi valtuusto huolehtii, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Vuonna 2017 kunnanvaltuuston toimintaan vaikuttivat merkittävästi uuden kuntalain voimaantulo ja sen myötä uuden hallintosäännön hyväksyminen ja käyttöönotto sekä uuden valtuuston valitseminen ja aloittaminen kuntavaalien myötä. Kuntalaki astui kokonaisuudessaan voimaan ja valtuustokausi alkoi 1.6.2017. Kuntalaki- ja hallintosääntöuudistus muuttivat päätöksenteon painopistettä niin, että entistä selvemmin kunnanvaltuusto päättää lähinnä strategisen tason asioista ja toiminnan ja talouden perusteista ja linjauksista. Kuntavaaleissa valittu uusi valtuusto järjestäytyi ensimmäisessä kokouksessaan 5.6.2017. Kunnanvaltuuston puheenjohtajaksi valittiin Pentti Marttinen, 1. varapuheenjohtajaksi Paula Keteli ja 2. varapuheenjohtajaksi Heidi Hakkarainen. Kunnanvaltuusto kokoontui vuonna 2017 kahdeksan kertaa ja käsitteli yhteensä 128 pykälää. Lisäksi etenkin uudelle 1.6.2017 aloittaneelle valtuustolle järjestettiin erilaisia koulutus ja seminaarilaisuuksia.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00002000 KUNNANVALTUUSTO					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-25.600		-25.600	-32.383,18	126,5
4300 Palvelujen ostot	-5.224		-5.224	-9.071,35	173,6
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1.500		-1.500	-1.864,07	124,3
4000 TOIMINTAKULUT	-32.324		-32.324	-43.318,60	134,0
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-32.324	0	-32.324	-43.318,60	134,0
6999 VUOSIKATE	-32.324	0	-32.324	-43.318,60	134,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-32.324	0	-32.324	-43.318,60	134,0
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-32.324	0	-32.324	-43.318,60	134,0

Keskusvaalilautakunta

Toiminnan kuvaus:

Keskusvaalilautakunta on lakisääteinen lautakunta, jonka kunnanvaltuusto asettaa toimikaudekseen. Keskusvaalilautakunnan tehtävänä on huolehtia kuntavaalien ja valtiollisten vaalien järjestämisestä kunnassa vaalilainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Vuoden 2017 aikana keskusvaalilautakunta vastasi lakien sille asettamista tehtävistä kuntavaalien järjestämisessä. Uuden valtuuston toimikauden alettua nimettiin myös uusi keskusvaalilautakunta. Loppuvuodesta 2017 aloitettiin vuoden 2018 tasavallan presidentin vaalin järjestelyt. Sote- ja maakuntauudistuksen siirtymisen varmistuttua selvisi, ettei presidentin vaalin yhteydessä toimiteta maakuntavaaleja. 5.6.2017 valitun keskusvaalilautakunnan kokoonpano on esitetty toimintakertomuksessa.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00001000 KESKUSVAALILAUTAKUNTA					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-6.918		-6.918	-6.509,46	94,1
4300 Palvelujen ostot	-2.899		-2.899	-4.502,80	155,3
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-500		-500	-131,14	26,2
4000 TOIMINTAKULUT	-10.317		-10.317	-11.143,40	108,0
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-10.317	0	-10.317	-11.143,40	108,0
6999 VUOSIKATE	-10.317	0	-10.317	-11.143,40	108,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-10.317	0	-10.317	-11.143,40	108,0
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-10.317	0	-10.317	-11.143,40	108,0

Tarkastuslautakunta

Toiminnan kuvaus

Tarkastuslautakunta on lakisäätöinen lautakunta, jonka kunnanvaltuusto asettaa toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastusta varten. Tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja konsernissa toteutuneet.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Merkittävin muutos talousarvioon verrattuna oli vuoden 2016 tilinpäätöksen täydennystarpeet ja sitä seurannut viivästyminen, mikä työllisti tarkastuslautakuntaa ja tilintarkastusyhteisöä kevätkaudella 2017. Tarkastuslautakunnan arviointikokouksia ja tilintarkastuspäiviä oli vuonna 2017 suunniteltua enemmän.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen:

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017	Toteuma 2017
Tarkastus- ja arviointitehtävän oikea-aikainen ja tarkoituksenmukainen hoitaminen	Tarkastuspäivien määrä Arviointikokousten määrä	9 tilintarkastuspäivää 11 arviointikokousta	Tavoitteiden saavuttaminen tarkastus- ja arviointitehtävien oikea-aikaisessa ja tarkoituksenmukaisessa toiminnassa edellytti arvioitua useampia arviointikokouksia ja tarkastuspäiviä.
Sidonnaisuuksien ilmoittamisen järjestäminen ja valvonta	Järjestelmä on käytössä	Järjestelmä käytössä 1.6.2017	Kesän alussa nimetty uusi tarkastuslautakunta otti onnistuneesti sidonnaisuuksien ilmoitusjärjestelmän käyttöön kesäkuussa. Sidonnaisuusilmoitusten tilanteesta raportoitiin valtuustolle yhden kerran syyskuudella 2017.
Uuden tarkastuslautakunnan perehdyttäminen ja koulutus	Perehdyttämispäivät Koulutuspäivät	1 perehdyttämiskokous 5 koulutuspäivää	Tarkastuslautakunnan perehdytyksen ja koulutuksen osalta tavoitteet täyttyivät osittain. Tarkastuslautakunnan vaihtuessa pidettiin yksi perehdytyskokous, mutta tarkastuslautakunnan koulutuspäiviä siirrettiin seuraavalle vuodelle.

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Tilikauden aikana tehtiin 3000 euron lisäys tarkastuslautakunnan budjettiin. Muutos aiheutui arvioitua suuremmasta arviointi- ja tarkastustarpeesta kevätkaudella. Muutos vietiin tiedoksi kunnanhallitukselle, mutta sitä ei käsitelty kunnanvaltuustossa talousarviomuutoksena muutoksen vähäisyyden vuoksi.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00002500 TARKASTUSLAUTAKUNTA					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-5.150	-3.000	-8.150	-8.905,13	109,3
4300 Palvelujen ostot	-12.826		-12.826	-11.384,72	88,8
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat				-33,87	-100,0
4000 TOIMINTAKULUT	-17.976	-3.000	-20.976	-20.323,72	96,9
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-17.976	-3.000	-20.976	-20.323,72	96,9
6999 VUOSIKATE	-17.976	-3.000	-20.976	-20.323,72	96,9
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot				-57,31	-100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset				-57,31	-100,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-17.976	-3.000	-20.976	-20.381,03	97,2
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-17.976	-3.000	-20.976	-20.381,03	97,2

Kunnanhallitus

Toimielimen alaiset tulosalueet:

Yleishallinto

Hallinto- ja talousosasto

Henkilöstöhallinto

Pelastustoimi

Elinkeinoitoimi

Kunnanhallitus ja yleishallinto

Tehtäväalueen tarkoitus ja toiminnan kuvaus:

Kunnanhallituksen tehtävänä on vastata kunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta sekä valtuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta. Kunnanhallitus vastaa valtuuston hyväksymän kuntastrategian mukaisesti kunnan järjestämistä vastuulla olevien kuntapalvelujen organisoinnista, konsernijohdosta ja -ohjauksesta, kunnan edunvalvonnasta, kunnanhallitukselle määrätystä tehtäväalueista sekä yhteen sovittaa lautakuntien sekä niiden alaisina toimivien palvelualueiden toiminnan kunnanvaltuuston taloudellisesti kestäväällä tavalla määrittämien voimavarojen mukaisesti.

Yleishallinnon tulosalueeseen kuuluu kunnanhallituksen varsinaisen toiminnan lisäksi muun muassa kunnallisverotus, toimikunnat, yhteistoimintaosuudet ja jäsenmaksut sekä joukkoliikenneasiat.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Uuden kuntalain ja kunnan uuden hallintosäännön voimaantulo 1.6.2017 aiheuttivat muutoksia myös kunnanhallituksen toimintaympäristössä. Kuntalain ja hallintosäännön mukaan kunnanhallitus vastaa valtuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta. Kunnanhallitus johtaa kunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta. Kunnanhallitus vastaa kunnan toiminnan yhteensovittamisesta ja omistajaohjauksesta sekä kunnan henkilöstöpolitiikasta ja huolehtii kunnan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Kunnanhallitus yhdessä kunnanjohtajan kanssa muodostavat konsernijohdon. 1.6.2017 aloittanut uusi kunnanvaltuusto valitsi uuden kunnanhallituksen. Kunnanhallituksen voimasuhteita ja kokoonpanoa on käsitelty toimintakertomuksessa. Kunnanhallitus kokoontui vuoden 2017 aikana 19 kertaa ja käsitelti 295 pykälää.

Joukkoliikenteen osalta vuoden aikana laajennettiin yhteistyötä Jyväskylän liikenteen kanssa Jyväskylän paikallisliikenteen vuorojen jatkamiseksi Toivakkaan koulumatkaliikenteen turvaamiseksi Jyväskylän suuntaan.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017	Toteuma 2017
Strategian mukainen aktiivinen ja ennakoiva kotikunnan kehittäminen.	Päätösten strategianmukaisuus Kehittämiseen kohdistuvien päätösten määrä.	Vaikuttavuuden arviointi keskeisistä päätöksistä.	Vaikuttavuuden arviointityökaluja ei ole otettu kattavasti käyttöön. Vuoden aikana laadittiin uusi strategia, joka ohjaa tulevaa päätöksentekoa.

Kunnan elinvoimaisuuden säilyttäminen ja kehittäminen	Kunnassa olevien työpaikkojen ja yritysten määrän sekä muiden keskeisten elinvoimainkijöiden kehitys	Elinvoimainkijöiden tukeminen ja parantaminen	6 aloittanutta yritystä, 1 lopetettu. Työpaikkojen määrä ei vielä saatavilla tilastotiedoista. Perustettu elinvoimainryhmä.
Kunnalla on toimiva palveluorganisaatio ja hyvä työnantaja-mainne	Muutokset palveluorganisaatioissa ja palveluissa	Tarkoituksenmukaisien palvelujen tarjoaminen sekä henkilöstö-rakenteiden ja osaamisen päivittäminen	Palveluorganisaatiomuutoksista päätettiin vanhushuollon osalta palvelusetelin käyttöönoton yhteydessä.
Kunnan palkkausjärjestelmä on taloudellisesti kestävä ja kannustava	Toteutetut toimenpiteet	Työn vaatavuuden ja työsuorituksen arviointiin perustuvan palkkausjärjestelmän kehittäminen edelleen	Tehtävien vaatavuuden arviointijärjestelmän valmistelu jatkui. TVA:n ja työsuorituksen arviointijärjestelmän on määrä valmistua vuoden 2018 aikana.
Kuntaviestintä vahvistaa myönteistä kuntakuva	Viestinnän määrä eri medioissa	Positiivisen kuntakuvan levittäminen eri medioissa	Ei mediaseurantaa.

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Yleishallinnon tulosalue pysyi käyttötalouden osalta tarkasti talousarviossa, mutta arvioitua suuremmat poistot ja Jyväskylän kaupungilta ostettu linja-autovuoro painoivat tulosalueen noin 46 000 euroa alijäämäiseksi.

Koko kunnanhallituksen toimialan tilikauden tulos oli noin 47 000 euroa ennakoitua parempi. Parempi tulos perustui pääosin arvioitua korkeampiin sisäisiin myyntituottoihin ja budjetoimattomiin hankkeiden avustuksiin. Ennakoitua suurempien poistojenkin jälkeen tulos jäi arviota paremmaksi.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Kunnanhallituksen toimialan sisäistä valvontaa johtaa kunnanjohtaja ja yleishallinnon, henkilöstö- ja talousosaston, henkilöstöhallinnon ja elinkeinotoimen tulosalueiden sisäistä valvontaa johtaa hallintojohtaja. Sisäistä valvontaa koskevat huomiot kerätään toimialakohtaiseen sisäisen valvonnan taulukkoon, jossa arvioidaan kunnan toimintaa yhteensä 69 eri tekijän suhteen. Taulukkoon merkitään kunnossa olevat asiat numerolla 1 ja erityistä huomiota vaativat asiat numerolla 2. Merkintöjä tarkennetaan tarvittaessa selitteellä.

Kunnanhallituksen toimialalla tehtiin valvontahuomioita vuodesta 2017 yhteensä 26 kohtaan raportointitaulukossa. Havainnot jakautuivat osa-alueittain seuraavasti:

Sisäisen valvonnan havainnot kunnanhallituksen toimialalla		
Osa-alue	Tarkistuskohtien määrä	Puutteellisuuksia havaittu
Toimintaympäristö ja toiminnan organisointi sekä johtaminen	13	6
Päätöksenteko	8	3
Talous- ja strategiaprosessi	23	4
Henkilöstöasiat	7	3
Tietohallinto	4	4
Muut asiat	14	6
Yhteensä	69	26

Koontina voidaan sanoa, että useat havainnot liittyvät valvonnan tai riskienhallinnan puutteelliseen resursointiin. Valvontaa ja riskienhallintaa toteutetaan operatiivisessa toiminnassa parhaan kyvyn ja osaamisen mukaan, mutta puutteellinen resursointi aiheuttaa puutteellisuksia niin osaamisessa kuin ajankäytöllisestikin. Usein valvonnan ja riskienhallinnan lopputulos on hyvä, eli tavoitteet toteutuvat ja riskit vältetään, mutta riskienhallinnan prosessi ei ole edellytysten mukainen ja erityisesti dokumentointi on puutteellista. Havainnoista on nähtävissä, että operatiivinen organisaatio on ääriarajoilla sille asetettujen tehtävien ja tavoitteiden toteuttamisessa eikä riskienhallinnalle ja sen dokumentoinnille jää aikaa, mikä itsessään johtaa riskitason nousuun

ja pahimmillaan kierteeseen, jossa toteutuvat riskit syövät resursseja tuottavalta toiminnalta entistä enemmän.

Organisoinnin ja johtamisen havainnot liittyvät pääosin erilaisten ohjeistusten ja suunnitelmien ajantasaisuuteen ja noudattamiseen. Lainsäädännön nopeat muutokset asettavat organisaatiolle haasteita pitää omat sisäiset ohjeistukset lakien mukaisina ja saada ne jalkautettua operatiiviselle tasolle ajoissa.

Päätöksenteossa puutteellisuuksia on havaittu juridisessa osaamisessa ja päätöksenteon valmistelun laadussa. Lisäksi päätösten tiedoksiannon ja nähtävillä pitämisen osalta on parannettavaa viranhaltijapäätösten osalta.

Talous- ja strategiaprosessin osalta puutteellisuudet liittyvät osin tavoitteiden asettamiseen ja osin riskienhallinnan ja valvonnan järjestämiseen. Tavoitteiden asettaminen ohjaa toimintaa ja siksi tavoitteiden tulisi olla huolella harkittuja ja oikeaan suuntaan ohjaavia. Riskienhallintaa tulisi tehdä ohjeiden mukaisesti, järjestelmällisesti ja dokumentoidusti. Talouden seuranta ja valvonta tulisi olla jatkuvaa. Parannettavaa on erityisesti varsinaisen rahaliikenteen valvonnassa.

Henkilöstöasioissa avainhenkilöriskejä ei ole pystytty eliminoimaan. Organisaatio on kapea ja sisältää riskipitoisia rooliyhdistelmiä. Monien avainhenkilöiden korvaaminen aiheuttaisi organisaatiolle suuria haasteita. Lisäksi tulisi laatia entistä tarkempi ohjeistus rekrytointeihin sekä kouluttaa esimiehiä rekrytoinneissa. Myös henkilöstöseuranta päätöksenteossa on ollut puutteellista.

Edellä mainittu valvonnan ja riskienhallinnan resurssivaje asettaa organisaatiolle haasteen korjata havaittuja puutteellisuuksia. Toimenpiteisiin useiden kohtien osalta on kuitenkin jo ryhdytty. Ensinnäkin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistus itsessään päivitetään vuoden 2018 aikana. Päivitetyn ohjeistuksen jalkauttamiseen tulee panostaa, jotta valvontaa voidaan kehittää. Vuoden 2018 aikana organisaatiossa suoritetaan avainhenkilöriskikartoitus, jonka tarkoituksena on havainnollistaa avainhenkilöriskejä ja helpottaa niiden eliminoimiseksi tehtävien toimenpiteiden suunnittelua. Monet henkilöstövaihdokset organisaation johdossa ovat aiheuttaneet hetkellistä osaamis- ja perehdytysvajetta, joka kapenee sitä mukaan kun henkilöt kerryttävät kokemustaan tehtävissään.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00003100 YLEISHALLINTO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot				273,00	-100,0
3400 Muut toimintatuotot				13.530,67	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT				13.803,67	-100,0
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-88.192		-88.192	-82.471,14	93,5
4300 Palvelujen ostot	-191.263		-191.263	-195.762,15	102,4
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-200		-200	-3.757,88	1878,9
4700 Avustukset				-3.775,00	-100,0
4800 Muut toimintakulut	-10.700		-10.700	-35.279,03	329,7
4000 TOIMINTAKULUT	-290.355		-290.355	-321.045,20	110,6
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-290.355	0	-290.355	-307.241,53	105,8
6999 VUOSIKATE	-290.355	0	-290.355	-307.241,53	105,8
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-119.867		-119.867	-149.519,02	124,7
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-119.867		-119.867	-149.519,02	124,7
8499 TILIKAUDEN TULOS	-410.222	0	-410.222	-456.760,55	111,3
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-410.222	0	-410.222	-456.760,55	111,3

Hallinto- ja talousosasto

Tehtävälueen tarkoitus ja toiminnan kuvaus

Hallinto- ja talousosasto sisältää kunnanhallituksen alaisuudessa toimivat talous- ja hallintopalvelut, joita ovat kunnan ja kuntakonsernin kirjanpito- ja tilinpäätöspalveluista, taloushallinnon ja laskutuksen toimintojen koordinoinnista ja sisäisestä valvonnasta, asianhallinnan ja arkistoinnin toimintojen koordinoinnista. Osasto huolehtii kunnan keskushallinnossa tarvittavista asiantuntija- ja toimistotehtävistä sekä joidenkin kunnan yleishallinnon viranomaistehtävien järjestämisestä.

Lisäksi hallinto- ja talousosastoon kuuluu kunnan ICT-palvelut, joiden keskeisenä tehtävänä on laitteiden ja ohjelmistojen asennus- ja ylläpitotehtävät, järjestelmien ja tietoverkkojen suunnittelu ja toteuttaminen, laitteistojen hankinta sekä käyttäjien opastaminen. Osana kokonaisuutta huolehditaan myös puhelin- ja viestintäratkaisuista. ICT-palvelut tukee osaltaan toimintaprosessien sähköistämistä ja ohjelmistojen täyttä hyväksikäyttöä, mitä kuntapalvelujen tuottavuuden lisääminen edellyttää. Kustannustehokkuutta tuovat myös verkon viikatilanteiden väheneminen hyvien kuituyhteyksien rakentamisen vuoksi. Lisäksi pyritään tehostamaan tietohallintoa ja tietoturvaa sekä jatkuvasti vahvistamaan henkilöstön valmiuksia ohjelmistojen käyttöön.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Talous- ja hallintopalvelujen ja ICT-palvelujen johtamisesta vastaavan hallintojohtajan virka täytettiin 1.2.2017 alkaen. Lisäksi ICT-suunnittelijan tehtävä täytettiin vuoden alusta alkaen, minkä myötä ostopalvelu Laukaan kunnalta päättyi.

Hallinto- ja talousosasto tuotti palveluita koko kuntaorganisaatiolle kehittäväällä otteella. Osasto osallistui myös merkittäväällä panoksella uuden hallintosäännön ja kuntastrategian valmisteluun.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Talous- ja hallintopalvelut

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso/toimenpiteet 2017	Toteuma 2017
Kuntakonsernin taloushallinto hoidetaan tehokkaasti, taloudellisesti ja ammattitaitoisesti	Kustannusten ja niiden kehityksen taloudellisuus sekä talouden tasapaino	Taloutta seurataan jatkuvasti sekä laaditaan osavuosikatsaukset	Taloutta seurattu valtuuston hyväksymien määräysten mukaisesti. Tilinpäätös toteutui hyvin.
Kunnan yleishallinto toimii sujuvasti ja asianmukaisesti	Asioiden käsittelyajat	Määritellään asioiden käsittelyajat	Lakisääteisten lisäksi ei määritely eikä seurattu käsittelyaikoja.
Sähköisten taloushallinnon järjestelmien käytön kehittäminen	Prosessikuvaukset	Työprosessien määrittäminen ja kehittäminen	Prosessikuvaukset on laadittu.

ICT-palvelut

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017	Toteuma 2017
---------	---------	-----------------------------------	--------------

ICT-palvelut tukevat osaltaan kunnan palvelutuotannon sujuvuutta ja tehokkuutta	Työprosessien tehokkuus ja toimivuus Vikatilanteet	Keskeisten järjestelmäkokonaisuuksien jatkuvan toimivuuden varmistaminen	Ei merkittäviä toimintahäiriöitä, joista vähintäänkin operatiiviselle toiminnalle
ICT-palvelujen kehittämisellä tuetaan toimintaprosessien kehittämistä	Uusien IT-pohjaisten kehittämisratkaisujen määrä	Uusien toimintaprosessien kehittäminen IT-ratkaisujen avulla	Taloushallinnon analysointiratkaisun käyttöönotto. Palvelutietovarannon käyttöönottoprojekti.
Sähköisen asiahallintajärjestelmän käytön tukeminen ja kehittäminen	Asianhallintajärjestelmässä hoidettavien asioiden määrä	Kaikki keskeiset asiat ja asiakirjat on viety asianhallintajärjestelmään	Kokoushallinta aktiivisessa käytössä, mutta asianhallinta, sopimushallinta ja asiakirjahallinta eivät vielä käytössä täydellä kapasiteetilla. Tiedonohjauksen toimintamalleja ei vielä otettu käyttöön.

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Hallinto- ja talousosaston toteuma jäi noin 60 000 euroa ennakoitua positiivisemmaksi. Keskeisimpänä syynä olivat yli 70 000 euroa arvioitua suuremman sisäiset myyntituotot. Sisäisten erien suuret poikkeamat talousarvioon ja edellisiin vuosiin nähden selittyvät pääosin kiinteistöjen kustannusten nousulla vuonna 2016 valmistuneiden investointien johdosta. Lisäksi tulosalueen henkilöstökulut jäivät noin 20 000 euroa ennakoitua alhaisemmiksi henkilöstövaihdosten ja tehtäväjärjestelyjen vuoksi.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00003200 HALLINTO-JA TALOUSOSASTO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	223.588		223.588	283.595,20	126,8
3300 Tuet ja avustukset				1.382,32	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	223.588		223.588	284.977,52	127,5
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-290.698		-290.698	-269.248,13	92,6
4300 Palvelujen ostot	-68.971		-68.971	-72.793,51	105,5
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-11.550		-11.550	-9.116,84	78,9
4700 Avustukset				-500,00	-100,0
4800 Muut toimintakulut	-46.993		-46.993	-48.178,64	102,5
4000 TOIMINTAKULUT	-418.212		-418.212	-399.837,12	95,6
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-194.624	0	-194.624	-114.859,60	59,0
6999 VUOSIKATE	-194.624	0	-194.624	-114.859,60	59,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-26.051		-26.051	-44.645,54	171,4
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-26.051		-26.051	-44.645,54	171,4
8499 TILIKAUDEN TULOS	-220.675	0	-220.675	-159.505,14	72,3
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-220.675	0	-220.675	-159.505,14	72,3

Henkilöstöhallinto

Tehtäväalueen tarkoitus ja toiminnan kuvaus

Henkilöstöhallinnon kustannuspaikalle varataan määräraha yhteisen henkilöstöhallinnon toimintaan, yhteisten henkilöstökoulutusten järjestämiseen sekä yhteisten henkilöstöhallinnon työkalujen käyttöönottoon ja ylläpitoon. Henkilöstön terveydenhuollon kustannuspaikalle kirjataan kustannukset työterveyshuoltosopimuksen mukaisesta lakisääteisestä työterveyshuollosta. Työsuojelun kustannuspaikalle kirjataan lakisääteisen työsuojelun toimintaorganisaation toiminnan kustannukset ja yhteiset työsuojeluun liittyvät kustannukset.

Henkilöstöyksikkö tarjoaa palkanlaskentapalveluja ja henkilöstöhallinnon asiantuntijapalveluja kunnalle. Henkilöstöyksikkö osaltaan huolehtii kunnan työnantaja-asemasta ja kunta-alan sopimuksista aiheutuvien velvoitteiden asianmukaisesta hoitamisesta. Suunniteltu sote-alueiden perustaminen vaikuttaa osaltaan palkkahallinnon palvelutuotantoon suoritämäärien vähentymisellä.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Vuoden 2017 aikana toteutettiin uudenmallinen työhyvinvointikartoitus, josta saatiin tärkeää tietoa henkilöstön tilasta ja jonka tuloksissa määriteltiin kehittämiskohteita kunta- ja yksikötasolla. Kahden vuoden välein toteutettava yhteismitallinen kartoitus mahdollistaa järjestelmällisen työhyvinvoinnin kehittämisen. Tulosten mukaan kunnan työhyvinvointi on keskimääräistä paremmalla tasolla, mutta työyksikkökohtaiset erot ovat suuria.

Vanhuspalveluiden tulevat muutokset aiheuttava kunnassa henkilöstövähennyksiä, jotka vaikuttavat olennaisesti myös palkkahallinnon työ- ja suoritämääriin. Tästä johtuen vuoden 2018 talousarvioon kirjattiin henkilöstövähennys myös palkkahallinnon osalta vuodelle 2018. Keskushallinnon työntekijät osallistuivat talousarvioprosessiin liittyviin yhteistoimintaneuvotteluihin edustajiensa kautta.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017	Toteuma 2017
Esimiestyön tukeminen ja esimiestaitojen vahvistaminen	Toteutetut toimenpiteet	Esimiestyötä tukevien työkalujen ja toimintatapojen jatkuva kehittäminen, yhteiset esimieskoulutukset	Lähiesimieskoulutukseen osallistui viisi esimiestä. Esimiesinfot ja sähköinen viestintäkanava Yammer yhteistoiminnan välineinä.
Työhyvinvoinnin, ennaltaehkäisevän työterveyshuollon ja työturvallisuuden kehittäminen	Toteutetut toimenpiteet	Työsuojelun toimintaohjelman ja työkyvyn varhaisen tuen toimintamallin toteuttaminen. Riskien arvioinnin päivittäminen työyksiköissä.	Työhyvinvointikartoitus toteutettiin ja siinä havaittuihin kehittämiskohteisiin pureuduttiin yksiköittäin. Laadukas työsuojelun toimintaohjelma päivitetään vuosittain ja jaellaan koko henkilöstölle. Terveysperusteiset poisolot lisääntyneet edelliseen vuoteen verrattuna.
Palkkahallinnon palvelut toteutetaan tehokkaasti ja taloudellisesti	Suoritemäärät ja niiden kehitys Suoritehinnat ja niiden kehitys	Suoritehinta laskeva	Ei vertailutietoa aikaisemmilta vuosilta.

Hyödynnetään tietojärjestelmien mahdollisuuksia palkanlaskennan ja henkilöstöhallinnon työprosessien jatkuvaan kehittämiseen	Toteutetut toimenpiteet	Käytössä olevien tietojärjestelmien ominaisuuksia hyödynnetään täysimääräisesti	Kunnalla ei ole varsinaista henkilöstötietojärjestelmää. Käytössä palkkajärjestelmä ja henkilöstöraportointijärjestelmä. Henkilöstöraportoinnin järjestelmän jalkauttaminen kesken ja hyödyntäminen vajavaista.
--	-------------------------	---	---

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Henkilöstöhallinnon talous on toteutunut lopputuloksen osalta talousarvion mukaisesti. Sekä toimintatuotot että toimintakulut jäivät noin 20 000 euroa arvioitua pienemmiksi. Toimintatuottojen osalta työterveyden KELA-korvaukset jäivät noin 20 000 euroa arvioitua alhaisemmiksi, koska vuonna 2016 taseeseen jaksotetut korvaukset olivat noin 8500 euroa toteumaa suuremmat ja vuodelle 2017 taseeseen tehtiin edellisvuotta pienempi jaksotus. Toimintakulujen alittuminen muodostui useista eri tekijöistä, joista merkittävin oli työterveyshuollon kustannusten alittuminen noin 10 000 eurolla.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00003300 HENKILÖSTÖHALLINTO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	55.731		55.731	52.457,98	94,1
3300 Tuet ja avustukset	25.000		25.000	6.478,32	25,9
3400 Muut toimintatuotot				154,20	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	80.731		80.731	59.090,50	73,2
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-50.358		-50.358	-49.269,98	97,8
4300 Palvelujen ostot	-76.399		-76.399	-60.461,55	79,1
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-22.000		-22.000	-12.463,10	56,7
4800 Muut toimintakulut	-8.683		-8.683	-11.908,91	137,2
4000 TOIMINTAKULUT	-157.440		-157.440	-134.103,54	85,2
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-76.709	0	-76.709	-75.013,04	97,8
6999 VUOSIKATE	-76.709	0	-76.709	-75.013,04	97,8
8499 TILIKAUDEN TULOS	-76.709	0	-76.709	-75.013,04	97,8
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-76.709	0	-76.709	-75.013,04	97,8

Pelastustoimi

Tehtäväalueen tarkoitus ja toiminnan kuvaus

Pelastustoimi huolehtii palontorjunnasta ja pelastustoiminnasta kunnassa. Pelastuspalvelut on järjestetty käytännössä Keski-Suomen pelastuslaitoksen alaisuudessa, jonka rahoituksesta kunta osaltaan vastaa. Kunnassa on oma Keski-Suomen pelastuslaitoksen alaisuudessa toimiva paloasema.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Toimintaympäristössä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia vuoden 2017 aikana.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Kunta ei ole asettanut talousarviossa toiminnallisia tavoitteita pelastustoimelle. Kunta seuraa Keski-Suomen pelastuslaitoksen toimintaa ja pyrkii vaikuttamaan toimintaan tarpeen mukaan.

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Kunnan maksuosuus Keski-Suomen pelastuslaitoksen toiminnasta oli noin 5 000 euroa arvioitua pienempi.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00003400 PELASTUSTOIMI					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-924		-924	-924,12	100,0
4300 Palvelujen ostot	-192.000		-192.000	-187.266,96	97,5
4000 TOIMINTAKULUT	-192.924		-192.924	-188.191,08	97,5
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-192.924	0	-192.924	-188.191,08	97,5
6999 VUOSIKATE	-192.924	0	-192.924	-188.191,08	97,5
8499 TILIKAUDEN TULOS	-192.924	0	-192.924	-188.191,08	97,5
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-192.924	0	-192.924	-188.191,08	97,5

Elinkeinotoimi

Tehtävälueen tarkoitus

Kuntastrategian mukaisesti tarjota työn tekemiseen ja yrittämiseen kannustava sekä asumiseen ja vapaa-aikaan viihtyisä maaseutumainen toimintaympäristö.

Elinkeinotoimen alaisuuteen kuuluu varsinaisen elinkeinotoiminnan edistämisen lisäksi kunnan markkinointi, hanketoiminta ja maaseutuelinkeinotoiminta.

Toiminnan kuvaus

Elinkeinotoimi vaikuttaa yritysten toimintaedellytyksiin ja yleiseen elinvoimaan kunnassa. Elinkeinopolitiikan onnistumisella on kunnan talouden pitkän aikavälin kehityksen ja palvelujärjestelmän rahoituksen näkökulmasta merkittävä rooli. Elinkeinopolitiikan onnistuminen näkyy suotuisana väestö- ja työpaikkakehityksenä, yrityskannan kehityksenä sekä kunnan veropohjan kasvuna.

Kuntamarkkinointi on kasvattamassa merkitystään yhtenä kunnan vetovoimatekijänä. Kunnan täytyy pystyä viestimään itsestään potentiaalisille muuttajille ja luomaan positiivista kuntakuva. Maaseutuelinkeinotoiminta on kunnassa toteutettu yhteistoimintana Laukaan kunnan kanssa. Hanketoimintaan kuuluu Leader-ryhmä Maaseutukehitys ry:n toiminnan tukeminen ja kunnan oma hanketoiminta.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Kunnan elinvoimaohjelman mukaan Toivakan toivotaan olevan kilpailukykyinen asuinpaikka, yrittäjäystävällinen, kiinnostavien tapahtumien tarjoaja, vetovoimainen loma-asumiskohde, kiinnostava matkailukohde ja brändiltään tunnettu kunta. Myös uusi kuntastrategia painottaa kunnan tunnettuutta ja elinvoimaisuutta.

Markkinoinnin ja elinkeinotoiminnan parissa työskennelleen projektityöntekijän työsuhde päättyi vuoden 2016 lopussa eikä määrärahaa palkkaamiseen annettu vuodelle 2017. Tämä näkyi elinkeinotoimen osalta hieman heikompana vuotena. Määrärahojen tasoa nostettiin taas entiselle tasolle vuodelle 2018, mutta lisähenkilöstöön ei varattu määrärahaa vaan painotus muutettiin palvelujen oston.

Kuntamarkkinoinnin kehittämistä suunniteltiin vuoden 2017 aikana ja kehittämistoimenpiteet siirtyivät vuodelle 2018, jolloin kunnan markkinointikonsepti uudistetaan yhteistyössä mainostoimiston kanssa.

Kunnan oma hanketoiminta koostui ELY-keskuksen rahoittamasta kylähankkeesta, jossa kehitettiin Toivakan kylien toimintaa ja toimintaedellytyksiä sekä valtiovarainministeriön rahoittamasta suomi.fi palvelutietovarannon käyttöönottoprojektista.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017	Toteuma 2017
Yrittäjyyden ja elinkeinotoiminnan aktiivinen kehittäminen	Kunnassa olevien työpaikkojen ja yritysten sekä muiden keskeisten elinvoimatekijöiden määrä	Kunta tarjoaa yritystontteja ja tukee yritystoimintaa sekä työpaikkojen lisäämistä erilaisin palveluin.	Viisarimäen yritystontit valmistuivat myyntiin, mutta kauppoja ei tehty. Työpaikkojen määrä ei tiedoissa tilastoissa. Yritysten määrä 163, joka on 5 enemmän kuin edellisellä vuonna. Lisäksi kunnan ja järjestöjen yhteistyötä pyrittiin tiivistämään.
Tulomuutto ja uudisrakentaminen kehittyvät	Väestön ja rakentamisen määrä	Kuntaa markkinoidaan aktiivisesti eri medioissa, messuilla, kotisivulla jne.	Asukasluku laski, mutta rakentaminen ja asuintonttien myynti oli edellisvuosia vilkkaampaa.

kunnassa myönteisesti			
Kuntaan syntyä uutta yritystoimintaa	Uusien yritysten määrä	Aloittavien yritysten määrä on suurempi kuin lopettavien. Uusille yrittäjille tarjotaan tukipalveluja (Yritystulkki, Uusyrityskeskus jne.)	Kunta on tarjonnut uusien yrittäjien palveluja. Uusia yrityksiä vuonna 2017 yhteensä 6 kpl.

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Elinkeinoitoimen talouden toetuma jäi noin 26 000 euroa talousarviota positiivisemmaksi. Ero selittyy pääosin hanketoiminnan noin 34 000 euron avustuksilla ja myyntituotoilla, joita ei oltu huomioitu talousarviossa. Lisäksi henkilöstökulut ylittivät noin 24 000 eurolla budjetoimattomista hankkeista johtuen, mutta muut toimintakulut alittuivat toimintakulujen asettuen yhteensä noin 7000 euroa arvioitua korkeammiksi.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00003600 ELINKEINOTOIMI					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot				1.380,37	-100,0
3300 Tuet ja avustukset				33.000,00	-100,0
3400 Muut toimintatuotot	10.153		10.153	9.689,44	95,4
3000 TOIMINTATUOTOT	10.153		10.153	44.069,81	434,1
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-10.168		-10.168	-34.286,20	337,2
4300 Palvelujen ostot	-79.502		-79.502	-53.888,71	67,8
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-700		-700	-6.817,44	973,9
4800 Muut toimintakulut				-2.897,41	-100,0
4000 TOIMINTAKULUT	-90.370		-90.370	-97.889,76	108,3
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-80.217	0	-80.217	-53.819,95	67,1
6999 VUOSIKATE	-80.217	0	-80.217	-53.819,95	67,1
8499 TILIKAUDEN TULOS	-80.217	0	-80.217	-53.819,95	67,1
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-80.217	0	-80.217	-53.819,95	67,1

Perusturvalautakunta

Perusturvan hallinto

Toimielimen alaiset tulosalueet:

*Lastensuojelu
Muut lasten ja perheiden palvelut
Vanhushuolto
Kehitysvammahuolto
Muut vanhusten ja vammaisten palvelut
Päihdehuolto
Muu sosiaali- ja terveystoimi
Terveystieteidenhuolto*

Toiminnan kuvaus ja toiminta-ajatus

Perusturvan hallinto kokoaa kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut yhdeksi kokonaisuudeksi, joka yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa turvaa kuntalaisille asukaslähtöiset, joustavat sekä laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut.

Toimintaympäristön muutokset (talousarvio 2017)

Vuonna 2017 on odotettavissa maakunta- ja SoTe-uudistuksen eteneminen, joka tulee muuttamaan koko sosiaali- ja terveydenhuollon kenttää. Osallistuminen ja muutokseen vaikuttaminen kuntalaisten eduksi on keskeinen tavoite.

Toimintaympäristössä toteutuneet muutokset

Maakunta- ja SoTe-uudistuksen esivalmisteluvaihe päättyi keväällä 2017 ja tarkoituksena oli, että kesäkuussa 2017 toimintansa olisi aloittanut nk. väliaikaishallinto. Maakunta- ja SoTe-uudistuksen aikataulu kuitenkin muuttui ja väliaikaishallinnon sijaan toimintansa aloitti maakunta- ja SoTe-uudistuksen johtoryhmä, johon Toivakan kunnasta nimettiin varajäseniksi Pirkko-Liisa Vesterinen sekä Anu Pihl.

Vuoden 2017 aikana perusturvan toimialan suurin yksittäinen toimintaympäristön muutos on ollut uuden hoidon rakentamisen aloittaminen kesällä 2017. Uuden palvelukeskuksen valmistelu on ollut hallinnonrajat ylittävä projekti, jossa keskushallinnossa, teknisessä toimessa ja perusturvassa on tehty runsaasti yhteistä valmistelutyötä kuntalaisten parhaaksi.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Kokonaisuudessaan perusturvan toimialan tulos oli -8 048 240 €. Talousarvioon perusturvan toimialalle varattu määräraha oli 7 721 476€. Talousarvioon nähden ylitystä on euromääräisesti 326 700€. Ylitys selittyy vanhushuollon kertaluonteisella, kiinteistöön kohdistuvalla poistolla sekä terveydenhuollon kustannusten ylityksenä talousarvioon verrattuna. Terveystieteidenhuollon menoihin oli varattu talousarviossa 4 399 934 €. Toteuma oli -4 504 220, eli noin 100 000€ arvioitua suurempi.

Kunnan strategiaa tukeva sitova tavoite

SoTe- ja maakuntauudistuksen valmistelu ja suunnittelutyö toivakkalaisten edun mukaisesti		
Toimenpide/toimenpiteet:	Mittari	Toimenpiteiden toteuttaminen
1. Toivakan kunnan edunvalvonta sosiaali- ja terveystalvelujen uudistukseen liittyen 2. SoTe-uudistuksen seuraaminen tiiviisti ja avoin tiedottaminen uudistuksen etenemisestä	1. Osallistuminen maakunta- ja SoTe-uudistuksen valmisteluun 2. Tiedottaminen henkilöstölle SoTe-uudistuksesta vähintään neljä kertaa vuodessa sähköpostilla sekä palavereissa mukana olemalla 3. Tiedotustilaisuuden järjestäminen henkilöstölle SoTe-uudistuksesta keväällä 2016 sekä sen jälkeen kun laki on hyväksytty eduskunnassa syksyllä 2016.	Toimenpiteiden toteutuminen 1. maakunnan johtoryhmän työskentelyssä tiivis mukanaolo. 2. SoTe-uudistus on ollut teemana useissa henkilöstöpalvereissa. Tiedottamisvastuuta otti myös keskuskuomi 2019 www-sivusto ja erilaiset maakunnalliset työryhmät jotka tiedottavat suoraan henkilöstöä. 3. Lakipaketin hyväksyminen siirtyi kesään 2018.

Perusturvalautakunnan kokoukset vuonna 2016

Perusturvalautakunta kokoontui 10 kertaa vuoden 2017 aikana käsitellen 90 pykälää. Perusturvalautakunnan puheenjohtajana toimi Markku Järvenpää ja lautakunnan esittelijänä perusturvajohtaja Anu Pihl. Vuoden aikana lautakunnan jäsenet osallistuivat kokouksiin seuraavasti:

Kokoukset 1-6, pykälät 1-50			
Varsinainen jäsen	Kokouskerrat	Varajäsen	Kokouskerrat
Markku Järvenpää, pj	5	Pentti Marttinen	0
Topi Saarelainen, varapj	5	Eino Tiihonen	1
Sinikka Jäntti	6	Jenni Jauhiainen	0
Keijo Huikko	3	Jussi Torppa	1
Henna Breilin	4	Taina Mäkelä	2
Varja Oksanen	6	Ritva Puttonen	0
Kirsi Marjakoski	4	Hanna-Leena Pöyry	0

Kokoukset 7-10, pykälät 51-90			
Varsinainen jäsen	Kokouskerrat	Varajäsen	Kokouskerrat
Markku Järvenpää, pj	4	Petri Haikkala	0
Topi Saarelainen, varapj	4	Eino Tiihonen	0
Tuija Seppänen	3	Lauri Jaatinen	0
Irja Lamberg	4	Jenni Jauhiainen	0
Topias Peltonen	3	Taina Mäkelä	1
Tapio Salmi	2	Raija Särkkä	1
Matleena Häättylä	4	Heli Tahvonen	0

Muut	Kokoukset 1-6	Kokoukset 7-10	Yhteensä
Pirkko-Liisa Vesterinen, kunnanjohtaja	3	3	6

Anu Pihl, esittelijä/ pöytäkirjanpitäjä	6	4	10
Eija Kiiltomäki	3		3
Tapio Salmi, kunnanhallituksen edustaja	5		5
Kaisa Rikalainen, sosiaaliohjeiden tekijä	1		1
Hanna Manninen, palveluvastaava	2	1	3
Sakari Ainari, kunnanhallituksen pj.	1	1	2
Mia Friman, työllisyys- ja hyvinvointikoordinaattori		1	1
Sinikka Jäntti, Kunnanhallituksen edustaja		4	4

Merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät

Riskien arvioinnilla tarkoitetaan perusturvan toimialalla perusturvan asiakas- ja potilastyössä esiintyvien vaarojen tunnistamista, vaarojen aiheuttamien riskien suuruuden määrittämistä ja riskien merkityksen arviointia. Näihin vaarojen tunnistamiseen liittyy aina fyysisen toimintaympäristön ja työvälineiden arviointi. Riskien arviointi on osaltaan ennakoivaa työsuojelua. Riskien arvioinnin avulla voidaan havaita toiminnassa esiintyvät riskit ajoissa, ennen kuin vahinkoja pääsee tapahtumaan. Hyvää riskienhallintaa on ennakoita tilanteet, joissa on kohonnut riski vaara tai uhkatilanteille. Tällaisia tilanteita perusturvassa ovat esimerkiksi ruuhkahuiput, loma-ajat, sijaisten tai harjoittelijoiden käyttö, ylityöt ja yövuorot, henkilökunnan tai asiakkaiden sairastumiset, toiminnassa tapahtuvat muutostilanteet, häiriöt, toiminnan lomassa tapahtuvat siivous-, huolto- ja korjaustyöt. Perusturvassa keskeisimmät riskit ja epävarmuustekijät liittyvät potilas- ja asiakastyöhön ja sitä kautta turvallisuuteen sekä henkilöstön hyvinvointiin.

Riskitekijöitä perusturvan osalta on vuoden 2017 aikana tarkasteltu seuraavista näkökulmista:

- Asiakkaan saaman palvelun laatu ja turvallisuus (hoito, palvelu, asiakastapaamiset)
- Lääkehoidon turvallisuus (vanhustenhuolto)
- Laite- ja ympäristön turvallisuus (tilat, ergonomia, ICT)
- Henkilöstöriskit (henkilöstön saatavuus, sijaiset, työn kuormitus, koulutus, perehdytys)

Perusturvan toiminnassa pyritään aina riskien minimoimiseen. Asiakastyön lisäksi myös erilaisessa päätöksenteossa on mukana jossain määrin epävarmuutta ja harkintaa, jota ei voida koskaan täysin poistaa. Harkinta on hyväksyttävää ja usein edellytys sille, että asiakkaan etu toteutuisi. Harkintaa käytetään niin hoitotoimenpiteissä, kuin viranhaltijapäätösten tekemisessä (esimerkiksi toimeentulotuki).

Lähtökohtana kaikelle harkinnalle tulee aina olla lain puitteissa asiakkaan etu. Joskus tästä huolimatta syntyy näkemuseroja, jotka aiheuttavat tilanteita, joissa on olemassa uhka työntekijän fyysiselle sekä henkiselle koskemattomuudelle. Nämä uhkat on minimoitu yksintyöskentelyn toimintaohjeilla, tilajärjestelyillä ja soviuilla ilmoituskäytännöillä samoissa tiloissa työskenteleville henkilöille.

Henkilöstön ja potilaan/asiakkaan väliset näkemuserot perusteluineen tulee aina kirjata asiakas- ja potilastietojärjestelmään. Asiakastyön riskejä pienennetään aina suunnitelmallisen työotteen avulla sekä esimerkiksi ergonomian koulutuksen avulla. Jokaisella asiakkaalla on olemassa asiakkuudestaan suunnitelma, jonka laatu määrittävät.

Työnantajan vastuulla on varmistaa, että henkilöstöllä on riittävä, ajantasainen ja tehtävänmukainen koulutus ja osaaminen. Työnantaja huolehtii henkilöstön perehdytyksestä, joka pienentää havaittuja riskejä merkittävästi. Kaikkien työntekijöiden perehdytykseen sisällytetään potilasturvallisuustyön perusteita (esim. vaaratapahtumien ilmoittamismenettely).

Vuonna 2017 perusturvan toimialalla realisoitui avainhenkilöriskit monella tavalla. Työn kuormittavuus on jo valmiiksi suurta ja saimme huomata kuinka pienessä organisaatiossa yhdenkin avainhenkilön poissaolo aiheuttaa merkittävän riskin asiakastyölle ja henkilöstön jaksamiselle. Avainhenkilöriski on tunnistettu, mutta sitä ei ole pystytty poistamaan.

Sisäinen valvonta

Sisäinen valvonta perusturvassa on osa kunnan jokapäiväistä johtamisjärjestelmää, jolla parannetaan päämäärien ja tavoitteiden saavuttamista. Vanhuspalveluiden kuukausipalaverit ja viikoittaiset osastotunnit, sosiaalitoimen viikkopalaverit sekä lastensuojelun viikkopalaverit ovat sisäisen valvonnan työkaluja, joilla osaltaan varmistetaan

- toimintojen tehokkuus ja tarkoituksenmukaisuus
- taloudellisen raportoinnin luotettavuus ja
- lakien ja säädösten noudattaminen

Perusturvassa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että toiminta on taloudellista ja tuloksellista ja että päätösten perusteena oleva tieto on oikeaa, riittävää ja luotettavaa. Seuraamme viikoittain, että lain, viranomaisohjeiden, sääntöjen sekä toimielinten päätöksien ja johdon ohjeiden noudattaminen toteutuu kunnassa.

Toimintojen tehokkuus ja tarkoituksenmukaisuuden sisäinen valvonta liittyy oleellisesti lähiesimiestyöhön ja johtamiseen, jossa olemassa olevia toimintoja ja prosesseja tarkastellaan ja arvioidaan säännöllisesti niin kehityskeskusteluissa kuin kehittämissäpäivissä, koulutuksissa ja päivittäisessä toiminnassa erilaisten ongelmatilanteiden ratkomisessa.

Prosessien tarkastelulla työn mielekkyyttä sekä asiakasmäärää pystytään lisäämään. Tässä henkilöstö on toiminut vuoden 2017 aikana esimerkillisesti tuoden kehittämistarpeitaan esiin. Olemme pystyneet hyödyntämään myös opiskelijoiden tekemää työtä osana toiminnan kehittämistä. Lähiesimiestyötä saatiin vahvistettua vanhuspalveluissa vuonna 2017.

Sisäisen valvonnan havainnot aiheuttivat keväällä 2017 sen, että perusturvajohtaja pyysi aluehallintovirastoa tekemään tarkastuskäynnin ikäihmisten palvelukeskukselle. Tarkastuskäynnin jälkeen aluehallintovirasto jätti kuntaan selvityspyynnön, jonka avulla palvelukeskuksen ja laajemminkin vanhuspalveluiden tilanne pystyttiin arvioimaan objektiivisesti ja korjaamaan epäkohdat niiltä osin, kun niitä oli ja niiltä osin, kun ne olivat korjattavissa. Esimerkiksi tilojen puutteellisuuteen ei määräänsä enempää voinut tarttua, uuden palvelukeskuksen rakentuessa jo viereiselle tontille.

Taloudellinen raportoinnin osalta toimintaa tarkastellaan puolivuositain, jolloin toiminnassa esiintyviin poikkeamiin pystytään varautumaan ja vaikuttamaan hyvissä ajoin.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00004100 SOSIAALITOIMISTO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	1.200		1.200	3.350,00	279,2
3300 Tuet ja avustukset				5.308,02	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	1.200		1.200	8.658,02	721,5
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-70.842	-6.246	-77.088	-78.145,01	101,4
4300 Palvelujen ostot	-8.953		-8.953	-23.422,92	261,6
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-900		-900	-1.021,31	113,5
4800 Muut toimintakulut	-21.264		-21.264	-12.069,97	56,8
4000 TOIMINTAKULUT	-101.959	-6.246	-108.205	-114.659,21	106,0
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-100.759	-6.246	-107.005	-106.001,19	99,1
6999 VUOSIKATE	-100.759	-6.246	-107.005	-106.001,19	99,1
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot				-57,31	-100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset				-57,31	-100,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-100.759	-6.246	-107.005	-106.058,50	99,1
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-100.759	-6.246	-107.005	-106.058,50	99,1

Lastensuojelu

Toiminnan kuvaus ja toiminta-ajatus

Lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (Lastensuojelulaki 417/2007 1 §). Lastensuojelutyössä tuettiin vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja tarjottiin perheelle tarpeellista apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Lastensuojelua ovat lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, joita toteutettiin tekemällä asiakassuunnitelmia ja järjestämällä lapselle tai perheelle avohuollon tukitoimia. Mikäli avohuollon tukitoimet osoittautuvat riittämättömiksi, voidaan lapsen tarvitsema hoito ja huolto järjestää hänelle sijaishuoltona. Lapsi voidaan myös ottaa Toivakan perusturvalautakunnan huostaan, mikäli lastensuojelulain mukaiset perusteet huostaanotolle täyttyvät. Sijaishuollossa olleelle lapselle järjestetään jälkihuolto hänen täytettyään 18 vuotta.

Lastensuojelutyö alkaa lastensuojeluilmoituksesta tai pyyntönä lastensuojelutarpeen selvittämisestä, joka tehdään yhteistyössä vanhempien ja lapsen kanssa. Lastensuojelun tarve selvitetään sosiaalihuoltolain mukaisena palvelutarpeen selvityksenä, jossa tarkoituksena on kartoittaa perheen vahvuudet ja muutostarpeet lapsen näkökulmasta. Tämän pohjalta arvioidaan lastensuojelun asiakkuuden aloittamista ja perheen mahdollisesti tarvitsemia avohuollon tukitoimia. Päivähoito, lapsiperheiden kotipalvelu, tukihenkilö tai -perhe, terapia, perhetyö sekä lapsen ja perheen harkinnanvarainen taloudellinen tukeminen esimerkiksi kuntouttavan harrastuksen muodossa ovat eniten avohuollon tukitoimina myönnettyjä palveluita. Myös lapsen perhehoito tai laitoshuolto voidaan toteuttaa avohuollollisena toimenpiteenä.

Lastensuojelua arvioidaessa ja toteutettaessa ensisijaisesti otetaan huomioon lapsen etu. Lastensuojelussa tehdään yhteistyötä lapsen vanhempien, huoltajien ja muiden lapsen läheisverkostoon kuuluvien henkilöiden kanssa.

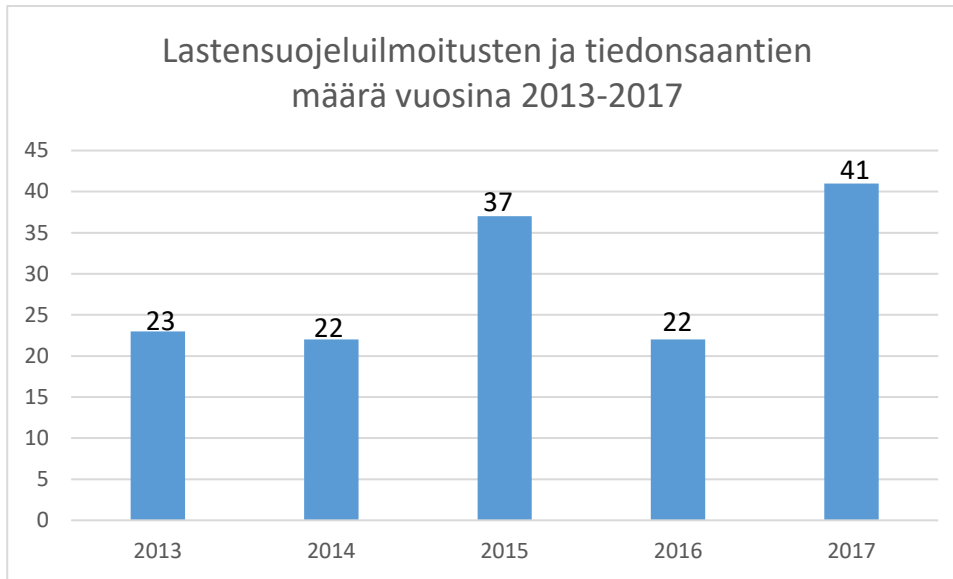
Toiminnan tavoitteet (Talousarvio 2017)

Vuonna 2017 kehitetään avohuollon tukitoimia vastaamaan entistä paremmin kunnassa olevia tarpeita. Tavoitteena on löytää uusia yhteistyön muotoja eri toimijoiden kanssa.

Toimintaympäristössä toteutuneet muutokset

Lastensuojeluilmoituksia Toivakan kunnassa tehtiin 30 vuonna 2017. Lastensuojelun tiedonsaanteja, joissa ilmoitusvelvollinen on antanut asian tiedoksi sosiaaliviranomaiselle, kirjattiin 11. Ilmoitusten ja tiedonsaantien yhteismäärä, 41, on edellisvuotta korkeampi. Ilmoitusten määrään vaikuttaa helposti esimerkiksi se, koskeeko tehty ilmoitus perheen kaikkia lapsia ja kuinka monta lasta perheessä on. Mikäli ilmoitus koskee koko perhettä, jossa lasten määrä on suuri, saattaa tämä aiheuttaa vääristymää tilastolliseen vertailuun vuositasolla. Edellä mainittu ilmoitusten lukumäärä ei sisällä ennakkollisia lastensuojeluilmoituksia.

Lastensuojeluilmoitusten ja lastensuojelun tiedonsaantien lukumäärä vuosina 2013–2017.

Lastensuojeluilmoituksen tai tiedonsaannin jälkeen arvioidaan välittömästi kiireellisen tuen tarve ja aloitetaan tarvittaessa lasta ja tämän perhettä koskeva palvelutarpeen arviointi, minkä yhteydessä arvioidaan lastensuojelun tarvetta. Ilmoituksia tai tiedonsaanteja tehtiin 28 eri lapsesta vuoden aikana ja näistä selvitys aloitettiin vuoden aikana 21 lapselle ja saatettiin loppuun 17 lapselle. Selvitys tehdään kolmen kuukauden määräajassa. Palvelutarpeen arviointi aloitetaan, mikäli sen tekeminen ei ole ilmeisen tarpeetonta (Lastensuojelulaki 26 §, 3 mom). Palvelutarpeen arviointi on tarpeeton, mikäli lapselle on hiljattain tehty vastaava palvelutarpeen arviointi tai mikäli lapsi on jo lastensuojelun asiakas, lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tuntee lapsen ja tämän perheen tilanteen ja lapsen saamat palvelut ovat asianmukaisia.

Lapsi otetaan lastensuojelun asiakkaaksi sosiaalityöntekijän arvion perusteella mikäli asiakkuuteen ottamisen lainmukaiset kriteerit täyttyvät (Lastensuojelulaki 27 §). Lastensuojelun asiakkaana vuonna 2017 oli yhteensä 21 lasta ja valtaosa heistä oli avohuollon asiakkaita. Uusia asiakkuuksia aloitettiin viisi. Lastensuojeluun liittyviä päätöksiä ja ratkaisuja tehtiin 91 kappaletta vuonna 2017.

Vuoden 2017 kuluessa kehitettiin Toivakan kunnan lastensuojelua kehittämällä ja ottamalla koekäyttöön lastensuojelun tarvetta ja perheen tilanteen muuttumista kuvaavia mittaristoja. Työn kehittämisen toive lähti työntekijöiden aloitteesta, sillä lastensuojelua ohjaaviin periaatteisiin kuuluu ammattihenkilöstön vastuu työnsä laadusta. Työn kehittämisen tarkoituksena on saada aikaan entistä vaikuttavampaa lastensuojelua, jolloin tavoitteena on perheen kokonaisvaltainen hyvinvointi lapsen edun mukaisesti. Lisäksi työmenetelmien kehittämisen tarkoituksena on konkretisoida lastensuojelun työskentelyä asiakasperheille ja todentaa heille työskentelyn myötä tapahtunutta muutosta.

Lastensuojelun prosessien kehittämisen ohella vuoden kuluessa otettiin käyttöön myös työntekijöiden oman työnsä arviointia varten suunnittelema työkalu. Oman työn reflektointi on sosiaalityössä, myös lastensuojelussa, olennainen edellytys asiakastyön luonteen vuoksi, mutta arviointityökalun avulla on tarkoitus saada nostettua entistä konkreettisemmin esiin työntekijän onnistumisia, kehittämiskohteita ja työn tekemisen tapoja. Kehittämistyön kokonaisuuden koosti ja raportoi sosiaalityön opiskelija.

Lastensuojelussa työntekijöiden vaihtumattomuus mahdollisti toimivien yhteistyöverkostojen luomisen ja niiden tehokkaan käyttämisen asiakkaan hyväksi. Monialainen yhteistyö on muodostunut osaksi lastensuojelun arvokasta toimintakäytäntöä. Yhteistyöverkostojen ketterä käyttäminen auttaa palvelutarpeen määrittelyssä, palveluiden järjestämisessä asiakkaan edun mukaisesti ja palveluiden kehittämisessä kuntalaisten tarvetta vastaaviksi. Lastensuojelussa tärkeimpiä yhteistyökumppaneita olivat esimerkiksi sivistystoimi (sekä varhaiskasvatus että perusopetus), perheneuvola, perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoido. Lisäksi yhteistyötä tehtiin mm. vammaispalvelujen, poliisitoimen ja yksityisten palveluntuottajien kanssa. Sijaisuollossa merkittäviä yhteistyökumppaneita ovat sijoitus- ja tapaamispaikkojen henkilöstö.

Kunnan strategiaa tukeva sitova tavoite

Lastensuojelun avohuollon vahvistaminen		
Toimenpide	Mittarit	Toimenpiteen toteutumisen tulos
1. Lapsen ja hänen perheensä ajantasainen ja ennaltaehkäisevä auttaminen 2. Oman kunnan avohuollon tukitoimien käyttö ensisijaisesti (esim. perhetyö)	1. Lastensuojeluilmoitusten määrän seuranta 2. Huostaanottojen määrä 3. Valtakunnallisten lakiin perustuvien määräaikojen noudattaminen käsittelyajoissa	1. Lastensuojeluilmoitusten ja tiedoksisaantien määrä 41 2. Ei voida ilmoittaa 3. Kaikissa lain edellyttämissä määräajoissa pysyttiin

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Lastensuojelulle varatut määrärahat ylittyivät 13 000 €, vaikka vuoden aikana valtuustolta haettiin toimintaan myös lisämääräraha, jolla reagoitiin kasvaneeseen lastensuojeluilmoitusten määrään.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Lastensuojelun nettokustannukset	112 370 €	59 000 €	30 014 €	27 168 €	112 746 €	133 167 €

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00004210 LASTENSUOJELU					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-6.800		-6.800	-6.333,28	93,1
4300 Palvelujen ostot	-79.800	-30.000	-109.800	-120.109,02	109,4
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat				-83,27	-100,0
4700 Avustukset	-4.000		-4.000	-6.642,39	166,1
4000 TOIMINTAKULUT	-90.600	-30.000	-120.600	-133.167,96	110,4
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-90.600	-30.000	-120.600	-133.167,96	110,4
6999 VUOSIKATE	-90.600	-30.000	-120.600	-133.167,96	110,4
8499 TILIKAUDEN TULOS	-90.600	-30.000	-120.600	-133.167,96	110,4
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-90.600	-30.000	-120.600	-133.167,96	110,4

Muut lasten ja perheiden palvelut

Toiminnan kuvaus ja toiminta-ajatus

Lasten ja perheiden muita palveluja tuotetaan Toivakan kunnassa sekä omana toimintana että ostopalveluina. Omana toimintana tuotetaan

- Erilaiset perhetyön muodot
- koulukuraattorin ja vastaavan koulukuraattorin palvelut
- Lastenvalvojan tekemät isyyden selvittämiset ja vahvistamiset sekä elatus-, huoltajuus- ja tapaamissopimusten valmistelu ja vahvistaminen
- Virka-ajan sosiaalipäivystys

Ostopalveluna hankitaan

- kasvatus- ja perheneuvolan palvelut
- koulupsykologin palvelut (Jyväskylän kaupungilta ja osin Seututerveyskeskukselta)
- kriisikeskus Mobilen palvelut
- sosiaalipäivystys (virka-ajan ulkopuolinen)
- Jyväskylän kaupungin talous- ja velkaneuvonnan palvelut (talousneuvontaa annetaan myös kunnan omana toimintana)
- sosiaaliasiamiehen palvelut
- lapsiperheiden kotipalvelu

Toiminnan tavoitteet (talousarvio 2017)

Vuonna 2017 vahvistetaan olemassa olevia ehkäisevän työn malleja ja verkostoidutaan uusien keinojen löytämiseksi.

Toimintaympäristössä toteutuneet muutokset

Toivakan kunnan perhetyöntekijän työn painopisteen muututtua entistä enemmän varsinaisista perhetyön tehtävistä lastensuojelun ja sosiaalihuollon sosiaaliohjaajan tehtäviin päätettiin toimen tehtävänimike muuttaa perusturvalautakunnan päätöksellä sosiaaliohjaajaksi kesäkuusta 2017 alkaen.

Kesällä sosiaalitoimeen perustettiin uusi perhetyöntekijän toimi. Sekä sosiaaliohjaajan että perhetyöntekijän toimenkuvia on hienosäädetty ja kehitetty loppuvuoden aikana. Sosiaaliohjaajan toimenkuvaan on nimetty kuulumaan sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden koordinointi; sosiaaliohjaaja vastaa palvelutarpeen arvioinnista ja päätösten valmistelusta ja tämän tehtäviin kuuluu lisäksi asiakastyö sosiaaliohjauksen muodossa. Lisäksi sosiaaliohjaaja toimii sosiaalityöntekijän työparina kaikissa lastensuojelulain mukaisissa lastensuojelutarpeen selvityksissä sekä sosiaaliohjaajana osan lastensuojeluasiakkaista tilanteissa.

Uuden perhetyöntekijän tehtäviin sisällytettiin lastensuojelulain mukainen tehostettu perhetyö sekä sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö ja lapsiperheiden kotipalvelu. Sosiaalihuoltolain mukaisten lapsiperhepalveluiden piirissä oli kuluneena vuonna 12 eri perhettä; perhetyön piirissä 6 ja lapsiperheiden kotipalvelun piirissä 10 perhettä. Kunnan oma perhetyöntekijä toteutti suuren osan lapsiperheiden palveluista, mutta myös vuonna 2016 käyttöön otetun lapsiperheiden kotipalveluihin oikeuttavan palvelusetelin käyttöä jatkettiin myös vuonna 2017.

Vuonna 2017 perhetyöntekijä, kesäkuusta alkaen sosiaaliohjaaja, toimi **koulukuraattorina** noin 25 prosenttia työajastaan, mikä oli edellisvuoteen verraten 5 % vähemmän. Lastensuojelun ja sosiaaliohjauksen suuri tarve vähensi koulukuraattorin työhön käytettävissä olevaa resurssia kevätkaudella 2017 ja syyskaudella muun muassa sosiaaliohjauksen ja perhetyön toimenkuvien kehittämistyö sekä lastensuojelutyö veivät osansa resurssista. Koulukuraattorin tuen piiriin pääsi jonon kautta sama määrä oppilaita kuin edellisnäkin

vuonna, mutta tukikäyntien määrä jäi osan oppilaista kohdalla vähäiseksi ja osa oli jonossa lukuvuoden vaihdoksen yli kevästä syksyyn asti.

Vuonna 2017 koulukuraattorin tuen eli yksilökohtaisen opiskeluhoollon piirissä oli **31 oppilasta** yksilökohtaisten tukikäyntien, vanhempien kanssa käytyjen keskustelujen ja/tai monialaisiin asiantuntijaryhmiin osallistumisen muodossa; monialaisuus toteutui muun muassa koulu- ja oppilashuoltohenkilökunnan, terveydenhuollon sekä erikoissairaanhoidon kesken. Lisäksi koulukuraattori työskenteli **11 eri oppilasryhmän** kanssa muun muassa tunne- ja ryhmätyötaitoihin, käyttäytymiseen sekä oppilaanohjaukseen liittyvissä kokonaisuuksissa. Tärkeä osa koulukuraattorin työtä ovat olleet myös konsultaatiot, joiden todenmukainen tilastointi on työn luonteen vuoksi haastavaa; koulukuraattorilta voi varata aikaa keskusteluille ja konsultaatioille (joita varattiin vuonna 2017 45 kappaletta), mutta lisäksi konsultaatioita tapahtuu toistuvasti koulukuraattorin ollessa läsnä koulun arjessa. Huomioitavaa on, että koulukuraattorin työ on suurelta osin ennaltaehkäisevää työtä, joka linkittyy vahvasti myös perheiden hyvinvoinnin tukemiseen

Muiden lasten ja perheiden palveluiden tavoitteina on toimia toivakkalaisten perheiden tukena oikea-aikaisesti ja etenkin ennaltaehkäisevästi. Perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä ja toimintaa kehitetään vahvasti yhteistyössä koulun, perheneuvolan, terveydenhuollon, järjestöjen, seurakunnan ja muiden lasten ja perheiden kanssa toimivien tahojen kanssa esimerkiksi Toivakan LAPE-työryhmässä, joka on osa STM:n lapsi- ja perhepalveluiden kärkihanketta. Toivakan kunnallisen LAPETYöryhmän rinnalla toimii myös maakunnallinen LAPE-työryhmä, jossa hyvät käytännöt jaetaan ja uusia ideoitaan. Toivakan oma LAPE-työryhmä toimii aiemmin perustetun Toivakan lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmän pohjalta, keskeisenä tavoitteena järjestää Toivakan kunnan palvelut perhekeskustoimintamallin mukaiseksi.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Muut lasten ja perheiden palvelut pysyivät hyvin talousarviossa ja käyttöprosentti oli 99,2.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Muut lasten ja perheiden palvelut, nettokustannukset, €	141 140	139 000	127 650	171 502	217 551	270 742

Kunnan strategiaa tukeva sitova tavoite

Ennaltaehkäisevän työn kehittäminen		
Toimenpide	Mittari	Toteutuminen
1. Lapsen ja hänen perheensä ennaltaehkäisevä auttaminen perhetyön keinoin	1. Asiakasmäärien seuraaminen: lapsiperheiden kotipalvelu kuraattorin asiakkaat lastensuojelun asiakkaat	asiakkuudet: SHL mukaiset lapsiperheidenpalvelut 12 perhettä, perhetyö 6 perhettä, lapsiperheiden kotipalvelu 10 perhettä kuraattorin asiakkaat 31 oppilasta 11 oppilasryhmää
2. Ennaltaehkäisevä perhetyöntekijä kunnassa	2. Palvelusetelin käyttömäärien seuraaminen	2. Käytetty täydentämään palvelua
3. Palvelusetelin käyttöön otto lapsiperheiden kotipalvelun turvaamiseksi		

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00004220 MUUT LASTEN JA PERHEIDEN PALVELUT					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot				382,00	-100,0
3300 Tuet ja avustukset	41.000		41.000	35.540,83	86,7
3000 TOIMINTATUOTOT	41.000		41.000	35.922,83	87,6
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-217.874		-217.874	-199.324,16	91,5
4300 Palvelujen ostot	-50.391		-50.391	-52.370,71	103,9
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3.100		-3.100	-2.098,40	67,7
4700 Avustukset				-57,00	-100,0
4800 Muut toimintakulut	-42.528		-42.528	-52.814,83	124,2
4000 TOIMINTAKULUT	-313.893		-313.893	-306.665,10	97,7
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-272.893	0	-272.893	-270.742,27	99,2
6999 VUOSIKATE	-272.893	0	-272.893	-270.742,27	99,2
8499 TILIKAUDEN TULOS	-272.893	0	-272.893	-270.742,27	99,2
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-272.893	0	-272.893	-270.742,27	99,2

Vanhushuolto

Toiminnan kuvaus ja toiminta-ajatus

Vanhuspalveluiden tehtävänä on hoito- ja huolenpitopalvelujen tuottaminen kotona asuville sekä palveluasumista tai laitoshoitopalveluja tarvitseville asiakkaille. Toimiva hoidon porrastus eli palvelujen oikea kohdentaminen ja oikea-aikaisuus on hyvän vanhushuollon perusta. Keväällä 2017 vuodeosastoilta kotiutuvien kuntalaisten tarkoituksenmukaisen hoitopaikan arviointi keskitettiin vanhushuollon fysioterapeutille yhdessä sairaanhoitajien sekä SAS-työryhmän kanssa.

Ikäihmisille järjestetään päivä- ja viriketoimintaa viikoittain Viriketuvan ja Kotisillan kerhossa. Syksystä 2017 alkaen Palvelukeskuksella on ollut nimetyt virikevastaavat.

Toivakan kotihoito antaa henkilökohtaista apua ja hoivaa pääsääntöisesti ikääntyville henkilöille, jotka tarvitsevat apua päivittäisissä toiminnoissa kotona asumiseen. Kotihoito tukee asiakasta kotona niin kauan kuin se on hoidon ja turvallisuuden kannalta tarkoituksenmukaista. Kotihoito mahdollistaa viiveettömän sairaalasta kotiutumisen antamalla jatkohoitoa. Kotihoidon asiakasta tuetaan päivittäisissä toiminnoissaan siten, että hän voi yhdessä muiden yhteistyötahojen kanssa luoda itselleen elinympäristön, jossa voi asua turvallisesti ja mielekkäästi kohdaten ikääntymisen eri muutokset. Asiakkaan terveyttä ja hyvinvointia ylläpidetään ja edistetään antamalla yksilöllistä koti- ja sairaanhoitopalvelua hänen omassa ympäristössään. Kotihoito tarjoaa palveluja Maijanvakan pienryhmäkotiin. Kotihoidon tukipalveluja ovat turvapalvelu sekä ateriapalvelu.

Tilapäinen palveluasuminen / intervallihoito: Lyhytaikaishoito tukee kotona asumista, antaa kuntouttavaa ympärivuorokautista huolenpitoa yksilölliset tarpeet huomioon ottaen sekä mahdollistaa omaishoitajan vapaapäivän ja loman. Lyhytaikaisen jakson aikana voidaan tarvittaessa arvioida asiakkaan kuntoisuus ja palvelujen tarve kotona asumisen tueksi. Intervallihoidoista vastaa keskitetysti Toivakan Palvelukeskus.

Tehostettu palveluasuminen on asumista asumisyksikössä omassa asunnossa. Asiakkaalla on tehostettu, jatkuvan hoidon ja huolenpidon tarve ja asiakkaan selviytyminen edellyttää ympärivuorokautista hoitoa. Asiakkaita ovat pääsääntöisesti 65 vuotta täyttäneet henkilöt, jotka eivät enää voi asua omassa kodissaan sinne annettavien kotihoidon palvelujen turvin ja joiden toimintakyky on alentunut fyysisistä, psyykkisistä, sosiaalisista tai kognitiivisista syistä. Tehostettua palveluasumista tarjoavat Toivakassa Idankoti ja Palvelutalo.

Pitkäaikaishoito on tarkoitettu henkilölle, jonka toimintakyky on heikentynyt siinä määrin, ettei hänelle ole enää voitu järjestää hänen tarvitsemaansa ympärivuorokautista hoitoa kotona tai palveluasumisessa tehostettujen palvelujen turvin. Asukkaat ovat ikääntyneitä ja usein monisairaita. Pitkäaikaishoidosta päättää SAS-ryhmä, ja päätökselle on oltava lääkärin määrittelemä lääketieteellinen syy. Asiakkaalle tehdään hoito- ja palvelusuunnitelma. Pitkäaikaishoito sisältää ympärivuorokautisen hoidon ja hoivan. Pitkäaikaishoitoa tarjoaa Toivakan Vanhainkoti.

Toimintaympäristön muutokset (Talousarvio 2017)

Vanhusten kotona asumisen tukeminen.

Toimintaympäristössä toteutuneet muutokset

Valtakunnallisia vanhushuollon mukaisia palvelurakennesuosituksia seurataan virallisesta Sotkanet-tietokannasta. Sotkanetistä saatava uusien tietojen tilinpäätöstä ajatellen valitettavasti vanhentunut: vuoden 2017 lukuja Sotkanetistä ei saada mutta vuoden 2016 luvut ovat valmiina. Luvut ovat kuitenkin hyvän seurannan suunnasta, johon ollaan menossa.

Palvelurakennesuosituksen tavoite	Toivakka 2013	Toivakka 2014	Toivakka 2015	Toivakka 2016
Kotona 75-v täyttäneistä asuu 91-92 %	82,5%	84,9 %	85,4%	85,4%

Säännöllisen kotihoidon piirissä 75-v täyttäneistä 13-14 %	10,7 %	13,2 %	18,8%	16,1%
Omaishoidon tuen piirissä 6-7 % 75-vuotta täyttäneistä	6,7 %	4,2 %	lukua ei saatavilla	5%
Tehostetun palveluasumisen piirissä 6-7 % 75-vuotta täyttäneistä	9,9 %	9,4 %	9,2%	8,4%
Laitoshoidossa 2-3 % 75-vuotta täyttäneistä	7,5%	5,7%	5,4%	6,1%

Kunnan strategiaa tukevana tavoitteena panostaminen kotihoitoon ja ikäihmisten kotona asumista tukevaan ennaltaehkäisevään työhön näkyi konkreettisesti monin tavoin. Fysioterapeutti aloitti työnsä tammikuussa painopisteensä kotona asuvat asiakkaat. Fysioterapeutin asiakaskäyntejä oli vuonna 2017 noin 320kpl sekä lisäksi muita asiakaskontakteja, kuten kotisillan ja palvelukeskuksen jummat. Muistihoitaja jatkoi muisti-asioiden hoitopolun toteuttamista kokopäiväisesti toukokuulle saakka. Loppuvuoden ajan muistihoitajan tehtäviä jatkoi tehtävään perehdytetty kotihoiton lähihoitaja 20% työajastaan. Muistihoitajan käyntejä vuonna 2017 oli yhteensä 70. Kotihoito toteutti ennaltaehkäiseviä kotikäyntejä eli hyvinvointikäyntejä 80 vuotta täyttävälle Toivakkalaisille, jotka eivät ole säännöllisten sosiaali- ja terveyspalvelujen piirissä. Käyntejä tarjottiin kaikille heille ja niitä toteutui 8 kpl. Omaishoidon tukea jatkettiin edellisvuosien tapaan ja omaishoidettavia oli kunnassa kaikkiaan 21 henkilöä.

Palvelukeskuksen palvelut ovat pääosin pystyneet vastaamaan olemassa olevaan kysyntään, mutta loppuvuodesta rakenneuudistuksen myötä kysyntää oli enemmän kuin tarjolla olevia paikkoja. Tarpeeseen ei pystytty vastaamaan osin epäkuntoisten huoneistojen vuoksi ja osin henkilökunnan saatavuuden vuoksi. Rakenneuudistuksen myötä palveluasumisen paikat kasvoivat kesäkuussa viidellä ja laitoshoidon paikat vanhainkodissa vähenivät seitsemällä. Toivakassa päästiin näin ollen lähemmäs laatusuosituksia. Vanhuspalveluiden henkilöstössä tapahtui vuoden aikana muutoksia vanhuspalvelujohtajan työnkuvassa ja elokuussa vanhuspalveluiden lähiesimiesten nimikkeitä yhtenäistettiin palveluvastaaviksi.

Perusterveydenhuollon vuodeosastohoidon kustannukset kasvoivat. Talousarvioon varattu määrärahan käyttöprosentti oli 133,3%. Laukaan ja Joutsan vuodeosastojen kanssa on neuvoteltu aktiivisesti nopeista kotiutamisista oman kunnan palveluihin. Tätä varten nimettiin vuoden aikana vastuuhenkilö, joka on omalla työllään edistänyt nopeita kotiutumisia.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Seututerveys-keskuksen vuodeosastohoito, €	215821	210120	389853	217553	240995	252343	346510

Toivakassa on saavutettu vanhuspalvelulain mukaisia palvelurakennesuosituksia muuttamalla laitoshoidon paikkoja palveluasumisen paikoiksi, joka on vaatinut myös sisällöllistä kehittämistä työhön.

	2015	2016	2017
Palveluasumisen hoitopäivät	7208	7011	10747
Palveluasumisenhoitopäivistä intervallivuorokausia	480 (7 %)	404 (6%)	759 (7%)
Pitkäaikaishoidon hoitopäivät	7014	6155	5252
Pitkäaikaishoidon hoitopäivistä intervallivuorokausia	812 (12 % kaikista hoitopäivistä)	871 (14 % kaikista hoitopäivistä)	412 (8% kaikista hoitopäivistä)

Palvelukeskuksen käyttöaste kokonaisuudessaan on pysynyt hyvällä tasolla. Rakenneuudistuksen vuoksi vanhainkodin paikat vähenivät 18:sta asukaspaikasta 11:sta kesäkuussa. Palveluasumisen asukaspaikat puolestaan nousivat 26:sta 31 asukaspaikkaan.

	2014	2015	2016	2017
Vanhainkodin käyttöaste	71 % (22 asp)	96 % (20 asp)	94 % (18 asp)	99 %
Palvelutalon käyttöaste	88 %	99 % (20 asp)	96 % (20 asp)	Palvelutalo ja Idankoti
Idan-kodin käyttöaste	100 %	90 % (10 asp)	88 % (9 asp)	97 %
Kotihoidon käyntejä (kpl)	23 569	25 979	29 489	32 442

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Vanhuspalvelujen nettokustannukset olivat 2 245 017 € vuonna 2017. Vanhushuollon kustannukset pysyivät hyvin talousarviossa, vaikka toimintatuotot jäivät hieman arvioitua alemmiksi. Vanhushuollon taloutta rasitti kertaluonteinen poisto, jonka vuoksi kokonaisuudessaan vanhushuolto ylitti sille varatut määrärahat noin 200 000€, vaikka toiminta sinänsä toteutui arvioidusti.

	2013	2014	2015	2016	2017
Vanhushuollon nettokustannukset, €	1 988 625	2 038 300	2 204 363	2 136 064	2 245 017

Valtuuston hyväksymää strategiaa tukevat sitovat tavoitteet:

Vanhusten kotona asumisen tukeminen		
Toimenpide	Mittari:	Toimenpiteiden toteutumisen tulos:
1. muistiasioiden koordinointi	1 asiakkaiden määrä	1. Kokoaikaisen muistihoitajan työpanos loppui toukokuussa ja tehtäviä jatkoi perehdytetty kotihoidon lähihoitaja 20% työajastaan. Vuonna 2017 tehtiin 70 käyntiä.
2 Työajan käytön tehostaminen	2. Mobiililaitteen tuomat työajan tehostamiset	2. Kirjaaminen toimistolla on vähentynyt, koska kirjaamista voidaan tehdä asiakkaan luona. Tieto kulkee koko ajan mukana ja on helposti saatavilla.
Turvateknologian seuraaminen ja pilotointi tarpeen mukaan	Käyttöönotto tarpeen mukaan	3. Hoitajia perehtyi teknologiaan erikoistumisopintojensa kautta ja osallistui teknologiaesittelyihin mm. apuvälinemessuilla. Teknologialaitteiden myyjä vieraili Toivakassa laitteita esittelemässä. Yhdellä asiakkaalla otettiin käyttöön älykäs oviturvalaite, joka vähensi merkittävästi turhia hälytyksiä.
Pääpaino palveluissa kotiin ja kodinomaisiin ratkaisuihin	4. Pitkäaikaispaikkojen vähentäminen ja intervallipaikkojen lisääminen	4. Pitkäaikaispaikkoja vähennettiin seitsemällä asukkaalla. Intervallipaikkoja oli 8 % edellisvuotta vähemmän
Kotona asumisen tukeminen ja laadukkaat vanhushuollot	5. Vanhuspalvelulain mukaisten laatusuosituksen noudattaminen	5. Sotkanetistä saatavilla oleva tieto ei ole ajantasaista, mutta palveluasumisen hoitopäivät kasvoivat 35 % vuodessa ja pitkäaikashoidon hoitopäivät laskivat 53 % vuodessa. Kotihoidon käyntejä oli 9 % enemmän kuin edellisvuonna. Tämä kertoo, että Toivakassa on siirrytty lähemmäksi laatusuosituksia.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00004230 VANHUSHUOLTO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	480		480	33.794,60	7040,5
3200 Maksutuotot	474.600		474.600	406.187,82	85,6
3300 Tuet ja avustukset	18.500		18.500	34.206,43	184,9
3400 Muut toimintatuotot				6.798,00	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	493.580		493.580	480.986,85	97,4
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-2.027.151	-20.000	-2.047.151	-2.085.021,96	101,8
4300 Palvelujen ostot	-234.709		-234.709	-246.691,38	105,1
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-96.120		-96.120	-75.454,51	78,5
4700 Avustukset	-2.000		-2.000		
4800 Muut toimintakulut	-139.729		-139.729	-313.938,95	224,7
4000 TOIMINTAKULUT	-2.499.709	-20.000	-2.519.709	-2.721.106,80	108,0
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-2.006.129	-20.000	-2.026.129	-2.240.119,95	110,6
6000 Rahoitustuotot ja -kulut					
6300 Muut rahoituskulut				-5,49	-100,0
6000 Rahoitustuotot ja -kulut				-5,49	-100,0
6999 VUOSIKATE	-2.006.129	-20.000	-2.026.129	-2.240.125,44	110,6
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-4.893		-4.893	-4.892,52	100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-4.893		-4.893	-4.892,52	100,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-2.011.022	-20.000	-2.031.022	-2.245.017,96	110,5
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-2.011.022	-20.000	-2.031.022	-2.245.017,96	110,5

Kehitysvammahuolto

Toiminnan kuvaus ja toiminta-ajatus

Kuntien tehtävänä on vammaisten henkilöiden palvelujen järjestäminen. Asiasta on säädetty sosiaalihuoltolaissa ja vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetulla lailla sekä lailla kehitysvammaisten erityishuollosta. Vammaispalvelut täydentävät ensisijaisia palveluja. Ne tulevat kyseeseen silloin, kun henkilö ei saa tarvitsemiaan palveluja muiden lakien nojalla.

Kehitysvammaisten palvelujen tarkoituksena kunnassa on tukea, ohjata ja neuvoa kehitysvammaisia henkilöitä ja heidän läheisiään. Palveluilla pyritään edistämään kehitysvammaisten henkilöiden elämänlaatua tukemalla itsenäisyyttä ja yhteiskunnallista osallistumista sekä turvaamalla heidän tarvitsemansa hoito ja huolenpito. Osallistumme kunnassa yhdessä kehitysvammaisten ja hänen perheensä kanssa hoidon, varhaiskuntoutuksen, opetuksen, työllistämisen, työ- ja päivätoiminnan sekä asumiseen liittyvien palveluiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Toiminnan tavoitteet (talousarvio 2017)

Jokaiselle kehitysvammahuollon piirissä olevalle kuntalaiselle tehdään palvelusuunnitelma ja erityishuoltosuunnitelma.

Kehitysvammaisten päivätoiminta on vakiintunut kunnan toiminnaksi ja sitä kehitetään edelleen.

Toimintaympäristössä toteutuneet muutokset

Kehitysvammaisten päivätoiminta järjestettiin Toivakassa omana toimintana. Kehitysvammaisten päivätoiminnan painotus vuonna 2017 oli edelleen fyysisen kunnon ylläpitäminen ja kehittämiseen sekä arjen taitojen kehittäminen. Kehitysvammaisten päivätoiminnasta käytiin kaksi kertaa viikossa kuntosalilla. Sen lisäksi toimintakykyä ylläpidetään päivätoiminnan tiloissa tapahtuvalla jumpalla, ulkoilulla ja muulla arkiliikunnalla. Osana arjen toimintakyvyn ylläpitämistä ja kehittämistä päivätoiminnassa valmistetaan itse ruoka päivätoiminnassa kävijöille. Näin valmennetaan asiakkaita arjen taitojen ylläpitoon. Päivätoiminnan lisäksi myös kehitysvammaisten työtoimintaa kehitettiin ja löydettiin asiakkaille mahdollisuuksia kykyjensä mukaan osallistua työtoimintoihin työpaikoilla.

Kunnan strategiaa tukeva sitova tavoite

Kehitysvammaisten henkilöiden arjen tukeminen		
Tavoite:	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017
Kaikille asiakkaille tehdään vuosittain palvelusuunnitelma	1. Asiakkaille tehty suunnitelmat	1. Jokaiselle kehitysvammaiselle tehtiin palvelusuunnitelma ja tarvittaessa erityishuoltosuunnitelma sekä oltiin läsnä yksilöllisen perusopetuksen ryhmän HOJKseissa
Päivä- ja työtoiminnan järjestäminen	2. Kehitysvammaisten päivätoiminnan käyntimäärien seuranta, (tavoite noin 1000 käyntiä/ vuosi)	1090 käyntiä vuonna 2017

Kehitysvammaisten päivätoiminnan käyntipäivät	2013	2014	2015	2016	2017
käyntien lukumäärä	1076	1028	921	879	1090

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Kehitysvammahuollon kustannukset ylittivät arvioidun noin 30 000€. Pienessä kunnassa ennakoimattomia kustannuksia syntyy helposti ja tarpeet ovat usein äkillisiä ja kohdistuvat yksittäisiin tarpeisiin tai henkilöihin.

	2013	2014	2015	2016	2017
Kehitysvammahuollon netto-kustannukset, €	358 037 €	242 292 €	201 661 €	237 309 €	304 489 €

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00004240 KEHITYSVAMMAHUOLTO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot				536,98	-100,0
3200 Maksutuotot	6.000		6.000	5.456,40	90,9
3300 Tuet ja avustukset				3.164,15	-100,0
3400 Muut toimintatuotot				1.302,00	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	6.000		6.000	10.459,53	174,3
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-72.283		-72.283	-100.775,26	139,4
4300 Palvelujen ostot	-172.044	-20.000	-192.044	-193.318,04	100,7
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1.450		-1.450	-3.925,98	270,8
4700 Avustukset				-354,00	-100,0
4800 Muut toimintakulut	-12.780		-12.780	-16.575,51	129,7
4000 TOIMINTAKULUT	-258.557	-20.000	-278.557	-314.948,79	113,1
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-252.557	-20.000	-272.557	-304.489,26	111,7
6999 VUOSIKATE	-252.557	-20.000	-272.557	-304.489,26	111,7
8499 TILIKAUDEN TULOS	-252.557	-20.000	-272.557	-304.489,26	111,7
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-252.557	-20.000	-272.557	-304.489,26	111,7

Muut vanhusten ja vammaisten palvelut

Toiminnan kuvaus ja toiminta-ajatus

Muut vanhusten ja vammaisten palvelut sisältävät omaishoidontuen, sotaveteraanien ja sotainvalidien palvelut, vammaispalvelulain mukaiset palvelut sekä sosiaalihuoltolain mukaiset (kuljetus)palvelut. Vammaispalveluilla edistetään muiden kuin kehitysvammaisen henkilöiden edellytyksiä elää ja toimia tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistään ja poistetaan vammaisuuden aiheuttamia haittoja yhdessä omaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

Omaishoidontukea myöntämällä turvataan mahdollisuus asua omassa kodissa mahdollisimman pitkään. Omaishoidon tueksi järjestetään kotihoitoa sekä omaishoitajien vapaapäiviä mahdollistavia intervallijaksoja kunnan palvelukeskukselta. **Kuljetuspalveluja** voidaan myöntää sekä vammaispalvelulain että sosiaalihuoltolain mukaisesti.

Sotaveteraanit ja sotainvalideja on kunnassa enää hyvin vähän. Heidän hyvinvoinnin turvaaminen on kunnassa erityisen tärkeä asia.

Vammaispalvelulain mukaisia tukipalveluja ovat muun muassa vammaisille järjestettävät kuljetuspalvelut, päivätoiminta, asuntojen korjaus ja muutostyöt, apuvälineet sekä henkilökohtaisen avustajan palvelut.

Toimintaympäristön muutokset (talousarvio 2017)

Perhehoidon ja omaishoidon vahvistaminen

Toimintaympäristössä toteutuneet muutokset

Sotaveteraaneille tai rintamatunnuksen saaneille ikäihmisille on myönnetty kunnasta maksuton kotihoito hoito- ja palvelusuunnitelman mukaisesti. Kotiin vietävinä palveluina tarjotaan kotihoidon lisäksi jalkahoitoja 4 kertaa vuodessa ja veteraanisiivous järjestyy paikallisen palveluntuottajan toimesta. Rintamatunnuksen saaneille henkilölle, nykyisin alle kymmenelle henkilölle on haluttu tarjota mahdollisimman yksilöllisiä ja hyvinvointia edistäviä palveluita.

Omaishoitajina toimi vuonna 2017 yhteensä 21 eri henkilöä. Omaishoitajien arvokasta työtä on tuettu tarjoamalla omaishoitajien vapaapäivien turvaamiseksi ns. lomapaikkoja omassa palvelukeskuksessa sekä kotihoidon avulla.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Muut vanhusten ja vammaisten palvelut toteutuivat hyvin talousarvioon nähden. Käyttöprosentti oli 95,5.

	2013	2014	2015	2016	2017
Muut vanhusten ja vammaisten palvelut, nettokustannukset, €	249 464	232 425	238 763	290 384	323 250

Kunnan strategiaa tukevat tavoitteet

Perhehoidon ja omaishoidon vahvistaminen		
Toimenpide/toimenpiteet: 1. Omaishoitajien tukeminen 2. Kotihoidon käyttäminen	Mittari/mittarit: 1. Omaishoitajien jaksamisen seuraaminen säännöllisillä keskusteluilla 2. Kotihoidon käyttömäärät	Toimenpiteiden toteutuminen: 1. omaishoitajien vapaapäivien pitämistä tuettiin 2. kotihoidon määrä jatkoi kasvuaan, kotihoidon käyntimäärät tarkemmin vanhuspalvelut osiossa.

3. Kehitytään kimpassa -hanke	3. Osallistuminen hankkeen tilaisuuksiin	3. Hanke päättyi 4. Toivakka on mukana myös perhehoidon koordinoinnin jatkohankkeessa
-------------------------------	--	--

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00004250 MUUT VANHUSTEN JA VAMM.PALVELUT					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	2.000		2.000	7.933,09	396,7
3300 Tuet ja avustukset	5.000		5.000	8.229,10	164,6
3000 TOIMINTATUOTOT	7.000		7.000	16.162,19	230,9
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-26.862		-26.862	-37.224,59	138,6
4300 Palvelujen ostot	-216.669		-216.669	-186.400,54	86,0
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-500		-500	-1.578,06	315,6
4700 Avustukset	-101.534		-101.534	-114.009,26	112,3
4800 Muut toimintakulut				-200,00	-100,0
4000 TOIMINTAKULUT	-345.565		-345.565	-339.412,45	98,2
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-338.565	0	-338.565	-323.250,26	95,5
6999 VUOSIKATE	-338.565	0	-338.565	-323.250,26	95,5
8499 TILIKAUDEN TULOS	-338.565	0	-338.565	-323.250,26	95,5
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-338.565	0	-338.565	-323.250,26	95,5

Päihdehuolto

Toiminnan kuvaus ja toiminta-ajatus

Päihdehuoltolain (1986/41) mukaan päihdehuollon tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja sekä edistää päihteiden ongelmakäyttäjän ja hänen läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta.

Päihdetyö koostuu ehkäisevästä ja korjaavasta päihdetyöstä. Asiakkaan tarpeen mukaisella päihdetyöllä vähennetään muiden palveluiden tarvetta. Päihdetyötä tehdään Toivakassa eri toimijoiden välisenä monialaisena yhteistyönä.

Päihdehuollon palveluja annetaan henkilön, hänen perheensä ja muiden läheistensä avun, tuen ja hoidon tarpeen perusteella. Päihdehuollon palveluja ovat neuvonnan ja ohjauksen lisäksi avohoito, katkaisuhuolto ja kuntouttava hoito. Osa palveluista järjestetään kunnan omana toimintana ja osa ostamalla ne muilta päihdehuoltopalveluja tuottavilta tahoilta.

Toiminnan tavoitteet (talousarvio 2017):

Toiminnan tavoitteina on kehittää päihdetyön osaamista omana toimintana sekä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Toimintaympäristössä toteutuneet muutokset

Seututerveyskeskus pystyi tarjoamaan psykiatrisen sairaanhoitajan palveluita kuntaan vuoden 2017 ajan. Palvelu täydensi sosiaalitoimen tarjoamaa palveluvalikkoa toivotulla tavalla ja laadukkaasti.

Kunnan strategiaa tukevat sitovat tavoitteet

kehittää päihdetyön osaamista omana toimintana sekä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.		
Tavoite:	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017
Kunnan tarjoaman päihdetyön kehittämisen	1. Varhaisen vaiheen päihdeasiakkaiden määrä 2. Psykiatrisen sairaanhoitajan asiakasmäärä (seutuTK) 3. Koulutuspäivät	1. Henkilöstön osaamisen vahvistaminen sekä toimintamallin luominen päihdetyöhön 2. 67 eri henkilöä vuoden aikana (1pv/vk) 3. Ei sopivia koulutuksia

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Päihdetyön nettokustannuksissa näkyy edelleen ostopalveluiden hyvin vähäinen käyttö.

	2013	2014	2015	2016	2017
Päihdetyön nettokustannukset, €	2 551	8 706	1 836	5 729	6611

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00004260 PÄIHDEHUOLTO					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-1.300		-1.300	-1.300,56	100,0
4300 Palvelujen ostot	-13.000		-13.000	-5.310,50	40,9
4000 TOIMINTAKULUT	-14.300		-14.300	-6.611,06	46,2
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-14.300	0	-14.300	-6.611,06	46,2
6999 VUOSIKATE	-14.300	0	-14.300	-6.611,06	46,2
8499 TILIKAUDEN TULOS	-14.300	0	-14.300	-6.611,06	46,2
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-14.300	0	-14.300	-6.611,06	46,2

Terveydenhuolto

Toiminnan kuvaus ja toiminta-ajatus

Kunnat vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. Ne voivat tuottaa sosiaali- ja perusterveydenhuollon palvelut yksin tai muodostaa keskenään kuntayhtymiä. Kuntien muodostamat sairaanhoitopiirit vastaavat erikoissairaanhoidon järjestämisestä alueellaan. Sairaanhoitopiirin kuntayhtymät suunnittelevat ja kehittävät erikoissairaanhoidon niin, että perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoidon muodostavat toimivan kokonaisuuden.

Perusterveydenhuolto:

Seututerveyskeskus on Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän omistama liikelaitos, joka tuottaa perusterveydenhuollon palveluita Toivakan ja seitsemän muun Keski-Suomalaisen kunnan asukkaille. Liikelaitoksen toiminta käynnistettiin vuoden 2011 alussa. Toivakassa sijaitsevasta terveyskeskuksesta saa perusterveydenhuollon hoitaja-, lääkäri-, laboratorio-, neuvola-, hammashoito-, fysioterapeutti- ja psykologipalveluja.

Erikoissairaanhoido:

Erikoissairaanhoidolla tarkoitetaan sairaalassa annettavaa erikoislääkärin tekemää tutkimusta ja hoitoa. Keski-Suomen keskussairaala sijaitsee Jyväskylässä ja on kuntien muodostaman Keski-Suomen sairaanhoitopiirin erikoissairaanhoidon antava yksikkö. Keski-Suomen sairaanhoitopiiri on suurin ei-yliopistollinen sairaanhoitopiiri ja siellä ovat edustettuina lähes kaikki lääketieteen erikoisalajat.

Ympäristöterveydenhuolto

Ympäristöterveydenhuollon Toivakan kuntaan tuottaa Jyväskylän kaupunki. Ympäristöterveydenhuollon avulla kunta pyrkii turvaamaan asukkailleen terveellisen elinympäristön. Terveystoimintoihin mukaan ympäristöterveydenhuoltoon kuuluu terveydensuojelu- ja tupakkalain lisäksi elintarvikevalvonta ja eläinlääkintähuolto. Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta (410/2009) edellyttää, että kuntien on järjestettävä ympäristöterveydenhuolto sellaisessa yksikössä, jossa ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitamiseen on käytettävissä vähintään 10 henkilötyövuoden resurssit.

Toiminnan tavoitteet (talousarvio 2017)

Kunnan näkökulmasta Vuonna 2017 toiminnan tavoitteena on etsiä entistä enemmän yhdessä integroituvia ratkaisuja asukkaiden arjessa pärjäämisen tueksi.

Toimintaympäristössä toteutuneet muutokset

Vuonna 2017 seututerveyskeskus vastasi hyvin Toivakan kunnan tarpeisiin. Halu kehittää ja tehdä yhteistyötä yli hallinnon rajojen konkretisoitui erityisesti monialaisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden tapaamisella säännöllisesti yhdessä eriammattikuntien kesken. Sosiaalityöntekijä ja työllisyyskoordinaattori jatkoivat vastaanottoa terveysasemalla ja vastavuoroisesti psykiatrisen sairaanhoitajan otti asiakkaita välillä vastaan palvelukeskuksella tai Toivakkatalolla. Terveyspalveluiden kanssa tavattiin säännöllisesti myös yhteisen kehittämishankkeina (LAPE) kautta.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

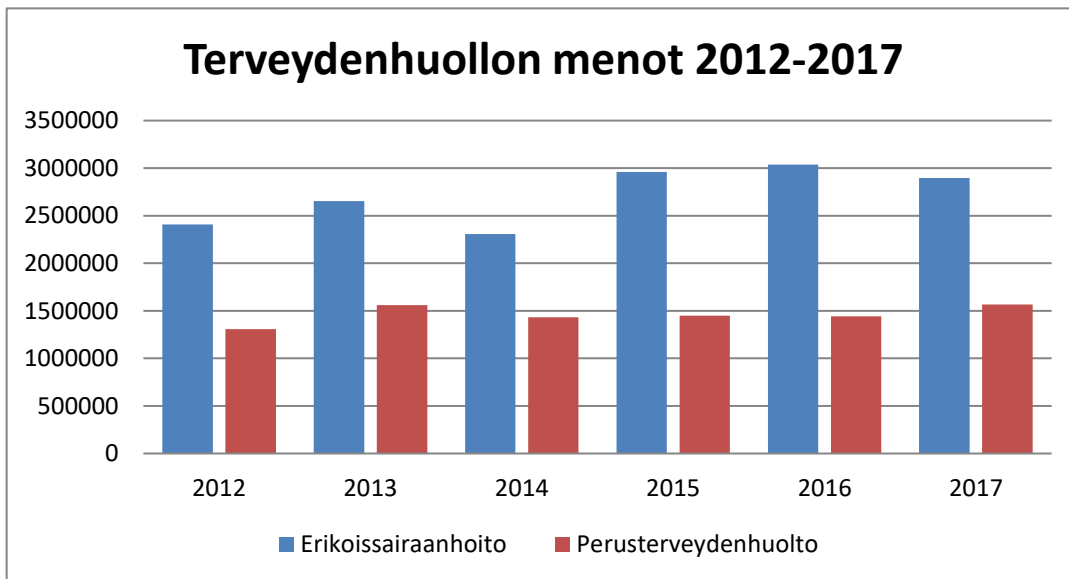
Terveydenhuollon kokonaisuuden kustannuksiin lasketaan perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon sekä ympäristöterveydenhuollon menot.

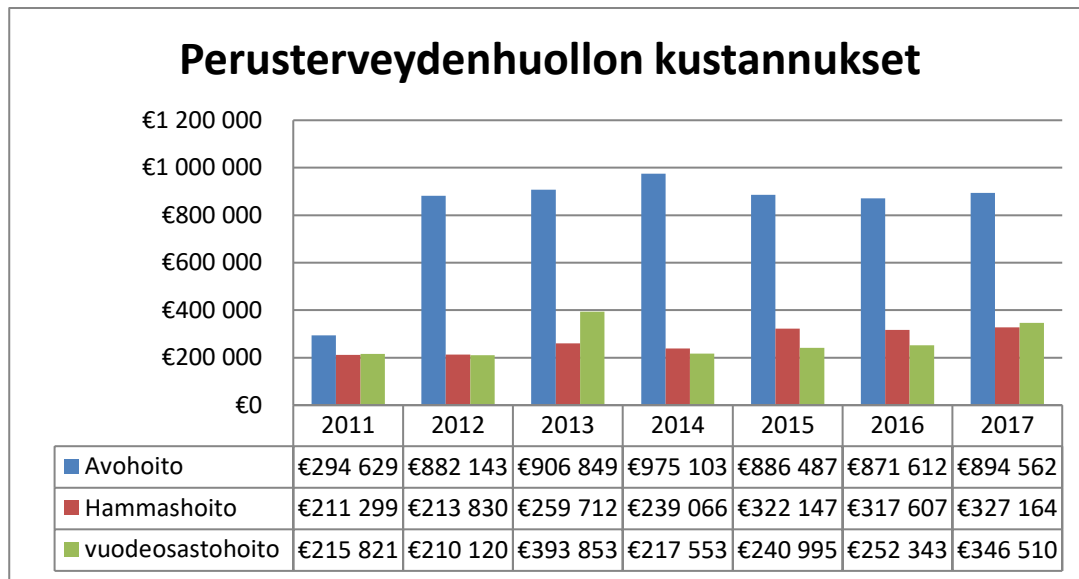
Seututerveyskeskuksen vuodeosastohoidon kustannukset lisääntyvät siitäkin huolimatta, että Toivakan kunnan vanhustaluiden toimintaa kehitettiin edelleen niin, että kotiuttaminen Joutsan ja Laukaan vuodeosastoilta kunnan omiin palveluihin pystytään tekemään mahdollisimman nopeasti. Tähän tehtävään nimettiin vastuhenkilö.

Erikoissairaanhoidolle talousarvioon varattu määräraha oli 2 857 676 €. Erikoissairaanhoidon nettokustannukset olivat lopulta 2 897 145 €. Erikoissairaanhoidon nettokustannukset olivat näin ollen edellisvuotta pienemmät.

Vuonna 2017 Toivakan kunta sai kalliiden hoitojen tasausmaksusta palautusta 56 000 €. Kalliiden hoitojen tasausraja on 60.000 euroa, jos potilaan hoidon laskutus on ylittänyt tämän kunnan omavastuun, tasataan ylimenevän hoidon kustannukset kuntien kesken. Kalliiden hoitojen tasauksessa on huomioitu kaikki potilaan hoidot riippumatta sairaudesta. Tasausmenettelyyn piiriin eivät kuitenkaan kuulu perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen palvelut, ensihoitopalvelu, sairaanhoitopiirin järjestämisvastuuseen kuuluvat päihdepalvelut eivätkä liikelaitos Seututerveyskeskuksen antaman hoidon kustannukset.

	2013	2014	2015	2016	2017
Erikoissairaanhoidon sekä perusterveydenhuollon nettokustannukset, €	4 213 652	3 739 506	4 410 656	4 529 570	4 504 220

Kunnan strategiaa tukeva sitova tavoite

Sitova tavoite: Erikoissairaanhoidon läheteiden väheneminen

Toimenpide/toimenpiteet:

1. Sosiaalihuollon yhteistyön lisääminen avoterveydenhuollon kanssa
2. Ihmisten hoitaminen perusterveydenhuollossa

Mittari/mittarit:

1. Tapaamisten määrät
2. Erikoissairaanhoidon läheteiden väheneminen

Toimenpiteiden toteutuminen:

sosiaalitoimessa jatkettiin säännöllisiä vastaanottoja Seututerveyskeskuksen tiloissa

ESH läheteiden määrä ei saatavilla

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00004270 TERVEYDENHUOLTO					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-38.434		-38.434	-40.143,73	104,4
4300 Palvelujen ostot	-4.331.500		-4.331.500	-4.433.404,45	102,4
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-30.000		-30.000	-30.521,67	101,7
4000 TOIMINTAKULUT	-4.399.934		-4.399.934	-4.504.069,85	102,4
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-4.399.934	0	-4.399.934	-4.504.069,85	102,4
6000 Rahoitustuotot ja -kulut					
6300 Muut rahoituskulut				-150,58	-100,0
6000 Rahoitustuotot ja -kulut				-150,58	-100,0
6999 VUOSIKATE	-4.399.934	0	-4.399.934	-4.504.220,43	102,4
8499 TILIKAUDEN TULOS	-4.399.934	0	-4.399.934	-4.504.220,43	102,4
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-4.399.934	0	-4.399.934	-4.504.220,43	102,4

Muu sosiaali- ja terveystoimi

Toiminnan kuvaus ja toiminta-ajatus

Toivakan kunnassa tehtävä muu sosiaali- ja terveystoimi sisältää aikuissosiaalityössä tehtävää työtä, etsivää nuorisotyötä sekä työllisyyden hoitoa.

Aikuissosiaalityön tavoitteena on vahvistaa täysi-ikäisten kuntalaisten toimintakykyä ja elämänlaatua. Aikuissosiaalityössä etsitään yhdessä asiakkaan kanssa keinoja arjessa pärjäämiseen esimerkiksi yhteistyöverkostoja aktivoimalla sekä tukemalla eri tavoin itsenäistä selviytymistä.

Työllisyydenhoidon tavoitteena on kuntalaisten työllistymisen edistäminen.

Kunnan lakisääteisiä työllisyydenhoidon tehtäviä ovat monialaisen yhteispalvelun toiminta, ikääntyneiden työllistämismäärärahat, kuntouttava työtoiminta, työmarkkinatuen rahoitusosuus sekä työttömien terveyden edistämien. Näitä tehtäviä tehdään käyttäen apuna työttömien palveluohjausta. Lisäksi vaikuttavaan työllisyyden hoitoon kuuluu vahva yhteys elinkeinoelämään ja alueen yrittäjiin sekä kolmannen sektorin toimijoihin työllisyyden hoitoon liittyvissä asioissa. Työllisyyden hoidossa nuoriin kiinnitetään erityistä huomiota ja tällöin yhteistyökumppanina on etsivä nuorisotyöntekijä.

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota luottamuksellinen sekä turvallinen aikuiskontakti. Etsivän työn tarkoituksena on ohjata alle 29-vuotiaita nuoria heidän tarvitsemansa tuen piiriin.

Etsivä nuorisotyö tarjoaa ohjausta ja apua arkeen. Nuorelle etsivä työ on vapaaehtoista, luottamuksellista ja maksutonta. Nuorisolaki velvoittaa toisen asteen oppilaitoksia ja puolustusvoimia luovuttamaan nuoren yhteystiedot etsivälle nuorisotyöntekijälle.

Toiminnan tavoitteet (talousarvio 2017)

Tavoitteena on vahvistaa eri-ikäisten kuntalaisten toimintakykyä ja elämänlaatua sekä tukea eri tavoin itsenäistä selviytymistä. Vuonna 2017 Näiden toimintojen kehittäminen ja uusien toimintamuotojen löytäminen on keskeinen tavoite.

Toimintaympäristössä toteutuneet muutokset

Aikuissosiaalityö

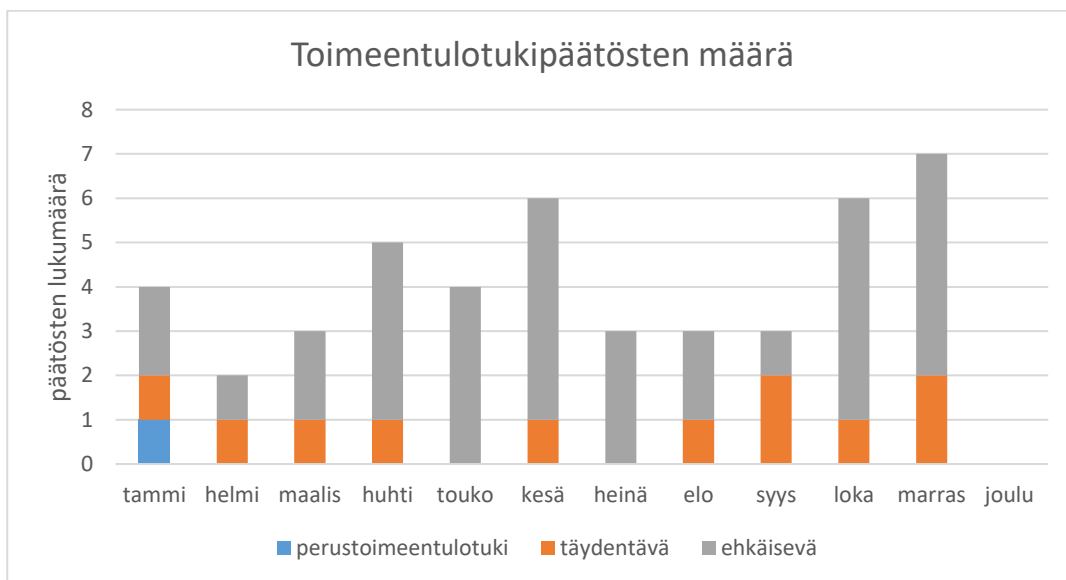
Perustoimeentulotuen myöntäminen siirtyi kunnilta Kansaneläkelaitokselle (Kela) 1.1.2017. Muutos aiheutti ruuhkaa ja viivytyksiä päätöksenteossa Kelassa ja edelleen mielipahaa asiakkaissa myös Toivakassa kuten muuallakin Suomessa. Tilannetta ennakoitiin tekemällä muutamia yksittäisiä pitkiä perustoimeentulotuen päätöksiä vuoden 2016 lopussa, jolloin tukipäätös voitiin tehdä yltämään aika helmi-maaliskuulle 2017 saakka. Päätösten myöhästymistä enemmän toimeentulotuen "Kela-siirto" näkyi työntekijälle asiakkaiden hämmennyksenä ja epävarmuutena siitä, säilyykö heidän perustuksensa samana. Useat asiakkaat tarvitsivat tukea ja rohkaisua lähestyä Kelaa toimeentulotukiasioissa, käytännön apua hakemusten laatimisessa ja hakemuksen liitteiden toimittamisessa Kelaan. Asiakkaat ovat pitäneet tärkeänä sitä, että sosiaalityöntekijä auttaa tarvittaessa tuen hakemisessa ja asioiden selvittämisessä Kelan suuntaan.

Vuoden 2017 aikana sosiaalityöntekijöiden tehtäviä kohdistettiin uudelleen siten, että taloudellinen tuki ja palvelutarpeen arviointi olivat pääosin yhden sosiaalityöntekijän tehtäviä ja päihde- ja mielenterveystyö, vammaissosiaalityö ja lastenvalvonta toisen sosiaalityöntekijän tehtäviä. Kuluneen vuoden aikana kuntaan perustettiin sosiaaliohjaajan toimi ja sosiaaliohjaajalle ohjattiin sosiaalihuoltolain mukaisten palvelutarpeen arvioinnin laatiminen yhdessä asiakkaan ja tämän verkoston kanssa. Perustoimeentulotuen Kela-siirto mahdollisti sosiaalityöntekijöiden työajan kohdentumisen enemmän lastensuojelun työtehtäviin. Toisaalta Kela-siirron myötä sosiaalityön ajankohtainen kosketuspinta sosiaalihuollon asiakkaisiin tuntui muuttuvan entistä selvästi

ohuemmaksi. Kulunut vuosi on antanut viitteitä siitä, miten aikuis- ja perhesosiaalityötä Toivakan kunnassa tulisi jatkossa kehittää. Erityisesti ennaltaehkäisevä sosiaalityö, kuten neuvonta ja ohjaus, on osoittautunut merkitykselliseksi, samoin oikea-aikainen taloudellisen tuen myöntäminen.

Vuoden 2017 alusta alkaen Toivakan kunnassa otettiin käyttöön uudistetut perusturvalautakunnan vahvistamat täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen soveltamisohjeet, jotka lainsäädännön ohella ohjasivat harkinnanvaraisen toimeentulotuen myöntämistä. Perustoimeentulotuen "Kela-siirron" jälkeen harkinnanvaraisen toimeentulotuen myöntäminen on viranhaltijankokulmasta vaikeutunut. Tämä johtuu erityisesti siitä, että asiakkaan asiointi tapahtuu ensisijaisesti Kelan kanssa, eikä sosiaalityöntekijällä näin ollen ole ensikäden tietoa asiakkaan tilanteesta. Kelasta ei ole suoraan saatavissa perustoimeentulotukihakemuksen liitteitä, joiden tarkastelu selkiyttäisi asiakkaan tilannetta työntekijälle. Lisäksi sosiaalityöntekijällä ei ole enää käytettävissä omakohtaista ja ajantasaista tietoa asiakkaan elämästä ja arjesta, mikä aiemmin on helpottanut harkintaa etuuden myöntämiseen liittyvässä päätöksenteossa.

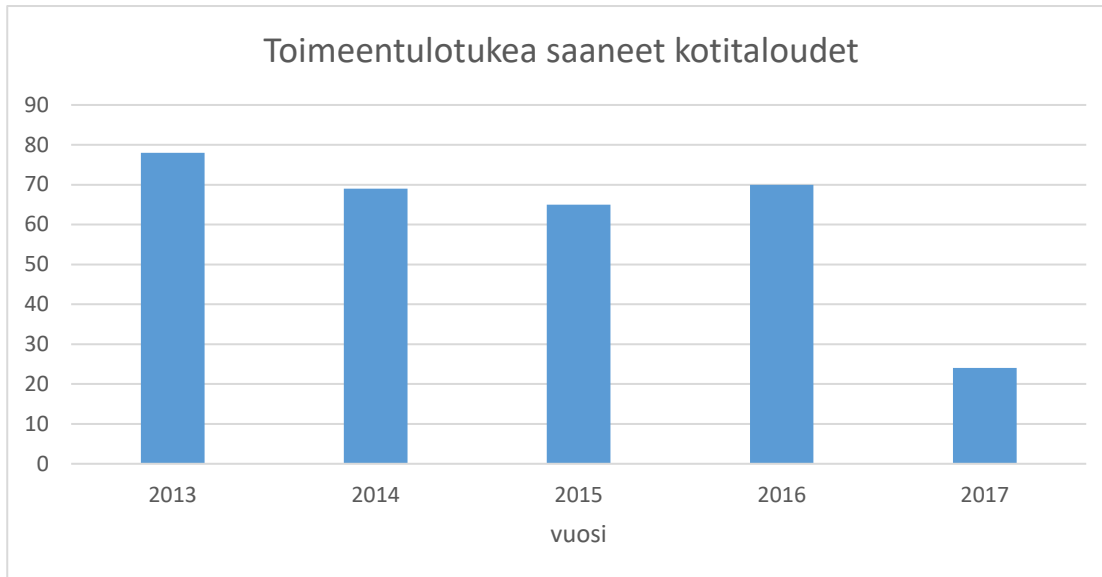
Vuonna 2017 toimeentulotukiasiakkaista 67 % oli miehiä ja 33 % naisia. Miesten keskimääräinen ikä oli 48,9 vuotta ja naisten 50,6 vuotta. Vuoden aikana kirjattiin kolme perustoimeentulotuen päätöstä, joista kaksi koski takautuvasti vuoden 2016 etuuksia ja yksi oli aiheeton hakemus. Täydentävän toimeentulotuen päätöksiä tehtiin 11. Ehkäisevän toimeentulotuen päätöksiä tehtiin 34.

Toimeentulotukipäätösten lukumäärä kuukausittain vuonna 2017

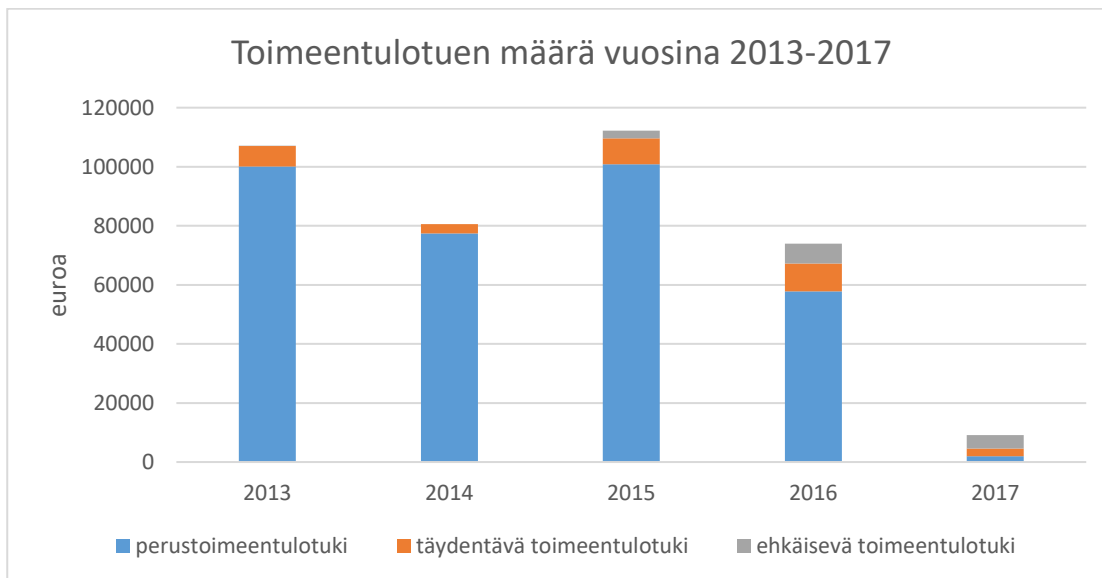
Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä väheni vuonna 2017 edellisvuoteen verrattuna. Tämä johtuu perustoimeentulotuen siirtymisestä Kelalle. Suurin osa kotitalouksista haki perustoimeentulotukensa suoraan Kelasta ilman kontaktia aikuissosiaalityöhön.

Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet vuosina 2013–2017. Vuoden 2017 pylväässä ei ole mukana Kelan myöntämä perustoimeentulotuki.

Harkinnanvaraista toimeentulotukea myönnettäessä otetaan aina huomioon asiakkaan kokonaistilanne. Päätöksen taustoitukseksi tehdään perustoimeentulotuen laskelma, mikäli sitä ei ole jo tehty Kelassa, jotta saadaan kartoitettua asiakkaan taloudellinen tilanne. Hakijaa ohjataan aina hakemaan perustoimeentulotuki Kelasta, mikäli kyseessä on perustoimeentulotukeen sisällytettävä meno. Myös harkinnanvaraisen toimeentulotuen päätöksen taustaksi tarvitaan Kelan päätös (pl. kiireelliset tilanteet). Perustoimeentulotuen epääminen ei kuitenkaan ole este harkinnanvaraisen ehkäisevän tuen myöntämiselle, mikäli asiakkaan elämäntilanne vaatii tuen myöntämistä. Näissä tilanteissa asiakkaan tilannetta kartoitetaan kokonaisvaltaisesti ja tuen myöntämistä arvioidaan toimeentulotukilain ja Toivakan kunnan toimeentulotukiohjeistuksen perusteella.

Toimeentulotuen määrä vuosina 2013–2017.

Vuoden 2017 aikana virkamiestyönä myönnetyn taloudellisen tuen painopiste painottui selvästi harkinnanvaraiseen toimeentulotukeen. Perustoimeentulotukena myönnetty tuki (2011,84 euroa) koostuu aiemmin tehdyistä perustoimeentulotuen päätöksistä, jotka ovat tulleet syystä tai toisesta maksettaviksi vuoden 2017 aikana. Tällaisia ovat tyypillisesti esimerkiksi perustoimeentulotukena myönnetyt vuokra- tai sähkötakuut. Harkinnanvaraisen toimeentulotuen määrä laski edellisvuosista. Lasku selittyy ainakin osittain sillä, että toimeentulotukilakia muutettiin vuoden 2017 alusta alkaen siten, että perustoimeentulotuki sisältää vuonna 2017 myös osan aiemmin harkinnanvaraisena tukena myönnettyistä asumiseen liittyvistä menoista.

Etsivä nuorisotyö

Vuonna 2017 jatkettiin hyvin pitkälti edellisenä vuonna aloitettuja toimia liittyen etsivän näkyvyyteen ja ennaltaehkäisevään työhön. Etsivä piti yhteyttä ja tapasi nuoria nuorisotalolla, koululla, tapahtumissa, nuoren kotona ja niin edelleen. Etsivä nuorisotyöntekijä vieraili tarvittaessa nuorisotalolla sen aukioloaikoina sekä piti kuraattorin kanssa yhteisiä opo-tunteja 9. luokkalaisille. Etsivä osallistui myös puolustusvoimien kutsuntoihin ja oli siellä Time Out ohjaajan roolissa. Näkyvyys onkin tasaisesti lisännyt nuorien suoria yhteydenottoja joka vuosi.

Osa nuorten tarvitsemista palveluista löytyy ainoastaan lähimmästä kaupungista ja tämä on osalle nuorista este palveluun pääsemiselle. Yleisimmät syyt nuorten kohdalle palveluista pois jäämiseksi ovat riittämättömät kulkuyhteydet ja uusi ympäristö. Suurin haaste löytyy kuitenkin nuorista, jotka asuvat usein vanhempiensa luona ja eivät näy missään rekistereissä tai kuulu minkään tuen piiriin. Heidän tavoittaminen on erittäin vaikeaa.

Työllisyydenhoito

Vuonna 2017 kehitettiin erityisesti kuntouttavaa työtoimintaa aktivoivammaksi ja enemmän työelämän suuntaan suuntaavaksi toiminnaksi. Toiminnan kehittyessä perustimme käsityö myymälä / kirpputorin, jossa kumppanina toimii Joutsan – Toivakan 4H-yhdistys. 4H:n kautta saimme palkattua myymälään kaksi työntekijää, jotka työskentelevät myös 4H:lla. Lisäksi kunnassa toimii Taitavat kädet työpaja, joka tuottaa myymälään myytäviä käsityötuotteita. Miesten kuntouttavan työtoiminnan ryhmässä ollaan apuna kunnan kiinteistöhuollon töissä, sekä tehdään tarvittavia pienrakennustöitä kunnan tarpeen mukaan.

Kunnan työllisyydenhoito sai vetoapua yleisesti parantuneesta työllisyystilanteesta, mutta oma työ kohti vaikeuttavia työllisyyspalveluja tuotti tulosta ja Toivakan kunta oli useaan kertaan vuonna 2017 Keski-Suomen alhaisimman työttömyyden kunta.

Ruoka-apu

Taloudellisen tuen lisäksi vähävaraisille kuntalaisille jaettiin ruoka-apua viikoittain. Ruoka-apu koostui EU:n ruoka-avusta ja paikallisten yrittäjien lahjoittamasta ylijäämäruuasta. Sosiaalitoimi osallistui organisoimaan joulun aikaan Mannerheimin lastensuojeluliiton Joulupuukeräykseen, jossa ruokakauppojen lahjakortteja jaettiin vähävaraisille lapsiperheille.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Muu sosiaali- ja terveystoimi alitti talousarvionsa jonkin verran. Sen käyttöprosentti oli 94. Suurin syy tähän on onnistunut kehittämistyö kuntouttavan työtoiminnan saralla ja sen seurauksena ennakoituakin pienemmät työmarkkinatuen kuntaosuudet. Myös toimeentulotuen käyttö oli hieman arvioitua vähäisempää.

	2013	2014	2015	2016	2017
Nettokustannukset	172 604 €	168 000 €	263 534 €	193 918 €	154 682 €

Kunnan strategiaa tukeva sitova tavoite

Työllisyyden hoidon roolin selkeyttäminen ja kehittäminen		
Toimenpide:	Mittari:	Toteuma:
1. Työttömien työllistäminen	Työmarkkinatuen kuntaosuus	TMT kuntaosuus pieneni merkittävästi
	Pitkäaikaistyöttömien määrä	Pitkäaikaistyöttömien määrä väheni
2. Monialaisen yhteispalvelun kehittäminen	Kuntouttavan työtoiminnan määrän lisääminen kunnassa	

	<p>Tavoitetaan Toivakan nuoret etsivän nuorisotyön avulla</p> <p>Tavataan kaikki vähintään 300-päivää työttömänä olleet henkilöt ja tarjotaan mahdollisuus kuntouttavaan työtoimintaan</p>	<p>Typ Joryyn osallistuttu, samoin kehittämistyöryhmään</p> <p>kuntouttavan työtoiminnan ryhmät jatkuvana, yhteensä 781 työtoimintapäivää (634 vuonna 2016)</p> <p>TTT menot pienenevät (luvut graafeissa)</p> <p>etsivänuorisotyö kontaktoi kaikkia kohderyhmäänsä kuuluvia nuoria.</p>
--	--	--

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00004280 MUU SOSIAALI-JA TERVEYSTOIMI					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot				6.359,29	-100,0
3300 Tuet ja avustukset	5.000		5.000	14.620,43	292,4
3400 Muut toimintatuotot				40,00	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	5.000		5.000	21.019,72	420,4
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut				-19.268,44	-100,0
4300 Palvelujen ostot				-4.096,55	-100,0
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat				-5.009,94	-100,0
4700 Avustukset	-237.800	70.000	-167.800	-144.837,30	86,3
4800 Muut toimintakulut	-1.800		-1.800	-2.490,48	138,4
4000 TOIMINTAKULUT	-239.600	70.000	-169.600	-175.702,71	103,6
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-234.600	70.000	-164.600	-154.682,99	94,0
6999 VUOSIKATE	-234.600	70.000	-164.600	-154.682,99	94,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-234.600	70.000	-164.600	-154.682,99	94,0
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-234.600	70.000	-164.600	-154.682,99	94,0

Sivistyslautakunta

Sivistystoimen hallinto

Tehtävälueen tarkoitus

Sivistystoimen tehtävänä on muodostaa koulu-, päivähoito-, kirjasto-, kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen palveluista kokonaisuus, joka tehokkaasti ja taloudellisesti edistää kuntalaisten koulutustarpeita, päivähoiton sekä henkisen ja ruumiillisen kehittämisen tarpeita.

Toiminnan kuvaus

Sivistyslautakunta päättää vastuualueellaan toiminnassa noudatettavista perusteista ja yleisistä ohjeista, toimialansa kehittämissuunnasta, painopistealueista ja toimintasuunnitelmasta sekä valmistelee ja tekee esityksiä sivistystoimen hoitamiseen tarvittavista määrärahoista. Lautakunta kokoontuu pääsääntöisesti kerran kuukaudessa, paitsi kesä- ja heinäkuussa tarvittaessa. Koulukeskuksen rehtori hoitaa oman toimensa ohella sivistystoimenjohtajan tehtävät (10 %) ja koulusihteerin työajasta kuluu noin 35 % sivistystoimen hallinnossa ja 40 % perusopetuksessa työskentelyyn sekä 25 % keskushallinnossa työskentelyyn.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Uusi sivistyslautakunta aloitti toimintansa kesällä 2017. Sivistystoimen hallinnossa ei tapahtunut muita muutoksia.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Sivistystoimen hallinnon ja sivistyslautakunnan toiminnan tavoitteena on tukea, kehittää ja ylläpitää kunnan päivähoito-, opetus-, kirjasto-, kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluja sekä tuottaa vastuualueensa toimialoilla mahdollisimman laadukkaita palveluja taloudelliset resurssit huomioiden.

Sivistystoimen johtavien viranhaltijoiden kokouksissa suunniteltiin sivistystoimen toiminnan kehittämistä ja yhteistyön lisäämistä toiminnallisella tasolla. Pyrittiin hyödyntämään joustavaa henkilöstön yhteiskäyttöä varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa, aamu- ja iltapäivätoiminnassa ja perusopetuksessa. Suunniteltiin yhteistyön lisäämistä varhaiskasvatuksen, kirjaston ja perusopetuksen välillä.

Valtuuston hyväksymää strategiaa tukevat sitovat tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017	Tavoitteiden toteutuminen
Sivistystoimen viranhaltijoiden yhteistyön kehittäminen	Tapaamisten määrä	Viranhaltijatapaamiset	Sivistystoimen johtavien viranhaltijoiden tapaamiset olivat säännöllisiä ja suunnitelmallisia yhteensä 10 kpl

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Koko sivistystoimen hallinnonalalla ulkoiset tulot ja menot huomioiden budjetti allittui 100.200 euroa poistot mukaan lukien. Toimintatuottoja kertyi 18.400 euroa enemmän kuin oli budjetoitu ja toimintamenoja 117.770

euroa vähemmän kuin oli budjetoitu. Sisäiset vuokrat ja toimistopalvelut huomioiden sivistystoimen hallinnon alan budjetti alittui 31.000 euroa, toteuman ollessa 99,4 %. Tarkempi erittely ja selvitys toimintatuotoista ja toimintamenoista toiminta-aloittain (perusopetus, esiopetus, vapaa-aikatoimi, kirjasto- ja kulttuuritoimi sekä varhaiskasvatus).

Sivistystoimen hallinnon nettokustannukset olivat 31,53 € / asukas.

Sivistystoimenlautakunta kokoontui vuoden 2017 aikana 5 kertaa ja käsitteli 57 pykälää.

Varsinainen jäsen	Kokouskerrat	Varajäsen	Kokouskerrat
Juha Houni pj	2	Jari Salokas	0
Sami Puikkonen varapj	5	Esa Kukkonen	0
Satu Nummi	4	Päivi Saarelainen	0
Tuija Rinne	4	Annikki Pelkonen	0
Martti Saari	3	Topi Saarelainen	1
Tomi Vehkajärvi	0	Pentti Marttinen	5
Mari Pynnönen	5	Paula Keteli	0
Sakari Ainali kunnanhallituksen pj	1		
Jouko Sundvall kunnanhallituksen ed.	2		
Juhani Holopainen esittelijä, pöytäkirjanp.	5		
Marita Hintsa-Sillgren va.koulukeskuksen apulaisjohtaja	5		
Taina Hoskari Kankaisten koulun apulaisjohtaja	1		
Katariina Siironen ma. kirjastonjohtaja	2		
Neija Lepistö päivähoidon johtaja	2		
Satu Paalanen vapaa-aikasihteeri	2		
Regina Pölkki lastentarhanopettaja	1		

Sivistyslautakunta kokoontui vuoden 2017 aikana 5 kertaa ja käsitteli 53 pykälää.

Varsinainen jäsen	Kokouskerrat	Varajäsen	Kokouskerrat
Maarit Nieminen pj	5	Eero Eskelinen	0
Sami Puikkonen varapj	3	Topias Peltonen	0
Markku Kauppinen	3	Kirsi Marjakoski	
Päivi Pitko	4	Terhi Tähtinen	0
Mari Pynnönen	5	Matleena Häätylä	0
Jani Rantanen	2	Harri Lemmetty	2
Martti Saari	5	Suvi Sievänen	0
Sakari Ainali kunnanhallituksen pj	1		
Jouko Sundvall kunnanhallituksen ed.	3		
Pirkko-Liisa Vesterinen kunnanjohtaja	2		
Juhani Holopainen esittelijä, pöytäkirjanp.	5		
Janne Karanta koulukeskuksen apulaisjohtaja	5		
Taina Hoskari Kankaisten koulun	3		

apulaisjohtaja			
Katariina Siironen ma. kirjastonjohtaja	3		
Neija Lepistö päivähoidon johtaja	5		
Satu Paalanen vapaa-aikasihteeri	4		

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Sisäisen valvonnan tarkoituksena sivistystoimessa on varmistaa, että kunnan toiminta on taloudellista ja tuoksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lain säädöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan.

Toimialajohtaja ja vastuualueiden esimiehet ovat sivistystoimessa huolehtineet siitä, että oman toimialan ja vastuualueen menot suoritetaan, tulot kannetaan oikeamääräisinä ajallaan ja että niiltä osin sisäinen valvonta on riittävää. Viranhaltijapalavereita pidetään säännöllisesti.

Sivistystoimenlautakunta on seurannut toimialajohtajan päätöksiä säännöllisesti. Toimialajohtaja ja vastuualueiden esimiehet ovat vastaavasti seuranneet ja ohjeistaneet alaistensa toimia ja tehtäviä. Seurannalla on varmistettu, että päätöksenteon kaikilla tasoilla noudatetaan lainsäädäntöä, hallintosääntöä ja hankintaohjeita. Työtehtävien järjestelyissä on pyritty välttämään vaarallisia työyhdistelmiä. Sopimukset kirjataan sähköiseen asianhallintajärjestelmään.

Henkilöstöriskit liittyvät henkilöstön osaamiseen ja saatavuuteen. Sivistystoimessa keskeisissä tehtävissä työskenteleville on nimetty sijainen, mutta äkillisten poissaolojen sattuessa kunnan kapeassa organisaatiossa tehtävien hoidon haavoittuvuus voi olla merkittävä. Eläkkeelle lähtöihin on varauduttu ja uuden henkilön työhön perehdyttämiseen on kiinnitetty huomiota. Henkilöstön valintatilanteissa selvitetään valittavan henkilön taustat. Valitun henkilön osalta tarkastetaan pätevyys- ym. todistukset. Ennen viran/ toimen vahvistamista vaaditaan lääkärin antama hyväksyttävä todistus terveydentilasta. Lain määrittämässä tehtävissä vaaditaan rikosrekisteriote. Tahattomia henkilöriskejä hallitaan henkilöstön oikealla resursoinnilla, koulutuksella ja ohjeistuksella. Tahattomien ja tahallisten väärinkäytösten aiheuttamaa riskiä pienennetään antamalla käyttöoikeuksia mahdollisimman vähän, mutta kuitenkin riittävästi työtehtäviin nähden.

Sivistystoimen keskeisimmät riskit vuoden 2017 aikana olivat seuraavat:

- henkilökunnan määrä ja ammattitaitoisen henkilökunnan saatavuus mahdollisten sairauspoissaolojen aikana perusopetuksessa. Riskin ennaltaehkäisemiseksi laadittu sijaisrekisteri.
- asianmukaisen ja turvallisen kouluympäristön tarjoaminen lapsille ja nuorille. Parannettu koulukeskuksen piha-alueiden toiminnallisuutta ja turvallisuutta. Aloitettu Kankaisten koulun kuntotutkimukset.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00005100 SIVISTYSTOIMI					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-52.374		-52.374	-53.868,19	102,9
4300 Palvelujen ostot	-6.824		-6.824	-7.628,72	111,8
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1.500		-1.500	-317,49	21,2
4800 Muut toimintakulut				-13.307,39	-100,0
4000 TOIMINTAKULUT	-60.698		-60.698	-75.121,79	123,8
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-60.698	0	-60.698	-75.121,79	123,8
6999 VUOSIKATE	-60.698	0	-60.698	-75.121,79	123,8
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot				-57,31	-100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset				-57,31	-100,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-60.698	0	-60.698	-75.179,10	123,9
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-60.698	0	-60.698	-75.179,10	123,9

Perusopetus

Tehtäväalueen tarkoitus

Perusopetuksessa tarjotaan oppilaille annettujen tuntikehysten puitteissa laadukasta opetusta siten, että oppilaat saavuttavat opetussuunnitelmaan perustuvat perusopetukselle asetetut tavoitteet.

Toiminnan kuvaus

Toivakassa toimii kaksi perusopetusta antavaa koulua, Kankaisten koulu ja Toivakan koulukeskus. Kankaisten koulu on luokat 0-6 käsittävä koulu ja Toivakan koulukeskus luokat 0-9 käsittävä yhtenäiskoulu. Syksystä 2016 alkaen koulukeskuksen esiopetus on järjestetty uuden laajennusosan tiloissa. Toiminnallisesti uudesta laajennusosasta on muodostettu ns. alueopetusyksikkö. Kunnassa erityisopetusta antavat kolme laaja-alaista erityisopettajaa sekä erityisluokan opettaja YPR-ryhmässä. Mikäli oman kunnan erityisopetuspalvelut eivät riitä, järjestetään erityistä tukea tarvitsevien opetus pääsääntöisesti Jyväskylässä sijaitsevassa valtion erityiskoulussa.

Perusopetuksen oppilasmäärä lisääntyy ennusteiden mukaan koko suunnitelmakauden. Syksyllä 2017 oppilasmäärä Kankaisilla on esioppilaat mukaan lukien 50 oppilasta. Koulukeskuksessa esioppilaat mukaan lukien on 314 oppilasta. Opetusryhmien määrä lisääntyy ja Toivakan koulukeskus on lv. 2017-18 ennusteen mukaan kahta ikäluokkaa lukuun ottamatta kaksisarjainen koulu. Oppilasennusteen mukainen oppilasmäärä lv. 2018-19 on Kankaisilla esioppilaat mukaan lukien 51 oppilasta, ja koulukeskuksessa esioppilaat mukaan lukien 313 oppilasta. Kankainen-Ruuhimäki alueelle suunnitellaan koulu-päiväkotia hanketta. Oppilasmäärän kasvusta johtuen koulujen tuntikehystä joudutaan lisäämään. Koulukeskuksen päärakennuksessa työntekijöiden työergonomian ja työskentelyolosuhteiden parantamiseksi joudutaan uusimaan kalustoa.

Uudet perusopetuksen opetussuunnitelmat on otettu käyttöön elokuussa 2016 luokilla 1-6. Opetussuunnitelmien käyttöönottoa jatketaan asteittain siten, että lv. 2017-18 uudet opetussuunnitelmat otetaan käyttöön 7. vuosiluokalla. Uudistuneiden opetussuunnitelman perusteiden myötä opetuksessa tulee huomioida koulujen suunnittelemalla tavalla TVT-taitojen kehittäminen. Tämä edellyttää taloudellisten resurssien varaamista laitteiden hankintaan, TVT-taitojen koulutukseen ja uudistuvien opetussuunnitelmien koulutukseen.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Perusopetuksessa toiminta toteutui suunnitellusti. Syksyllä 2017 Kankaisten koulun oppilasmäärä on ollut esioppilaat mukaan lukien 46 oppilasta. Kankaisten koulun tuntikehystä ei ollut tarvetta lisätä. Koulukeskuksen oppilasmäärä esioppilaat mukaan lukien oli syksyllä 308 oppilasta. Perusopetuksessa (1-9 lk) oppilasmäärä lisääntyi 21 oppilasta lukuvuoteen 2016-17 verrattuna. Koulukeskuksen perusopetuksen tuntikehystä lisättiin 11 tuntia syksyllä 2017 edelliseen lukuvuoteen verrattuna. Työntekijöiden työskentelyolosuhteita on parannettu hankkimalla ergonomisia kalusteita.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Laadukkaalla perusopetuksella oppilaat saavuttavat jatko-opintokelpoisuuden ja oppilaille luodaan edellytykset jatko-opintopaikkoihin.

Uusien opetussuunnitelmien käyttöönotto toteutettiin syksystä 2017 myös 7.luokalla.. Arviointia kehitettiin uusia opetussuunnitelmia vastaavaksi. Suurin laaja-alaiseen oppimiskokonaisuuteen liittyvä hanke oli koulun järjestämä Toivakan kunnan Suomi 100-itsenäisyysjuhla. TVT-taitojen kehittäminen on tapahtunut oppilaiden ja henkilökunnan kohdalla suunnitellusti. Kaikilla luokka-asteilla on lisätty digitalisuutta opetuksessa ja henkilöstö on saanut jatkuvaa sisäisesti toteutettua TVT-taitojen koulutusta. Perusopetuksessa on osallistuttu TVT-taitoja kehittäviin hankkeisiin hankerahoituksilla seuraavasti: 1. Tutoropettajien toiminta 2. Tutoropettajien koulutus 3. koulussa digittää. Uusia laitteita hankittiin talousarvion puitteissa.

Valtuuston hyväksymää strategiaa tukevat sitovat tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017	Tavoitteiden toteutuminen
Formatiivisen arvioinnin käyttöönotto vaiheittain vuosiluokilla 1-7	Arviointikriteerit	Arvioinnin dokumentointi	Pedaneetin kasvun kasvun kansion käyttöönotto luokille 3-9 ja luokkien 1-2 paperinen lomakkeisto

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Perusopetuksessa toimintatuottoja saatiin noin 11.000 euroa enemmän kuin oli budjetoitu. Tämä johtui siitä, että vuoden 2017 aikana saatiin rahaa erilaisiin hankkeisiin enemmän kuin oli budjetoitu. Perusopetuksen toimintakulut olivat noin 100.000 euroa suuremmat kuin oli budjetoitu. Tämä johtui sisäisistä vuokramenoista ja sisäisistä toimistopalveluista. Sisäisiin vuokramenoihin ja sisäisiin toimistopalveluihin ei voida sivistystoimessa millään tavoin vaikuttaa. Näin ollen sisäisistä vuokramenoista ja sisäisistä toimistopalveluista johtuen perusopetuksen tilikauden alijäämä on poistot mukaan lukien noin 105.000 euroa.

Perusopetuksen nettokustannukset olivat 1172,61 € / asukas.

Perusopetuksen yleisopetuksen oppilaskohtaiset nettokustannukset olivat koulukeskuksessa 9.240,44 € / oppilas ja Kankaisten koulussa 8.016,65 € / oppilas. Yksilöllisen perusopetuksen oppilaskohtaiset nettokustannukset olivat 41.476,33 euroa / oppilas.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00005200 PERUSOPETUS					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	347.913		347.913	338.316,54	97,2
3300 Tuet ja avustukset	17.950		17.950	38.511,42	214,5
3400 Muut toimintatuotot				550,00	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	365.863		365.863	377.377,96	103,1
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-1.730.642		-1.730.642	-1.715.056,61	99,1
4300 Palvelujen ostot	-824.555		-824.555	-848.584,38	102,9
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-89.700		-89.700	-86.602,04	96,5
4800 Muut toimintakulut	-411.846		-411.846	-505.435,91	122,7
4000 TOIMINTAKULUT	-3.056.743		-3.056.743	-3.155.678,94	103,2
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-2.690.880	0	-2.690.880	-2.778.300,98	103,2
6999 VUOSIKATE	-2.690.880	0	-2.690.880	-2.778.300,98	103,2
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot				-17.190,12	-100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset				-17.190,12	-100,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-2.690.880	0	-2.690.880	-2.795.491,10	103,9
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-2.690.880	0	-2.690.880	-2.795.491,10	103,9

Esiopetus

Tehtäväalueen tarkoitus

Toivakassa toimii perusopetuksen lainsäädännön mukainen erillinen esiluokka. Perusopetuslain (26 a §) mukaan lasten on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna osallistuttava vuoden kestäväan esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Esiopetuksesta vastaavat kunnat, joiden on osoitettava esiopetuspaikka jokaiselle lapselle. Esiopetusta voivat järjestää myös siihen luvan saaneet yksityiset organisaatiot. Esiopetus toteutetaan Opetushallituksen hyväksymän normin, Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ja sen mukaan laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti.

Toiminnan kuvaus

Toivakassa esiopetusta järjestetään Toivakan koulukeskuksessa, Kankaisten koululla sekä yksityisessä Päiväkotiki Kompassissa. Kirkonkylällä esioppilaat käyvät esikoulua yhtenä esiopetusryhmänä Toivakan koulukeskuksen C-rakennuksessa maanantaista torstaihin, kuten myös esioppilaat yksityisessä Päiväkotiki Kompassissa. Kankaisten koululla esiopetus järjestetään yhdessä 6.luokan kanssa tiistaista torstaihin, perjantaisin esikoulun opettaja opettaa esioppilaita omana opetusryhmänään. Esiopetus on maksutonta ja lukuvuosi on sama kuin peruskoululaisilla.

Koulukeskuksen esiopetus toteutetaan keväällä 2017 yhden opettajan ja kahden koulunkäyntiavustajan (50 %) voimin ryhmäkoon ollessa 25 lasta. Esiopetusryhmän avustajat tekevät lukuvuoden aikana puolet työajastaan esiopetusryhmässä ja puolet päivähoitossa. Esiopetusikäisten lasten iltapäivähoito järjestetään koulukeskuksen esiopetustiloissa. Syksyllä 2017 esioppilaiden määrä on ennusteen mukaan 38 lasta. Tällöin suunnitelmassa on järjestää koulukeskuksessa esiopetusta yhdessä 25 oppilaan ryhmässä yhden opettajan ja kahden koulunkäyntiavustajan (50 %) voimin. 13 lapsen esiopetus järjestetään ostopalveluna yksityisessä Päiväkotiki Kompassissa. Kankaisten koululla on 8 esioppilasta keväällä 2017 ja ennusteen mukaan 8 esioppilasta syksyllä 2017.

Ennusteen mukaan kirkonkylällä on 26 esioppilasta syksyllä 2018 ja syksyllä 2019 esioppilaita on 25. Kankaisilla on 8 esioppilasta syksyllä 2018 ja ennusteen mukaan syksyllä 2019 on 8 esioppilasta. Opetusministeriön suosituskoko esiopetusryhmälle on max. 20 lasta. Esiopetuksen henkilöstöresurssit ja tuntikehykset sopeutetaan muuttuviin oppilasmääriin.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Vuoden 2017 aikana esiopetusta järjestettiin sekä opetusjärjestelyjen että henkilöstöresurssien puitteissa suunnitellulla tavalla Toivakan koulukeskuksessa ja Kankaisten koululla sekä ostopalveluna yksityisessä Päiväkotiki Kompassissa. Koulukeskuksessa esioppilaiden määrä oli sekä keväällä että syksyllä 25 lasta. Toivakan kunta osti Kompassista keväällä 13 ja syksyllä 12 esiopetuspaikkaa. Kankaisilla oli keväällä 6 esioppilasta ja syksyllä 7.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Koulukeskuksen uudessa C-rakennuksessa kehitetään ja toteutetaan edelleen uuden opetussuunnitelman mukaisia nivelvaiheen pedagogisia yhteistyömuotoja esikoulun, 1.-2.luokkien sekä Päiväkotiki Kompassin esioppilaiden kanssa. Toiminnassa hyödynnetään uuden koulurakennuksen ja piha-alueen toimintamahdollisuudet mm. integroinnin ja pajatoiminnan avulla uudistuneen opetussuunnitelman hengessä. Kankaisten koulun esiopetus hyödyntää myös toimintaympäristön tarjoamia yhteistyömahdollisuuksia esioppilaiden ja alaluokan oppilaiden uuden opetussuunnitelman hengen mukaisessa oppimisessa.

Toiminnan tavoitteet toteutuivat esiopetuksessa suunnitellusti. Koulukeskuksessa toteutettiin uuden opetussuunnitelman mukaista yhteistyötä ja toimintaa esi- ja alkuopetuksessa mm. pajatoimintana, yhteisinä tapahtumina ja juhlina. Toiminnassa hyödynnettiin uuden koulurakennuksen ja piha-alueen oppimisympäristöjä sekä lähialueen luontoa. Yhteistyö Päiväkoti Kompassin kanssa vakiintui mm. vierailujen kautta. Kankaisten koululla esioppilaat tekivät monipuolista ja säännöllistä yhteistyötä alaluokan oppilaiden kanssa.

Valtuuston hyväksymää strategiaa tukevat sitovat tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017	Tavoitteiden toteutuminen
Nivelvaiheen pedagogisen yhteistyön kehittäminen	Kysely opettajille yhteistyön laajuudesta ja laadusta	Monialaiset oppimiskokonaisuudet, pajatoiminta ja tapahtumat opetuksessa	Esiopetuksen ja 1.lk:n välistä yhteistyötä oli viikoittain 2 h pajatoimintana. Pajojen sisältöinä olivat matematiikan ja äidinkielen valmiuksien kehittäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet. Pajatoiminnan toimivuutta kehitettiin opettajien yhteistyöllä suunnitelmallisemmaksi.

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Esiopetuksen talousarvion toteuma oli 84,5 % huomioiden sekä sisäiset että ulkoiset toimintatuotot ja toimintakulut. Talousarvion alittuminen noin 50000 € johtui Koulukeskuksen esiopetuksen sisäisten vuokramenojen alittumisella 64835 €. Koulukeskuksessa esiopetuksen ulkoiset toimintakulut ylittyivät palveluiden ostoissa 15668 € johtuen pääosin ostopalveluna hankittavasta esiopetuksesta sekä koulukuljetuksista. Kankaisilla talousarvio toteutui suunnitellusti.

Esiopetuksen nettokustannukset olivat 114,64 € / asukas.

Esiopetuksen oppilaskohtaiset nettokustannukset olivat Koulukeskuksessa 6.294,88 € / oppilas ja Kankaisen koulussa 7.888,57 € / oppilas.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00005210 ESIOPETUS					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	12.250		12.250	12.030,00	98,2
3000 TOIMINTATUOTOT	12.250		12.250	12.030,00	98,2
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-102.383		-102.383	-103.245,47	100,8
4300 Palvelujen ostot	-129.827		-129.827	-147.462,25	113,6
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7.000		-7.000	-2.843,95	40,6
4800 Muut toimintakulut	-96.406		-96.406	-31.773,08	33,0
4000 TOIMINTAKULUT	-335.616		-335.616	-285.324,75	85,0
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-323.366	0	-323.366	-273.294,75	84,5
6999 VUOSIKATE	-323.366	0	-323.366	-273.294,75	84,5
8499 TILIKAUDEN TULOS	-323.366	0	-323.366	-273.294,75	84,5
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-323.366	0	-323.366	-273.294,75	84,5

Kulttuuritoimi

Tehtäväalueen tarkoitus

Kirjaston tehtävänä on tarjota ajantasaista, uudistuvaa ja asiakkaiden tiedon tarpeita vastaavaa kirjasto- ja tietopalvelua. Kirjasto järjestää kirjastonkäytön opetusta koululaisryhmille sekä tarvittaessa muillekin ryhmille. Kulttuuritoimi järjestää kulttuuritilaisuuksia resurssiensa puitteissa. Lisäksi kulttuuritoimi on verkostoitunut lastenkulttuurin alueella Kulttuuriantin kanssa.

Toiminnan kuvaus

Kirjasto tarjoaa kuntalaisille tietopalvelua ja tukee kuntalaisten kulttuuri- ja kirjallisuusharrastusta. Kirjasto toimii osana Keski-kirjastot -kirjastoverkkoa ja kehittää toimintojaan yhdessä muiden keskisuomalaisten kirjastojen kanssa. Omatoimikirjasto on ollut käytössä jo yli vuoden ja se on mahdollistanut laajat aukioloajat. Omatoimiasiointia tukevat myös varausten omatoiminouto ja kirjaston maksujen verkkomaksaminen. Kulttuuritoimessa painopiste on jo vakiintuneessa hyvässä yhteistyössä Kulttuuriantin kanssa ja sen kautta järjestetyissä tapahtumissa lapsille ja nuorille. Kirjastolla järjestetään mm. näyttelyitä, taidetyöpajoja ja elokuvaesityksiä.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Vuoden alusta voimaan astunut uusi kirjastolaki toi mukanaan sen, että kaikki Keski-kirjastojen varaukset muuttuivat maksuttomiksi. Palvelu otettiin asiakkaiden puolelta ilolla vastaan ja tämä näkyi Toivakassakin lisääntyneinä varauksina ja entistä suurempina seutukuljetuksina.

Kulttuuriaittatoimintaa järjestettiin suunnitellusti varhaiskasvatukseen, koulukeskukselle ja Kankaisten koululle. Kulttuuritoimi osallistui myös Suomi 100 –juhlavuoden tapahtumien suunnitteluun ja järjestämiseen. Suuri osa Toivakan Suomi 100 –tilaisuuksista oli kunnan eri toimijoiden ja järjestöjen yhteistyössä toteuttamia. Juhlavuoden huipentanut itsenäisyyspäivän juhla oli paitsi upea päätös vuodelle, myös hieno osoitus siitä, mihin pystytään yhteistyöllä.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Kirjaston kokoelmaa ja palveluita ajantasaistetaan. Kokoelmaa käydään läpi ja uuden aineiston hankinnassa mietitään lainauksen painopisteitä ja asiakkaiden tarpeita. Tavoitteena on paitsi nykyisiä asiakkaita hyvin palveleva kokoelma, myös uusien asiakasryhmien houkuttelemisen kirjastoon. Aineistomäärärahoja lisätään sellaisiin aineistoihin, joita ei vielä ole Toivakan kirjastoon hankittu, kuten esimerkiksi lainattavat pelit.

Toivakan kunnan strategiassa todetaan, että kunnan päämääränä on ”kannustaa kuntalaisia ja kesäasukkaita tulemaan mukaan kehittämään kunnan palveluita”. Kirjastoammattilaiset tekevät lopulliset hankintapäätökset, mutta kuntalaisten toiveiden tulisi myös heijastua kokoelman valintaan. Kirjasto pyrkiikin osallistamaan asiakkaita kokoelman valintaan tarjoamalla mahdollisuuden tutustua kustantajien uutuusluetteloihin ja tehdä hankintaehdotuksia niiden pohjalta.

Kirjastotoimessa jatketaan nykyisillä henkilöstöjärjestelyillä vuoden loppuun. Uuden kirjastolain on määrä tulla voimaan 1.1.2017. Suunnitelmuvuosina pyritään uuden kirjastolain mukaiseen henkilökuntarakenteeseen ja -määrään.

Kirjaston kokoelmasta on poistettu vanhentunutta ja huonokuntoista aineistoa ja helpotettu löydettävyyttä opastein ja tarkentamalla tietokirjaluokitusta. Erityisesti DVD- ja Bluray-kokoelmaa on kartutettu. Aivan uusina aineistolajeina kirjastoon hankittiin lainattavia digitaalisia pelejä ja lautapelejä ja ne ovatkin osoittautuneet jo hyvin suosituiksi.

Touko- ja joulukuussa kirjaston asiakkaille tarjottiin mahdollisuus tutustua kustantajien uutuusluetteloihin ja listata omat suosikkinsa syksyn ja kevään uutuuskirjoista. Hankintaehdotuksia saatiin mukavat määrät ja suurin osa ehdotetuista kirjoista myös tilattiin kirjaston kokoelmaan. Asiakkaiden osallistamista pyritään tekemään myös jatkossa.

Uusi kirjastolaki astui voimaan 1.1.2017 ja siinä määritetään, että yleisellä kirjastolla tulee olla riittävä määrä kirjasto- ja informaatioalan koulutusta saanutta ja muuta henkilöstöä. Kunnan kirjastolaitosta johtavalta vaaditaan virkaan soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, johtamistaito ja hyvä perehtyneisyys kirjastojen tehtäviin ja toimintaan. Vuoden lopulla Toivakan kunnankirjaston johtajan virka julistettiin avoimeksi ja täytettiin.

Valtuuston hyväksymää strategiaa tukevat sitovat tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017	Tavoitteiden toteutuminen
Kuntalaisia paremmin palveleva kokoelma	Hankintaehdotusten määrä Hankintaehdotusten toteutuminen	Kuntalaisten osallistaminen kirjaston kokoelman valintaan Hankintaehdotusten kerääminen	43 hankintaehdotusta 40 toteutunutta hankintaa

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Kulttuuritoimen taloudelliset tavoitteet toteutuivat.

Kulttuuritoimen nettokustannukset olivat 80,11 € / asukas.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00005230 KULTTUURITOIMI					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	600		600	1.285,75	214,3
3300 Tuet ja avustukset	350		350	369,84	105,7
3000 TOIMINTATUOTOT	950		950	1.655,59	174,3
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-83.136		-83.136	-81.848,54	98,5
4300 Palvelujen ostot	-24.878		-24.878	-23.073,27	92,7
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-24.200		-24.200	-24.098,12	99,6
4800 Muut toimintakulut	-59.233		-59.233	-57.911,15	97,8
4000 TOIMINTAKULUT	-191.447		-191.447	-186.931,08	97,6
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-190.497	0	-190.497	-185.275,49	97,3
6999 VUOSIKATE	-190.497	0	-190.497	-185.275,49	97,3
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-5.714		-5.714	-5.714,16	100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-5.714		-5.714	-5.714,16	100,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-196.211	0	-196.211	-190.989,65	97,3
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-196.211	0	-196.211	-190.989,65	97,3

Yleissivistävä koulutus

Tehtävälueen tarkoitus

Puulan seutuopiston tavoitteena on tarjota monipuolista opetusta eri-ikäisille kuntalaisille kannustaen heitä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen. Palveluiden tavoitteena on kuntalaisten fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin edistäminen tarjoamalla monipuolisia opiskelu- ja harrastusmahdollisuuksia.

Toiminnan kuvaus

Puulan seutuopiston tehtävänä on toteuttaa vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaista koulutustehtävää ja vastata alueellisiin ja paikallisiin sivistystarpeisiin. Puulan seutuopisto järjestää koulutusta, joka painottuu taide- ja taitoaineisiin, terveyttä edistäviin aineisiin sekä tietoyhteiskunnan kansalaisvalmiuksia kehittäviin ja aktiivista kansalaisuutta tukeviin aineisiin. Puulan seutuopistossa järjestetään taiteen perusopetuksen yleisen opetussuunnitelman mukaista tavoitteellista opiskelua taidekoulussa ja musiikkikoulussa.

Kuntien lukuvuodelle 2017-2018 vahvistama opetustuntimäärä on yhteensä 10700 opetustuntia (Joutsassa 3600 tuntia, Kangasniemellä 5100 tuntia ja Toivakassa 2000 tuntia). Tuntimäärään sisältyvät taiteen perusopetuksen opetustunnit musiikkikoulussa ja taidekoulussa.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Valtionosuus määräytyy opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistaman opetustuntien määrän ja opetustuntia kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella. Sen mukaan Puulan seutuopisto sai 7070 vahvistettua opetustuntia vuodelle 2017 (perusteena toteutunut opetus vuonna 2014; kiinteä osa 90 % ja liikkuva osa 10 %). Valtionosuuden yksikköhinta on 82,91 €/opetustunti ja siitä kunnallisten kansalaisopistojen valtionosuuden määrä on 55,97 %. Kansalaisopistojen valtionosuusrahoituksen laskentaperusteiden muutoksen seurauksena Puulan seutuopiston saaman valtionosuuden määrä on laskenut vuodesta 2014 alkaen noin 60 000 €. Vuonna 2017 Puulan seutuopiston valtionosuusrahoitus oli 328 081 €, joten vähennyistä oli noin 34 000 € edellisvuoteen verrattuna (362 012 €).

Puulan seutuopistossa työskentelee yksi (1) rehtori, yksi (1) toimistosihteri, neljä (4) vakinaista opettajaa ja noin 90 tuntiopettajaa sekä yksi (1) määräaikainen opistosihteri. Seutuopiston rehtori työskenteli 1.10.-31.12.2017 välisenä aikana oman virkansa ohessa myös Joutsan kunnan vt. hallintojohtajana. Vakainainen toimistosihteri siirtyi määräajaksi 1.8.2017 alkaen hoitamaan toista tehtävää. Hänen tilalleen palkattiin sijainen.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Vuonna 2017 Puulan seutuopistossa opiskeli 2345 netto-opiskelijaa ja vuonna 2016 oli 2407, joten pudotusta oli 62 netto-opiskelijaa. Toivakassa puolestaan vuonna 2017 oli 507 netto-opiskelijaa, joten lisäystä vuoteen 2016 on 50 netto-opiskelijaa.

Viime vuonna Puulan seutuopisto järjesti opetusta yhteensä 10 107 opetustuntia, josta Toivakan osuus oli 2000, Joutsan 3430 ja Kangasniemen 4678 opetustuntia. Kokonaisopetuksen tuntimäärä väheni edellisvuoteen verrattuna 34 opetustuntia, mutta toteutettujen kurssien määrä lisääntyi (16 kurssia), mutta opiston kursseilla käyneiden kuntalaisten määrä väheni (62 netto-opiskelijaa). Puulan seutuopistossa vapaan sivistystyön opetuksen suosio on edelleen hyvä, mutta taiteen perusopetuksessa musiikkikoulun opiskelijoiden määrä on vähentynyt kalenterivuoden aikana 12 opiskelijaa (Toivakassa vain yksi opiskelija vähemmän).

Toivakassa toteutuneiden kurssien määrä lisääntyi yhdeksällä (yht. 103 kurssia) ja opetustuntien määrä (2000 opt) lisääntyi edellisvuoteen verrattuna yhteensä 132 opetustuntia (musiikkikoulu +7 opt, taidekoulu +1 opt ja kansalaisopisto +124 opt).

Valtuuston hyväksymää strategiaa tukevat sitovat tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017	Tavoitteiden toteutumisen
Kansalaisopiston opetustunnit	opetustuntien määrä	1550	Kansalaisopiston opetustunnit 1545
Taiteen perusopetuksen (taidekoulu ja musiikkikoulu) opetustunnit	opetustuntien määrä	450	Taiteen perusopetuksen opetustunnit 455 taidekoulu 205 opt, musiikkikoulu 250 opt
		yhteensä 2000 opetustuntia	yhteensä 2000 opetustuntia

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Puulan seutuopiston talousarvio 2017 toteutui kulukuria noudattaen, kun oli tiedossa muun muassa valtionosuuden väheneminen.

Toimintakulut olivat 832 443 € (94,3 %). Budjetoidun 883 060 € alitusta selittävät pääosin 49 600,25 € alhaisemmaksi jääneet henkilöstökulut ja 8 412,81 € vähäisemmät vuokratkulut.

Toimintatuotot olivat 385 893 € (100,6 %). Toimintatuottotavoite toteutui. Toimintatuotoissa on huomioitavaa se, että myyntitulot kunnilta jäivät 22 220,45 € budjetoitua alhaisemmiksi, mutta maksutuotot (10 448,88 €) sekä tuet ja avustukset (16 404,05 €) tuottivat 26 852,93 € budjetoitua enemmän.

Tilikauden toimintakate oli 446 550 € (toteuma 89,4 %). Toimintakatetavoite alittui 52 969,91 €, koska käyttötalouden toteutuneet menot olivat arvioitua vähäisemmät, mutta käyttötalouden tulot toteutuivat budjetoidun mukaisesti.

Toivakan kunnan kustannukset Puulan seutuopistossa oli 67 976,12 €. Opetustuntin hinnaksi muodostui musiikkikoulussa 39,96 € ja muussa kansalaisopiston opetuksessa 32,83 €. Musiikkikoulun kustannukset olivat vuonna 2016 23,23 €. Nousua selittää se, että opiskelijoiden kevätlukukauden opintomaksua ei laskutettu vuoden 2017 aikana, vaan se päätettiin laskuttaa seuraavana vuonna. Lisäksi taiteen perusopetukseen kuuluvan musiikkikoulun opiskelijamäärä on vähentynyt 12 opiskelijaa, kun vuonna 2016 opiskelijoita oli 73, mutta vuonna 2017 enää 61 opiskelijaa.

Yleissivistävän koulutuksen nettokustannukset olivat 41,08 € / asukas.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00005220 YLEISSIVISTÄVÄ KOULUTUS					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-1.966		-1.966	-1.965,96	100,0
4300 Palvelujen ostot	-74.000		-74.000	-64.651,99	87,4
4800 Muut toimintakulut	-49.936		-49.936	-31.305,14	62,7
4000 TOIMINTAKULUT	-125.902		-125.902	-97.923,09	77,8
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-125.902	0	-125.902	-97.923,09	77,8
6999 VUOSIKATE	-125.902	0	-125.902	-97.923,09	77,8
8499 TILIKAUDEN TULOS	-125.902	0	-125.902	-97.923,09	77,8
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-125.902	0	-125.902	-97.923,09	77,8

Vapaa-aikatoimi

Tehtävälueen tarkoitus

Liikuntapalvelujen keskeisenä tehtävänä on edistää kuntalaisten monipuolisia liikuntaharrastuksia ja aktiivisuutta sekä huolehtia liikunta- ja ulkoiluapaikkojen käyttökunnosta. Nuorisotoimen tehtävänä on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää aktiivista kansalaisuutta sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinolosuhteita nuorisotyön menetelmin. Lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan keskeisenä tehtävänä on tarjota lapsille turvallinen ympäristö ennen ja jälkeen koulupäivän.

Toiminnan kuvaus

Vapaa-aikatoimi tarjoaa kuntalaisille vapaa-ajantoimintaa läpi vuoden yhdessä eri järjestöjen kanssa, luo edellytyksiä harrastamiselle ja aktiiviselle vapaa-ajalle. Tarkoituksensa toteuttamiseksi vapaa-aikatoimi tarjoaa vuokralle tiloja ja välineitä sekä järjestää erilaisia tapahtumia yhdessä eri järjestöjen kanssa. Asiakas- kuntaan kuuluvat kaikki kuntalaiset kaikista ikäryhmistä.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Pitkäaikainen liikuntapaikkojenhoitaja jäi eläkkeelle vuoden alussa. Hänen tilalleen palkattiin määräaikainen työntekijä vuoden 2018 loppuun. Lisäksi vapaa-aikatoimessa oli vuoden aikana kaksi tulityöllistettyä. Liikuntapaikkojenhoitaja toimi myös teknisen toimen alaisena liikenneväylien ja piha-alueiden puhtaanapidossa.

Vanhan kunnanviraston käyttötarkoitus muutettiin harrastetaloksi. Vanhavirasto toimii nuorisotilana ja ns. uusi- puoli järjestöjen talona. Talotoiminnasta vastaa vapaa-aikasihteeri.

Vuoden 2017 käynnistettiin jääkiekkokaukalon (tekojää) peruskorjaushanke. Hankkeen 1.vaiheen kokonais- kustannusarvio on 2 20000 euroa, valtionapua hankkeeseen saatiin 45 000 euroa. Rakennuttamisesta vastasi tekninen toimi.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Kehitetään edelleen tulosalueen sisäistä sekä hallintokuntien välistä yhteistyötä. Yhdistysten ja seurojen kanssa tehtävään yhteistyöhön panostetaan edelleen ja lisätään kuntalaisten mahdollisuutta osallistua vapaa-ajan palveluiden kehittämiseen. Perustetaan NUVA, nuorisovaltuusto aktiiviseksi toimijaksi.

Toiminnalliset tavoitteet täyttyivät suunnitelmien mukaan. Yhdistysten ja seurojen kanssa tehtävä yhteistyö vahvistui vuoden 2017 aikana ja yhteistyöllä saatiin aikaan isompia kokonaisuuksia. Tiedotusta ja markkinointia toteutettiin yhteistyössä. Tuotettiin uusia yleisötapahtumia, joita kohdistettiin koko perheelle. Vapaa- aikatoimi teki tiivistä yhteistyötä teknisen toimen kanssa liikuntapaikkarakentamisen ja kehittämishankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Toivakan nuorisovaltuusto aloitti toimintansa 2017. Nuorisovaltuuston tarkoituksena on edesauttaa nuorten tarpeiden välittymistä päätöksentekoon ja palvelutuotantoon sekä helpottaa nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Nuorisovaltuusto edesauttaa nuorten aseman ja mielipiteiden huomioonottamista päätöksenteossa. Nuorisovaltuusto laatii vuosittain toiminnalleen tavoitteet. Näkyvimpinä nuorisovaltuuston toimintana on osallistua nuorille suunnatun toiminnan suunnitteluun.

Kuntosalin kalustoa ja välineistöä uusittiin vuoden aikana. Kuntosalin käyttökertoja on vuodessa n.8000.

Valtuuston hyväksymät kuntastrategiaa tukevat sitovat tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017	Tavoitteiden toteutuminen
Liikuntapalvelut tukevat ja lisäävät kuntalaisten hyvinvointia	Järjestetty toiminta	Ohjattua liikuntaa ikäihmisille	Ikäihmisten kuntosaliohjaus vesijumppa sauvakävelyn ohjaus liikuntapäivät
	Tilat, ohjaajaresurssit	Urheiluseurojen toiminnan tukeminen	vapaa-aikasihteeri oli urheilu-kilpailuiden pääjärjestäjä
Nuorisopalvelut tukevat ja lisäävät lasten ja nuorten hyvinvointia	Järjestetty toiminta	lasten ja nuorten toiveesta järjestetään lapsille ja nuorille suunnattua toimintaa	Järjestö- ja koulu yhteistyöllä toteutetut harrasteet lapsille ja nuorille.

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Liikuntatoimen talouden toteuma oli 90,5 %. Nettokustannus/asukas oli 76,70 €. Toimintatuottoja ei ollut budjetoitu vuoden 2017 talousarvioon. Toimintatuottoja kertyi kuitenkin 14 128€. Toimintatuotot kertyivät työllistämistuesta. Liikuntatoimen toimintakulut ja toimintakate jäivät kokonaisuudessaan arvioitua pienemmäksi, mikä ei kuitenkaan vaikuttanut toiminnan järjestämiseen. Käyttötalouden suurin yksittäinen menoerä oli kalusto. Kalustoa hankittiin ennakolta arvioitua enemmän n.37 000€. Vuoden 2017 hankittiin uusi latukone ja jäänhoitokone.

Nuorisotyön talouden toteuma oli 122,7 %. Nettokustannus/asukas oli 37,40 €. Nuorisotyön tilinpäätöksessä suurimmat poikkeamat johtuvat sisäisistä toimistopalveluista ja vuokramenoista. Sisäisten kustannusten nousu johtuu siitä, että nuorisotilat muutettiin vanhan virastotalon tiloihin ja vapaa-aikatoimisto siirtyi Toivakatalolle.

Aamu- ja iltapäiväkerhotoiminnan talouden toteuma oli 83,5 %. Nettokustannus/asukas oli 9,60 €. Toiminta toteutettiin pääosin omana toimintana Puukkiksella ja Kankaisten koululla. Toivakan 4H-yhdistys hoiti yhteistoimintasopimuksen mukaisesti iltapäiväkerhoa Puukkiksella 3,5h/viikossa, kustannus tästä oli 2 928 €. Merkittävin syy talousarviopoikkeamaan olivat hoitopäivämaksut. Aamu- ja iltapäivätoimintaan ilmoittautui arvioitua enemmän lapsia ja näin ollen toimintatuotot ylittyivät ennakoidusta. Henkilöstökulut puolestaan kasvoivat tämän myötä, koska ohjaajaresurssia jouduttiin lisäämään lapsimäärän kasvun vuoksi. Kaikki hakeneet otettiin mukaan toimintaan.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00005240 VAPAA-AIKATOIMI					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	7.500		7.500	9.781,18	130,4
3200 Maksutuotot	12.000		12.000	23.135,74	192,8
3300 Tuet ja avustukset				17.660,10	-100,0
3400 Muut toimintatuotot				100,00	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	19.500		19.500	50.677,02	259,9
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-163.187		-163.187	-143.412,74	87,9
4300 Palvelujen ostot	-52.890		-52.890	-49.490,50	93,6
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-40.675		-40.675	-72.815,53	179,0
4700 Avustukset	-4.500		-4.500	-520,75	11,6
4800 Muut toimintakulut	-70.522		-70.522	-84.500,35	119,8
4000 TOIMINTAKULUT	-331.774		-331.774	-350.739,87	105,7
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-312.274	0	-312.274	-300.062,85	96,1
6999 VUOSIKATE	-312.274	0	-312.274	-300.062,85	96,1
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-18.849		-18.849	-19.545,36	103,7
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-18.849		-18.849	-19.545,36	103,7
8499 TILIKAUDEN TULOS	-331.123	0	-331.123	-319.608,21	96,5
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-331.123	0	-331.123	-319.608,21	96,5

Varhaiskasvatus

Tehtävälueen tarkoitus

Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja toteuttaminen

Toiminnan kuvaus

Varhaiskasvatuslain mukaan kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen 20h viikossa ja kunnalla on velvollisuus järjestää varhaiskasvatuspaikka sitä tarvitsevalle työllistymisen tai opiskelun vuoksi kahden viikon kuluessa hakemuksen jättämisestä. Lasten varhaiskasvatus sisältää kunnallisen varhaiskasvatuksen, kunnan kustantaman Kelan maksaman lasten kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen sekä yksityisen hoidon palvelusetelin. Kunnallista varhaiskasvatusta toteutetaan päiväkodeissa (PK Touhuvakka ja Ruuhiryhmä), koulukeskuksen esiopetustiloissa ja perhepäivähoitona hoitajan kotona tapahtuvassa perhepäivähoitossa sekä seudullisesti Jyvässeudun päivähoitoverkostokuntien ja tarvittaessa muidenkin lähikuntien palveluissa. Varhaiskasvatuksen toteutuksen pohjana on vanhempien kanssa yhteistyössä laadittu lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma kaikissa hoitomuodoissa.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Toivakan kunnan varhaiskasvatuksessa ei noudateta subjektiivisen oikeuden 20h rajaa, vaan perheet ovat voineet valita hoitoa omien tarpeidensa mukaan. Muutoin toimintaa järjestetty kuvauksen mukaisesti.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Tärkeimpänä tavoitteena vuodelle 2017 on kunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen uusien valtakunnallisten varhaiskasvatuksen perusteiden pohjalta yhteistyössä asiakkaiden ja yhteistyötahojen kanssa. Uudet varhaiskasvatuksen perusteet tulevat voimaan 1.8.2017. Suunnitelmaa työstävä työryhmä joutuu työskentelemään työajan ulkopuolella, joka on huomioitava henkilöstösuunnittelussa ja resursseissa.

Syntyvyys kunnassa on ollut laskusuhdanteessa, mikä näkyy tulevina vuosina hoitolasten määrän vähenemisenä. Maaliskuussa 2016 lapsia oli kaikkiaan sijoitettuna eri hoitopaikkoihin yhteensä 140 lasta, kun taas marraskuussa 2016 heitä oli 130 lasta. Alle kouluikäisistä lapsista hoidossa on noin 65%. Ensi syksynä hoidossa on arviolta 120 lasta, suunnitelmavuoden 2018 syksyllä n. 110 lasta ja edelleen syksyllä 2019 lapsia saattaa olla enää vajaa 100. Ruuhimäki-Kankaisten alueen koulu/päiväkoti, yksityinen PK Kompassi ja PK Touhuvakka sekä perhepäivähoito paikkoineen tulevat näillä näkymin riittämään tulevaan hoidon tarpeeseen. Täten rakenneuudistussuunnitelman mukaisista Touhuvakan muutostyöstä toteutetaan vain pakollinen.

Suunnitteluvuosina 2018 – 19 seuraamme hallituksen kärkihankkeiden (mm. LAPE) ja sote –uudistusten mahdollisia vaikutuksia varhaiskasvatukseen.

Vuoden 2017 aikana valmistui Toivakan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä tärkeimpien toimijoiden kanssa. Suunnitelma hyväksyttiin lautakunnassa elokuussa. Viisihenkinen työryhmä kokoontui viisi kertaa ja kaikkiaan koko henkilöstö käytti aikaa 180h vasu-työhön ja osallistui useampaan avin järjestämään koulutuspäivään.

Lapsimäärä väheni odotettua enemmän edellisvuosiin nähden, mikä näkyy taloudellisten tavoitteiden toteutumisessa. Arvio syksyn 2017 lapsimäärästä oli n. 120 lasta, mutta heitä olikin vain 104 lasta.

Valtuuston hyväksymää strategiaa tukevat sitovat tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017	Tavoitteiden toteutuminen
Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen	Työryhmän kokoontumiskerrat ja sen käyttämä työaika Koulutusten määrä	Työryhmän perustaminen, resurssien varaaminen, henkilöstön osallistuminen mahdollisiin koulutuksiin, sekä vanhempien että lasten osallistaminen, yhteistyö PK Kompassin kanssa ja muiden yhteistyötahojen kanssa	Viisihenkinen työryhmä kokoontui 5 kertaa ja työskenteli yht. 70h ja koko muu henkilökunta 110h vasytyön parissa. Koko henkilöstö osallistumisesta kertyi yhteensä 32 koulutuspäivää. Yhteistyötahoja ja vanhempia saatiin osallistumaan vasun tekoon. Lasten osuus jäi hyvin niukaksi kuntavasun osalta. Lapset saavat mahdollisuuden osallistua lapsen omassa vasussa.

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Päivähoidon talouden toteuma vuonna 2017 oli 94,9 % ja talousarvio alittui n. 55 000 eurolla. Nettomenot olivat 436,19 €/asukas, jotka laskivat hieman edellisvuodesta (2016 483,40€). Sen sijaan yhden lapsen hoitokustannukset nousivat edellisvuoteen nähden ollen 716 €/kk (2016 661 €/kk). Lapsia oli kaikkiaan kunnallisessa hoidossa vuoden 2017 lopussa 64 (2016 75 lasta) ja yksityisessä hoidossa 41 (2016 54) eli yhteensä 105 (2016 129 lasta).

Lapsimäärä väheni odotettua enemmän vuoden 2017 aikana, sillä toukokuussa oli vielä 135 lasta eli 26 % enemmän loppuvuoteen nähden. Tästä syystä toimintatuotot jäivät vajaaksi n. 24 800 €. Samasta syystä palvelujen ostoista jäi säästöä n.14 300 €, kun kuntien välisten hoitopaikkojen ostot eivät toteutuneetkaan. Lapsimäärän vähentyminen näkyi myös budjetin alittumisena henkilöstökuluissa, esim. sijaismäärärahoista jäi käyttämättä n. 12 000 € ja lisäksi vuoden aikana muutama työntekijä työskenteli osa-aikaisesti. Muista toimintakuluista säästy n. 27 300 €, joissa sisäisten vuokrien osuus on 26 000 €, mitkä ovat täysin ennakoimattomissa budjettia laadittaessa tällä tasolla. Aineiden ja tavaroiden osalta säästy n. 16 000 €, joista n. 10 000 € osuus Ruuhiryhmän aidan kunnostamiseen ja leluvarastoon varten varatusta määrärahasta. Tarkistettaessa budjettia syksyllä avustusten osuus arvioitiin tarvetta pienemmäksi, sillä toteuma ylitettiin 12 000 €.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00005250 LASTEN PÄIVÄHOITO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	31.000		31.000	22.913,32	73,9
3200 Maksutuotot	108.000		108.000	91.306,63	84,5
3000 TOIMINTATUOTOT	139.000		139.000	114.219,95	82,2
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-591.448	10.000	-581.448	-547.245,05	94,1
4300 Palvelujen ostot	-149.043	11.000	-138.043	-123.767,86	89,7
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-35.690		-35.690	-19.736,12	55,3
4700 Avustukset	-430.000	80.000	-350.000	-362.029,14	103,4
4800 Muut toimintakulut	-126.903		-126.903	-99.514,55	78,4
4000 TOIMINTAKULUT	-1.333.084	101.000	-1.232.084	-1.152.292,72	93,5
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-1.194.084	101.000	-1.093.084	-1.038.072,77	95,0
6999 VUOSIKATE	-1.194.084	101.000	-1.093.084	-1.038.072,77	95,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-2.185		-2.185	-1.815,00	83,1
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-2.185		-2.185	-1.815,00	83,1
8499 TILIKAUDEN TULOS	-1.196.269	101.000	-1.095.269	-1.039.887,77	94,9
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-1.196.269	101.000	-1.095.269	-1.039.887,77	94,9

Ympäristölautakunta (ent. ympäristöjaos)

Uuden kuntalain mukaan hallintosääntö on ainoa johtosääntö kunnissa 1.6.2017 lukien. Keskeisimpiä muutoksia toimielinten osalta oli teknisen lautakunnan alaisen ympäristöjaoston muuttuminen itsenäiseksi ympäristölautakunnaksi.

Ympäristölautakunta toimii maankäyttö- ja rakennuslain tarkoittamana rakennusvalvontaviranomaisena sekä kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain mukaisena ympäristönsuojeluviranomaisena.

Rakennusvalvonta

Tehtäväalueen tarkoitus

Toiminta-ajatuksena ja tavoitteena on myöntää lupia ja valvoa lakien ja asetusten puitteissa kunnan alueella tapahtuvaa rakentamista, maa-aineksen ottamista ja ympäristöluvan varaista toimintaa. Palvelujen tuottamisessa kiinnitetään huomiota avoimeen ja vuorovaikutteiseen suunnitteluprosessiin sekä asiakaslähtöiseen toimintatapaan.

Toiminnan kuvaus

Rakennusvalvontaviranomainen valvoo kaavojen noudattamista, huolehtii rakentamista ja muita toimenpiteitä koskevien lupien käsittelemisestä sekä osaltaan valvoo rakennetun ympäristön ja rakennusten kunnossapitoa ja hoitoa lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Rakennusvalvonnan tehtäviin kuuluu rakennuslupien sekä rakentamiseen liittyvien lupien, ilmoitusten ja lausuntojen valmistelu ja päätöksenteko, rakentamisaikaiset tarkastus-, valvonta- ja seurantatehtävät, rakentamisen ja kiinteistöjen tietopalvelut, maa-ainelupien valmistelu ja oton valvonta, kunnan rakennusmääräysten ja -ohjeiden sekä kaavoituksen ohjaus- ja valmistelutehtävät.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Uuden kuntalain mukaan hallintosääntö on ainoa johtosääntö kunnissa 1.6.2017 lukien. Keskeisimpiä muutoksia toimielinten osalta oli teknisen lautakunnan alaisen ympäristöjaoston muuttuminen itsenäiseksi ympäristölautakunnaksi.

Rakennusvalvonnassa toimivat osa-aikainen rakennustarkastaja ja osa-aikainen toimistosihteeri. Viranhaltijoiden ja työntekijöiden vaihtumiset toivat osaltaan muutoksien myötä haastetta toimintaympäristössä ennen kuin rutiineihin päästiin palaamaan uudelleen.

Lupamäärät kasvoivat vuoden aikana merkittävästi. Lupamäärän kasvun tekijät ovat kiinteistökartoituksen eteneminen ja yleinen rakentamisen noususuhdanne. Lupamäärien ja sen myötä katselmusten määrän lisääntyminen kiristivät resursseja. Pitkään toiminut paikallinen palopäällikkö siirtyi eläkkeelle vuoden aikana ja sen myötä konsultaatio rakennuslupien käsittelyssä ja paloturvallisuuteen liittyvien katselmusten suorittaminen päättyivät. Tavanomaisten rakennushankkeiden paloturvallisuuteen liittyvät katselmukset suorittaa rakennustarkastaja tai vastaava työnjohtaja. Merkittävimmissä hankkeissa on mahdollista saada konsultatiota ja katselmusten suorittamista aluepalomestariilta. Rakentamisen aikaisia katselmustehtäviä pyrittiin hoitamaan keskitetysti ja mahdollisuuksien mukaan siirtämään enemmän valvontavastuuta rakennushankkeesta vastaavalle työnjohtajalle.

Toiminnan tavoitteet

Toiminnan tavoitteena on kehittää lupakäsittelyä ja valvontaa joustavammaksi sekä jatkaa rakennuslupa-arkiston digitointia. Lisäksi sähköistä asiointia kehitetään. Toiminnan painopisteenä on myös jatkuvasti uudistuva lainsäädäntö ja rakentamista koskevien uudistuneiden asetusten aiheuttamat muutokset viranomaisytyöhön, lupakäsittelyyn ja –valvontaan. Rakennusvalvonnassa käynnistynyttä kiinteistökartoitusta jatketaan.

Valtuuston hyväksymää strategiaa tukevat sitovat tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017
Viihtyisää maaseutumaista asuin- ja toimintaympäristöä tukeva rakentaminen	Toteutunut rakentaminen. Lupapäätöksien ja tehtyjen tarkastuksien lukumäärä.	Lakien ja kunnan rakentamisohjeiden mukainen taso.
Rakennusvalvonta toteutetaan tehokkaasti ja taloudellisesti.	Tarkastus- ja valvontamaksujen kertymä.	Maksukertymä 50 % menoista.
Rakennusjärjestyksen uusiminen		Rakennusjärjestyksen hyväksyminen vuonna 2017.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Rakennusjärjestyksen päivittäminen saatiin siihen vaiheeseen, että rakennusjärjestysehdotus laitettiin kunnanhallituksen päätöksellä nähtäville joulukuussa 2017. Tavoiteaikataulusta jäätii hieman käytössä olevien vähäisten resurssien vuoksi.

Rakennuslupia ja muita lupia on haettu 153 kpl ja myönnetty 150 kpl vuoden loppuun mennessä. Lupamäärässä on tapahtunut merkittävä lisäys (noin 40 %) aiempaan vuoteen nähden. Lupamäärä on kasvanut huolimatta lupakäytännön muutoksesta. Vuoden 2017 alusta alkaen samalla luvalla on voinut hakea luvan useammalla rakennukselle. Lupakäsittelyn muutos on osa lupakäsittelyn kehittämistä ja resurssien tehostamista.

	2017	2017	2016	2016	2015	2015
Lupatyypeittäin	Haettu	Ei myönnetty	Haettu	Ei myönnetty	Haettu	Ei myönnetty
Rakennuslupa	63	2	51	2	55	2
Toimenpidelupa	40	1	16	2	27	2
Ilmoitus	35		20		16	
Maisematyölupa	2		5	2	6	1
Purkamislupa	2				2	
Sijoituslupa	4					
Poikkeamispää-tös	6		4			
Suunnittelutar-veratkaisu	1					
	153	3	96	6	106	5

Lupahakemukset, joihin ei ole lupaa myönnetty, ovat olleet puutteellisia suunnitelmien osalta tai hakemus on peruutettu ennen päätöksentekoa.

Tarkastuspyyntöihin on reagoitu heti ja tarkastukset on pyritty suorittamaan viikon sisällä yhteydenotosta. Tarkastus- ja katselmuskäyntejä vuoden loppuun mennessä on tehty 173 kpl. Tarkastus- ja katselmuskäynneissä on tapahtunut myös merkittävä lisäys aiempaan vuoteen verrattuna (noin 60%).

Ympäristöjaosto kokoontui viisi (5) kertaa ja ympäristölautakunta kuusi (6) kertaa.

Kiinteistökartoituksen osalta maastokäynnit on saatu pääosin tehtyä, mutta kirjaamistyötä jatketaan edelleen.

Lupakäsittelyssä sähköisen asiointin osalta on selvitelty käytössä olevan järjestelmän hyödyntämismahdollisuuksia.

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Toimintaympäristössä tapahtuneiden henkilö- ja tehtäväjärjestelyn tuomat muutokset näkyivät taloudessa ennakoitua suurempina henkilöstökuluina mitä puolestaan tasapainottivat ennakoitua suuremmat rakennusvalvonnasta kertyneet maksutuotot. Taloudelliset tavoitteet tehtäväalueella toteutuivat.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Lautakunta vastaa toimialallaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta sekä raportoi kunnanhallitukselle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Toimielin:

1. Vastaa sisäisen valvonnan järjestämisestä ja yhteen sovittamisesta siten, että kunnan toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus varmistetaan
2. Hyväksyy sisäisen tarkastuksen suunnitelman, johon perustuen arvioidaan riskienhallinta-, valvonta-, johtamis- ja hallintoprosessien tuloksellisuutta
3. Vastaa riskienhallinnan järjestämisestä siten, että kunnan toiminnan olennaiset riskit tunnistetaan ja kuvataan, riskin toteutumisen vaikutukset, toteutumisen todennäköisyys ja mahdollisuudet hallita riskiä arvioidaan
4. Valmisteleo toimintakertomuksessa annettavat tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Lainsäädännön ja määräysten tiukentuminen

Rakennustoimiin ryhtyvällä ja hänen asiantuntijoillaan on päävastuu rakennushankkeessa. Rakennusvalvonnan tehtävät kohdistuvat ennako-ohjaukseen, lupavalmisteluun, päätöksentekoon ja rakentamisen valvontaan, mitkä vaativat riittäviä resursseja ja tietotaitoa. Väärät neuvot ja päätökset altistavat neuvojan ja päättäjän osalliseksi epäonnistumiseen. Riskejä ehkäistään kehittyneellä ja tietojärjestelmiin tukeutuvalla lupavalmisteluprosessilla ja jatkuvalla kouluttautumisella. Pällekkäisyydet, mitä eri järjestelmät synnyttävät, pyritään ehkäisemään. Tasapuolinen ja oikeudenmukainen säädöstulkinta ja ohjaus rakennushankkeesta ja rakennuttajasta riippumatta.

Ympäristönsuojelu

Tehtäväalueen tarkoitus

Ympäristönsuojeluviranomainen valvoo ja edistää ympäristönsuojelua kunnan alueella siten kuin ympäristönsuojeluun, luonnonsuojeluun, vesiensuojeluun ja naapurussuhdelakiin liittyvät säädökset ja määräykset kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta edellyttävät. Tavoitteena on kunnan asukkaille ja elinkeinoelämälle terveellinen, viihtyisä ja erilaisia toimintamahdollisuuksia tarjoava elin- ja toimintaympäristö.

Toiminnan kuvaus

Ympäristönsuojeluviranomainen valvoo ja edistää ympäristönsuojelua kunnan alueella siten kuin ympäristönsuojeluun, luonnonsuojeluun, vesiensuojeluun ja naapurussuhdelakiin liittyvät säädökset ja määräykset kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta edellyttävät. Tavoitteena on kunnan asukkaille ja elinkeinoelämälle terveellinen, viihtyisä ja erilaisia toimintamahdollisuuksia tarjoava elin- ja toimintaympäristö.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Uuden kuntalain mukaan hallintosääntö on ainoa johtosääntö kunnissa 1.6.2017 lukien. Keskeisimpiä muutoksia toimielinten osalta oli teknisen lautakunnan alaisen ympäristöjaoston muuttuminen itsenäiseksi ympäristölautakunnaksi.

Ympäristönsuojelun tehtävissä toimivat osa-aikainen ympäristönsuojelusihteeri ja osa-aikainen toimistosih-teeri. Viranhaltijoiden ja työntekijöiden vaihtumiset toivat osaltaan muutoksien myötä haastetta toimintaympäristössä ennen kuin rutiineihin päästiin palaamaan uudelleen.

Jätevesiasetus muuttui 1.4.2017. Kuntien ympäristönsuojelu- ja rakennusvalvontaviranomainen antavat jätevesihuoltoa koskevaa yleistä neuvontaa alueensa asukkaille ja rakentajille. Yleistä neuvontaa on annettu rakennuslupahakemusten yhteydessä sekä erillisten yhteydenottojen myötä. Yksityiskohtaista ja kohdennettua neuvontaa on suoritettu yhteistyössä Jätevesineuvonta Keski-Suomessa –hankkeen avulla.

Vuonna 2014 uudistettu ympäristönsuojelulaki toi kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle uuden lakisääteisen tehtävän, valvontasuunnitelman ja -ohjelman laatimisen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava valvontasuunnitelma ja valvontaohjelma 1.9.2017 mennessä. Valvontasuunnitelma laadittiin loppuvuodesta 2017, hyväksyminen vuoden 2018 puolella.

Toiminnan tavoitteet:

Toiminnan painopistealueina ovat ympäristönsuojelulain ja –asetuksen uudistusten sekä maa-aineslain uudistuksen täytäntöönpano.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Ympäristönsuojelulain uudistukseen liittyen on laadittu ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma. Suunnitelman hyväksyminen 2018 alkuvuodesta ja sen pohjalta ympäristönsuojeluohjelman laatiminen. Tavoitetta ei täysin saavutettu aikataulun osalta (09/2017). Syy miksi tavoitetta ei saavutettu johtui lyhyellä aikavälillä tapahtuneista viranhaltijoiden vaihdoksista ja niistä johtuvista tietokatkoista.

Jätevesilainsäädännön uudistukseen liittyen on annettu yleistä neuvontaa sekä tarvittaessa ohjattu yksityiskohtaiseen neuvontaan. Myös alueellisesti kohdennettua neuvontaa on suoritettu vesihuoltoverkoston ulkopuolisilla alueilla.

Maa-aineslain mukaiset tarkastukset suoritettiin suunnitellusti.

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Taloudelliset tavoitteet tehtäväalueella toteutuivat.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Lautakunta vastaa toimialallaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta sekä raportoi kunnanhallitukselle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Toimielin:

1. Vastaa sisäisen valvonnan järjestämisestä ja yhteen sovittamisesta siten, että kunnan toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus varmistetaan
2. Hyväksyy sisäisen tarkastuksen suunnitelman, johon perustuen arvioidaan riskienhallinta-, valvonta-, johtamis- ja hallintoprosessien tuloksellisuutta
3. Vastaa riskienhallinnan järjestämisestä siten, että kunnan toiminnan olennaiset riskit tunnistetaan ja kuvataan, riskin toteutumisen vaikutukset, toteutumisen todennäköisyys ja mahdollisuudet hallita riskiä arvioidaan
4. Valmisteleo toimintakertomuksessa annettavat tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Ympäristönsuojelun tehtävät kohdistuvat ennako-ohjaukseen, lupavalmisteluun, päätöksentekoon ja valvontaan, mitkä vaativat riittäviä resursseja ja tietotaitoa. Väärät neuvot ja päätökset altistavat neuvojan ja päättäjän osalliseksi epäonnistumiseen. Riskejä ehkäistään kehittyneellä ja tietojärjestelmiin tukeutuvalla lupavalmisteluprosessilla ja jatkuvalla kouluttautumisella. Päällekkäisyydet, mitä eri järjestelmät synnyttävät, pyritään ehkäisemään. Tasapuolinen ja oikeudenmukainen säädöstulkinta ja ohjaus hankkeesta ja hakijasta riippumatta.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00007120 RAKENNUSVALVONTA JA YMPÄRISTÖ					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot				840,00	-100,0
3200 Maksutuotot	55.000	-17.980	37.020	37.020,60	100,0
3300 Tuet ja avustukset				496,42	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	55.000	-17.980	37.020	38.357,02	103,6
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-23.237	10.433	-12.804	-17.165,28	134,1
4300 Palvelujen ostot	-10.513	1.795	-8.718	-9.880,70	113,3
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2.300	1.568	-732	-782,87	106,9
4800 Muut toimintakulut	-26.725	500	-26.225		
4000 TOIMINTAKULUT	-62.775	14.296	-48.479	-27.828,85	57,4
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-7.775	-3.684	-11.459	10.528,17	-91,9
6999 VUOSIKATE	-7.775	-3.684	-11.459	10.528,17	-91,9
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot				-5.827,56	-100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset				-5.827,56	-100,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-7.775	-3.684	-11.459	4.700,61	-41,0
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-7.775	-3.684	-11.459	4.700,61	-41,0

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00006100 RAKENNUSVALVONTA JA YMPÄRISTÖ					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3200 Maksutuotot		17.980	17.980	29.431,85	163,7
3300 Tuet ja avustukset				439,68	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT		17.980	17.980	29.871,53	166,1
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut		-4.187	-4.187	-25.262,50	603,4
4300 Palvelujen ostot		-1.795	-1.795	-7.864,09	438,1
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat		-1.568	-1.568	-456,25	29,1
4800 Muut toimintakulut		-500	-500	-13.312,97	2662,6
4000 TOIMINTAKULUT		-8.050	-8.050	-46.895,81	582,6
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	0	9.930	9.930	-17.024,28	-171,4
6999 VUOSIKATE	0	9.930	9.930	-17.024,28	-171,4
8499 TILIKAUDEN TULOS	0	9.930	9.930	-17.024,28	-171,4
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	0	9.930	9.930	-17.024,28	-171,4

Tekninen lautakunta

Tehtäväalue: Tekninen hallinto

Tehtäväalueen tarkoitus

Vastata sujuvasta päätöksenteosta lautakunta- ja virkamiestasolla kunnan strategioiden, hallintosäännön ja valtakunnallisten määräysten mukaan. Huolehtia teknisen toimen toiminnan, talouden ja organisaation kehittämisestä, sekä seurata toiminnan toteutuksia ja tuloksia. Hallinnon tehtävänä on myös huolehtia yhteyksistä ja yhteistyöstä muiden hallinnonalojen ja yhteistyötahojen kanssa. Tekniseen hallintoon sisältyy keskeisten toimialojen toimisto- ja hallintotehtävät sekä kunnan rakennushankkeiden yleissuunnittelu ja valvonta.

Toiminnan kuvaus

Teknisen toimen tarkoituksena on kehittää ja ylläpitää kuntalaisia varten toimiva, viihtyisä, virikkeellinen, taloudellinen ja turvallinen asuin-, työ-, virkistys- ja liikenneympäristö tulevaisuuteen tähtäävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Teknisen toimen hallinnon henkilömäärä on vuoden 2017 lopussa yhteensä neljä henkilöä. Hallinnon henkilömäärän osalta tapahtuneita muutoksia olivat mm. toimistosihteerin palkkaaminen elokuun alusta vakinaisesti. Tehtävää oli hoidettu ns. oman työn ohella n. vuoden verran hallinto- ja talouspuolelta. Toimen perustaminen sujuvoitti ja nopeutti merkittävästi asioiden eteenpäin viemistä ja valmistelua aikataulussa. Vt. teknisellä johtajalla hoidettavana ollut vs. rakennustarkastajan/ympäristösihteerin virka pystyttiin siirtämään maraskuun alusta toiselle henkilölle. Ko. henkilön panos siirtyi teknisen toimen osalta pääasiassa ympäristölautakunnan alaisuuteen. Jäljelle jäänyt työpanos käytetään kaavoitus- ja maankäyttöasioiden hoitoon.

Loppuvuodesta tehtiin päätös jätehuollon siirtämisestä Jyväskylän seudun jätelautakunnan ja Mustankorkea Oy:n hoidettavaksi.

Rakennus- ja ympäristövalvonta siirtyi teknisen toimen alaisuudesta ympäristölautakunnan alaisuuteen 1.6.2017.

Kokonaisuudessaan vuoden 2017 aikana hallinnon organisaatio on saatu selkiytettyä ja asioiden hoito yhteistyössä sujui suunnitellusti.

Valtuuston hyväksymää strategiaa tukevat sitovat tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017
Hallinnon ja päätöksenteon sujuvuus	Käsittelyyn kulunut aika Täytäntöönpanon ajantasaisuus	Käsittelyssä ei ole kuntalaisten asioita, jotka ovat tulleet vireille yli 3 kk aikaisemmin

Muut tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017
Hallinnon asiakaspalvelu on sujuvaa	Käsittelyyn kulunut aika	Lautakuntakäsittely < 6 viikkoa vireilletulosta, ympäristö- ja maa-ainesluvut < 3 kk vireilletulosta. Sisäiset tehtävät viikon kuluessa.
Kunnan hankkeet toteutuvat asianmukaisesti ja ajallaan	Hankesuunnitelman aikataulu	Hankkeiden toteutuminen suunnitellussa aikataulussa
Palvelujen laatua arvioidaan suunnitelmallisesti	Saatu asiakaspalaute	Nopea reagointi ilmi tulleisiin epäkohtiin

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Talousarviossa asetetut tavoitteet saavutettiin.

Hallinnon ja päätöksenteon sujuvuus toteutui aikataulullisesti hyvin, vaikka vuonna 2017 jouduttiin selvittämään paljon vuoden 2016 keskeneräisiä asioita. Nämä päällekkäisyydet johtuivat pääasiassa henkilövaihdoksista johtuvista syistä.

Asiakaspalaute oli "kentältä" kuultujen kommenttien perusteella enimmäkseen positiivista ja asioihin on reagoitu kuntalaisten mielestä hyvin ja nopealla aikataululla.

Tekninen lautakunta kokoontui vuonna 2017 14 kertaa, joista kaksi kokousta järjestettiin sähköisesti. Näissä kokouksissa oli yhteensä käsiteltävänä 125 pykälää. Sähköisen kokousmahdollisuuden myötä ns. kiireellisten asioiden eteenpäinvienti nopeutui huomattavasti.

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Teknisen toimen vuoden 2017 vuoden budjetti toteutui suunnitellusti. Tulosta paransi merkittävästi mm. Palvelutalon tontin myynti kunnan ulkopuoliselle urakoitsijalle ja toiminnanharjoittajalle. Tilikauden ylijäämää (ulkoinen ja sisäinen) ennen poistoja ja arvonalentumisia kertyi lähes miljoona. Suunnitelman mukaisten poistojen lisäksi kirjattiin n. 430 000 € ns. ylimääräisiä poistoja palvelutalon kiinteistön ja Saarinen 2 kaava-alueen osalta. Lopullinen tulos teknisen toimen osalta oli n. 143 000 € alijäämäinen.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Teknisen toimen tuotannon valvontaa ja riskien hallintaa on kehitetty entisestään vuonna 2017. Toivakan kunnan yleisten työsuojelumääräysten lisäksi on tehty oma tarkennettu työsuojeluun ja työssä tapahtuvien riskien hallintaan tarkoitettu materiaali. Tässä materiaalissa on yksityiskohtaisesti käyty läpi kunkin yksikön omaan työhön liittyvien riskien luokittelua ja niiden hallintaa. Lisäksi materiaalista löytyy kemikaalikortit ja käyttöturvatiiedotteet tavanomaisimpiin työssä käytettäviin kemikaaleihin ja työkoneisiin. Tämä materiaali on käyty yhteisesti läpi henkilöstön kanssa alkusyksystä.

Työntekijöiden osalta on myös käyty läpi mitä työsuojelua ja lakisääteisiä kortteja he työssään tarvitsevat. Pääasiassa kortit vanhenevat vuonna 2018 ja silloin täydennys- tai kertauskoulutukset on tarkoitus järjestää kootusti.

Resurssointia ja työtehtävien uudelleen järjestelyä on tehty suurimmaksi osaksi kiinteistönhoidon osalta ja työn suorittamisen tehokkuutta on viety eteenpäin mm. sähköisellä huoltokutsujärjestelmällä (käytössä neljän kiinteistön osalta).

Kriisitilanteiden hallinnasta ja ennaltaehkäisystä on pidetty palavereja ja sen mm. varavoimaan liittyviä parannuksia on tehty muutamaan rakennukseen.

Valvonnan osalta materiaaleista yms. laskuttavien tahojen käytäntöihin on vaadittu parannuksia, esim. laskujen viitteisiin, joissa on nyt ehdottomasti oltava mainittuna, kuka henkilö on materiaalia / tuotetta hankkinut.

Lisäksi laskujen hyväksynnän yhteydessä on tehty pistokoeluateista selvityspyyntöä laskun tarkastajille, mitä lasku koskee.

Kiinteistöjen osalta palo- ja pelastusohjeet on päivitetty vastaamaan voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Lähiesimiehillä on noin kerran kuukaudessa henkilöstöpalaveri, johon tekninen johtaja kutsutaan mukaan tarvittaessa. Ko. palavereissa keskustellaan työhön ja sen hoitamiseen liittyvistä asioista ja mahdollisista ongelmista. Näihin asioihin pyritään löytämään ratkaisu yhteisesti nopealla aikataululla. Palavereista tehdään pöytäkirja.

Vesihuollon osalta riskienhallinta ja valvonta on esitetty omassa toimintakertomuksessa.

Kokonaisuutena todettakoon, että teknisen toimen osalta riskit on tiedostettu/kartoitettu hyvin ja järjestelmiä ja suunnitelmia päivittämällä asiat on saatu hyvälle tasolle. Ko. asiat on kirjattu myös Toivakan kunnan sisäisen valvonnan ja kokonaisvaltaisen riskienhallinnan toimenpiteet ja valvonta eri toimialoilla (hallintokunnissa) -taulukkoon. Ko. ohjeistus on tullut voimaan vuonna 2014.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00007100 HALLINTO-JA SUUNNITTELU					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot				67,62	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT				67,62	-100,0
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-83.915	-22.000	-105.915	-98.344,89	92,9
4300 Palvelujen ostot	-13.771	-6.000	-19.771	-16.222,13	82,1
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1.650		-1.650	-1.615,10	97,9
4800 Muut toimintakulut	-26.525		-26.525	-14.379,18	54,2
4000 TOIMINTAKULUT	-125.861	-28.000	-153.861	-130.561,30	84,9
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-125.861	-28.000	-153.861	-130.493,68	84,8
6999 VUOSIKATE	-125.861	-28.000	-153.861	-130.493,68	84,8
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot				-58,71	-100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset				-58,71	-100,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-125.861	-28.000	-153.861	-130.552,39	84,9
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-125.861	-28.000	-153.861	-130.552,39	84,9

Yhdyskuntasuunnittelu

Tehtävälueen tarkoitus

Huolehtia ja ohjata kunnan kaavoitusta ja kaavaprosesseja, kehittää kunnan kaavoitustoimea sekä avustaa kunnan viranomaisia ja kuntalaisia kaavoitus- ja rakennusasioissa.

Toiminnan kuvaus

Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää, että taajama-asutusta ja muuta sellaista aluetta varten, jonka rakentamisen ja muun maankäytön yksityiskohtainen järjestäminen on tarpeellista, on kunnan toimesta, sitä mukaan kuin kehitys vaatii, laadittava asemakaava. Kunnan tulee myös ylläpitää ajantasakaavoja sekä ryhtyä toimenpiteisiin vanhentuneiden asemakaavojen uudistamiseksi. Kunnan tulee huolehtia lain mukaisesti myös tarpeellisesta yleiskaavan laatimisesta ja sen pitämisestä ajan tasalla. Ulkopuolista konsulttia tarvitaan suunnittelutehtävissä ja erilaisten selvitysten laadinnassa (esim. luontoselvitykset, tiesuunnitelmat).

Kaavoitukseen liittyvät toimet edellyttävät entistä parempaa luonnon, ympäristön, maiseman, kuntalaisten, eri viranomaisten ja ympäristövaikutusten huomioonottamista.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Kaavoitusohjelmien läpivieminen ei ole täysin onnistunut konsulteilta saatujen aikataulujen mukaisesti vaan viivytyksiä kaavojen valmistumiseen on tullut pitkin matkaa. Osaltaan tähän vaikuttaa ja on vaikuttanut varmasti se, että kaavoitus käsittää koko kunnan alueen monessa eri kaavassa ja yhden kaavan läpivieminen vaikuttaa aina seuraavaan. Lisäksi kaavoitus vaatii useita eri selvityksiä. Selvitysten tekeminen on lähes poikkeuksetta riippuvainen vuodenajasta mm. luontoselvitykset.

Mittaustoiminnan osalta kiinteistöjen kartoitustyötä tehnyt henkilö siirtyi kesällä muihin tehtäviin ja loput maastokartoituksista tehtiin ns. omin voimin. Maastotöiden osalta kiinteistöt on kartoitettu ja järjestelmään kirjauksia tehdään parhaillaan.

Toiminnan tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017
Kaavat ovat ajantasaisia ja laadukkaita.	Kaavaprosessien hallinta	Kirkonkylän palvelutaloalueen asemakaava etenee suunnitelman mukaisesti hyväksyntävaiheeseen.
Taloudellinen ja tehokas yhdyskuntarakenne	Kaavoituskatsauksen mukaisen kaavahankkeiden toteuttaminen	Hyväksytyt ja vireillä olevat kaavat

Valtuuston hyväksymää strategiaa tukevat sitovat tavoitteet:

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017
Kunnan kaavoituksen nykytilanne ja tavoitteet alueiden käytön ja rakentamisen ohjauksessa ovat selvillä.	Kaavoituskatsaus ja kaavoitusohjelma	Kaavoituskatsaus laaditaan vuosittain. Kaavoitusohjelmaa tarkistetaan valtuustokausittain.
Kaavahankkeet etenevät asianmukaisesti ja aikataulussa.	Kaavaprosessien hallinta	Työohjelman mukainen (päivitetään 3-4 krt vuodessa).

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Kaavoituksen osalta vuonna 2017 hyväksymisvaiheeseen saatiin Itäisen rantaosayleiskaavan osa-alue yksi. Muista kaavoista Palvelutalon alueen asemakaavamuutos on hyväksytty 15.5.2017 ja lainvoimainen ja Viisarimäen yritysalueen asemakaava sai lainvoimaisuuden 21.2.2017.

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Talous toteutui lähes suunnitellusti. Toimintakulujen osalta pysyttiin budjetoidussa suunnitelmassa mutta lopullista tulosta painoi sisäisten vuokra- ja toimistopalvelujen nousu ennakoitua suuremmiksi. Mittaustoiminnan osalta edellä mainittujen kulujen lisäksi palkkakulut ns. budjetoimattoman maastokartoittajan työsuhteen osalta painoi kustannuspaikkakohtaista tulosta ennakoitua heikommaksi.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Kaavoituksen merkittävimpänä riskinä on mahdolliset valitukset, jotka aiheuttavat viivästyksiä. Lisäksi kaavoituksen ohjauksen merkitys korostuu konsulttien kanssa työskenneltäessä. Vuonna 2017 kaavoittajien kanssa on pidetty kaavoituspalaveri n. 2 kk:n välein.

Jatkossa uusien kaavahankkeiden yhteydessä sopimuksien sisältöä tullaan tarkentamaan ja ns. suunnittelun ohjausta tehostamaan entisestään.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00007110 YHDYSKUNTASUUNNITTELU					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-35.517		-35.517	-51.866,56	146,0
4300 Palvelujen ostot	-30.715		-30.715	-36.916,79	120,2
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3.000		-3.000	-778,36	25,9
4800 Muut toimintakulut	-26.725		-26.725	-25.569,58	95,7
4000 TOIMINTAKULUT	-95.957		-95.957	-115.131,29	120,0
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-95.957	0	-95.957	-115.131,29	120,0
6999 VUOSIKATE	-95.957	0	-95.957	-115.131,29	120,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-3.317		-3.317	-5.814,24	175,3
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-3.317		-3.317	-5.814,24	175,3
8499 TILIKAUDEN TULOS	-99.274	0	-99.274	-120.945,53	121,8
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-99.274	0	-99.274	-120.945,53	121,8

Yhdyskuntatekniset palvelut (liikenneväylät, puistot ja yleiset alueet, maa- ja metsätilat ja jätehuolto)

Tehtäväalueen tarkoitus

Huolehtia kunnan hallinnoimien liikenneväylien ja yleisten alueiden kunnossapidosta, saneerauksesta ja uudisrakentamisesta kustannustehokkaasti turvallisuus ja ympäristö huomioiden. Jätehuolto järjestetään kokonaistaloudellisesti edullisella tavalla.

Toiminnan kuvaus

Yhdyskuntatekniikan tehtävänä on liikenneväylien liikennöitävyyden varmistaminen, yleisten alueiden hoidon järjestäminen, jätehuollon organisoiminen sekä kaatopaikan jälkihoidosta huolehtiminen. tehtävä toteutetaan oman organisaation sekä julkisten ja yksityisten palveluntuottajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä.

Toivakan kunnalla on omistuksessaan noin 700 ha metsätiloja ja niiden hoidosta ja metsäsuunnittelusta vastaa tällä hetkellä Stora Enso. Kaavoitettuja vapaita pientalotontteja kunnan alueella on noin 30 kappaletta ja lisäksi haja-asutusalueella kaavoitusta odottaa arvion mukaan noin 20 rakennuspaikkaa. Lisäksi Viisarimäessä on viisi (5) kappaletta teollisuustontteja, joihin kunnallistekniikka valmistui vuoden 2017 lopussa.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Vuoden 2017 lopussa toimintaympäristössä tapahtui jätehuollon osalta merkittäviä muutoksia. Toivakan kunta päätti siirtää jätehuollon Jyväskylän seudun jätelautakunnan ja Mustankorkea Oy:n hoidettavaksi. Tämän muutoksen yhteydessä kunta osti väkilukuun perustuvan osuuden Mustankorkea Oy:n liiketoiminnasta. Kunnan velvollisuudeksi jää vuoden 2018 alusta jätehuollon viranomaistehtävien valvonta, joka on ympäristölautakunnan alaista toimintaa.

Liikenneväylien hoito ja kunnossapito hoidettiin edelleen kunnan omana työnä. Auraus ja hiekoitus pystyttiin uudelleen resurssoinnin ansiosta hoitamaan olemassa olevilla työntekijöillä, vaikka yksi työntekijä siirtyi kokonaan muihin kunnan ulkopuolisiin tehtäviin huhtikuussa 2017.

Puistojen ja ulkoalueiden hoitotehtäviä oli kesäajalla järjestelemässä ja tekemässä yksi opiskelija, jonka työpanoksen ansiosta ulkoalueitten hoitoon saatiin luotua toimenpideohjelma jatkohoitoa ajatellen. Lisäksi hänen työpanoksensa ansiosta kunnan puisto ja yleiset alueet pysyivät kasvukauden ajan siistissä kunnossa.

Toiminnan tavoitteet

Kaavateitä, kunnan omistamia liikenneväyliä, puistoja ja ulkoilualueita rakennetaan ja ylläpidetään hyväksytyjen tasovaatimusten pohjalta. Kaavateiden perusparannuksia ja päällystämisiä toteutetaan aluekokonaisuuksina. Tievalaistuslinjoja rakennetaan ja ylläpidetään kirkonkylän alueella ja sivukylillä. Valoja valmistautetaan uusimaan uudella valaisintekniikalla toimiviksi. Ulkoliikuntapaikat rakennetaan ja ylläpidetään hyväksytyjen tasovaatimusten pohjalta.

Valtuuston hyväksymää strategiaa tukevat sitovat tavoitteet:

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017
Viihtyisää maaseutumaista asuin- ja toimintaympäristöä tukevat liikenneväylät ja yleiset alueet.		Liikenneväylien ja yleisten alueiden toimivuuden ja teknisen kunnan ylläpito on jatkuvaa.

Yhdyskuntatekniset palvelut toteutetaan tehokkaasti ja taloudellisesti.	Investointiohjelman aikataulu. Kunnossapitokustannukset.	Investointiohjelman toteutuminen. Peruskorjausten suunnittelu aikataullisesti vuoden edellä rakennustyön toteutusta.
Liikenneväylien ja yleisten alueiden kohteiden peruskorjausten ja uudisrakentamisen laatu sekä kunnossapito vastaa hyväksytyjä laatuvaatimuksia (RYL).	Yleisöpalautte ja määräajoin tehtyjen tarkastusten havainnot.	Havaittujen poikkeamien korjaaminen välittömästi.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Toiminnan tavoitteet toteutui suunnitellusti. Liikenneväylien turvallisuuteen liittyen valaistus uusittiin nykyisemmäksi ja energiatehokkaammaksi Silanterintieltä, joka on yksi kunnan pääkaduista. Liikenneväylien ja piha-alueiden päällystyksiä tehtiin liikenneväylien osalta Uudensillantiellä, Syrjäharjantiellä, Jussilanpolulla ja Heittokankaantiellä liittymän osalta. Piha-alueita päällystettiin lähinnä terveysasemalla ja koulun pihalla. Syrjäharjuntien alkuosaan uusittiin pinnoitusta varten pohjarakenteita ja ojitusta. Em. lisäksi tehtiin myös muutamia huoltopaikkauksia eri puolella kuntaa. Investointivarojen tehtyjen liikenneväylien kunnostus, ylläpito- ja uusimistöiden kokonaissumma vuonna 2017 oli n. 100 000 €

Aurauskalustoa uusittiin myös vaihtamalla vanhan alueauran tilalle U-aura, joka soveltuu paremmin pienten ja sokkeloisten piha- ja tiealueiden auraamiseen.

Kunnan tiealueista tehtiin 2017 katuluokittelu, jonka perusteella kadut on jaettu liikennemäärien perusteella luokkiin I – III. Samassa dokumentissa tiestölle on tehty myös kuntoluokittelu. Kuntoluokittelussa asteikko on I – V. Luokan viisi ollessa paras. Liikennemäärien mukaan Kunnan tiet kuuluvat pääasiassa luokkaan 2. Alla raportin mukaiset luokittelut

1-luokka: hyvin tärkeä, liikennemäärä suurehko, läpikulkuliikennettä

2-luokka: tärkeä, liikennemäärä vähäisempi kuin 1-luokan teillä

3-luokka: vähäinen liikennemäärä, asukkaita vähän

Kuntoluokittelun perusteella valtaosa teistä kuuluu luokkaan kolme, jonka määritelmä on: Tyydyttäväkuntoinen, päällyste on ikäännytynyt ja siinä voi näkyä lievää paikoittaista vaurioitumista, mutta väylä ei vielä tarvitse korjaustoimenpiteitä. Ko. dokumenttia tullaan käyttämään tiestön korjaussuunnitelmia tehtäessä.

Jätehuollon osalta valmisteltiin loppuvuodesta liittymisen kunnallisen jätehuoltoyhtiön osakkaaksi vuoden 2018 alusta. Muutoin jätehuollon toiminta noudatteli edellisvuosien toimintatapaa. Mustankorkea Oy:lle toimitettiin kuivajätteitä (seka) 337,6 t ja biojätteitä 69,16 t. Kierrätyspisteiltä kerättiin talteen 5 t pahvia, 65 t paperia, 5 t kartonkia, pienmetallia 7 t. UFF-järjestö keräsi talteen 5,77 t kenkiä ja vaatteita. SER-romua kerättiin talteen 19,37 t Toivakan Sähkö Oy:n pihassa (kontti). Vaarallisten jätteiden keräyksessä kävi 90 kuntalaista tuomassa vaarallisia jätteitä.

Kunnan puistot- ja yleiset alueet pystyttiin pitämään kunnossa kasvukauden ajan. Kesäajan käytännön kokemukset hoitotyön tärkeydestä olivat hyviä ja lisäävät oleellisesti kunnan alueiden viihtyisyyttä ja siisteyttä.

Kunnan kaava-alueilta myytiin neljä OKT-tonttia. Myydyt tontit sijaitsevat Saarinen 1 ja Aittojärvi-Harju asemakaava-alueilta. Metsänhoidollisista toimenpiteistä myyntituottoja kertyi noin 83 000 €. Yksittäinen iso kauppa tehtiin palvelutalon tontin kilpailutuksen lopputuloksena. Tarjouksia saatiin kolme kappaletta ja kiinteistö myytiin 425 500 €:n summalla Rakennusliike Lehto Oy:lle. Lisäksi asemakaava-alueella ostettiin katualueiden lunastusten yhteydessä teiden alle jääviä maa-alueita noin 6 000 €:lla.

Investointien osalta Viisarimäen teollisuusalueen kunnallistekniikka saatiin valmiiksi vuodenvaihteeseen mennessä ja vuonna 2014 alkaneen hankkeen kokonaiskustannukset olivat n. 500 000 €. Liikuntapaikkarakentamisen osalta jääkiekkokaukalon peruskorjauksen ensimmäinen vaihe toteutui aikataulussaan. Tässä vaiheessa kaukaloon uusittiin pohjarakenteet, jäähdytysputkisto, asfaltointi, kaukalarakenteet ja valaistus. Lisäksi pukuhuoneeseen tehtiin pintarakenteiden korjaus. Tämän hankkeen kokonaiskustannus oli n. 200 000 €.

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Liikenneväylien osalta budjetti ylittyi n. 10 % ja ylitys johtui pääosin poistojen osuuden ennakoitua suuremmasta määrästä. Jätehuollon ja puistojen/yleisten alueiden osalta talouden tavoitteet toteutuivat ennakoitusti.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Riskien osalta on varauduttu siihen, että avaruudesta huolehtii kaksi henkilöä. Tällöin mm. sairauspoissaolo ei aiheuta tienhoitoon katkoksia.

Jätehuollon osalta yksi keskeinen asia uudelleen järjestelyyn oli valvonnan ja riskien hallinnan puutteellisuus. Valvonta keskittyi lähinnä kierrätyspisteiden hoidon laadun parantamiseen, joka otettiin osaksi kiinteistöhoiton tehtäviä. Maa- ja metsätilojen osalta talous toteutui ennakoitua parempana, johtuen palvelutalon kiinteistön myynnistä.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00007200 LIIKENNEVÄYLÄT					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-8.128		-8.128	-16.250,61	199,9
4300 Palvelujen ostot	-12.750		-12.750	-14.007,50	109,9
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-16.850		-16.850	-12.927,83	76,7
4700 Avustukset	-39.900		-39.900	-38.346,00	96,1
4000 TOIMINTAKULUT	-77.628		-77.628	-81.531,94	105,0
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-77.628	0	-77.628	-81.531,94	105,0
6999 VUOSIKATE	-77.628	0	-77.628	-81.531,94	105,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-50.152		-50.152	-61.105,31	121,8
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-50.152		-50.152	-61.105,31	121,8
8499 TILIKAUDEN TULOS	-127.780	0	-127.780	-142.637,25	111,6
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-127.780	0	-127.780	-142.637,25	111,6

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00007300 JÄTEHUOLTO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	94.000		94.000	101.311,86	107,8
3000 TOIMINTATUOTOT	94.000		94.000	101.311,86	107,8
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut				-3.737,19	-100,0
4300 Palvelujen ostot	-69.800		-69.800	-71.096,90	101,9
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-450		-450	-256,71	57,0
4800 Muut toimintakulut	-50		-50	-562,52	1125,0
4000 TOIMINTAKULUT	-70.300		-70.300	-75.653,32	107,6
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	23.700	0	23.700	25.658,54	108,3
6999 VUOSIKATE	23.700	0	23.700	25.658,54	108,3
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-725		-725	-724,56	99,9
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-725		-725	-724,56	99,9
8499 TILIKAUDEN TULOS	22.975	0	22.975	24.933,98	108,5
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	22.975	0	22.975	24.933,98	108,5

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00007700 MAA-JA METSÄTILAT					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	95.000		95.000	84.679,07	89,1
3400 Muut toimintatuotot	54.000		54.000	485.060,39	898,3
3000 TOIMINTATUOTOT	149.000		149.000	569.739,46	382,4
4000 TOIMINTAKULUT					
4300 Palvelujen ostot	-37.700	-6.000	-43.700	-41.143,68	94,2
4800 Muut toimintakulut				-2.820,51	-100,0
4000 TOIMINTAKULUT	-37.700	-6.000	-43.700	-43.964,19	100,6
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	111.300	-6.000	105.300	525.775,27	499,3
6999 VUOSIKATE	111.300	-6.000	105.300	525.775,27	499,3
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-3.800		-3.800	-5.778,01	152,1
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-3.800		-3.800	-5.778,01	152,1
8499 TILIKAUDEN TULOS	107.500	-6.000	101.500	519.997,26	512,3
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	107.500	-6.000	101.500	519.997,26	512,3

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00007400 PUISTOT JA YLEISET ALUEET					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut				-147,13	-100,0
4300 Palvelujen ostot	-2.400		-2.400	-1.106,12	46,1
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1.800		-1.800	-1.928,69	107,1
4800 Muut toimintakulut	-200		-200		
4000 TOIMINTAKULUT	-4.400		-4.400	-3.181,94	72,3
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-4.400	0	-4.400	-3.181,94	72,3
6999 VUOSIKATE	-4.400	0	-4.400	-3.181,94	72,3
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-5.592		-5.592	-4.844,04	86,6
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-5.592		-5.592	-4.844,04	86,6
8499 TILIKAUDEN TULOS	-9.992	0	-9.992	-8.025,98	80,3
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-9.992	0	-9.992	-8.025,98	80,3

Tilapalvelut (talonmiespalvelut, konekeskus ja rakennukset)

Tehtävälueen tarkoitus

Hoitaa, kunnostaa ja ylläpitää kunnan omistamia kiinteistöjä, huolehtia kiinteistöjen arvon säilymisestä ja kiinteistöjen soveltumisesta käyttötarkoitukseensa. Ylläpitoon sisältyvät kiinteistönhoito ja –huolto, kunnossapito sekä pienimuotoiset toiminnalliset muutostyöt.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Talonmiespalveluiden osalta sisäisiä tehtäväkuvia järjesteltiin uudelleen. Järjestelyn tarkoituksena oli ns. lisätä tehokkuutta ja samalla vapauttaa työnjohtajalle työaikaa hoitaa esimiestehtäviin liittyviä velvollisuuksia. Kiinteistönhoidon työnjohtaja sai päätökseen lähiesimieskoulutuksen loppuvuodesta 2017.

Uudelleenjärjestelyssä hoitovastuu hakatalojen rivitaloista jäi kiinteistönhoidolta pois ja vapautti työpanosta kunnan omien kiinteistöjen hoitoon ja kunnossapitoon.

Kunnan omistamien kiinteistöjen osalta vanhan virastotalon käyttötarkoitus muutettiin nuorisotilaksi/järjestöjen taloksi. Siellä kaikki järjestöjen käyttöön tarkoitetut tilat ovat käytössä toivakkalaisilla järjestöillä. Ns. vanha nuokku muutettiin keskikerroksen osalta soveltuvaksi yritystoimintaan ja tällä hetkellä siellä toimii kolme hyvinvointiin erikoistunutta yritystä. Vanhuspalveluihin tarkoitetun rakennuskokonaisuuden osalta jatkokäyttöä selvitettiin useamman eri vaihtoehdon pohjalta, mutta lopullinen ratkaisu kiinteistön kohtalosta siirryy vuoden 2018 puolelle. Rakennuksen jatkokäytön selvittely tuli ajankohtaiseksi, kun yksityinen palveluntuottaja alkoi rakentamaan kuntaan uutta palvelukeskusta.

Kunnan omistamat asunto-osakkeet asetettiin myyntiin tarjousten perusteella ja neljästä asunto-osakkeesta myytiin yksi.

Toiminnan tavoitteet:

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017
Tilojen kunnossapitoa ja tarvittavia investointeja suunnitellaan pitkäjänteisesti	Tehdyt selvitykset ja korjaussuunnitelmat	Jatkuva seuranta ja yhteistyö käyttäjien korjaustarpeita varten
Laaditaan kiinteistökannan pitkän tähtäimen korjaussuunnitelmat	PTS	
Varaudutaan sote- ja maakuntauudistuksen kiinteistöstrategisiin muutostarpeisiin		
Panostetaan henkilöstön kouluttamiseen ja perustehtävien turvaamiseen		

Valtuuston hyväksymää strategiaa tukevat sitovat tavoitteet:

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017
Kunnallisessa palvelutuotannossa käytettävät tilat ovat tarkoitukseensa soveltuvassa kunnossa	Käyttöaste Tehdyt korjaukset	Käyttöaste 100 % Tilojen jatkuva huolto ja korjaus käyttötarkoituksen mukaan.
Kiinteistöjen ylläpito ja kunnostus hoidetaan hyvin ja taloudellisesti.	Tilinpäätös	Kustannuksia vastaavat yhtenäiset vuokraperusteet.

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Talonmiespalveluiden osalta ennakkoon sovitut asiat toteutuivat hyvin ja asiakkailta tuleva palaute muuttui lähinnä positiiviseksi kiinteistönhoidon töiden uudelleen järjestelyn jälkeen. Työt pystyttiin suorittamaan tehokkaasti ja sovittujen aikataulujen puitteissa. Lisäksi omissa kohteissa tehtävien korjaustöiden omatuotantoaste pystyttiin nostamaan mahdollisimman korkeaksi, joka vähensi merkittävästi ulkopuolisten urakoitsijoiden käyttöä saneeraus- ja korjauskohteissa.

Kunnan rakennuksille tehtiin ns. PTS katselmus keväällä ja niiden perusteella on laadittu alustavat korjaussuunnitelmat koulukeskusta ja ns. vanhoja puutaloja lukuun ottamatta. Vanhojen puurakenteisten rakennusten osalta ei ole enää taloudellisesti järkevää tehdä järjestelmällistä korjausohjelmaa vaan niihin tehdään ainoastaan ylläpitoluontoisia korjaustoimenpiteitä. Koulukeskukseen kuuluu vasta valmistunut C-osa ja vanhempi ns. päärakennus (A- ja B-osa). Koulukeskuksen osalta PTS tehdään, kun kohteessa on tehty LVIS-järjestelmien kuntotarkastus.

Kiinteistöjen käyttöaste on vuonna 2017 ollut keskeisten rakennusten osalta yli 90%.

Suurin yksittäinen korjaus tehtiin sisäilmatutkimukseen perustuen terveysasemalle, jossa ilmanvaihtoa parannettiin tuloilman jakamisen osalta ja automatiikkaa päivitettiin ja ulkoseinien rakenteet tiivistettiin ilmapuottojen minimoimiseksi. Lisäksi rakennuksen ulkopuolelle uusittiin salaojat ja sadevesijärjestelmä. Investointihankkeen kokonaiskustannukset jäivät noin puoleen siitä, mitä oli budjetoitu. Säästöjä saavutettiin mm. käytämällä omaa henkilökuntaa korjaustyössä ja valvonnassa.

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Talonmiespalveluiden osalta sisäiset myyntituotot kasvoivat jonkin verran edelliseen vuoteen. Korjaustöiden osalta oman työn osuuden merkittävä lisääminen kunnan kohteissa paransi myös tuottavuutta ulkoisen työn vähennyttä kiinteistöillä. Aiempaan vuosiin verrattuna kirvesmiehen tehtäväkenttä oli selkeämmin korjaus- ja kunnossapidon puolella. Mm. isoimpana korjaustyönä terveysaseman sisäilmakorjaus.

Konekeskuksen budjetin ylitys vuonna 2017 johtui pääasiassa auraukseen käytettävän kaluston korjauskuiluista. Lisäksi jätteiden kierrätykseen tarkoitettuja siirtolavoja tyhjennettiin ennakoitua enemmän, mikä näkyi pienoisena budjetin ylityksenä, mutta taas toisaalta se tarkoittaa parantuneena tehokkuutena, kun rakennus- ja muuta jätettä on syntynyt enemmän.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Kiinteistönhoidon osalta valvonta ja riskienhallinta parantui vuodelle 2017, koska työnjohtaja pystyi töiden uudelleenjärjestelyn jälkeen keskittymään töiden ohjaukseen ja valvontaan aiempaa enemmän. Nyt kaikki ns. tuotannon ostot ja päivittäiset työjärjestelyt menevät työnjohtajan kautta. Riskienhallinnan osalta sisäisen perehdyttämisansion ja toimintaohjeiden päivitys auttoi ennakoimaan työhön sisältyviä vaaroja paremmin. Vakavia työtaturmia ei sattunut ja pidempiaikaisilta sairauspoissaoloilta vältyttiin.

Ruoka- ja siivouspalvelut

Tehtävälueen tarkoitus

Tukea kunnan palvelutuotantoa tuottamalla näiden tarvitsemia aterial- ja siivouspalveluja.

Toiminnan kuvaus

Ruoka- ja siivouspalvelujen suurimmat sisäiset asiakkaat ovat perusopetus ja vanhuspalvelut. Ruokapalvelut toteutetaan kahden valmistuskeittiön ja kolmen jakelukeittiön mallilla, mikä takaa jatkuvan toimintavalmiuden. Koulukeskuksen valmistuskeittiö huolehtii kirkonkylän koulukeskuksen, Kankaisten kyläkoulun, päiväkotitouhuvakan ja Ruuhimäen ryhmäpäiväkodin aterioiden valmistuksesta. Lisäksi koulukeskuksen valmistuskeittiö huolehtii osittain Toivakan palvelukeskuksen aterioiden valmistuksen. Arvio vuoden 2017 tuotetuista aterioista/aterianosista on 178 892 kappaletta. Arvio ateriamäärien/aterianosien keskiarvon mukaan /per ateria 3,18€. Suunniteltu sote-alueiden perustaminen voi osaltaan vaikuttaa ruokapalvelutuotantoon. Ateriamäärien vähenemiseen on varauduttava.

Siivouspalvelut huolehtii kunnan kiinteistöjen puhtaanapidosta, ylläpito- ja perussiivouksesta (yhteensä n.10 500 m²) henkilöresurssien mukaisesti. Siivouspalvelut tuotetaan pääsääntöisesti omana palvelutuotantona hyödyntäen lisäksi sopivissa kohteissa ostopalvelua alan yrityksiltä. Siivouspalvelujen tuottaminen ja kaikki siivouksen ostopalveluhankinnat keskitetään samalle tehtävälueelle tehokkaan suunnittelun, sopimushallinnan ja siivousmitoituksen mukaisen laatutason varmistamiseksi. Siivoustyöt jakautuvat kuudelle siivoustiimin jäsenelle sekä yhdelle tukityöllistetylle (alkaen 03/17-).

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset

Ruokahuolto tuotti vuoden aikana yhteensä 189 620 aterioita/aterianosia (Tavoite 178 892 kpl) eli 10 728 ateriaa/aterianosaa arvioitua enemmän. Tulokseen vaikuttaa esim. kasvavat oppilasmäärät, ap/ip-kerholaisien sekä eskarin hoitolasten lukumäärän lisääntyminen (aamu- ja välipalat). Ateriamäärien/aterianosien keskiarvon mukaan 2,83€/ateria.

Lähiesimieskoulutus siivoustyön osalta saatiin päätökseen syksyllä 2017. Palvelukeskuksen tuleva muutos huomioitiin siivouspalveluiden hankinnoissa ja näkyi käytännössä materiaalien ja varastojen suunnitelmallisena hyödyntämisenä. Materiaalihankintojen kustannuksia vertailtiin keväällä 2017 ja vertailujen perusteella siirryttiin syksyllä Kuntahankintojen asiakkaaksi aiemman AS-Palveluiden sijaan. Tarkempia laajempia kustannusvaikutuksia ei vielä ole, koska tilausmäärät Kuntahankinnoilta ovat vuonna 2017 olleet pieniä mm. palvelukeskuksen varastojen hyödyntämisen vuoksi. Ostopalveluna toteutui puhdistamon siivoustyö. Haasteena siivouspalveluissa oli sijaisten vaikea saatavuus sekä C-siiven pintamateriaalien vaikeampi siivottavuus vaillinaisen käyttöönottosiiivouksen vuoksi ja runsas kalustus. Rakennussiivousta vastaava siivous tehtiin kesällä 2017.

Toiminnan tavoitteet:

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017
Ruoka- ja siivouspalvelujen laatu- taso on suositusten mukainen	Eri-ikäisten ravitsemussuosituks- set. Ruokapalvelujen tuotannolle asetettujen vaatimusten täyttyminen. Mitoituksen mukainen siivous.	Ikäryhmien suosituksia vastaavat ateriapalvelut. Uudet ravitsemussuosituksotetaan koululaisille käyttöön niiden valmistuttua

Siivouksen mitoituksen jatkuva ajantasaistaminen muutosten mukaan.

Valtuuston hyväksymää strategiaa tukevat sitovat tavoitteet:

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017
Ruoka- ja siivouspalvelut toteutetaan tehokkaasti ja taloudellisesti	Ateriamäärät- sekä hinnat ja niiden kehitys	Ateriamäärät- ja hinnat maan keskitasoa.
Siivoustyön tehokkuuden lisääminen	Työajan tehokas hyödyntäminen Siivoustyön hinta ja sen kehitys	Suoritteiden sekä hintojen kehityksen seuranta Siirtymien minimoiminen, asiakasvapaan ajan hyödyntäminen Siivoustyön hinnan seuranta ed. vuosiin verrattuna

Toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Aterioita räätälöitiin ikäryhmien vaatimusten mukaisiksi, uudet ravitsemussuositukset otettiin käyttöön heti niiden valmistuttua, käytännössä esim. oppilasruokailuun lisättiin kasvisruoan tarjontaa.

Ateria maksoi keskimäärin 2,83€/ateria. Ateriamäärien väheneminen ei ollut vuonna 2017 vielä ajankohtainen.

Siivoustyön mitoitusta toteutettiin tehokkaalla suunnittelulla ja tukityöllistetyn tuomalla lisätyövoimalla. Siivoustyön mitoitusta ei ole muokattu viimeisimmän mitoituksen (14.9.2016) jälkeen. Mitoitusta ajantasaistetaan tarpeen mukaan. Siivoustyö organisoitiin vähentämään siirtymiin käytettävää aikaa, ja työt tehtiin asiakasvapaat ajat hyödyntäen. Siivoustyötä toteutettiin henkilöresurssit huomioiden mahdollisimman kustannustehokkaasti. Erityistä huomiota kiinnitettiin aine- ja tarvikehankintoihin. Siivoustyön puhdistusaine- ja tarvikkeet olivat vuonna 2017 pienemmät kuin vuonna 2016.

Talouden tavoitteiden toteutuminen

Siivouspalveluiden tehtäväalueella toimintatuotot ja -menot toteutuivat talousarvion mukaisesti. Tilikauden alijäämä johtuu sijaisten palkkakustannuksista, koska palkkoihin ei ollut budjetoitu ennalta resursseja. Sijaisia kuitenkin tarvittiin palvelukeskuksella sairauspoissaolojen vuoksi.

Ruokahuollon osalta taloudelliset tavoitteet toteutuivat talousarvion mukaisesti.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Siivouspalveluiden sekä ruokahuollon osalta esimies ja jokainen työntekijä on vastuussa omasta työstään ja mitoituksen mukaisesta laadusta (ruokahuollossa ei mitoitusta tehty). Laatua tarkkaillaan päivittäin. Asiakas- tyytyväisyys ja palaute kertoo työn tuloksesta. Riskien hallitsemiseksi jokainen käyttää tarvittavia suojavälineitä ja noudattaa työ- ja turvallisuusohjeita.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00007500 TOIMITILAPALVELUT					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	255.210		255.210	7.843,94	3,1
3400 Muut toimintatuotot	1.122.375		1.122.375	1.561.709,77	139,1
3000 TOIMINTATUOTOT	1.377.585		1.377.585	1.569.553,71	113,9
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut				-17.144,07	-100,0
4300 Palvelujen ostot	-583.807	-21.000	-604.807	-616.242,54	101,9
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-383.096		-383.096	-362.066,89	94,5
4800 Muut toimintakulut	-8.200		-8.200	-16.905,13	206,2
4000 TOIMINTAKULUT	-975.103	-21.000	-996.103	-1.012.358,63	101,6
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	402.482	-21.000	381.482	557.195,08	146,1
6999 VUOSIKATE	402.482	-21.000	381.482	557.195,08	146,1
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-351.226		-351.226	-799.075,21	227,5
7200 Kertaluonteiset poistot				-24.247,00	-100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-351.226		-351.226	-823.322,21	234,4
8499 TILIKAUDEN TULOS	51.256	-21.000	30.256	-266.127,13	-879,6
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	51.256	-21.000	30.256	-266.127,13	-879,6

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00007600 MUUT TOIMITILAPALVELUT					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	451.130		451.130	466.334,01	103,4
3300 Tuet ja avustukset	10.000		10.000	29.021,20	290,2
3000 TOIMINTATUOTOT	461.130		461.130	495.355,21	107,4
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-418.330		-418.330	-405.919,83	97,0
4300 Palvelujen ostot	-17.834		-17.834	-20.035,55	112,3
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-27.150		-27.150	-15.987,72	58,9
4800 Muut toimintakulut	-70.776		-70.776	-83.224,00	117,6
4000 TOIMINTAKULUT	-534.090		-534.090	-525.167,10	98,3
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-72.960	0	-72.960	-29.811,89	40,9
6999 VUOSIKATE	-72.960	0	-72.960	-29.811,89	40,9
8499 TILIKAUDEN TULOS	-72.960	0	-72.960	-29.811,89	40,9
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-72.960	0	-72.960	-29.811,89	40,9

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00007800 SISÄINEN PALVELUTOIMINTA					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	597.899		597.899	552.735,92	92,4
3300 Tuet ja avustukset				7.735,99	-100,0
3400 Muut toimintatuotot	67.146		67.146	84.166,00	125,3
3000 TOIMINTATUOTOT	665.045		665.045	644.637,91	96,9
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-288.268		-288.268	-300.803,85	104,3
4300 Palvelujen ostot	-53.139		-53.139	-47.118,41	88,7
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-239.550		-239.550	-210.815,18	88,0
4800 Muut toimintakulut	-55.632		-55.632	-38.749,14	69,7
4000 TOIMINTAKULUT	-636.589		-636.589	-597.486,58	93,9
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	28.456	0	28.456	47.151,33	165,7
6000 Rahoitustuotot ja -kulut					
6300 Muut rahoituskulut				-5,51	-100,0
6000 Rahoitustuotot ja -kulut				-5,51	-100,0
6999 VUOSIKATE	28.456	0	28.456	47.145,82	165,7
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-34.828		-34.828	-40.830,74	117,2
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-34.828		-34.828	-40.830,74	117,2
8499 TILIKAUDEN TULOS	-6.372	0	-6.372	6.315,08	-99,1
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-6.372	0	-6.372	6.315,08	-99,1

Vesi- ja viemärlaitos

Tehtäväalueen tarkoitus

Keskitetty talousveden hankinta ja jakelu sekä viemärlaitostoiminta määritetyillä toiminta- ja kehittämisalueilla, kunnan omistaman vesihuoltoverkoston ja sen laitteistojen hoitaminen, rakentaminen ja saneeraus.

Toiminnan kuvaus

Vesi- ja viemärlaitoksella on 2 vedenottamo, jätevedenpuhdistamo, vesi- ja jätevesipumppaamoja (16 kpl jätevesipumppaamoja). Vesihuoltolaitoksella on tarkistettu ympäristölupa 27.4.2012. Vuoden 2017 alussa Komiojan vesiosuuskunnan toiminta liitetään kunnan vesihuoltolaitokseen ja odotettavissa on, että muitakin vesiosuuskuntia ostetaan osaksi vesihuoltolaitosta vuoden 2017 aikana.

Vesihuoltolaitos eriytettiin kirjanpidolliseksi taseyksiköksi 1.1.2016.

Toiminnan tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017
Jätevedenpuhdistamon mahdollisimman hyvä toiminta.	Mitatut puhdistustulokset	Puhdistustulokset vähintään lupaehtojen mukaiset.
Talousveden häiriötön toiminta	Toimituskatkokset ja niiden kesto	Toimituskatkokset < 6 h
Verkostoille ja laitteistoille saavutetaan optimaalinen elinkaari.	Vesi- ja viemäriverkostojen vuotovesien määrä	Vesilaitoksen vuotovedet alle 17 % myydyistä vesikuutioista
Hyvä talousveden laatu	Talousvesinäytteet	Vesilaitoksilla vedenlaatu laatusuosituksen mukaiset

Valtuuston hyväksymää strategiaa tukevat sitovat tavoitteet:

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso tai toimenpiteet 2017
Vesi- ja viemärlaitosta hoidetaan taloudellisesti kannattavalla tavalla.	Tilikauden tulos	Tilikauden tulos ylijäämäinen

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00007950 VESIHUOLTOLAITOS					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	413.228		413.228	455.243,66	110,2
3000 TOIMINTATUOTOT	413.228		413.228	455.243,66	110,2
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-82.067		-82.067	-87.958,34	107,2
4300 Palvelujen ostot	-83.994		-83.994	-110.874,84	132,0
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-55.650		-55.650	-75.588,17	135,8
4800 Muut toimintakulut	-14.580		-14.580	-13.537,56	92,9
4000 TOIMINTAKULUT	-236.291		-236.291	-287.958,91	121,9
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	176.937	0	176.937	167.284,75	94,5
6999 VUOSIKATE	176.937	0	176.937	167.284,75	94,5
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-138.227		-138.227	-168.696,02	122,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-138.227		-138.227	-168.696,02	122,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	38.710	0	38.710	-1.411,27	-3,6
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	38.710	0	38.710	-1.411,27	-3,6

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00001100 VAALIT					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-6.918		-6.918	-6.509,46	94,1
4300 Palvelujen ostot	-2.899		-2.899	-4.502,80	155,3
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-500		-500	-131,14	26,2
4000 TOIMINTAKULUT	-10.317		-10.317	-11.143,40	108,0
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-10.317	0	-10.317	-11.143,40	108,0
6999 VUOSIKATE	-10.317	0	-10.317	-11.143,40	108,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-10.317	0	-10.317	-11.143,40	108,0
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-10.317	0	-10.317	-11.143,40	108,0
00002000 KUNNANVALTUUSTO					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-25.600		-25.600	-32.383,18	126,5
4300 Palvelujen ostot	-5.224		-5.224	-9.071,35	173,6
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1.500		-1.500	-1.864,07	124,3
4000 TOIMINTAKULUT	-32.324		-32.324	-43.318,60	134,0
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-32.324	0	-32.324	-43.318,60	134,0
6999 VUOSIKATE	-32.324	0	-32.324	-43.318,60	134,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-32.324	0	-32.324	-43.318,60	134,0
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-32.324	0	-32.324	-43.318,60	134,0
00002500 TARKASTUSLAUTAKUNTA					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-5.150	-3.000	-8.150	-8.905,13	109,3
4300 Palvelujen ostot	-12.826		-12.826	-11.384,72	88,8
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat				-33,87	-100,0
4000 TOIMINTAKULUT	-17.976	-3.000	-20.976	-20.323,72	96,9
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-17.976	-3.000	-20.976	-20.323,72	96,9
6999 VUOSIKATE	-17.976	-3.000	-20.976	-20.323,72	96,9
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot				-57,31	-100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset				-57,31	-100,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-17.976	-3.000	-20.976	-20.381,03	97,2
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-17.976	-3.000	-20.976	-20.381,03	97,2
00003000 KUNNANHALLITUS					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	279.319		279.319	337.706,55	120,9
3300 Tuot ja avustukset	25.000		25.000	40.860,64	163,4
3400 Muut toimintatuotot	10.153		10.153	23.374,31	230,2
3000 TOIMINTATUOTOT	314.472		314.472	401.941,50	127,8
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-440.340		-440.340	-436.199,57	99,1
4300 Palvelujen ostot	-608.135		-608.135	-570.172,88	93,8
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-34.450		-34.450	-32.155,26	93,3
4700 Avustukset				-4.275,00	-100,0
4800 Muut toimintakulut	-66.376		-66.376	-98.263,99	148,0
4000 TOIMINTAKULUT	-1.149.301		-1.149.301	-1.141.066,70	99,3
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-834.829	0	-834.829	-739.125,20	88,5
6999 VUOSIKATE	-834.829	0	-834.829	-739.125,20	88,5

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-145.918		-145.918	-194.164,56	133,1
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-145.918		-145.918	-194.164,56	133,1
8499 TILIKAUDEN TULOS	-980.747	0	-980.747	-933.289,76	95,2
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-980.747	0	-980.747	-933.289,76	95,2
00003100 YLEISHALLINTO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot				273,00	-100,0
3400 Muut toimintatuotot				13.530,67	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT				13.803,67	-100,0
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-88.192		-88.192	-82.471,14	93,5
4300 Palvelujen ostot	-191.263		-191.263	-179.252,59	93,7
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-200		-200	-3.757,88	1878,9
4700 Avustukset				-3.775,00	-100,0
4800 Muut toimintakulut	-10.700		-10.700	-35.279,03	329,7
4000 TOIMINTAKULUT	-290.355		-290.355	-304.535,64	104,9
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-290.355	0	-290.355	-290.731,97	100,1
6999 VUOSIKATE	-290.355	0	-290.355	-290.731,97	100,1
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-119.867		-119.867	-149.519,02	124,7
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-119.867		-119.867	-149.519,02	124,7
8499 TILIKAUDEN TULOS	-410.222	0	-410.222	-440.250,99	107,3
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-410.222	0	-410.222	-440.250,99	107,3
00003200 HALLINTO-JA TALOUSOSASTO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	223.588		223.588	283.595,20	126,8
3300 Tuet ja avustukset				1.382,32	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	223.588		223.588	284.977,52	127,5
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-290.698		-290.698	-269.248,13	92,6
4300 Palvelujen ostot	-68.971		-68.971	-72.793,51	105,5
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-11.550		-11.550	-9.116,84	78,9
4700 Avustukset				-500,00	-100,0
4800 Muut toimintakulut	-46.993		-46.993	-48.178,64	102,5
4000 TOIMINTAKULUT	-418.212		-418.212	-399.837,12	95,6
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-194.624	0	-194.624	-114.859,60	59,0
6999 VUOSIKATE	-194.624	0	-194.624	-114.859,60	59,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-26.051		-26.051	-44.645,54	171,4
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-26.051		-26.051	-44.645,54	171,4
8499 TILIKAUDEN TULOS	-220.675	0	-220.675	-159.505,14	72,3
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-220.675	0	-220.675	-159.505,14	72,3
00003300 HENKILÖSTÖHALLINTO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	55.731		55.731	52.457,98	94,1
3300 Tuet ja avustukset	25.000		25.000	6.478,32	25,9
3400 Muut toimintatuotot				154,20	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	80.731		80.731	59.090,50	73,2

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-50.358		-50.358	-49.269,98	97,8
4300 Palvelujen ostot	-76.399		-76.399	-60.461,55	79,1
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-22.000		-22.000	-12.463,10	56,7
4800 Muut toimintakulut	-8.683		-8.683	-11.908,91	137,2
4000 TOIMINTAKULUT	-157.440		-157.440	-134.103,54	85,2
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-76.709	0	-76.709	-75.013,04	97,8
6999 VUOSIKATE	-76.709	0	-76.709	-75.013,04	97,8
8499 TILIKAUDEN TULOS	-76.709	0	-76.709	-75.013,04	97,8
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-76.709	0	-76.709	-75.013,04	97,8
00003400 PELASTUSTOIMI					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-924		-924	-924,12	100,0
4300 Palvelujen ostot	-192.000		-192.000	-203.776,52	106,1
4000 TOIMINTAKULUT	-192.924		-192.924	-204.700,64	106,1
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-192.924	0	-192.924	-204.700,64	106,1
6999 VUOSIKATE	-192.924	0	-192.924	-204.700,64	106,1
8499 TILIKAUDEN TULOS	-192.924	0	-192.924	-204.700,64	106,1
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-192.924	0	-192.924	-204.700,64	106,1
00003600 ELINKEINOTOIMI					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot				1.380,37	-100,0
3300 Tuet ja avustukset				33.000,00	-100,0
3400 Muut toimintatuotot	10.153		10.153	9.689,44	95,4
3000 TOIMINTATUOTOT	10.153		10.153	44.069,81	434,1
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-10.168		-10.168	-34.286,20	337,2
4300 Palvelujen ostot	-79.502		-79.502	-53.888,71	67,8
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-700		-700	-6.817,44	973,9
4800 Muut toimintakulut				-2.897,41	-100,0
4000 TOIMINTAKULUT	-90.370		-90.370	-97.889,76	108,3
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-80.217	0	-80.217	-53.819,95	67,1
6999 VUOSIKATE	-80.217	0	-80.217	-53.819,95	67,1
8499 TILIKAUDEN TULOS	-80.217	0	-80.217	-53.819,95	67,1
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-80.217	0	-80.217	-53.819,95	67,1
00004000 PERUSTURVALAUTAKUNTA					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	3.680		3.680	52.355,96	1422,7
3200 Maksutuotot	480.600		480.600	411.644,22	85,7
3300 Tuet ja avustukset	69.500		69.500	101.068,96	145,4
3400 Muut toimintatuotot				8.140,00	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	553.780		553.780	573.209,14	103,5
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-2.461.546	-26.246	-2.487.792	-2.567.536,99	103,2
4300 Palvelujen ostot	-5.107.066	-50.000	-5.157.066	-5.265.124,11	102,1
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-132.070		-132.070	-119.693,14	90,6
4700 Avustukset	-345.334	70.000	-275.334	-265.899,95	96,6
4800 Muut toimintakulut	-218.101		-218.101	-398.089,74	182,5
4000 TOIMINTAKULUT	-8.264.117	-6.246	-8.270.363	-8.616.343,93	104,2

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-7.710.337	-6.246	-7.716.583	-8.043.134,79	104,2
6000 Rahoitustuotot ja -kulut					
6300 Muut rahoituskulut				-156,07	-100,0
6000 Rahoitustuotot ja -kulut				-156,07	-100,0
6999 VUOSIKATE	-7.710.337	-6.246	-7.716.583	-8.043.290,86	104,2
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-4.893		-4.893	-4.949,83	101,2
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-4.893		-4.893	-4.949,83	101,2
8499 TILIKAUDEN TULOS	-7.715.230	-6.246	-7.721.476	-8.048.240,69	104,2
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-7.715.230	-6.246	-7.721.476	-8.048.240,69	104,2
00004100 SOSIAALITOIMISTO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	1.200		1.200	3.350,00	279,2
3300 Tuet ja avustukset				5.308,02	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	1.200		1.200	8.658,02	721,5
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-70.842	-6.246	-77.088	-78.145,01	101,4
4300 Palvelujen ostot	-8.953		-8.953	-23.422,92	261,6
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-900		-900	-1.021,31	113,5
4800 Muut toimintakulut	-21.264		-21.264	-12.069,97	56,8
4000 TOIMINTAKULUT	-101.959	-6.246	-108.205	-114.659,21	106,0
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-100.759	-6.246	-107.005	-106.001,19	99,1
6999 VUOSIKATE	-100.759	-6.246	-107.005	-106.001,19	99,1
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot				-57,31	-100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset				-57,31	-100,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-100.759	-6.246	-107.005	-106.058,50	99,1
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-100.759	-6.246	-107.005	-106.058,50	99,1
00004210 LASTENSUOJELU					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-6.800		-6.800	-6.333,28	93,1
4300 Palvelujen ostot	-79.800	-30.000	-109.800	-120.109,02	109,4
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat				-83,27	-100,0
4700 Avustukset	-4.000		-4.000	-6.642,39	166,1
4000 TOIMINTAKULUT	-90.600	-30.000	-120.600	-133.167,96	110,4
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-90.600	-30.000	-120.600	-133.167,96	110,4
6999 VUOSIKATE	-90.600	-30.000	-120.600	-133.167,96	110,4
8499 TILIKAUDEN TULOS	-90.600	-30.000	-120.600	-133.167,96	110,4
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-90.600	-30.000	-120.600	-133.167,96	110,4
00004220 MUUT LASTEN JA PERHEIDEN PALVELUT					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot				382,00	-100,0
3300 Tuet ja avustukset	41.000		41.000	35.540,83	86,7
3000 TOIMINTATUOTOT	41.000		41.000	35.922,83	87,6
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-217.874		-217.874	-199.324,16	91,5
4300 Palvelujen ostot	-50.391		-50.391	-52.370,71	103,9
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3.100		-3.100	-2.098,40	67,7
4700 Avustukset				-57,00	-100,0

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
4800 Muut toimintakulut	-42.528		-42.528	-52.814,83	124,2
4000 TOIMINTAKULUT	-313.893		-313.893	-306.665,10	97,7
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-272.893	0	-272.893	-270.742,27	99,2
6999 VUOSIKATE	-272.893	0	-272.893	-270.742,27	99,2
8499 TILIKAUDEN TULOS	-272.893	0	-272.893	-270.742,27	99,2
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-272.893	0	-272.893	-270.742,27	99,2
00004230 VANHUSHUOLTO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	480		480	33.794,60	7040,5
3200 Maksutuotot	474.600		474.600	406.187,82	85,6
3300 Tuet ja avustukset	18.500		18.500	34.206,43	184,9
3400 Muut toimintatuotot				6.798,00	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	493.580		493.580	480.986,85	97,4
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-2.027.151	-20.000	-2.047.151	-2.085.021,96	101,8
4300 Palvelujen ostot	-234.709		-234.709	-246.691,38	105,1
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-96.120		-96.120	-75.454,51	78,5
4700 Avustukset	-2.000		-2.000		
4800 Muut toimintakulut	-139.729		-139.729	-313.938,95	224,7
4000 TOIMINTAKULUT	-2.499.709	-20.000	-2.519.709	-2.721.106,80	108,0
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-2.006.129	-20.000	-2.026.129	-2.240.119,95	110,6
6000 Rahoitustuotot ja -kulut					
6300 Muut rahoituskulut				-5,49	-100,0
6000 Rahoitustuotot ja -kulut				-5,49	-100,0
6999 VUOSIKATE	-2.006.129	-20.000	-2.026.129	-2.240.125,44	110,6
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-4.893		-4.893	-4.892,52	100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-4.893		-4.893	-4.892,52	100,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-2.011.022	-20.000	-2.031.022	-2.245.017,96	110,5
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-2.011.022	-20.000	-2.031.022	-2.245.017,96	110,5
00004231 LAITSHOITO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	240		240	1.972,00	821,7
3200 Maksutuotot	270.000		270.000	160.280,37	59,4
3300 Tuet ja avustukset				8.439,91	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	270.240		270.240	170.692,28	63,2
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-861.430		-861.430	-757.195,53	87,9
4300 Palvelujen ostot	-119.405		-119.405	-109.645,00	91,8
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-47.500		-47.500	-35.873,15	75,5
4800 Muut toimintakulut	-81.643		-81.643	-119.794,31	146,7
4000 TOIMINTAKULUT	-1.109.978		-1.109.978	-1.022.507,99	92,1
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-839.738	0	-839.738	-851.815,71	101,4
6999 VUOSIKATE	-839.738	0	-839.738	-851.815,71	101,4
8499 TILIKAUDEN TULOS	-839.738	0	-839.738	-851.815,71	101,4
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-839.738	0	-839.738	-851.815,71	101,4
00004232 AVOHOITO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	240		240	31.822,60	13259,4

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
3200 Maksutuotot	204.600		204.600	245.907,45	120,2
3300 Tuet ja avustukset	18.500		18.500	25.766,52	139,3
3400 Muut toimintatuotot				6.798,00	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	223.340		223.340	310.294,57	138,9
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-1.165.721	-20.000	-1.185.721	-1.327.826,43	112,0
4300 Palvelujen ostot	-115.304		-115.304	-137.046,38	118,9
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-48.620		-48.620	-39.581,36	81,4
4700 Avustukset	-2.000		-2.000		
4800 Muut toimintakulut	-58.086		-58.086	-194.144,64	334,2
4000 TOIMINTAKULUT	-1.389.731	-20.000	-1.409.731	-1.698.598,81	120,5
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-1.166.391	-20.000	-1.186.391	-1.388.304,24	117,0
6000 Rahoitustuotot ja -kulut					
6300 Muut rahoituskulut				-5,49	-100,0
6000 Rahoitustuotot ja -kulut				-5,49	-100,0
6999 VUOSIKATE	-1.166.391	-20.000	-1.186.391	-1.388.309,73	117,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-4.893		-4.893	-4.892,52	100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-4.893		-4.893	-4.892,52	100,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-1.171.284	-20.000	-1.191.284	-1.393.202,25	116,9
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-1.171.284	-20.000	-1.191.284	-1.393.202,25	116,9
00004240 KEHITYSVAMMAHUOLTO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot				536,98	-100,0
3200 Maksutuotot	6.000		6.000	5.456,40	90,9
3300 Tuet ja avustukset				3.164,15	-100,0
3400 Muut toimintatuotot				1.302,00	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	6.000		6.000	10.459,53	174,3
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-72.283		-72.283	-100.775,26	139,4
4300 Palvelujen ostot	-172.044	-20.000	-192.044	-193.318,04	100,7
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1.450		-1.450	-3.925,98	270,8
4700 Avustukset				-354,00	-100,0
4800 Muut toimintakulut	-12.780		-12.780	-16.575,51	129,7
4000 TOIMINTAKULUT	-258.557	-20.000	-278.557	-314.948,79	113,1
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-252.557	-20.000	-272.557	-304.489,26	111,7
6999 VUOSIKATE	-252.557	-20.000	-272.557	-304.489,26	111,7
8499 TILIKAUDEN TULOS	-252.557	-20.000	-272.557	-304.489,26	111,7
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-252.557	-20.000	-272.557	-304.489,26	111,7
00004241 LAITOSHOITO					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-8.766		-8.766	-9.394,68	107,2
4300 Palvelujen ostot		-10.000	-10.000	-9.405,00	94,1
4000 TOIMINTAKULUT	-8.766	-10.000	-18.766	-18.799,68	100,2
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-8.766	-10.000	-18.766	-18.799,68	100,2
6999 VUOSIKATE	-8.766	-10.000	-18.766	-18.799,68	100,2
8499 TILIKAUDEN TULOS	-8.766	-10.000	-18.766	-18.799,68	100,2
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-8.766	-10.000	-18.766	-18.799,68	100,2
00004242 AVOHOITO					
0003 TULOSLASKELMA					

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot				536,98	-100,0
3200 Maksutuotot	6.000		6.000	5.456,40	90,9
3300 Tuet ja avustukset				3.164,15	-100,0
3400 Muut toimintatuotot				1.302,00	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	6.000		6.000	10.459,53	174,3
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-63.517		-63.517	-91.380,58	143,9
4300 Palvelujen ostot	-172.044	-10.000	-182.044	-183.913,04	101,0
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1.450		-1.450	-3.925,98	270,8
4700 Avustukset				-354,00	-100,0
4800 Muut toimintakulut	-12.780		-12.780	-16.575,51	129,7
4000 TOIMINTAKULUT	-249.791	-10.000	-259.791	-296.149,11	114,0
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-243.791	-10.000	-253.791	-285.689,58	112,6
6999 VUOSIKATE	-243.791	-10.000	-253.791	-285.689,58	112,6
8499 TILIKAUDEN TULOS	-243.791	-10.000	-253.791	-285.689,58	112,6
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-243.791	-10.000	-253.791	-285.689,58	112,6
00004250 MUUT VANHUSTEN JA VAMM.PALVELUT					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	2.000		2.000	7.933,09	396,7
3300 Tuet ja avustukset	5.000		5.000	8.229,10	164,6
3000 TOIMINTATUOTOT	7.000		7.000	16.162,19	230,9
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-26.862		-26.862	-37.224,59	138,6
4300 Palvelujen ostot	-216.669		-216.669	-186.400,54	86,0
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-500		-500	-1.578,06	315,6
4700 Avustukset	-101.534		-101.534	-114.009,26	112,3
4800 Muut toimintakulut				-200,00	-100,0
4000 TOIMINTAKULUT	-345.565		-345.565	-339.412,45	98,2
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-338.565	0	-338.565	-323.250,26	95,5
6999 VUOSIKATE	-338.565	0	-338.565	-323.250,26	95,5
8499 TILIKAUDEN TULOS	-338.565	0	-338.565	-323.250,26	95,5
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-338.565	0	-338.565	-323.250,26	95,5
00004251 MUUT PALVELUT					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	2.000		2.000	7.933,09	396,7
3300 Tuet ja avustukset	5.000		5.000	8.229,10	164,6
3000 TOIMINTATUOTOT	7.000		7.000	16.162,19	230,9
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-26.862		-26.862	-37.224,59	138,6
4300 Palvelujen ostot	-144.669		-144.669	-129.991,23	89,9
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-500		-500	-1.578,06	315,6
4700 Avustukset	-90.534		-90.534	-97.662,82	107,9
4800 Muut toimintakulut				-200,00	-100,0
4000 TOIMINTAKULUT	-262.565		-262.565	-266.656,70	101,6
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-255.565	0	-255.565	-250.494,51	98,0
6999 VUOSIKATE	-255.565	0	-255.565	-250.494,51	98,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-255.565	0	-255.565	-250.494,51	98,0
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-255.565	0	-255.565	-250.494,51	98,0

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
00004252 VPAL TUKIPALVELUT					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4300 Palvelujen ostot	-72.000		-72.000	-56.409,31	78,3
4700 Avustukset	-11.000		-11.000	-16.346,44	148,6
4000 TOIMINTAKULUT	-83.000		-83.000	-72.755,75	87,7
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-83.000	0	-83.000	-72.755,75	87,7
6999 VUOSIKATE	-83.000	0	-83.000	-72.755,75	87,7
8499 TILIKAUDEN TULOS	-83.000	0	-83.000	-72.755,75	87,7
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-83.000	0	-83.000	-72.755,75	87,7
00004260 PÄIHDEHUOLTO					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-1.300		-1.300	-1.300,56	100,0
4300 Palvelujen ostot	-13.000		-13.000	-5.310,50	40,9
4000 TOIMINTAKULUT	-14.300		-14.300	-6.611,06	46,2
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-14.300	0	-14.300	-6.611,06	46,2
6999 VUOSIKATE	-14.300	0	-14.300	-6.611,06	46,2
8499 TILIKAUDEN TULOS	-14.300	0	-14.300	-6.611,06	46,2
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-14.300	0	-14.300	-6.611,06	46,2
00004270 TERVEYDENHUOLTO					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-38.434		-38.434	-40.143,73	104,4
4300 Palvelujen ostot	-4.331.500		-4.331.500	-4.433.404,45	102,4
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-30.000		-30.000	-30.521,67	101,7
4000 TOIMINTAKULUT	-4.399.934		-4.399.934	-4.504.069,85	102,4
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-4.399.934	0	-4.399.934	-4.504.069,85	102,4
6000 Rahoitustuotot ja -kulut					
6300 Muut rahoituskulut				-150,58	-100,0
6000 Rahoitustuotot ja -kulut				-150,58	-100,0
6999 VUOSIKATE	-4.399.934	0	-4.399.934	-4.504.220,43	102,4
8499 TILIKAUDEN TULOS	-4.399.934	0	-4.399.934	-4.504.220,43	102,4
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-4.399.934	0	-4.399.934	-4.504.220,43	102,4
00004271 PERUSTERVEYDENHUOLTO					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-30.758		-30.758	-31.838,29	103,5
4300 Palvelujen ostot	-1.430.000		-1.430.000	-1.505.878,40	105,3
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-30.000		-30.000	-30.521,67	101,7
4000 TOIMINTAKULUT	-1.490.758		-1.490.758	-1.568.238,36	105,2
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-1.490.758	0	-1.490.758	-1.568.238,36	105,2
6999 VUOSIKATE	-1.490.758	0	-1.490.758	-1.568.238,36	105,2
8499 TILIKAUDEN TULOS	-1.490.758	0	-1.490.758	-1.568.238,36	105,2
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-1.490.758	0	-1.490.758	-1.568.238,36	105,2
00004272 ERIKOISSAIRAANHOITO					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-7.676		-7.676	-8.305,44	108,2
4300 Palvelujen ostot	-2.850.000		-2.850.000	-2.888.689,05	101,4
4000 TOIMINTAKULUT	-2.857.676		-2.857.676	-2.896.994,49	101,4
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-2.857.676	0	-2.857.676	-2.896.994,49	101,4

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
6000 Rahoitustuotot ja -kulut					
6300 Muut rahoituskulut				-150,58	-100,0
6000 Rahoitustuotot ja -kulut				-150,58	-100,0
6999 VUOSIKATE	-2.857.676	0	-2.857.676	-2.897.145,07	101,4
8499 TILIKAUDEN TULOS	-2.857.676	0	-2.857.676	-2.897.145,07	101,4
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-2.857.676	0	-2.857.676	-2.897.145,07	101,4
00004273 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLTO					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4300 Palvelujen ostot	-51.500		-51.500	-38.837,00	75,4
4000 TOIMINTAKULUT	-51.500		-51.500	-38.837,00	75,4
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-51.500	0	-51.500	-38.837,00	75,4
6999 VUOSIKATE	-51.500	0	-51.500	-38.837,00	75,4
8499 TILIKAUDEN TULOS	-51.500	0	-51.500	-38.837,00	75,4
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-51.500	0	-51.500	-38.837,00	75,4
00004280 MUU SOSIAALI-JA TERVEYSTOIMI					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot				6.359,29	-100,0
3300 Tuet ja avustukset	5.000		5.000	14.620,43	292,4
3400 Muut toimintatuotot				40,00	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	5.000		5.000	21.019,72	420,4
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut				-19.268,44	-100,0
4300 Palvelujen ostot				-4.096,55	-100,0
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat				-5.009,94	-100,0
4700 Avustukset	-237.800	70.000	-167.800	-144.837,30	86,3
4800 Muut toimintakulut	-1.800		-1.800	-2.490,48	138,4
4000 TOIMINTAKULUT	-239.600	70.000	-169.600	-175.702,71	103,6
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-234.600	70.000	-164.600	-154.682,99	94,0
6999 VUOSIKATE	-234.600	70.000	-164.600	-154.682,99	94,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-234.600	70.000	-164.600	-154.682,99	94,0
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-234.600	70.000	-164.600	-154.682,99	94,0
00005000 SIVISTYSTOIMENLAUTAKUNTA					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	399.263		399.263	384.326,79	96,3
3200 Maksutuotot	120.000		120.000	114.442,37	95,4
3300 Tuet ja avustukset	18.300		18.300	56.541,36	309,0
3400 Muut toimintatuotot				650,00	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	537.563		537.563	555.960,52	103,4
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-2.725.136	10.000	-2.715.136	-2.646.642,56	97,5
4300 Palvelujen ostot	-1.262.017	11.000	-1.251.017	-1.264.658,97	101,1
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-198.765		-198.765	-206.413,25	103,8
4700 Avustukset	-434.500	80.000	-354.500	-362.549,89	102,3
4800 Muut toimintakulut	-814.846		-814.846	-823.747,57	101,1
4000 TOIMINTAKULUT	-5.435.264	101.000	-5.334.264	-5.304.012,24	99,4
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-4.897.701	101.000	-4.796.701	-4.748.051,72	99,0
6999 VUOSIKATE	-4.897.701	101.000	-4.796.701	-4.748.051,72	99,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-26.748		-26.748	-44.321,95	165,7

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-26.748		-26.748	-44.321,95	165,7
8499 TILIKAUDEN TULOS	-4.924.449	101.000	-4.823.449	-4.792.373,67	99,4
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-4.924.449	101.000	-4.823.449	-4.792.373,67	99,4
00005100 SIVISTYSTOIMI					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-52.374		-52.374	-53.868,19	102,9
4300 Palvelujen ostot	-6.824		-6.824	-7.628,72	111,8
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1.500		-1.500	-317,49	21,2
4800 Muut toimintakulut				-13.307,39	-100,0
4000 TOIMINTAKULUT	-60.698		-60.698	-75.121,79	123,8
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-60.698	0	-60.698	-75.121,79	123,8
6999 VUOSIKATE	-60.698	0	-60.698	-75.121,79	123,8
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot				-57,31	-100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset				-57,31	-100,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-60.698	0	-60.698	-75.179,10	123,9
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-60.698	0	-60.698	-75.179,10	123,9
00005200 PERUSOPETUS					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	347.913		347.913	338.316,54	97,2
3300 Tuet ja avustukset	17.950		17.950	38.511,42	214,5
3400 Muut toimintatuotot				550,00	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	365.863		365.863	377.377,96	103,1
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-1.730.642		-1.730.642	-1.715.056,61	99,1
4300 Palvelujen ostot	-824.555		-824.555	-848.584,38	102,9
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-89.700		-89.700	-86.602,04	96,5
4800 Muut toimintakulut	-411.846		-411.846	-505.435,91	122,7
4000 TOIMINTAKULUT	-3.056.743		-3.056.743	-3.155.678,94	103,2
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-2.690.880	0	-2.690.880	-2.778.300,98	103,2
6999 VUOSIKATE	-2.690.880	0	-2.690.880	-2.778.300,98	103,2
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot				-17.190,12	-100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset				-17.190,12	-100,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-2.690.880	0	-2.690.880	-2.795.491,10	103,9
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-2.690.880	0	-2.690.880	-2.795.491,10	103,9
00005210 ESIOPETUS					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	12.250		12.250	12.030,00	98,2
3000 TOIMINTATUOTOT	12.250		12.250	12.030,00	98,2
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-102.383		-102.383	-103.245,47	100,8
4300 Palvelujen ostot	-129.827		-129.827	-147.462,25	113,6
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7.000		-7.000	-2.843,95	40,6
4800 Muut toimintakulut	-96.406		-96.406	-31.773,08	33,0
4000 TOIMINTAKULUT	-335.616		-335.616	-285.324,75	85,0
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-323.366	0	-323.366	-273.294,75	84,5
6999 VUOSIKATE	-323.366	0	-323.366	-273.294,75	84,5
8499 TILIKAUDEN TULOS	-323.366	0	-323.366	-273.294,75	84,5

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-323.366	0	-323.366	-273.294,75	84,5
00005220 YLEISSIVISTÄVÄ KOULUTUS					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-1.966		-1.966	-1.965,96	100,0
4300 Palvelujen ostot	-74.000		-74.000	-64.651,99	87,4
4800 Muut toimintakulut	-49.936		-49.936	-31.305,14	62,7
4000 TOIMINTAKULUT	-125.902		-125.902	-97.923,09	77,8
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-125.902	0	-125.902	-97.923,09	77,8
6999 VUOSIKATE	-125.902	0	-125.902	-97.923,09	77,8
8499 TILIKAUDEN TULOS	-125.902	0	-125.902	-97.923,09	77,8
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-125.902	0	-125.902	-97.923,09	77,8
00005230 KULTTUURITOIMI					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	600		600	1.285,75	214,3
3300 Tuet ja avustukset	350		350	369,84	105,7
3000 TOIMINTATUOTOT	950		950	1.655,59	174,3
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-83.136		-83.136	-81.848,54	98,5
4300 Palvelujen ostot	-24.878		-24.878	-23.073,27	92,7
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-24.200		-24.200	-24.098,12	99,6
4800 Muut toimintakulut	-59.233		-59.233	-57.911,15	97,8
4000 TOIMINTAKULUT	-191.447		-191.447	-186.931,08	97,6
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-190.497	0	-190.497	-185.275,49	97,3
6999 VUOSIKATE	-190.497	0	-190.497	-185.275,49	97,3
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-5.714		-5.714	-5.714,16	100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-5.714		-5.714	-5.714,16	100,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-196.211	0	-196.211	-190.989,65	97,3
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-196.211	0	-196.211	-190.989,65	97,3
00005240 VAPAA-AIKATOIMI					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	7.500		7.500	9.781,18	130,4
3200 Maksutuotot	12.000		12.000	23.135,74	192,8
3300 Tuet ja avustukset				17.660,10	-100,0
3400 Muut toimintatuotot				100,00	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	19.500		19.500	50.677,02	259,9
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-163.187		-163.187	-143.412,74	87,9
4300 Palvelujen ostot	-52.890		-52.890	-49.490,50	93,6
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-40.675		-40.675	-72.815,53	179,0
4700 Avustukset	-4.500		-4.500	-520,75	11,6
4800 Muut toimintakulut	-70.522		-70.522	-84.500,35	119,8
4000 TOIMINTAKULUT	-331.774		-331.774	-350.739,87	105,7
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-312.274	0	-312.274	-300.062,85	96,1
6999 VUOSIKATE	-312.274	0	-312.274	-300.062,85	96,1
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-18.849		-18.849	-19.545,36	103,7
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-18.849		-18.849	-19.545,36	103,7
8499 TILIKAUDEN TULOS	-331.123	0	-331.123	-319.608,21	96,5

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-331.123	0	-331.123	-319.608,21	96,5
00005250 LASTEN PÄIVÄHOITO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	31.000		31.000	22.913,32	73,9
3200 Maksutuotot	108.000		108.000	91.306,63	84,5
3000 TOIMINTATUOTOT	139.000		139.000	114.219,95	82,2
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-591.448	10.000	-581.448	-547.245,05	94,1
4300 Palvelujen ostot	-149.043	11.000	-138.043	-123.767,86	89,7
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-35.690		-35.690	-19.736,12	55,3
4700 Avustukset	-430.000	80.000	-350.000	-362.029,14	103,4
4800 Muut toimintakulut	-126.903		-126.903	-99.514,55	78,4
4000 TOIMINTAKULUT	-1.333.084	101.000	-1.232.084	-1.152.292,72	93,5
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-1.194.084	101.000	-1.093.084	-1.038.072,77	95,0
6999 VUOSIKATE	-1.194.084	101.000	-1.093.084	-1.038.072,77	95,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-2.185		-2.185	-1.815,00	83,1
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-2.185		-2.185	-1.815,00	83,1
8499 TILIKAUDEN TULOS	-1.196.269	101.000	-1.095.269	-1.039.887,77	94,9
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-1.196.269	101.000	-1.095.269	-1.039.887,77	94,9
00006000 YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3200 Maksutuotot		17.980	17.980	29.431,85	163,7
3300 Tuet ja avustukset				439,68	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT		17.980	17.980	29.871,53	166,1
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut		-4.187	-4.187	-25.262,50	603,4
4300 Palvelujen ostot		-1.795	-1.795	-7.864,09	438,1
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat		-1.568	-1.568	-456,25	29,1
4800 Muut toimintakulut		-500	-500	-13.312,97	2662,6
4000 TOIMINTAKULUT		-8.050	-8.050	-46.895,81	582,6
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	0	9.930	9.930	-17.024,28	-171,4
6999 VUOSIKATE	0	9.930	9.930	-17.024,28	-171,4
8499 TILIKAUDEN TULOS	0	9.930	9.930	-17.024,28	-171,4
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	0	9.930	9.930	-17.024,28	-171,4
00006100 RAKENNUSVALVONTA JA YMPÄRISTÖ					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3200 Maksutuotot		17.980	17.980	29.431,85	163,7
3300 Tuet ja avustukset				439,68	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT		17.980	17.980	29.871,53	166,1
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut		-4.187	-4.187	-25.262,50	603,4
4300 Palvelujen ostot		-1.795	-1.795	-7.864,09	438,1
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat		-1.568	-1.568	-456,25	29,1
4800 Muut toimintakulut		-500	-500	-13.312,97	2662,6
4000 TOIMINTAKULUT		-8.050	-8.050	-46.895,81	582,6
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	0	9.930	9.930	-17.024,28	-171,4
6999 VUOSIKATE	0	9.930	9.930	-17.024,28	-171,4

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
8499 TILIKAUDEN TULOS	0	9.930	9.930	-17.024,28	-171,4
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	0	9.930	9.930	-17.024,28	-171,4
00007000 TEKINEN LAUTAKUNTA					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	1.906.467		1.906.467	1.669.056,08	87,5
3200 Maksutuotot	55.000	-17.980	37.020	37.020,60	100,0
3300 Tuet ja avustukset	10.000		10.000	37.253,61	372,5
3400 Muut toimintatuotot	1.243.521		1.243.521	2.130.936,16	171,4
3000 TOIMINTATUOTOT	3.214.988	-17.980	3.197.008	3.874.266,45	121,2
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-939.462	-11.567	-951.029	-999.337,75	105,1
4300 Palvelujen ostot	-916.423	-31.205	-947.628	-984.645,16	103,9
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-731.496	1.568	-729.928	-682.747,52	93,5
4700 Avustukset	-39.900		-39.900	-38.346,00	96,1
4800 Muut toimintakulut	-229.413	500	-228.913	-195.747,62	85,5
4000 TOIMINTAKULUT	-2.856.694	-40.704	-2.897.398	-2.900.824,05	100,1
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	358.294	-58.684	299.610	973.442,40	324,9
6000 Rahoitustuotot ja -kulut					
6300 Muut rahoituskulut				-5,51	-100,0
6000 Rahoitustuotot ja -kulut				-5,51	-100,0
6999 VUOSIKATE	358.294	-58.684	299.610	973.436,89	324,9
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-587.867		-587.867	-1.092.754,40	185,9
7200 Kertaluonteiset poistot				-24.247,00	-100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-587.867		-587.867	-1.117.001,40	190,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-229.573	-58.684	-288.257	-143.564,51	49,8
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-229.573	-58.684	-288.257	-143.564,51	49,8
00007100 HALLINTO-JA SUUNNITTELU					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot				67,62	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT				67,62	-100,0
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-83.915	-22.000	-105.915	-98.344,89	92,9
4300 Palvelujen ostot	-13.771	-6.000	-19.771	-16.222,13	82,1
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1.650		-1.650	-1.615,10	97,9
4800 Muut toimintakulut	-26.525		-26.525	-14.379,18	54,2
4000 TOIMINTAKULUT	-125.861	-28.000	-153.861	-130.561,30	84,9
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-125.861	-28.000	-153.861	-130.493,68	84,8
6999 VUOSIKATE	-125.861	-28.000	-153.861	-130.493,68	84,8
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot				-58,71	-100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset				-58,71	-100,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-125.861	-28.000	-153.861	-130.552,39	84,9
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-125.861	-28.000	-153.861	-130.552,39	84,9
00007110 YHDYSKUNTASUUNNITTELU					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-35.517		-35.517	-51.866,56	146,0
4300 Palvelujen ostot	-30.715		-30.715	-36.916,79	120,2
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3.000		-3.000	-778,36	25,9
4800 Muut toimintakulut	-26.725		-26.725	-25.569,58	95,7

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
4000 TOIMINTAKULUT	-95.957		-95.957	-115.131,29	120,0
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-95.957	0	-95.957	-115.131,29	120,0
6999 VUOSIKATE	-95.957	0	-95.957	-115.131,29	120,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-3.317		-3.317	-5.814,24	175,3
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-3.317		-3.317	-5.814,24	175,3
8499 TILIKAUDEN TULOS	-99.274	0	-99.274	-120.945,53	121,8
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-99.274	0	-99.274	-120.945,53	121,8
00007120 RAKENNUSVALVONTA JA YMPÄRISTÖ					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot				840,00	-100,0
3200 Maksutuotot	55.000	-17.980	37.020	37.020,60	100,0
3300 Tuet ja avustukset				496,42	-100,0
3000 TOIMINTATUOTOT	55.000	-17.980	37.020	38.357,02	103,6
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-23.237	10.433	-12.804	-17.165,28	134,1
4300 Palvelujen ostot	-10.513	1.795	-8.718	-9.880,70	113,3
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2.300	1.568	-732	-782,87	106,9
4800 Muut toimintakulut	-26.725	500	-26.225		
4000 TOIMINTAKULUT	-62.775	14.296	-48.479	-27.828,85	57,4
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-7.775	-3.684	-11.459	10.528,17	-91,9
6999 VUOSIKATE	-7.775	-3.684	-11.459	10.528,17	-91,9
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot				-5.827,56	-100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset				-5.827,56	-100,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	-7.775	-3.684	-11.459	4.700,61	-41,0
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-7.775	-3.684	-11.459	4.700,61	-41,0
00007200 LIIKENNEVÄYLÄT					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-8.128		-8.128	-16.250,61	199,9
4300 Palvelujen ostot	-12.750		-12.750	-14.007,50	109,9
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-16.850		-16.850	-12.927,83	76,7
4700 Avustukset	-39.900		-39.900	-38.346,00	96,1
4000 TOIMINTAKULUT	-77.628		-77.628	-81.531,94	105,0
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-77.628	0	-77.628	-81.531,94	105,0
6999 VUOSIKATE	-77.628	0	-77.628	-81.531,94	105,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-50.152		-50.152	-61.105,31	121,8
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-50.152		-50.152	-61.105,31	121,8
8499 TILIKAUDEN TULOS	-127.780	0	-127.780	-142.637,25	111,6
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-127.780	0	-127.780	-142.637,25	111,6
00007300 JÄTEHUOLTO					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	94.000		94.000	101.311,86	107,8
3000 TOIMINTATUOTOT	94.000		94.000	101.311,86	107,8
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut				-3.737,19	-100,0
4300 Palvelujen ostot	-69.800		-69.800	-71.096,90	101,9
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-450		-450	-256,71	57,0

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
4800 Muut toimintakulut	-50		-50	-562,52	1125,0
4000 TOIMINTAKULUT	-70.300		-70.300	-75.653,32	107,6
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	23.700	0	23.700	25.658,54	108,3
6999 VUOSIKATE	23.700	0	23.700	25.658,54	108,3
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-725		-725	-724,56	99,9
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-725		-725	-724,56	99,9
8499 TILIKAUDEN TULOS	22.975	0	22.975	24.933,98	108,5
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	22.975	0	22.975	24.933,98	108,5
00007400 PUISTOT JA YLEISET ALUEET					
0003 TULOSLASKELMA					
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut				-147,13	-100,0
4300 Palvelujen ostot	-2.400		-2.400	-1.106,12	46,1
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1.800		-1.800	-1.928,69	107,1
4800 Muut toimintakulut	-200		-200		
4000 TOIMINTAKULUT	-4.400		-4.400	-3.181,94	72,3
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-4.400	0	-4.400	-3.181,94	72,3
6999 VUOSIKATE	-4.400	0	-4.400	-3.181,94	72,3
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-5.592		-5.592	-4.844,04	86,6
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-5.592		-5.592	-4.844,04	86,6
8499 TILIKAUDEN TULOS	-9.992	0	-9.992	-8.025,98	80,3
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-9.992	0	-9.992	-8.025,98	80,3
00007500 TOIMITILAPALVELUT					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	255.210		255.210	7.843,94	3,1
3400 Muut toimintatuotot	1.122.375		1.122.375	1.561.709,77	139,1
3000 TOIMINTATUOTOT	1.377.585		1.377.585	1.569.553,71	113,9
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut				-17.144,07	-100,0
4300 Palvelujen ostot	-583.807	-21.000	-604.807	-616.242,54	101,9
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-383.096		-383.096	-362.066,89	94,5
4800 Muut toimintakulut	-8.200		-8.200	-16.905,13	206,2
4000 TOIMINTAKULUT	-975.103	-21.000	-996.103	-1.012.358,63	101,6
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	402.482	-21.000	381.482	557.195,08	146,1
6999 VUOSIKATE	402.482	-21.000	381.482	557.195,08	146,1
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-351.226		-351.226	-799.075,21	227,5
7200 Kertaluonteiset poistot				-24.247,00	-100,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-351.226		-351.226	-823.322,21	234,4
8499 TILIKAUDEN TULOS	51.256	-21.000	30.256	-266.127,13	-879,6
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	51.256	-21.000	30.256	-266.127,13	-879,6
00007600 MUUT TOIMITILAPALVELUT					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	451.130		451.130	466.334,01	103,4
3300 Tuet ja avustukset	10.000		10.000	29.021,20	290,2
3000 TOIMINTATUOTOT	461.130		461.130	495.355,21	107,4
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-418.330		-418.330	-405.919,83	97,0

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
4300 Palvelujen ostot	-17.834		-17.834	-20.035,55	112,3
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-27.150		-27.150	-15.987,72	58,9
4800 Muut toimintakulut	-70.776		-70.776	-83.224,00	117,6
4000 TOIMINTAKULUT	-534.090		-534.090	-525.167,10	98,3
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-72.960	0	-72.960	-29.811,89	40,9
6999 VUOSIKATE	-72.960	0	-72.960	-29.811,89	40,9
8499 TILIKAUDEN TULOS	-72.960	0	-72.960	-29.811,89	40,9
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-72.960	0	-72.960	-29.811,89	40,9
00007700 MAA-JA METSÄTILAT					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	95.000		95.000	84.679,07	89,1
3400 Muut toimintatuotot	54.000		54.000	485.060,39	898,3
3000 TOIMINTATUOTOT	149.000		149.000	569.739,46	382,4
4000 TOIMINTAKULUT					
4300 Palvelujen ostot	-37.700	-6.000	-43.700	-41.143,68	94,2
4800 Muut toimintakulut				-2.820,51	-100,0
4000 TOIMINTAKULUT	-37.700	-6.000	-43.700	-43.964,19	100,6
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	111.300	-6.000	105.300	525.775,27	499,3
6999 VUOSIKATE	111.300	-6.000	105.300	525.775,27	499,3
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-3.800		-3.800	-5.778,01	152,1
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-3.800		-3.800	-5.778,01	152,1
8499 TILIKAUDEN TULOS	107.500	-6.000	101.500	519.997,26	512,3
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	107.500	-6.000	101.500	519.997,26	512,3
00007800 SISÄINEN PALVELUTOIMINTA					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	597.899		597.899	552.735,92	92,4
3300 Tuet ja avustukset				7.735,99	-100,0
3400 Muut toimintatuotot	67.146		67.146	84.166,00	125,3
3000 TOIMINTATUOTOT	665.045		665.045	644.637,91	96,9
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-288.268		-288.268	-300.803,85	104,3
4300 Palvelujen ostot	-53.139		-53.139	-47.118,41	88,7
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-239.550		-239.550	-210.815,18	88,0
4800 Muut toimintakulut	-55.632		-55.632	-38.749,14	69,7
4000 TOIMINTAKULUT	-636.589		-636.589	-597.486,58	93,9
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	28.456	0	28.456	47.151,33	165,7
6000 Rahoitustuotot ja -kulut					
6300 Muut rahoituskulut				-5,51	-100,0
6000 Rahoitustuotot ja -kulut				-5,51	-100,0
6999 VUOSIKATE	28.456	0	28.456	47.145,82	165,7
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-34.828		-34.828	-40.830,74	117,2
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-34.828		-34.828	-40.830,74	117,2
8499 TILIKAUDEN TULOS	-6.372	0	-6.372	6.315,08	-99,1
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-6.372	0	-6.372	6.315,08	-99,1
00007950 VESIHUOLTOLAITOS					
0003 TULOSLASKELMA					
3000 TOIMINTATUOTOT					
3001 Myyntituotot	413.228		413.228	455.243,66	110,2

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen/Sisäinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
3000 TOIMINTATUOTOT	413.228		413.228	455.243,66	110,2
4000 TOIMINTAKULUT					
4001 Henkilöstökulut	-82.067		-82.067	-87.958,34	107,2
4300 Palvelujen ostot	-83.994		-83.994	-110.874,84	132,0
4500 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-55.650		-55.650	-75.588,17	135,8
4800 Muut toimintakulut	-14.580		-14.580	-13.537,56	92,9
4000 TOIMINTAKULUT	-236.291		-236.291	-287.958,91	121,9
4999 TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	176.937	0	176.937	167.284,75	94,5
6999 VUOSIKATE	176.937	0	176.937	167.284,75	94,5
7000 Poistot ja arvonalentumiset					
7100 Suunnitelman mukaiset poistot	-138.227		-138.227	-168.696,02	122,0
7000 Poistot ja arvonalentumiset	-138.227		-138.227	-168.696,02	122,0
8499 TILIKAUDEN TULOS	38.710	0	38.710	-1.411,27	-3,6
8800 TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	38.710	0	38.710	-1.411,27	-3,6

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Kunnan tulovero	6 879 000,00		6 879 000,00	6 793 496,09	-85 503,91
Osuus yhteisövero tuotosta	449 000,00		449 000,00	545 798,24	96 798,24
Kiinteistövero	610 000,00		610 000,00	569 371,80	-40 628,20
Verotulot	7 938 000,00		7 938 000,00	7 908 666,13	-29 333,87

		Tulovero%	Verotettava tulo kunnallisverotuksessa	Muutos %
Verovuosi	2013	20,50	32 827 000	
Verovuosi	2014	20,50	40 898 126	
Verovuosi	2015	20,50	45 326 246	
Verovuosi	2016	20,50	52 061 977	
Verovuosi	2017	21,00		

Kiinteistöveroprosentit

Verovuodet	2017	2016
Yleinen	1,10 %	1,10 %
Vakituiset asuin- rakennukset	0,45 %	0,45 %
Muut asuinrakennukset	1,10 %	1,10 %
Yleishyödylliset yhteisöt		
Rakentamaton asuinpaikka	3,00 %	3,00 %

Valtionosuudet

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus, ml. tasaukset	6 653 975,00		6 653 975,00	6 663 827,00	9 852,00
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-623 396,00		-623 396,00	-514 905,00	-108 491,00
Valtionosuudet	6 030 579,00		6 030 579,00	6 148 922,00	-98 639,00

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen 01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
094059 Päältäajettavat ruohonleikkurit					
9020 Inv/Tarvikeet, oma rakentaminen				-15.106,45	-100,0
9031 Inv/Käyttöomaisuuden osto	-15.000		-15.000		
yhteensä	-15.000	0	-15.000	-15.106,45	100,7
091010 Maa- ja vesialueet					
9031 Inv/Käyttöomaisuuden osto				-6.059,25	-100,0
9050 Inv/Käyttöomaisuuden myynti				19.660,02	-100,0
yhteensä	0	0		13.600,77	-100,0
091020 Asunto-osakkeet					
9031 Inv/Käyttöomaisuuden osto	-150.000		-150.000		
9050 Inv/Käyttöomaisuuden myynti				21.898,06	-100,0
yhteensä	-150.000	0	-150.000	21.898,06	-14,6
091041 Tietojärjestelmät					
9020 Inv/Tarvikeet, oma rakentaminen				-15.540,02	-100,0
9021 Inv/Palvelukset, oma rakentaminen				-6.112,00	-100,0
9031 Inv/Käyttöomaisuuden osto	-30.000		-30.000	-6.688,00	22,3
9040 Inv/Rakennuttaminen				-2.422,00	-100,0
yhteensä	-30.000	0	-30.000	-30.762,02	102,5
091045 K-S Verkkoholding Oy:n osakkeet					
9031 Inv/Käyttöomaisuuden osto				-284.891,18	-100,0
yhteensä	0	0		-284.891,18	-100,0
092026 Touhuvakka					
9031 Inv/Käyttöomaisuuden osto	-30.000		-30.000		
yhteensä	-30.000	0	-30.000	0	
093042 Toivakkatalo/koulun laajennus					
9020 Inv/Tarvikeet, oma rakentaminen				-3.394,31	-100,0
9031 Inv/Käyttöomaisuuden osto		-40.000	-40.000		
9040 Inv/Rakennuttaminen				-13.373,92	-100,0
yhteensä	0	-40.000	-40.000	-16.768,23	41,9
093044 TVT-laitehankinnat					
9020 Inv/Tarvikeet, oma rakentaminen				-25.223,63	-100,0
9031 Inv/Käyttöomaisuuden osto	-25.000		-25.000		
yhteensä	-25.000	0	-25.000	-25.223,63	100,9
094058 Jääkiekkokaukalo					
9020 Inv/Tarvikeet, oma rakentaminen				-29.087,80	-100,0
9031 Inv/Käyttöomaisuuden osto	-150.000	-76.500	-226.500		
9040 Inv/Rakennuttaminen				-217.905,24	-100,0
9060 Inv/Rahoitusosuudet valtiolta				45.000,00	-100,0
yhteensä	-150.000	-76.500	-226.500	-201.993,04	89,2
092031 Terveysasema/sadevesijärjestelmä					
9000 Inv/Palkat				-8.913,30	-100,0
9010 Inv/Muut henkilöstömenot				-1.972,51	-100,0
9020 Inv/Tarvikeet, oma rakentaminen				-2.065,17	-100,0
9031 Inv/Käyttöomaisuuden osto	-150.000		-150.000		
9040 Inv/Rakennuttaminen				-71.206,53	-100,0
yhteensä	-150.000	0	-150.000	-84.157,51	56,1
094010 Liikenneväylät					
9020 Inv/Tarvikeet, oma rakentaminen				-11.116,01	-100,0
9031 Inv/Käyttöomaisuuden osto	-125.000		-125.000		
9040 Inv/Rakennuttaminen				-89.797,28	-100,0
yhteensä	-125.000	0	-125.000	-100.913,29	80,7
094011 Teollisuustontin kunnallistekniikka					
9020 Inv/Tarvikeet, oma rakentaminen				-279,83	-100,0
9022 Inv/Muut menot, oma rakentaminen				-559,62	-100,0
9031 Inv/Käyttöomaisuuden osto	-500.000		-500.000	-5.043,20	1,0
9040 Inv/Rakennuttaminen				-361.952,23	-100,0

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
yhteensä	-500.000	0	-500.000	-367.834,88	73,6
094022 Vesihuollon rakentaminen					
9031 Inv/Käyttöomaisuuden osto	-15.000	-5.000	-20.000		
9040 Inv/Rakennuttaminen				-31.445,85	-100,0
yhteensä	-15.000	-5.000	-20.000	-31.445,85	157,2
094045 Energiainvestoinnit					
9031 Inv/Käyttöomaisuuden osto	-10.000		-10.000		
9040 Inv/Rakennuttaminen				-4.983,00	-100,0
yhteensä	-10.000	0	-10.000	-4.983,00	49,8
094053 Kaavoitus					
9022 Inv/Muut menot, oma rakentaminen				-1.234,42	-100,0
9031 Inv/Käyttöomaisuuden osto	-144.000	-49.000	-193.000		
9040 Inv/Rakennuttaminen				-62.611,07	-100,0
yhteensä	-144.000	-49.000	-193.000	-63.845,49	33,1
094055 Saarinen 2 kaavoitus ja kunnallistekn.					
9040 Inv/Rakennuttaminen				-4.187,50	-100,0
yhteensä	0	0		-4.187,50	-100,0
094060 Viisarimäki / vesihuolto					
9040 Inv/Rakennuttaminen				-91.431,02	-100,0
yhteensä	0	0		-91.431,02	-100,0
094061 Päivärinne jv-pumppaamo/varavoima					
9031 Inv/Käyttöomaisuuden osto		-21.000	-21.000		
9040 Inv/Rakennuttaminen				-23.786,16	-100,0
yhteensä	0	-21.000	-21.000	-23.786,16	113,3
094069 Heiskan verkosto					
9031 Inv/Käyttöomaisuuden osto				-419.104,51	-100,0
yhteensä	0	0		-419.104,51	-100,0

Investointiohjelman toteutuminen vuonna 2017

Investointisuunnitelman mukaiset investoinnit	Toteuma 2017
Yleishallinto	
Asunto-osakkeet	
rivitalo-osakkeen osto	Ei toteutunut
Tietojärjestelmät	
Ohjelmistopäivitykset	Päivitetyt ohjelmistot: Dynasty asianhallinta Uudet ohjelmistot: Pro Economica analysointi (talousjohtaminen)
Perusturvalautakunta	
Terveysasema	
Sadevesijärjestelmä	Sadevesi-/sisäilmakorjaukset toteutuivat suunnitelman mukaisesti.
Sivistystoimenlautakunta	
Koulukeskus	
TVT-laittehankinnat	Toteutui suunnitelman mukaisesti
Päiväkoti Touhuvakka	
Eskaritulojen muuttaminen päivähoitotilaksi	Eteistilan laajentaminen, maalaus, IV ja valaistus toteutuivat suunnitelman mukaisesti.
Vapaa-aikatoimi	
Jääkiekkokaukalon uusinta	Kentän pohjan kunnostus ja uudet laidat kaukaloon toteutuivat suunnitelman mukaisesti.
Tekninen Lautakunta	
Maanhankinta	Vain katualueiden lunastuksia, ei strategista maahankintaa.
Kiinteistöt	
Päättäjäjettavat ruohonleikkurit	Vanhan kaluston uusiminen toteutui suunnitelman mukaisesti.
Energiainvestointi	kohdennus vaihtui koulukeskuksesta jääkiekkokaukalon valaistukseen.
Kunnallistekniikka	
Liikenneväylien valaistus	Silanterintien katuvalojen uusiminen toteutui suunnitelman mukaisesti.
Liikenneväylien korjaukset	
Koko kunnan teiden luokittelu (I-III)	Toteutui suunnitelman mukaisesti.
Viisarimäen yritysalueen kaavoitus ja kunnallistekniikka	Toteutui suunnitelman mukaisesti.
Yleiskaavoitus	Kaavoitus eteni, valituksen hidastavat.
Kaavoitus	Kaavoitus eteni, valituksen hidastavat.
Vesihuoltolaitos	
Vesihuollon liittymät ja saneeraus	Toteutui noin 10 000 euroa yli arvioidun.

Toteutumavertailu

EUR

Ulkoinen

01.01.2017 - 31.12.2017

	Budjetti 2017	Bu-muutos 2017	Budjetti + muutos	Toteutuma 2017 01-12	Käyttö- %
RAHOITUSLASKELMA					
KASSAVIRTA/VARS.TNTA JA INVESTOINNIT					
TULORAHOITUS					
VUOSIKATE	774.289	43.000	817.289	1.425.251,42	174,4
TULORAHOITUKSEN KORJAUSERÄT					
Muut oikaisut	-50.000		-50.000	-477.397,92	954,8
TULORAHOITUKSEN KORJAUSERÄT	-50.000		-50.000	-477.397,92	954,8
TULORAHOITUS	724.289	43.000	767.289	947.853,50	123,5
INVESTOINNIT					
KÄYTTÖMAISUUSINVESTOINNIT	-1.344.000	-191.500	-1.535.500	-1.817.493,01	118,4
RAHOITUSOSUDET INVESTOINTEIHIN				45.000,00	-100,0
KÄYTTÖMAISUUDEN MYNTITULOT					
KÄYTTÖMAISUUDEN VARS.MYNTITULO				41.558,08	-100,0
KÄYTTÖMAISUUDEN MYNTIVOITOT			50.000	477.397,92	954,8
KÄYTTÖMAISUUDEN MYNTITULOT			50.000	518.956,00	1037,9
INVESTOINNIT	-1.294.000	-191.500	-1.485.500	-1.253.537,01	84,4
KASSAVIRTA/VARS.TNTA JA INVESTOINNIT	-569.711	-148.500	-718.211	-305.683,51	42,6
RAHOITUSTOIMINNAN KASSAVIRTA					
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET					
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS			-6.780	-6.780	
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET			-6.780	-6.780	
LAINAKANNAN MUUTOKSET					
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS			2.000.000	1.600.000,00	80,0
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS			-617.000	-467.333,44	75,7
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS				-185.000,00	-100,0
LAINAKANNAN MUUTOKSET			1.383.000	947.666,56	68,5
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET					
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA PÄÄOM. MUUTOS				-8.463,49	-100,0
PITKÄAIKAISTEN SAAMISTEN MUUTOS				-26.000,00	-100,0
LYHYTAIKAISTEN SAAMISTEN MUUTOS				157.802,26	-100,0
KOROTT. PITKÄ- JA LYHYTAIK.VELKOJEN MUUT				278.323,45	-100,0
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				401.662,22	-100,0
RAHOITUSTOIMINNAN KASSAVIRTA	1.376.220		1.376.220	1.349.328,78	98,0
KASSAVAROJEN MUUTOS	806.509	-148.500	658.009	1.043.645,27	158,6
KASSAVARAT 31.12.				1.902.745,81	-100,0
KASSAVARAT 1.1.				861.289,57	-100,0
KASSAVAROJEN MUUTOS	0	0		1.041.456,24	-100,0

Yhteenveto valtuuston hyväksymien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta											
1 000 euroa											
	Sitovuus	Määrärahat					Tuloarviot				
		Alkup. Ta	TA mu	Alkup. + muutos	Toteuma	Poikkeama	Alkup. Ta	TA muutos	Alkup. + muutos	Toteuma	Poikkeama
Käyttötalousosa											
Keskusvaaliitk											
Vaalit	B	10			10	11				-1	
Kunnanvaltuusto											
Kunnanvaltuusto	B	32			32	43				-11	
Tarkastusltk											
Tarkastusltk	B	18	3		21	20				1	
Kunnanhallitus											
Yleishallinto	B	290			290	304			14	14	
Hallinto- ja talous	B	418			418	400	224	224	285	61	
Henkilöstöhall.	B	157			157	134	81	81	59	-22	
Pelastustoimi	B	193			193	205				-12	
Elinkeinotoimi	B	90			90	98	10	10	44	34	
Perusturvaltk											
Hallinto	B	102			102	108	1	1	8	7	
Lastensuojelu	B	91	30		121	133				-12	
Lasten ja perh.	B	314			314	307	41	41	36	-5	
Vanhushuolto	B	2 500			2 500	2 721	494	494	481	-13	
Kehitysvammah.	B	259	20		278	315	6	6	10	4	
Vanhusten ja vam	B	346			346	339	7	7	16	9	
Päihdehuolto	B	14			14	6				8	
Terveydenhuolto	B	4 400			4 400	4 504			50	50	
Sos. ja terv.toimi	B	240	-70		170	176	5	5	21	16	
Sivistystoimenltk											
Hallinto	B	61			61	75				-14	
Perusopetus	B	3 057			3 057	3 156	366	366	377	11	
Esiopetus	B	336			336	285	12	12	12	51	
Yleissivistävä	B	126			126	98				28	
Kulttuuritoimi	B	191			191	187	1	1	2	4	
Vapaa-aika	B	332			332	351	20	20	51	-19	
Päivähoito	B	1 333	-101		1 232	1 152	140	140	114	80	
Ympäristölautakunta	B		8		8	50			18	-42	
Tekninen ltk											
Hallinto	B	126	28		154	131				23	
Yhdyskuntasuunn.	B	96			96	115				-19	
Rak. valvonta	B	63	-14		48	28	55	-18	37	20	
Liikenneväylät	B	78			78	82				-4	
Jätehuolto	B	70			70	76	94	94	101	-6	
Yleiset alueet	B	4			4	3				1	
Toimitilapalvelut	B	975	21		996	1 012	1 378	1 378	1 570	-16	
Muut tilapalvelut	B	534			534	525	461	461	495	9	
Maa- ja metsätilat	B	38	6		44	44	149	149	570	44	
Sisäinen palvelu	B	637			637	597	665	665	645	40	
Vesihuolto	B	236			236	288	413	413	455	-52	

	Sitovuus	Määrärahat					Tuloarviot				
		Alkup. Ta	TA mu	Alkup. + muutos	Toteuma	Poikkeama	Alkup. Ta	TA muutos	Alkup. + muutos	Toteuma	Poikkeama
Tuloslaskelmaosa											
Verotulot	B						7 938		7 938	7 909	-29
Valtionosuudet	B						6 031		6 031	6 148	117
Korkotuotot	B										
Muut rah.tuotot	B						28		28	100	72
Korkomenot	B	55		55	55	0					
Muut rah.menot	B	22		22	27	-5					
Satunnaiset erät	B									200	200
Investointiosa											
Yleishallinto	B	180		180	322	-142				42	42
Sivistystoimi	B	205	117	322	244	-78				45	45
Tekninen toimi	B	959	75	1034	1207	-173					
Rahoitusosa											
Lainakannan muutokset											
Pitkäaik. Lisäys	B						1 000	600	1 600	1 600	
Pitkäaik. Vähennys	B	652		652	652						
Yhteensä		19 840		19 961	20 586	-781	19 620	582	20 220	21 528	1 308

TULOSLASKELMA

Ulkoinen

	2017	2016
Toimintatuotot	2 774 779,82	2 308 141,60
Toimintakulut	-15 424 283,97	-15 697 176,61
Toimintakate	-12 649 504,15	-13 389 035,01
Verotulot	7 908 666,13	7 702 960,52
Valtionosuudet	6 148 992,00	6 487 551,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	11,28	874,66
Muut rahoitustuotot	99 824,39	19 615,46
Korkokulut	-55 392,27	-55 897,09
Muut rahoituskulut	-27 275,96	-24 024,77
Vuosikate	1 425 251,42	742 044,77
Poistot ja arvonalentumiset	-1 360 495,05	-669 745,48
Tilikauden tulos	64 756,37	72 299,29
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	21 443,96	21 443,96
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	86 200,33	93 743,25

RAHOITUSLASKELMA

	2017	2016
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	1 425 251,42	742 044,77
Satunnaiset erät		
Tulorahoituksen korjaukset	-477 397,92	-84 775,85
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-1 817 493,01	-3 117 949,40
Rahoitusosuudet investointimenoihin	45 000,00	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	41 558,08	127 260,06
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	477 397,92	84 775,85
Investoinnit	-1 253 537,01	-2 990 689,34
Toiminnan ja investointien rahavirta	-305 683,51	-2 333 420,42
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset		
Antolainasaamisten vähennykset		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1 600 000,00	3 000 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-467 333,44	-652 333,44
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-185 000,00	
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset	401 662,22	-300 359,22
Rahoituksen rahavirta	1 349 328,78	2 047 307,34
Rahavarojen muutos	1 043 645,27	-286 113,08
Rahavarat 31.12	1 902 745,81	861 289,57
Rahavarat 1.1	861 289,57	1 148 768,25
Kassavarojen muutos	1 041 456,24	-287 478,68

TASE

	2017	2016
VASTAAVAA		
A PYSYVÄT VASTAAVAT	14 627 951,64	14 258 679,24
I Aineettomat hyödykkeet	197 603,51	199 887,98
1. Aineettomat oikeudet	63 539,51	90 009,66
2. Muut pitkävaikutteiset menot	134 064,00	109 878,32
II Aineelliset hyödykkeet	12 779 938,67	12 670 207,44
1. Maa- ja vesialueet	1 392 225,04	1 405 825,81
2. Rakennukset	8 430 988,87	9 193 494,20
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 694 256,03	1 586 412,41
4. Koneet ja kalusto	262 468,73	365 644,32
5. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		118 830,70
III Sijoitukset	1 650 409,46	1 388 583,82
1. Osakkeet ja osuudet	1 452 105,84	1 190 280,20
2. Muut lainasaamiset	198 303,62	198 303,62
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
1. Valtion toimeksiannot		
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	3 076 476,63	2 166 822,65
I Vaihto-omaisuus	10 400,32	10 400,32
1. Aineet ja tarvikkeet	10 400,32	10 400,32
II Saamiset	1 163 330,50	1 295 132,76
Pitkäaikaiset saamiset	322 000,00	296 000,00
2. Lainasaamiset tytäryhtiöltä	322 000,00	296 000,00
Lyhytaikaiset saamiset	841 330,50	999 132,76
1. Myyntisaamiset	436 762,87	450 787,54
2. Lainasaamiset	147 310,80	176 127,76
3. Muut saamiset	147 118,48	304 234,55
4. Siirtosaamiset	110 138,35	67 982,91
III Rahoitusarvopaperit	36 736,98	36 736,98
1. Osakkeet ja osuudet	36 736,98	36 736,98
IV Rahat ja pankkisaamiset	1 866 008,83	824 552,59
VASTAAVAA YHTEENSÄ	17 704 428,27	16 425 501,89

TASE

	2017	2016
VASTATTAVAA		
A OMA PÄÄOMA	7 398 664,45	7 315 820,51
I Peruspääoma	5 568 389,50	5 568 389,50
II Edellisten tilikausien ylijäämä(alijäämä)	1 744 074,62	1 653 687,76
III Tilikauden ylijäämä(alijäämä)	86 200,33	93 743,25
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	484 276,68	505 720,64
1. Poistoero	484 276,68	505 720,64
C PAKOLLISET VARAUKSET		
1. Muut pakolliset varaukset		
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	64 763,50	73 226,99
1. Valtion toimeksiannot		
2. Lahjoitusrahastojen pääomat	64 763,50	73 226,99
3. Muut toimeksiantojen pääomat		
E VIERAS PÄÄOMA	9 756 723,64	8 530 733,75
I Pitkäaikainen	6 637 215,75	5 337 110,68
1. Lainat rahoitus-ja vakuutuslaitoksilta	6 016 666,53	5 101 665,97
2. Lainat julkisyhteisöiltä	201 444,71	235 444,71
3. Liittymismaksut ja muut velat	419 104,51	
II Lyhytaikainen	3 119 507,89	3 193 623,07
1. Lainat rahoitus-ja vakuutuslaitoksilta	684 999,44	618 333,44
2. Lainat julkisyhteisöiltä	34 000,00	34 000,00
3. Saadut ennakot	21 454,26	28 129,21
4. Ostovelat	1 413 313,57	1 603 988,58
5. Muut velat	312 087,52	270 261,08
6. Siirtovelat	653 653,10	638 910,76
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	17 704 428,27	16 425 501,89

Konsernituloslaskelma

	2017	2016
Toimintatuotot	6 867 013,18	6 264 596,44
Toimintakulut	-19 878 418,26	-20 135 411,34
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)		
Toimintakate	-13 011 405,08	-13 870 814,90
Verotulot	7 908 666,13	7 702 960,52
Valtionosuudet	6 978 921,03	7 415 688,04
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	153,43	892,23
Muut rahoitustuotot	101 576,27	23 425,62
Korkokulut	-63 898,76	-69 817,21
Muut rahoituskulut	-32 053,63	-29 965,00
Vuosikate	1 881 959,39	1 172 369,30
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 687 774,77	-983 541,87
Tilikauden yli- ja alipariarvot	2 430,89	
Arvonalentumiset		
Satunnaiset erät		
Tilikauden tulos	196 615,51	188 827,43
Tilinpäätössirrot	6 257,16	23 377,65
Vähemmistöosuudet		
Laskennallisten verojen muutos		
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	202 872,67	212 205,08

Konsernin rahoituslaskelma

	2017	2016
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	1 707 708,40	1 172 369,30
Satunnaiset erät		
Tulorahoituksen korjauserät	-482 289,31	-481 826,28
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-2 756 780,55	-3 763 451,69
Rahoitusosuudet investointimenoihin	46 432,96	793,49
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	546 196,31	45 010,55
Toiminnan ja investointien rahavirta	-938 732,19	-3 027 104,63
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-60 324,83	-4 583,82
Antolainasaamisten vähennykset	13,42	
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2 635 290,00	3 947 580,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-564 482,97	-761 708,12
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-529 100,00	315 999,86
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset	460 239,47	-437 190,90
Rahoituksen rahavirta	1 941 635,09	3 060 097,02
Rahavarojen muutos	1 002 902,90	32 992,39
Rahavarat 31.12	2 353 711,32	1 466 891,49
Rahavarat 1.1	1 357 152,58	1 433 899,10
	996 558,74	32 992,39

KONSERNITASE

VASTAAVAA	2017	2016
PYSYVÄT VASTAAVAT	18 649 168,63	17 453 937,03
Aineettomat hyödykkeet	386 315,66	319 566,15
Aineettomat oikeudet	252 251,66	209 687,83
Muut pitkävaikutteiset menot	134 064,00	109 878,32
Aineelliset hyödykkeet	17 619 098,79	16 851 389,33
Maa- ja vesialueet	1 601 176,13	1 616 628,99
Rakennukset	11 556 216,34	12 240 494,77
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 889 272,06	1 736 965,03
Koneet ja kalusto	450 486,14	566 629,75
Muut aineelliset hyödykkeet	9 461,76	37 414,25
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 112 486,36	653 256,54
Sijoitukset	643 754,18	282 981,55
Osakkuusyhteisöosuudet	34 524,77	33 440,48
Muut osakkeet ja osuudet	503 228,31	249 541,07
Muut lainasaamiset	51,31	
Muut saamiset	105 949,79	
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	11 258,21	10 765,59
VAIHTUVAT VASTAAVAT	4 082 910,80	3 151 607,77
Vaihto-omaisuus	51 325,31	51 369,30
Saamiset	1 582 598,58	1 633 346,98
Pitkäaikaiset saamiset		296 000,00
Lyhytaikaiset saamiset	1 582 598,58	1 633 346,98
Rahoitusarvopaperit	45 152,80	45 757,03
Rahat ja pankkisaamiset	2 403 834,11	1 421 134,46
VASTAAVAA YHTEENSÄ	22 743 337,64	20 616 310,39

VASTATTAVAA	2017	2016
OMA PÄÄOMA	9 031 064,00	8 855 315,48
Peruspääoma	5 562 641,61	5 568 383,52
Arvonkorotusrahasto		1 325,76
Muut omat rahastot	382 398,44	384 829,33
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	2 906 921,53	2 688 571,80
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	179 102,42	212 205,07
PAKOLLISET VARAUKSET	153 031,86	145 701,69
Muut pakolliset varaukset	153 031,86	145 701,69
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	76 856,43	90 108,39
VIERAS PÄÄOMA	13 482 385,35	11 525 184,83
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	8 751 868,41	6 977 295,75
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	503 270,90	74 120,35
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	877 148,52	1 153 748,96
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	3 350 097,52	3 320 019,77
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>22 743 337,64</u>	<u>20 616 310,39</u>

Kunnan tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

1) Arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintameno-
noon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitus-
osuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mu-
kaan. Suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa koh-
dassa suunnitelmapoistojen perusteet.

Kunnanvaltuuston 11.12.2017 hyväksymällä poistosuunnitelman muutoksella on poistoaikoja
tarkistettu vuoden 2017 alusta alkaen. Muutos on perustunut hyödykkeiden taloudellisen pitoajan
uudelleenarviointiin.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintameno- tai sitä alemman ar-
voon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryt-
tämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO-periaatteen mukaisesti hankintameno- tai sitä
alemman todennäköisen hankintameno- ja todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

Rahoitusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintameno-.

Johdannaissovimusten käsittely

Johdannaiset sisältävät koronvaihtosopimuksen. Kaikki koronvaihtosopimukset on tehty suojaamis-
tarkoituksessa. Kunta on sitonut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koron koronvaihtosopimuksilla
kiinteään korkoon. Sopimukset ovat voimassa 30.6.2025 asti.

Edellistä tilikautta koskevat tiedot

Ei ilmoitettavaa.

Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Kunnan konsernitilinpäätös sisältää konsernitaseen, -tuloslaskelman ja konsernin rahoituslaskelman.

Kunnan konsernitilinpäätökseen on yhdistetty tytäryhteisöt ja kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä.

Tytäryhteisön tase on yhdistetty kunnan taseeseen rivi riviltä.

Kuntayhtymät on yhdistetty konsernitaseeseen peruspääomaosuuden suhteessa.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Pysyviin vastaaviin ei sisältynyt sisäisiä katteita.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisön sekä kuntayhtymien keskinäisen omistuksen eliminointi on tehty pariarvomenetelmällä.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Tytäryhteisöjen poistoja ei ole oikaistu kunnan suunnitelman mukaisten poistojen mukaisiksi, koska ero ei ole rahamäärältään olennainen.

Vapaaehtoiset varaukset ja poistoero

Vapaaehtoiset varaukset ja poistoero on jaettu edellisten tilikausien yli-/alijäämä tilille ja tilikauden yli-/alijäämätilille.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Kirjaustason taseet puuttuu, joten saamia ja velkoja ei ole voinut eritellä tarkasti.

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

6) Toimintatuotot tehtäväalueittain:

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Kunnanhallitus (vaalit,yleish.ym.)	408 251	118 299	69 477	63 584
Sosiaali-ja terveystoimi	4 129 979	4 047 173	573 209	560 212
Opetus-ja kulttuuritoimi	752 650	764 729	555 960	569 105
Rakennusvalvonta	29 871		29 871	
Tekninen toimi	1 546 262	1 334 395	1 546 262	1 115 240
Kunnan toimintatuotot yhteensä	6 867 013	6 264 596	2 774 779	2 308 141

7) Verotulot eriteltyinä

	2017	2016
Kunnan tulovero	6 793 496	6 692 719
Osuus yhteisöveron tuotosta	545 798	440 003
Kiinteistövero	569 371	569 829
Verotulot yhteensä	7 908 665	7 702 551

8) Valtionosuuksien erittely

	2017	2016
Kunnan peruspavelujen valtionosuus ilman tasauksia	4 725 707	4 872 541
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	1 780 296	1 800 384
Järjestelmämuutoksen tasaus	157 824	354 228
Opetus-ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-514 905	-539 602
Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus		
Valtionosuudet yhteensä	6 148 922	6 487 551

9) Palvelujen ostojen erittely

	2017	2016
Asiakaspalvelujen ostot	5 118 459	5 197 255
Muiden palvelujen ostot	1 820 696	1 817 665
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	6 939 155	7 014 920

10) Valtuustoryhmille annetut tuet

Ei ilmoitettavaa.

11) Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu hyväksytyyn poistosuunnitelman mukaan.

Aineettomat hyödykkeet		
Kehittämismenot	2 - 5 vuotta*	
Aineettomat oikeudet	5 - 20 vuotta*	
Liikearvo	2 - 5 vuotta*	
Muut pitkävaikutteiset menot		
ATK-ohjelmistot	2 - 5 vuotta*	
Muut	2 - 5 vuotta*	
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	ei poistoaikaa	
Rakennukset ja rakennelmat		
Hallinto- ja laitosrakennukset	20 - 50 vuotta	5 % - 10 %
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 - 30 vuotta	10 % - 15 %
Talousrakennukset	10 - 20 vuotta	15 % - 20 %
Vapaa-ajan rakennukset	20 - 30 vuotta	10 % - 15 %
Asuinrakennukset	30 - 50 vuotta	5 % - 10 %
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Kadut, tiet, torit ja puistot	15 - 20 vuotta	15 % - 20 %
Sillat, laiturit ja uimalat	10 - 30 vuotta	10 % - 25 %
Muut maa- ja vesirakenteet	15 - 30 vuotta	10 % - 20 %
Vedenjakeluverkosto	30 - 40 vuotta	7 % - 10 %
Viemäriverkko	30 - 40 vuotta	7 % - 10 %
Kaukolämpöverkko	20 - 30 vuotta	10 % - 15 %
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	15 - 20 vuotta	15 % - 20 %
Muut putki- ja kaapeliverkot	15 - 20 vuotta	15 % - 20 %
Sähkö-, vesi- yms. Laitosten laitoskoneet ja laitteet	10 - 20 vuotta	15 % - 25 %
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	15 - 20 vuotta	15 % - 20 %
Liikenteen ohjauslaitteet	10 - 15 vuotta	20 % - 25 %
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	10 - 15 vuotta	20 % - 25 %
Koneet ja kalusto		
Muut kuljetusvälineet	4 - 7 vuotta	25 % - 30 %
Muut liikkuvat työkoneet	5 - 10 vuotta	25 % - 30 %
Muut raskaat koneet	10 - 15 vuotta	20 % - 25 %
Muut kevyet koneet	5 - 10 vuotta	25 % - 30 %
ATK-laitteet	3 - 5 vuotta	30 % - 40 %
Muut laitteet ja kalusteet	3 - 5 vuotta	30 % - 40 %
Muut aineelliset hyödykkeet		
Luonnonvarat	käytön mukainen poisto	
Arvo- ja taide-esineet	ei poistoaikaa	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	ei poistoaikaa	
Pysyvien vastaavien sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	ei poistoaikaa	

*) erityisestä syystä voi olla enintään 20 vuotta

12) Selvitys kuluihin ja tuottoihin sisältyvistä pakollisten varausten muutoksista

Pakollisten varausten muutokset

		Konserni		Kunta	
		2017	2016	2017	2016
Pakolliset varaukset	1.1.2017	145 701	133 343		
Vähennys tilikaudella					
Lisäys tilikaudella		7 330	12 358		
Pakolliset varaukset	31.12.2017	153 031	145 701		

13) Selvitys pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitoista ja tappioista

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden myyntivoitot	480 629	69 831	468 094	66 547
Rakennusten myyntivoitot	26 942	18 228		18 228
Muut myyntivoitot	11 801		11 801	
Myyntivoitot yhteensä	507 571	88 059	479 895	84 775
Muut toimintakulut				
Maa- ja vesialueiden myyntitappiot	2 497		2 497	
Rakennusten myyntitappiot				
Muut myyntitappiot				
Myyntitappiot yhteensä	2 497		2 497	

15) Yhteismäärät muihin rahoitustuottoihin sisällyvistä tuotoista, jotka on saatu osuuksista muissa yhteisöissä

Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely				
			2017	2016
Osinkotuotot			26 190	11 802
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä			4 318	4 318
Yhteensä			30 508	16 120

Tasetta koskevat liitetiedot

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

19) Pysyvät vastaavat

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

	Aineettomat hyödykkeet			Aineelliset hyödykkeet				
	Tietokoneohj.	Muut pitkä- vaik menot	Yhteensä	Maa-alueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	90 009,66	109 878,32	199 887,98	1 403 161,54	9 193 494,20	1 586 412,41	365 644,32	12 548 712,47
Lisäykset tilik.aikana				6 059,25				6 059,25
Rahoitusosuudet tilikaudella						-45 000,00		
Vähennykset tilik. aikana				-19 660,02				-19 660,02
Siirrot erien välillä	30 762,02	136 336,27				1 396 929,68	40 330,08	
Tilikauden poisto	-57 232,17	-112 150,59	-169 382,76		-475 866,79	-244 086,06	-143 505,67	-863 458,52
Arvonlennukset ja niiden palaut.								
Poistamaton hankintameno 31.12.	63 539,51	134 064,00	197 603,51	1 389 560,77	8 717 627,41	2 694 256,03	262 468,73	13 063 912,94
Arvonkorotukset								
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	63 539,51	134 064,00	197 603,51	1 389 560,77	8 717 627,41	2 694 256,03	262 468,73	13 063 912,94
Olennaiset lisäpoistot Erittely olennaisista lisäpoistoista					403 356,20			

Pysyvien vastaavien sijoitukset

	Osakkeet ja osuudet			
	Tase 1.1.2017	Lisäys 2017	Vähennys 2017	Tase 31.12.2017
Tytäryhtiöosakkeet	340 849,18			340 849,18
Kuntayhtymäosuudet	614 742,10		1 167,48	613 574,62
Muut osakkeet	234 688,92	284891,18	21 898,06	497 682,04
Yhteensä	1 190 280,20			1 452 105,84
Muut lainasaamiset	127 873,62			127 873,62
Pääomalainasaamiset	70 430,00			70 430,00
Lainasaamiset yhteensä	198 303,62			198 303,62

Olellaiset kuntayhtymäosuuksien arvon muutokset

	Tasearvo 1.1	Lisäykset	Vähennyks.	Tasearvo 31.12	Kunnan osuus kuntayhtymän peruspääomasta	Ero
K-S Sair.hoitp.ky	437 650			437 650	413 276	24 374
K-S liitto	12 471			12 471	10 043	2 428

Omistukset muissa yhteisöissä

Tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuusyhteisöt

Nimi	Kotipaikka	Kunnan omistus	Konser. omistus.	Kuntakonsernin osuus (1000 €) omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikauden voitosta/ tappiosta
Tytäryhteisöt						
Kiinteistö Oy	Toivakka	100 %	100 %	112	1075	
Toivakanhaka						
Toivakan Lämpö Oy	Toivakka	100 %	100 %	266	378	56
Kuntayhtymät						
Jyväskylän koul.ky	Jyväskylä	1,0529 %	1,0529 %	1088	572	-29
K-S Sairaanhoidp.ky	Jyväskylä	0,93 %	0,93 %	568	2611	74
Keski-Suomen liitto	Jyväskylä	0,80 %	0,80 %	10	26	-1

Muut asunto-osakeyhtiöt

As Oy Toivakan Kotipesä	Toivakka
As Oy Toivakan Vakka	Toivakka
As Oy Toivakan Metsätalo	Toivakka

23) Saamisten erittely

	2017		2016	
	Pitkäaikainen	Lyhytaik.	Pitkäaikainen	Lyhytaik.
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		20 078		
Lainasaamiset	601 655		582 435	
Saamiset kuntayhtymiltä joissa kunta jäsenenä				
Myyntisaamiset				155 123
Muut saamiset		56 438		
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset				
Lainasamiset				
Saamiset yhteensä	601 655	76 516	582 435	155 123

24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Tulojäämät				
Siirtyvät korot	6 368	5 624	5 282	4 858
Kelan korvaus työterveyshuollosta	21 966	489 217	15 000	28 000
Työllistämistuet	39 855	27 987	39 855	27 987
Muut siirtosaamiset	56 685	11 172	53 561	11 172
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	124 874	534 000	113 698	72 016

Rahoitusarvopaperit

Osakkeet ja osuudet			1.1.	31.12.
			36 737	36 737

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

25) Oman pääoman erittely	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Peruspääoma 1.1.	5 568 383,52	5 570 775,19	5 568 389,50	5 568 389,50
Lisäykset				
Vähennykset	5 741,91	2 391,67		
Peruspääoma 31.12	5 562 641,61	5 568 383,52	5 568 389,50	5 568 389,50
Arvonkorotusrahasto 1.1		1 344,07		
Lisäykset				
Vähennykset		18,31		
Arvonkorotusrahasto 31.12		1 325,76		
Muut omat rahastot	384 829,33	383 957,00		
Vahinkorahaston pääoma 1.1				
Siirrot rahastoon	2 430,89	872,33		
Siirrot rahastosta				
Vahinkorahaston pääoma				
Muut omat rahastot yhteensä 31.12	382 398,44	384 829,33		
Edellisten tilikausien yli./alijäämä 1.1				
Siirto vahinkorahastoon				
Edellisen tilikauden virheen oikaisu				
Edellisten tilikausien yli./alijäämä 31.12	2 366 728,81	1 830 274,95	1 744 074,62	1 653 687,76
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	185 416,37	212 205,07	86 200,33	93 743,25
Oma pääoma yhteensä	8 497 185,23	8 314 895,52	7 398 664,45	7 315 820,51
27) Pitkäaikaiset velat, jotka eräänntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua			2017	2016
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta			6 353 331	5 101 666
Lainat julkisyhteisöiltä			201 444	235 445
Saadut ennakot				
Pitkäaikaiset velat yhteensä			6 554 775	5 337 111
29) Pakolliset varaukset	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Muut pakolliset varaukset				
Potilasvahinkovakuutusmaksuvastuu	153 031	63 364		
Muut varaukset				
Muut pakolliset varaukset yhteensä	153 031	63 364		

30) Pitkä ja lyhytaikaiset velat tytäryhteisöille, kuntayhtymille, joissa kunta jäsenenä ja osakkuus- sekä muille omistusyhteisöille

Vieras pääoma	2017		2016	
	Pitkäaikainen	Lyhytaik.	Pitkäaikainen	Lyhytaik.
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat		47 175		54 731
Velat kuntayhtymille, joissa kunta jäsenenä				
Ostovelat		823 270		1 164 292
Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisöille				
Vieras pääoma yhteensä		870 445		1 219 023

31) Sekkilimiitti 31.12.

	2017	2016
Luotollisen sekkitilin limiitti	500 000	500 000
Siitä käyttämättä 31.12.2017	500 000	500 000

32) Muiden velkojen erittely

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Muut velat				
Liittymismaksut	419 014		419 104	
Muut velat	378 607	180 770	312 087	270 261
Muut velat yhteensä	797 621	180 770	731 191	270 261

33) Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot				
Menojäämät				
Palkkojen ja henkilösivuk.jaksotukset	995 098	925 899	648 371	622 026
Korkojaksotukset	6 368	5 313	5 281	4 858
Muut menojäämät	26 770	569 729		12 026
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	0	0	653 652	638 910
Siirtovelat yhteensä	1 021 868	1 495 628	653 652	638 910

34-37) Velat ja vakuudet, joista kunta on pantannut tai kiinnittänyt omaisuuttaan
Ei ilmoitettavaa

38) Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

Leasingvastuut	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Ajoneuvot	46 020		46 020	
Monitoimikoneet	22 017		21 423	
Muut leasingvuokrat	12 865		3 729	
Vuokravastuut	94 738			
Leasingvastuiden yhteismäärä (sis alv)	175 640	36 880	71 172	27 840

40) Vastuusitoumukset (liite 1)**Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta**

Alkuperäinen pääoma

Jäljellä oleva pääoma

Takaukset muiden puolesta

Alkuperäinen pääoma

Jäljellä oleva pääoma

Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuusta

Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuusta 31.12

Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12

Yhteensä**Muut taloudelliset vastuut**

Keskusvaraston velvoitevarasto

Vuokravastuut

Yhteensä**Konserni****2017**   **2016**

997   818

22 706

997   **23 524****Kunta****2017****2016**

720 000   720 000

499 605   528 991

3 882 843   4 511 782

3 472 692   3 490 329

2017**2016**

13 614 725   11 722 227

8 998   8 749

13 623 723   **11 730 976****41) Arvonlisäveron palautusvastuu, kiinteistöinvestoinnit**

Investointien valmistumisvuosi	Tarkistusvastuun päättymisvuosi	Palautusvastuun määrä	
		Konserni	Kunta
2009	2018	3 158	17 211
2010	2019	4 587	120 303
2011	2020	6 518	77 096
2012	2021	7 981	
2013	2022	20 496	9 362
2014	2023	20 283	260 613
2015	2024	24 973	31 549
2016	2025	31 061	837 336
2017	2026	27 760	

Taseen ulkopuoliset järjestelyt

Järjestelyn tarkoitus

Koronvaihtosopimus

Koronvaihtosopimus on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi.

Nimellisarvo

1 666 667

Markkina-arvo

-48 135

Pitkävaikutteiset ympäristömenot

Pysyviin vastaaviin sisältyviä aktivoituja pitkävaikutteisia ympäristömenoja

Rakennukset

Jätevedenpuhdistamon rakennukset

2017**2016**

1 195 098   1 242 251

42) Henkilöstöä koskevat liitetiedot

Henkilöstön lukumäärä 31.12

(vakituinen henkilöstö)

Yleishallinto

Sosiaali- ja terveystoimi

Sivistystoimi

Ympäristötoimi

Tekninen toimi

Yhteensä**2017****2016**

5   4

44   43

55   55

0   0

20   20

124   **122**

43) Henkilöstökulut

	2016	2016
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	6 722 776	6 755 979
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	10 885	2 183
Henkilöstökulut yhteensä	6 733 661	6 758 162

44) Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetty luottamushenkilömaksut

	2017	2016
Suomen keskusta r.p.	3 010	2 511
Toivakan sos.dem. työväenpuolue	1 250	1 060
Kristillisdemokraatit	819	703
Vasemmistoliitto	530	216
Toivakan kokoomus	688	533
Toivakan perussuomalaiset	1 146	1 142

45) Tilintarkastajan palkkioita koskevat liitetiedot

Talvea Julkishallinnon Palvelut Oy

	2017	2016
Tilintarkastuspalkkiot	10 646,00	7 040,00
Tilintarkastajan lausunnot	0,00	168,00
Tarkastuslautakunnan avustaminen	0,00	0,00
Muut palkkiot	466,00	0,00
Palkkiot yhteensä	10 646,00	7 040,00

46) Kunnan ja sen intressitahoihin kuuluvien väliset liiketoimet

Kunta on antanut kokonaan omistamalleen Kiinteistöosakeyhtiö Toivakanhakalle rahalainan yhteensä 548 303,62 €. Lainoille ei ole saatu turvaavaa vakuutta. Kunnan arvion mukaan lainaan ei sisälly merkittävää taloudellista riskiä.

Kunnanjohtajan kanssa on 2.2.2015 solmittu kuntalain mukainen johtajasopimus, jossa on sovittu 12 kuukauden palkkaa vastaavasta siirtymäkorvauksesta.

Kunta on osallistunut Keski-Suomen Verkkoholding Oy:n suuntaamaan maksulliseen osakeantiin ja ostanut osakkeita 569 782,36 eurolla.

Kunta on takaamassa Keski-Suomen Verkkoholding Oy:n 12,2 milj. euron lainaa 3,4 milj. eurolla.

Vesi- ja viemärlaitos

Toimintakertomus vuodelta 2017

Yleistä

Toivakan kunnan vesihuoltolaitos on perustettu vuonna 1984. Vesihuoltolaitos on osa teknisen lautakunnan alaista toimintaa. Maunosen ja Mannisen vedenottamot, vesijohtoverkosto, jätevedenpuhdistamo, jätevesiverkosto ja siihen kuuluvat 16 kpl jätevedenpumppaamaa muodostavat vesi- ja viemäri-laitoksen.

Kehitysnäkymät

Toivakan kunnan alueella toimivien vesiosuuskuntien mahdollinen liittyminen kunnan vesi- ja viemärlaitokseen. Kominojan vesiosuuskunta tuli kunnan vesi- ja viemärlaitokseen vuoden 2017 alussa ja Heiskan vesiosuuskunta vastaavasti 1.7.2017 alkaen ja samalla Heiskassa oleva vedenottamo.

Hallinto ja henkilökunta

TILINTARKASTAJA

Kunnan tilintarkastajana on toiminut Talvea Tarkastuspalvelut OY tilintarkastajana Timo Nuutinen JHT.

HENKILÖSTÖ

Vesi- ja viemärlaitoksen vastuullinen viranhaltija oli kunnallisteknikko Jouko Reinkainen, jonka lisäksi laitoksessa työskenteli yksi henkilö. Vesihuollon päivystys oli 7 vrk/24h hoitaen samalla kunnan kiinteistöt ja KOY Toivakanhaka 31.7.2017 asti. Päivystäjiä on ollut 5 henkilöä.

Kirjanpito ja vesilaskutusta on hoidettu kunnan taloushallinnon toimesta.

Vedenkuluttajat

Vesihuoltolaitokseen liitettiin kolme kiinteistöä kirkonkylän alueella v. 2017. Kiinteistöistä 2 kpl liitettiin vesi- ja viemärijohtoon ja 1 liitettiin viemäriin.

Kuluttajia	kirkonkylän alueella
vesi	910
jätevesi	886

Käyttö- ja liittymismaksut

Käyttömaksut vuonna 2017 alv 0 % kirkonkylän alueella

vesi	1,61 €/m ³
jätevesi	2,79 €/m ³
yhteensä	4,40 €/m ³

Perusmaksut alv 0 %	omakotitalo	rivitalo
vesi	47,86 €/a	105,22 €/a
jätevesi	102,14 €/a	216,10 €/a
yhteensä	150,00 €/a	321,32 €/a

Vesihinnat vesiosuuskunnille alv 0%

vesi	1,61 €/m ³
jätevesi	2,79 €/m ³
yhteensä	4,40 €/m ³

Käyttömaksut Joutsan kunnalle alv 0%

vesi	1,69 €/m ³
jätevesi	2,97 €/m ³
yhteensä	4,66 €/m ³

Liittymismaksut kirkonkylän toiminta-alueella

talon koko kam²

1-100 kam ²	3724,00 €
101-200 kam ²	3724,00 € + 25,20 €/m ² x jokaiselta ylittävältä (yli 100 m ²)
201-	7446,93 € + 25,20 €/m ² x jokaiselta ylittävältä (yli 200 m ²)

Mikäli liittyjä ottaa vain toisen liittymän; vesi- tai viemäri liittymän on liittymismaksu 60 % yllämainituista hinnoista.

Hintoihin lisätään kulloinkin voimassa oleva arvonlisävero.

Vesilaitokset ja verkosto

Talousvesi

Maunosen vedenottamo on päävedenottamo. Sieltä pumpataan vesi kirkon-kylän alueelle, Huikon, Ruuhimäen ja Toivakan Kankaisten vesiosuuskunnille sekä Itä-Suomen huoltorykmentin varasto-osastolle. Vettä pumpataan keskim. 200 m³ vuorokaudessa, vettä otetaan kahdesta siiviläkaivosta. Mannisen vedenottamolta pumpataan vettä Kakaravaaran kaava-alueelle, Satulakiven ja Viisarimäen vesiosuuskunnille sekä Joutsan kunnalle (Rutalahti) keskim. 52 m³ vuorokaudessa. Maunosen ja Mannisen vedenottamoiden raakavesi tutkittiin ja se todettiin laadultaan hyväksi. Lisäksi otettiin vesinäytteitä talousvedestä kiinteistöiltä.

Vesi oli laadultaan hyvä jokaisessa näytteessä. Tulokset ovat olleet nähtävillä kunnan virallisella ilmoitustaululla. Tämän lisäksi Kesi-Suomen ELY-keskus otti Maunoselta vesinäytteet raakavedestä (kaivo 2) keväällä ja syksyllä.

Veden laadultaan tulokset olivat hyviä.

Jätevesi

Toivakan jätevedenpuhdistamolla käsiteltiin kirkonkylän alueen, vesiosuuskuntien (Heiskan, Huikon, Kominojan, Ruuhimäen, Satulakiven, Toivakan Kankaisten ja Viisarimäen) ja Joutsan kunnan (Rutalahti) alueiden jätevedet.

Jätevedenpuhdistamo on rinnakkaissaostuslaitos käyttäen kemikaalina PIX 105, PAX-XL100 ja lipeää. Laitos saneerattiin v.2013 - 2014, koska uudet tiukemmat lupaehdot astuivat 2014 voimaan. Laitokselle tuli hiekkasuodatus (DynaSand) jälkiselkeyttämöksi parantamaan tuloksia.

Laitoksella käsiteltiin jätevesiä keskim. 250 m³ vuorokaudessa, vuodessa yhteensä 91345 m³. Puhdistamolla ei ollut ohituksia. Kuukausittain otettiin näytteet tulevasta ja lähtevästä jätevedestä. Näistä näytteistä 96% oli lupa-arvojen mukaisia. Konsultti otti vesinäytteitä puhdistamon yläpuolisesta ja alapuolisesta vesistöistä. Lisäksi tehtiin kalatarkkailu puhdistamon alapuolisesta vesistöistä konsultin toimesta.

Jätevesiverkostoon kuuluu 16 kpl jätevedenpumppaamoita. Pumppaamot on tarkastettu kuukausittain. Tämän lisäksi Heiskan ja Kominojan alueiden jätevesipumppaamot ovat kuuluneet laitoksen kunnossapitoon.

Rakentaminen

Saarisen kaava-alue II ja läheisten olemassa olevien kiinteistöjen kunnallistekniikan suunnittelua tehtiin konsultin toimesta. Viisarimäen yritysalueen kunnallistekniikka tehtiin syksyllä urakoitsijan tekemänä. Uudelle palvelutalolle tehtiin vesi- ja viemäri liittymät kesällä. Muutamille kiinteistöille tehtiin uusi talosulkuventtiili. Investointien osuus oli 150 000 € vuonna 2017.

Olennaiset muutoksen vesihuoltolaitoksen toiminnassa ja taloudessa

Toivakan vesi- ja viemärlaitokseen liittyivät Kominojan vesiosuuskunta vuoden 2017 alusta ja Heiskan vesiosuuskunta 1.7.2017 alkaen. Vesiosuuskunnat myivät vesilaitostoinnit kunnalle nimellisellä hinnalla. Heiskassa toimii vedenottamo laitteineen. Toimintojen siirtyminen toi myöskin lisätuloja ja -menoja vesihuoltoon, joita voidaan arvioida vasta ensimmäisentoimintavuoden jälkeen. Vesihuollon talous näyttäisi menevän lähes nolla tulokseen ja sitä osaltaan selittää uuden palvelutalon iso liittymismaksu.

Poistojen osuus vesihuollon taloudessa on suuri ja siinä näkyy vielä puhdistamon saneeraus vuosilta 2013 - 2014.

Arvio merkittävimmistä risteistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toimintaan vaikuttavista tekijöistä

Vesihuoltoon voivat vaikuttaa sääolosuhteet: rankka sade, kuiva kesä/syksy, tulva-vesi, myrskytuuli. Ilmastomuutos tuo tullessaan omia haasteita. Myrskytuuli katkoo sähköjä laitoksilta. Tähän on varauduttu varavoimakoneilla. Sähköyhtiö on varautunut rakentamalla sähkökaapelit maihin kirkonkylän alueella, ns. säävarmasähkö. Rankkasateet voivat aiheuttaa raakavesiin muutoksia ja vastaavasti myöskin kuiva kesä/syksy aiheuttaa pohjavesipintojen laskua ja samalla voi pohjaveteen ilmestyä mangaania ja jopa rautaa. Näitä on vaikea saada puhdistettua vedestä. Vesihuollon riskejä tullaankin tarkastelemaan wsp-ohjelman kautta. Siinä tulee esille riskit ja mitä riskeille on tehtävissä. Tätä työtä tehdään yhdessä ympäristöterveyspuolen kanssa vuonna 2018. Pohjavesiensuojelusuunnitelmia aloitetaan tehdä ympäristötoimen toimesta yhdessä Keski-Suomen ELY-keskuksen, Keski-Suomen pelastuslaitoksen ja Jyväskylän ympäristöterveys puolen edustajien kanssa. Suunnitelman tekee konsultti.

Tilinpäätöstietoja

toimintatuotot	455 243,66 €
<u>toimintakulut</u>	<u>- 287 958,91 €</u>
toimintakate/jäämä	167 284,75 €
suunnitelman mukaiset poistot	- 168 696,02 €
tilikauden yli-/alijäämä	- 1 411,27 €

Tulos

Toimintatuotot olivat arvioitua suuremmat, mm. uuden palvelutalon vesi- ja viemäriiliitymillä oli suuri merkitys toimintatuottojen kasvuun. Lisäksi muut myyntituotot olivat myöskin talousarvioon arvioitua suurempia. Toimintakulut olivat suuremmat kuin talousarviossa oli arvioitu. Toimintakulujen kasvu pääasiassa johtui ennakoitua suuremmasta lietteiden poisajosta ja kasvaneista kemikaalikuluista. Vesihuollon tulos on -1 411,27 € alijäämäinen. Kokonaisuudessaan vesihuollon tulos parantui merkittävästi vuoteen 2016 jolloin tulos oli - 98 192,43 € alijäämäinen.

Toivakan kunnan vesihuoltolaitos

Tuloslaskelma 1.1.-31.12.2017

	2017		2016	
Liikevaihto				
Myyntituotot	396 159,77		316 005,04	
Liittymismaksut	59 083,89	455 243,66		316 005,04
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-75 588,17		-66 778,46	
Palvelujen ostot	-110 874,84	-186 463,01	-105 827,48	-172 605,94
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-72 365,04		-72 274,86	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-12 493,88		-12 494,51	
Muut henkilösivukulut	-3 099,42	-87 958,34	-4 150,77	-88 920,14
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelma mukaiset poistot	-168 696,02		-144 382,79	
Arvonalentumiset		-168 696,02		-144 382,79
Liiketoiminnan muut kulut	-13 537,56		-8 288,49	
Liikelylijäämä (-alijäämä)		-1 411,27		-98 192,32
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot				
Muut rahoitustuotot				
Kunnalle maksetut korkokulut				
Korvaus peruspääomasta				
Muut rahoituskulut			-0,11	-0,11
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia		-1 411,27		-98 192,32
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)				
Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+)				
Tuloverot				
Tilikauden ylijäämä		-1 411,27		-98 192,32

Toivakan kunnan vesilaitos

TASE 31.12.2017

Vastaavaa	31.12.2017	31.12.2016
Pysyvät vastaavat		
Aineelliset hyödykkeet		
Maa-alueet	2 856,79	2 856,79
Rakennukset	1 169 486,35	1 242 251,30
Kiinteät rakenteet ja laitteet	778 792,83	741 646,74
Koneet ja kalusto	58 833,40	46 198,32
Vaihtuvat vastaavat		
Myyntisaamiset	161 267,04	145 341,63
Vastaavaa yhteensä	<u>2 171 236,41</u>	<u>2 178 294,78</u>
Vastattavaa		
Oma pääoma		
Peruspääoma	2 299 058,96	2 299 058,96
Ed. tilikausien yli-/alijäämä	-170 581,14	-72 388,71
Tilikauden yli-/alijäämä	-1 411,27	-98 192,43
Oma pääoma yhteensä	<u>2 127 066,55</u>	<u>2 128 477,82</u>
Vieras pääoma		
Lyhytaikainen		
Ostovelat	44 159,11	49 802,13
Muut velat	10,75	14,83
Vastattavaa yhteensä	<u>2 171 236,41</u>	<u>2 178 294,78</u>

Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevan liitetiedon erittely

Takaukset muiden puolesta	Alkuper.takaus	31.12.2017
Toivakan vanhustentuki ry/takaus shekkiluottoon Takaus uusittu kvalt.6.10.2005 §72	1 681,00 €	1 681,00 €
Asunto Oy Toivakan Metsätalo kvalt.13.5.08/takaus Luhangan Osuuspankki	40 000,00 €	3 344,81 €
Satulakiven vesiosuuskunta kvalt. 26.5.2003/takaus Keski-Suomen Osuuspankki	400 000,00 €	26 503,90 €
KOY Toivakanhaka kvalt.8.3.2010 § 13 Kuntarahoitus	720 000,00 €	499 605,00 €
Keski-Suomen Verkkoholding Oy Kuntarahoitus	2 054 162,00 €	2 054 162,00 €
Keski-Suomen Verkkoholding Oy Kuntarahoitus	1 387 000,00 €	1 387 000,00 €
	yhteensä	4 602 843,00 € 3 972 296,71 €
Erittely 31.12.2017		
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta	720 000,00	499 605,00
Takaukset muiden puolesta	3 882 843,00	3 472 691,71
Yhteensä	4 602 843,00	3 972 296,71

SALDOSELVITYS TASEILIN NUMERO TASEILIN NIMI	31.12.2017 1210		Kauppahinta	Muutos 2017	Kirjanpitoarvo 31.12.2017
	Muut osakkeet ja osuudet Osakkeet nro	Ostopäivä			
Asunto Oy Porvarikangas Riihikuja 4 as 8 1h+k+s 42 m2	389-430	22.6.1982	<u>21 898,06 €</u>	-21 898,06 €	0,00 €
Keski-Suomen Verkkoholding Oy	21789 kpl	2.6.2014	544,72 €		544,72 €
		13.10.2014	58 291,00 €		58 291,00 €
Puolet merkintähinnasta Asunto Oy Toivakan Kotipesä	21789 kpl	31.8.2017	284 891,18 €	284 891,18 €	284 891,18 €
Riihikuja 2 as 10 1 h + k + s 45 m2	72103-79286	26.7.1985	<u>30 273,82 €</u>		30 273,82 €
Asunto Oy Toivakan Vakka Kauppakuja 1 as 1 4 h + k s 93 m2 Leimavero	1-186	31.5.1992	90 986,47 € 1 455,83 €		
Valtionosuus			<u>-59 192,07 €</u>		33 250,23 €
	4596-5160				
AS Oy Toivakan Metsätalo	5886-6450	23.2.1983	siirto osakkuusyhteisöistä		40 247,80 €
KPK THH Oy					2 379,00 €
KPK ICT Oy					2 379,00 €
Jyvässeudun ajoharjoittelurata Oy	2 kpl a`5000,-		1 681,87 €		1 681,87 €
Keski-Suomen Tietotekniikka Oy	1 kpl a`10000,-		1 681,87 €		1 681,87 €
Metsä-Serla Oy B-osake	48 kpl a`94,-		758,86 €		758,86 €
Kuntien Asuntoluotto/1.5.01 alkaen	25 kpl a`1000,-		4 204,69 €		4 204,69 €
Kuntarahoitus OYJ	6875 kpl				
Kuntarahoitus OYJ	2218 kpl		7 098,00 €		7 098,00 €
Metsäliitto			23 965,78 €		30 000,00 €
			Yhteensä		497 682,04 €
Toivakka 31.12.2017					
Henna Breilin					

Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen ja poistonalaisten investointien vastavuudesta

Keskimääräiset poistot ja investoinnit vuosina 2016-2020

Suunnitelman mukaiset poistot	995 528
Poistonalaisten investointien omahankintameno	1 491 888
Ero (€)	-496 360
Ero %	-33

Investointi- ja poistotason poikkeama johtuu tarkastelujakson suurista investointimenoista, jotka liittyvät Toivakka-talon rakentamiseen.

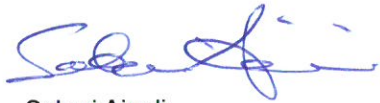
Poistosuunnitelmaa on tarkistettu 1.1.2017 alusta.

TOIVAKAN KUNNAN TILIKAUDEN 2017 TULOKSEN KÄSITTELY JA KUNNANHALLITUKSEN ALLEKIRJOITUKSET

Toivakan kunnan tilikauden 2017 ylijäämä on 86 200,33 €.
Kunnanhallitus esittää, että tilikauden ylijäämä siirretään edellisten kausien yli/alijäämän tilille.

Kunnanhallitus hyväksyy tehdyn tilinpäätöksen vuodelta 2017.

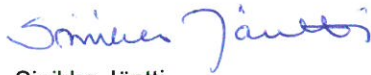
Toivakka 26.3.2018

Sakari Ainali
kunnanhallituksen puheenjohtaja

Jouko Sundvall
kunnanhallituksen varapuheenjohtaja

Sinikka Jäntti
kunnanhallituksen jäsen

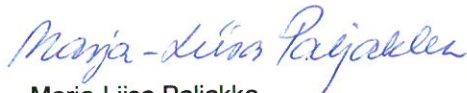
Juha Hiekkänen
kunnanhallituksen jäsen

Varja Oksanen
kunnanhallituksen jäsen

Matti Puttonen
kunnanhallituksen jäsen

Marja-Liisa Paljakka
kunnanhallituksen jäsen

Eero Raittila
vt. hallintojohtaja

TILINTARKASTAJAN LAUSEKE

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

Toivakassa . .2018

Talvea Julkishallinnon Palvelut Oy
JHT-yhteisö

Timo Nuutinen
JHT-tilintarkastaja

Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista

Tasekirja	Paperituloste, sidottu
Tase-erittelyt	Paperitulosteet
Tase-erittelyjen saldonselvitykset	Paperitulosteet
Päiväkirja	Paperitulosteet
Pääkirja	Paperitulosteet
Ostoreskontra	Paperitulosteet
Myyntireskontra	Paperitulosteet
Palkkakirjanpito	Paperitulosteet
Käyttöomaisuuskirjanpito	Paperitulosteet
Konsernitilinpäätös	Paperitulosteet

Kirjanpidossa käytetyt tositelajit

Muistiot	001
Jaksotukset	003
Vyörytykset	004
Oikaisut tilinavaussaldoihin	005
Tiliotetositteet	010
Myyntireskontra, suoritukset	020
Myyntireskontra, viitesuoritus	021
Ostoreskontra, suoritukset	040
Palkat	301
Ostolaskut muut	410
Ostolaskut projektit	420
Ostolaskut vesihuolto	430
Toimeentulotuki	570
Yleishallinnon laskutus	601
Asuntolainat	602
Paltoimen laskutus	603
Päivähoitolaskutus	604
Muut sosiaalitoimen maksut	605
Kotipalvelulaskutus	606
Maijanvakan laskutus	607
Jussilantien laskutus	608
Idan kodin laskutus	609
Vanhainkodin laskutus	610
Opetustoimen laskutus	611
Ympäristötoimen laskutus	612
Teknisen toimen laskut	613
Maa-alueiden vuokrat	614
Asuntojen vuokrat	615
Muiden tilojen vuokrat	616
Kiinteistöjen sähkölaskut	617
Vesilaskutus	618
Vesikanta	619
Talonmies- ja siivouspalvelut	620
Ekomaksut	630